

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2007–2013

STRATEGIA ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH WROCŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Wrocław, Maj 2015 r.

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Definicja obszaru wsparcia	4
3. Podstawa prawna realizacji Strategii ZIT WrOF.....	5
4. Diagnoza obszaru wsparcia.....	6
4.1. Struktura części diagnostycznej	6
A. Ład przestrzenny	8
B. Ład gospodarczo-finansowy	50
C. Ład społeczny	62
4.2. Podsumowanie diagnozy	96
4.3. Analiza SWOT dla Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w kontekście 3 ładów	99
5. Strategia ZIT WrOF (Cel główny, Priorytety, Działania)	100
5.1. Strategia ZIT WrOF.....	100
5.2. Priorytety i działania ZIT WrOF.....	103
Priorytet 1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	106
Priorytet 2. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF.....	121
Priorytet 3. Zintegrowanie społeczne WrOF.....	127
6. Spójność Strategii ZIT WrOF z innymi dokumentami o charakterze strategicznym i operacyjnym.....	147
7. Opis przeprowadzonych konsultacji społecznych	166
8. Wyniki Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko	168
9. Plan finansowy	171
10. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT WrOF.....	176
11. Propozycja kryteriów wyboru projektów w ZIT WrOF w trybie konkursowym.....	181
Spis rysunków	184
Spis tabel.....	184
Spis wykresów.....	185
Załącznik nr 1. Wstępna lista projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym wraz z informacją na temat sposobu ich identyfikacji oraz powiązania z innymi projektami, w tym projektami wybieranymi w trybie pozakonkursowym.	187
Załącznik nr 2. Zestawienie przedsięwzięć strategicznych	201

1. Wstęp

Rosnące znaczenie spójności terytorialnej w czasach postępującej globalizacji znalazło swoje potwierdzenie w politykach Unii Europejskiej, między innymi poprzez wprowadzenie tej problematyki do Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to nowe narzędzie wspierające wdrażanie strategii terytorialnych z wykorzystaniem możliwości finansowych jakie dają Fundusze Europejskie w okresie 2014 – 2020. W Polsce ZIT-y służyć będą przede wszystkim wspieraniu rozwoju miast i obszarów z nimi funkcjonalnie powiązanych, które zostały wyznaczone na podstawie ekspertyzy przygotowanej na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne finansowane będą ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. Dodatkowym źródłem wsparcia będą środki programów krajowych, które finansować będą komplementarne do wsparcia regionalnego przedsięwzięcia uzgodnione z właściwymi Instytucjami Zarządzającymi.

Zgodnie z Umową Partnerstwa realizacja ZIT ma na celu:

- *promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych*
- *zwiększenie efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie*
- *zwiększanie wpływu miast i obszarów powiązanych z nimi*

Najważniejszym dokumentem regulującym zasady wsparcia Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (WrOF) w ramach ZIT jest niniejsza Strategia. W trakcie prac nad opracowaniem Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (zwanej dalej Strategią ZIT WrOF) zrealizowano syntetyczną diagnozę obszaru wsparcia. Na tej podstawie wskazano niezbędne do realizacji cele, priorytety i działania oraz zaproponowano plan finansowy oraz listę przedsięwzięć możliwych do realizacji w formule ZIT. Projekt dokumentu został poddany otwartym konsultacjom społecznym oraz Strategicznej Ocenie Oddziaływania na Środowisko.

Na podstawie z art. 30 ust.4 Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. poz. 1146) ZIT są zarządzane przez Związek ZIT utworzony w formach współpracy jednostek samorządu m.in. w formie porozumienia międzygminnego. Władze miejskie pełnią rolę Instytucji Pośredniczących w systemie wdrażania Regionalnych Programów Operacyjnych. Na czele ZIT WrOF stoi lider porozumienia międzygminnego-Prezydent Wrocławia.

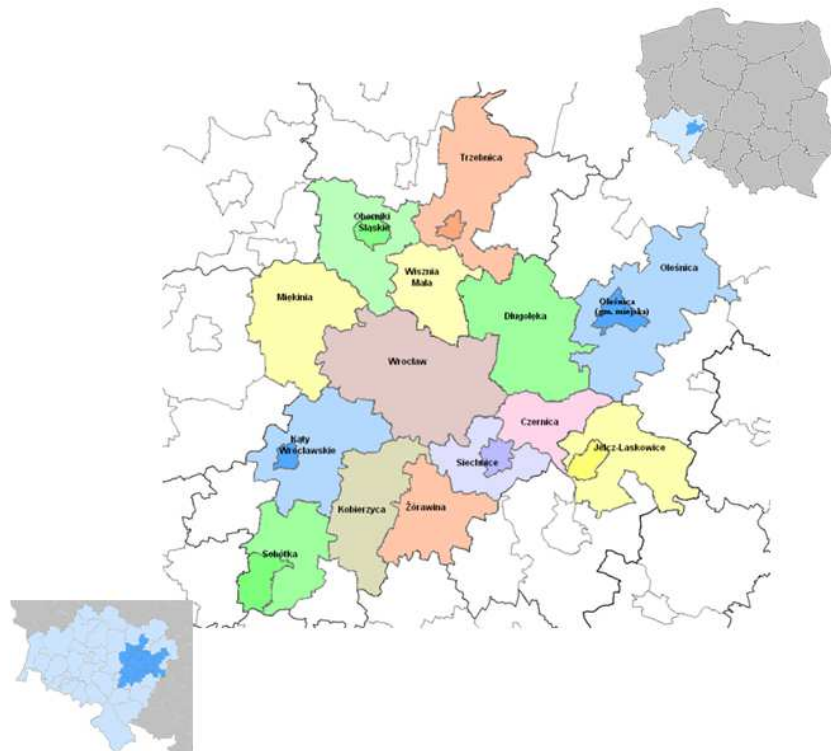
Strategia ZIT WrOF została przygotowana przez Wydział Zarządzania Funduszami Urzędu Miejskiego Wrocławia przy wsparciu:

- Zespołu ekspertów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Stanisława Korenika
- Centrum Doradztwa i Rozwoju Kompetencji, Ireneusz Ratuszniak.

2. Definicja obszaru wsparcia

Przez obszar wsparcia rozumie się teren, na którym realizowane będą przedsięwzięcia finansowane z budżetu niniejszej Strategii. Obszar wsparcia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, tworzą następujące jednostki: Gmina Wrocław, Miasto i Gmina Jelcz-Laskowice, Miasto i Gmina Kąty Wrocławskie, Gmina Siechnice, Gmina Trzebnica, Miasto i Gmina Oborniki Śląskie, Miasto i Gmina Sobótka, Miasto Oleśnica, Gmina Oleśnica, Gmina Długołęka, Gmina Czernica, Gmina Żórawina, Gmina Kobierzyce, Gmina Miękinia, Gmina Wisznia Mała.

Rysunek 1. Wrocławski Obszar Funkcjonalny na tle Polski i Województwa Dolnośląskiego

Źródło: opracowanie własne

3. Podstawa prawna realizacji Strategii ZIT WrOF

Podstawę prawną realizacji Strategii ZIT WrOF stanowią następujące akty prawne:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006;
- Umowa Partnerstwa z Polską zatwierdzona przez Komisję Europejską dnia 23 maja 2014 r.
- Ustawa o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 z dnia 11 lipca 2014 r. (Dz. U. z 2014 r., Nr 1146);
- Uchwała Sejmiku Województwa Dolnośląskiego nr XXXII/932/13 z dnia 28 lutego 2013 r.
w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020;
- Uchwała Zarządu Województwa Dolnośląskiego nr 40/V/2015 z dnia 21 stycznia.2015 r. w sprawie wyznaczenia obszaru realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w województwie dolnośląskim;
- Uchwała Zarządu Województwa Dolnośląskiego nr 41/V/2015 z dnia 21 stycznia.2015 r. w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020.

4. Diagnoza obszaru wsparcia

4.1. Struktura części diagnostycznej

Wrocławski Obszar Funkcjonalny tworzy 15 jednostek samorządu terytorialnego: Gmina Wrocław, Miasto i Gmina Jelcz-Laskowice, Miasto i Gmina Kąty Wrocławskie, Gmina Siechnice, Gmina Trzebnica, Miasto i Gmina Sobótka, Miasto Oleśnica, Gmina Długołęka, Gmina Czernica, Gmina Kobierzyce, Gmina Miękinia, Gmina Oleśnica, Gmina Wisznia Mała, Gmina Żórawina, Gmina Oborniki Śląskie. Obszar został zdelimitowany na podstawie ekspertyzy pn. „Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych stolic województw opracowanej przez dr hab. prof. PAN Przemysława Śleszyńskiego na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju.

Poza Wrocławiem są to miasta i gminy wchodzące w skład powiatów: wrocławskiego (Miasto i Gmina Kąty Wrocławskie, Gmina Siechnice, Miasto i Gmina Sobótka, Gmina Długołęka, Gmina Czernica, Gmina Żórawina i Gmina Kobierzyce), a także oleśnickiego (Miasto i Gmina Oleśnica), oławskiego (Miasto i Gmina Jelcz-Laskowice), średzkiego (Gmina Miękinia), trzebnickiego (Gmina Trzebnica, Miasto i Gmina Oborniki Śląskie oraz Gmina Wisznia Mała). Są to dwie gminy miejskie (Wrocław, będący także miastem na prawach powiatu i Oleśnica), sześć gmin miejsko-wiejskich (Jelcz-Laskowice, Kąty Wrocławskie, Siechnice, Sobótka, Oborniki Śląskie, Trzebnica) i siedem gmin wiejskich (Czernica, Długołęka, Kobierzyce, Miękinia, Oleśnica, Wisznia Mała, Żórawina).

Obszar zamieszkuje 887.943 mieszkańców, w tym 725.219 mieszkańców na obszarach miejskich i 162.724 na obszarach wiejskich. Stanowi to ponad 30% mieszkańców Dolnego Śląska. WrOF obejmuje obszar o powierzchni 2.338 km² (blisko 12% powierzchni Dolnego Śląska), w tym 1.928 km² to obszary wiejskie a 410 km² stanowią obszary miejskie. Jest to zatem największa aglomeracja na terenie województwa i jedna z większych w Polsce.¹

Obszar leży na przecięciu dwóch starożytnych szlaków handlowych: biegnącego na linii wschód-zachód połączenia zachodniej Europy z Morzem Czarnym oraz szlaku wodnego północ-południe od granicy zlewiska Dunaju po Bałtyk. Centralnym punktem jest Wrocław – stolica Dolnego Śląska, regionalne i ponadregionalne centrum kultury, nauki i biznesu.

Obszar charakteryzują:

- silne związki Wrocławia z otoczeniem podkreślone dziennymi migracjami wahadłowymi mieszkańców subregionu, występuje silnie rozwinięty proces suburbanizacji mieszkaniowej i ekonomicznej,
- silne przekształcenia środowiska, powodujące zagrożenia przekroczeń norm emisji zanieczyszczeń oraz zagrożenia powodziowe,
- lokalizacja ważnych korytarzy ekologicznych, chronionych także w ramach sieci NATURA 2000 (Odra i jej dopływy),

¹ Tabl. 26. POWIERZCHNIA, LUDNOŚĆ ORAZ LOKATY WEDŁUG GMIN [w:] Główny Urząd Statystyczny, Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2013 r., Warszawa 2013, str. 57-65

- koncentracja wyższych uczelni, stanowiących duży potencjał intelektualny i naukowo-badawczy oraz szeroki wachlarz branż.

Poniżej zostanie przedstawiona diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej we WrOF z punktu widzenia wspólnych problemów oraz występującego zróżnicowania przestrzennego. Do przeprowadzenia podstawowej analizy wybrano metodę ekspercką, biorąc pod uwagę użyteczne dla Strategii ZIT WrOF dane, a w szczególności dane udostępniane przez Główny Urząd Statystyczny (Bank Danych Lokalnych, opracowania i analizy), Instytut Rozwoju Terytorialnego we Wrocławiu, Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Okręgową Komisję Edukacyjną we Wrocławiu oraz wyniki badań w ramach projektu pn. „Wrocławska Diagnoza Problemów Społecznych” i „Regionalną Strategię Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020”.

Ponadto, aby przeprowadzić analizę pogłębioną, wykorzystano dane udostępnione przez miasta i gminy, pozyskane w formie badania ankietowego. Dane te dotyczyły stanu zainwestowania oraz potrzeb inwestycyjnych w zakresie:

1. e-usług,
2. infrastruktury technicznej,
3. infrastruktury społecznej,
4. podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej i turystyczno-rekreacyjnej,
5. rewitalizacji,
6. ochrony środowiska,
7. otoczenia biznesu,
8. infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób w wieku poprodukcyjnym.

Analiza stanu wyjściowego dokonana została w kontekście trzech ładów:

- A. Ładu przestrzennego
- B. Ładu gospodarczo-finansowego
- C. Ładu społecznego

W ramach każdego ładu zostały wyszczególnione najważniejsze obszary problemowe WrOF oraz została przedstawiona analiza SWOT.

A. Ład przestrzenny

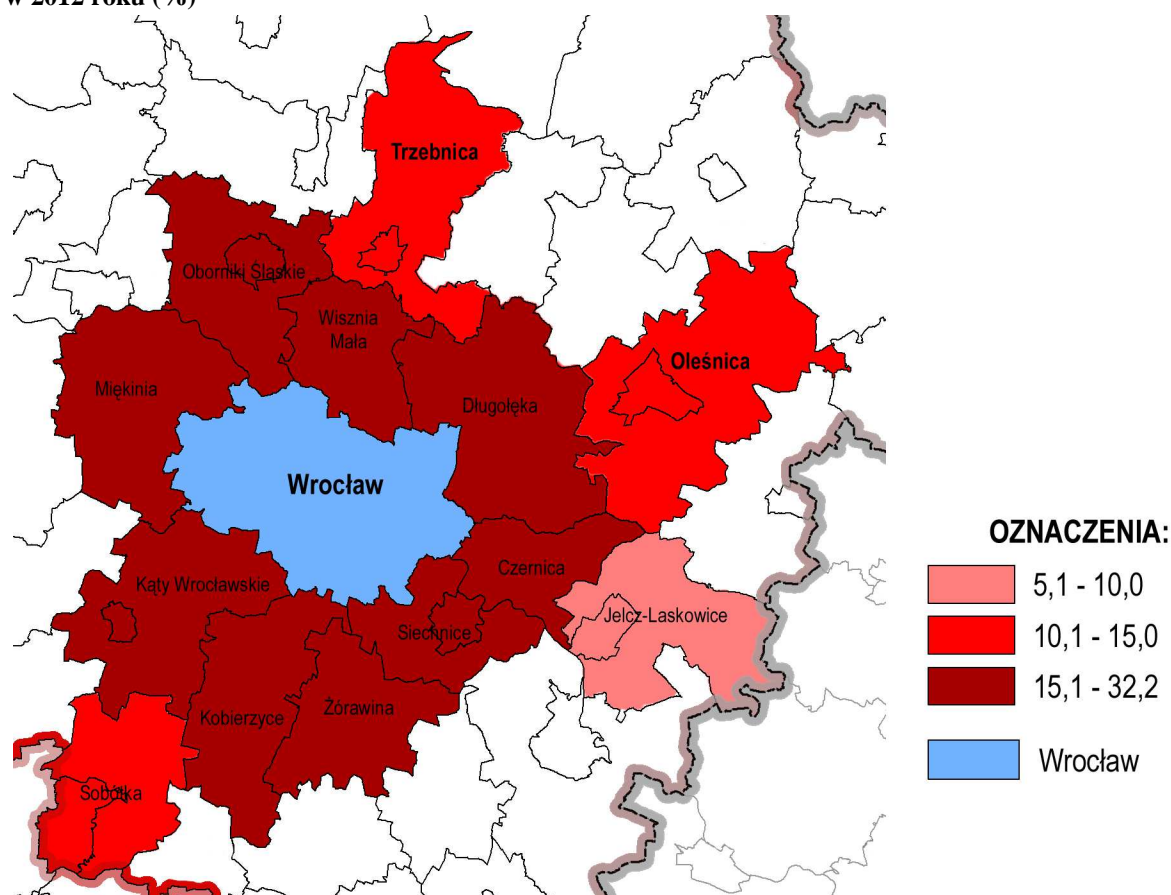
Diagnoza zjawisk i procesów w ramach ładu przestrzennego we WrOF objęła szereg zagadnień związanych przede wszystkim z szeroko pojętą infrastrukturą, w tym z gospodarką mieszkaniową, sieciami transportowymi, dostępnością i zainwestowaniem w infrastrukturę środowiskową.

Obszar problemowy A.1. Infrastruktura transportowa

Wyniki badań przeprowadzonych przez Instytut Rozwoju Terytorialnego w ramach projektu pn.: „Studium spójności funkcjonalnej we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym”, dotyczące analizy powiązań funkcjonalnych Wrocławia z sąsiednimi jednostkami terytorialnymi, obrazują udział dojeżdżających do pracy do Wrocławia w liczbie pracujących wg miejsca zamieszkania w 2012 roku². Na podstawie niniejszego wskaźnika najsilniejsze powiązania z Wrocławiem wykazali mieszkańcy gmin bezpośrednio graniczących ze stolicą województwa, tzn. Czernicy (32,2% pracujących dojeżdża do pracy do Wrocławia), kolejno: Długołęki (31,2%), Siechnic (26,9%), Żórawiny (22,7%), Wiszni Małej (21,4%), Miękinin (21,0%), Kobierzyc (20,5%), Kątów Wrocławskich (19,9%) oraz Obornik Śląskich (16,6%). Dla pozostałych gmin wchodzących w skład Obszaru wskaźnik wynosił ponad 10%. Jedynie w Jelczu-Laskowicach wynosił poniżej 10%. Stosowne dane przedstawiono na rysunku poniżej.

² Źródło: Delimitacja Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, IRT, Wrocław, marzec 2014, str. 27.

Rysunek 2. Udział dojeżdżających do pracy do Wrocławia w liczbie pracujących wg miejsca zamieszkania w 2012 roku (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych IRT.

A.1.1 Sieć dróg

Przez Obszar przebiegają trzy drogowe korytarze należące do europejskiej sieci dróg. Pierwsza to trasa pośrednia północ-południe E67, łącząca Europę Środkową z Finlandią od Pragi do Helsinek. Na terenie Polski biegnie od granicy z Czechami przez Kudowę, Wrocław, Warszawę, Białystok do granicy z Litwą. Na terenie WrOF biegnie w ciągu trasy S8 na północnym-wschodzie, Autostradowej Obwodnicy Wrocławia na północy i zachodzie oraz drogi krajowej nr 8 na południu. Stanowi bezpośrednie połączenie WrOF z Warszawą oraz pośrednio z Łodzią i Gdańskiem. Druga to E40 biegnąca z Calais w północnej Francji przez Belgię, Niemcy, Polskę, Ukrainę do Rosji i dalej do Kazachstanu. Na terenie Polski stanowi połączenie wszystkich południowych regionów. Łączy WrOF z ważnymi ośrodkami gospodarczymi i rozwoju nauki Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i Krakowa. Na terenie WrOF biegnie na kierunku wschód-zachód w południowej części Obszaru w ciągu autostrady A4(znajduje się na granicy swojej przepustowości) . Trzecią jest trasa europejska E 261 zaliczona do kategorii B – będących odgałęzieniami, odnogami i trasami łącznikowymi. Biegnie z Wrocławia do Świecia przez Poznań i Bydgoszcz. Stanowi fragment drogi krajowej nr 5. Dzięki połączeniu z drogą krajową nr 3 stanowi połączenie z Jelenią Górą i Sudetami Zachodnimi oraz Czechami (przejście graniczne w Lubawce).

Powyżej opisana sieć uzupełniona o drogi krajowe nr: 35 (Wrocław-Wałbrzych), 94 (alternatywa dla A4 na terenie WrOF odcinek od Miękini przez centrum Wrocławia w ciągu południowego odcinka obwodnicy śródmiejskiej do Siechnic) oraz 98 (alternatywa dla E67 biegnąca na terenie WrOF od Oleśnicy przez centrum Wrocławia i Bielany Wrocławskie, gdzie łączy się z drogą krajową nr 8) stanowią szkielet istniejącego drogowego układu transportowego WrOF.

Dzięki inwestycjom oddanym do użytku w ciągu ostatnich lat tj. w szczególności Autostradowej Obwodnicy Wrocławia (A8) oraz drogi ekspresowej nr S8 w kierunku Warszawy, znacznie usprawniona została dostępność Obszaru. Nadal problemem jest połączenie z północą, a szczególnie z Poznaniem. Droga krajowa nr 5 ma zbyt małą przepustowość w stosunku do zapotrzebowania generowanego przede wszystkim wieloma połączeniami gospodarczymi pomiędzy dwoma największymi aglomeracjami na zachodzie Polski – wrocławskiej i poznańskiej. Fragment tego połączenia w standardzie drogi ekspresowej – około 30 km drogi od granicy województwa wielkopolskiego do Leszna - został oddany do użytku w IV kwartale 2014 roku³. W połowie 2014 roku GDDKiA rozstrzygnęła przetarg na budowę 48 km drogi ekspresowej łączącej odcinek w okolicach Leszna z węzłem Wrocław Północ autostrady A8. Jest to odcinek bardzo ważny również z punktu widzenia wewnętrznej dostępności transportowej WrOF, gdyż znacznie usprawni komunikację na północ Wrocławia (gminy Wisznia Mała i Trzebnica).

Innym problemem jest połączenie z południową częścią regionu, w szczególności z Aglomeracją Wałbrzyską, Jelenią Górą i z Czechami. Przepustowość dróg nr 35 przez Świdnicę, nr 8 przez Kłodzko lub drogami krajowymi nr 3 i 5 przez Bolków jest niewystarczająco dostosowana do zapotrzebowania, szczególnie drogi krajowej nr 8, która nazywana jest najniebezpieczniejszą drogą na Dolnym Śląsku. Rządowy plan budowy dróg przewiduje budowę nowej drogi ekspresowej łączącej autostradę A4 z Czechami przez Bolków, co bardzo pozytywnie wpłynęłoby na poprawę dostępności zewnętrznej WrOF od strony południa.

System autostrad i dróg krajowych we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym uzupełnia szeroka sieć połączeń transportowych zlokalizowanych w ciągach 25 dróg wojewódzkich. Przez sam Wrocław przebiega aż 14 z nich. Staraniem samorządów, w ciągu ostatnich lat wiele odcinków dróg wojewódzkich zostało gruntownie przebudowanych, podnosząc swój standard oraz parametry jezdne w zakresie szerokości dróg, dopuszczalnych obciążeń, rozwiązań materiałowych, przekroju poprzecznego, budowy chodników, dróg dla rowerów, oświetlenia etc. Niebagatelny udział w tym dziele ma europejskie wsparcie finansowe (EFRR) przyznane w okresach unijnego programowania 2004-2006 oraz 2007-2013 na realizację projektów ukierunkowanych na rozwój drogowej infrastruktury transportowej.

Nie mniej pogarszający się stan techniczny wielu odcinków dróg wojewódzkich wymaga pilnej interwencji i wsparcia inwestycyjnego. Poziom bezpieczeństwa spada odwrotnie proporcjonalnie do wzrostu natężania ruchu pojazdów oraz postępującej

³ Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, <http://www.gddkia.gov.pl>

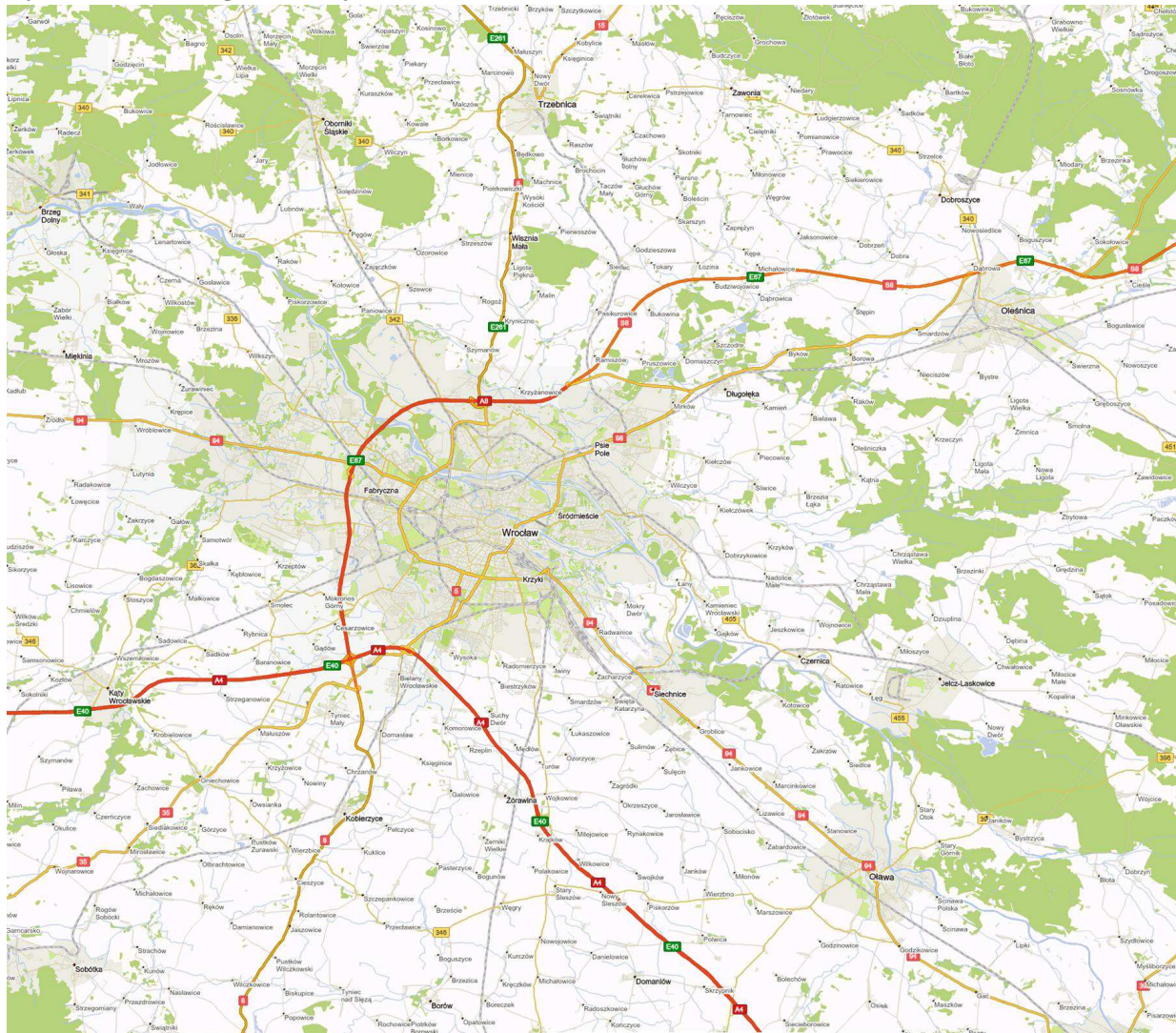
dekapitalizacji infrastruktury drogowej. Pilnej pomocy inwestycyjnej wymagają odcinki dróg wojewódzkich poddanych największej presji motoryzacyjnej, zlokalizowane przede wszystkim w miastach WrOF oraz na wjazdach i wyjazdach z największych miejscowości Obszaru.. Dotyczy to głównie: w rejonie Wrocławia drogi wojewódzkiej nr 395, 342, 455, w rejonie Obornik Śląskich drogi wojewódzkiej nr 340, 342, 343, w rejonie Oleśnicy drogi wojewódzkiej nr 340 i 451 oraz wielu innych odcinków dróg wojewódzkich we WrOF. Również stan techniczny obiektów inżynierskich zlokalizowanych w ciągach dróg wojewódzkich, to jest mostów, wiaduktów, przejazdów kolejowych pozostawia wiele do życzenia i wymaga doinwestowania.

Aprecjacja stanu infrastruktury drogowej oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa na drogach wojewódzkich Obszaru w dużej mierze będzie zależęć od unijnego wsparcia udzielonego samorządom terytorialnym na realizację zadań inwestycyjnych w poprawę dostępności transportowej.

Geometria wewnętrznego układu drogowego Obszaru podporządkowana jest schematom promienistemu i monocentrycznemu częściowo przeciętemu obwodnicami. Charakteryzuje się dużą nieregularnością i nierównomiernością. Znaczący wpływ ma na to szereg barier sztucznych i naturalnych, jak Odra i jej kanały oraz dopływy, rozbudowany system torowisk kolejowych, tereny zielone, w tym tereny włączone do obszarów NATURA 2000, tereny wodonośne we wschodniej części obszaru na granicy Wrocławia i Siechnic. Istniejąca sieć drogowa pokonuje bariery dzięki wiaduktom i mostom, co nie likwiduje szeregu trudności, takich jak skrzyżowania w poziomie terenu z torami kolejowymi. Największe problemy w tym zakresie zlokalizowane są we Wrocławiu, a szczególnie dotyczy to przejazdu kolejowego w Leśnicy, gdzie krzyżują się droga krajowa nr 94 (główny wlot do miasta od strony zachodniej) z nowoczesną i ruchliwą linią kolejową nr 275 relacji Wrocław-Legnica-Węglińiec, przejazdów kolejowych pomiędzy osiedlami Żerniki i Złotniki oraz w rejonie osiedli Kosmonautów, Kuźniki, Gądów Mały i Nowy Dwór (linie kolejowe nr 275 i 273-E-59) oraz między osiedlami Muchobór Wielki i Oporów (linia kolejowa nr 274), między osiedlami Jagodno – Brochów (linia nr 276 w rejonie ul. Konduktorskiej, a także wąskich przejazdów pod wiaduktami kolejowymi m.in. na ul. Borowskiej, Buforowej, Boya-Żeleńskiego, Starogroblowej oraz komunikacji w rejonie Wielkiej Wypsy (ograniczona dostępność transportowa z uwagi na brak wystarczającej ilości i/lub przepustowości przepraw mostowych przez Odrę i Oławę).

Istotnym elementem wewnętrznego układu drogowego jest Wschodnia Obwodnica Wrocławia, która docelowo ma połączyć gminy Długołękę, Czernicę, Siechnice, Żórawinę i Kąty Wrocławskie. Znacznie ułatwi ona rozproszczenie ruchu kołowego we wschodniej części Obszaru z pominięciem centrum WrOF. Oprócz wymienionych gmin najbardziej na budowie skorzystają mieszkańcy Jelcza- Laskowic i wschodniej części Wrocławia.

Rysunek 3. Sieć drogowa i kolejowa na terenie WrOF

Źródło: <http://mapa.targeo.pl/>

Według danych uzyskanych z pomiaru ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich w 2010 roku dokonanego przez Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad oraz Dolnośląską Służbę Dróg i Kolei największe natężenie ruchu na terenie Obszaru znajduje się na drogach prowadzących promieniście do Wrocławia. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że wówczas nie były jeszcze skończone dwie kluczowe inwestycje drogowe, takie jak Autostradowa Obwodnica Wrocławia w ciągu drogi A8 oraz droga ekspresowa S8 w kierunku Warszawy. Kolejny pomiar będzie wykonywany w 2015 roku. Zgodnie z bieżącą obserwacją dzięki ww. inwestycjom, znacznie usprawniony został ruch na linii północny-wschód-południe.

W 2010 roku na drogach wojewódzkich zdecydowanie przeważał ruch samochodów osobowych i dostawczych, których łączny udział w ruchu wynosił ponad 90%. Analogiczny wskaźnik dla dróg krajowych wynosił 79,5%.⁴

Istotnym faktem generującym problemy drożności układu drogowego są wąskie gardła układu zlokalizowane w szczególności na granicy z miastem centralnym. Problem w szczególności dotyczy ulic Średzkiej i Lotniczej na zachodzie (Miękinia połączona z ruchem generowanym ze strony Środy Śląskiej, Lubina i Głogowa), Sułowskiej na północy (Wisznia Mała, Trzebnica połączona z ruchem generowanym ze strony Żmigrodu, Rawicza, Leszna i Poznania), Mickiewicza, Swojczyckiej, Strachocińskiej, Opolskiej i Krakowskiej na południowym-wschodzie (Siechnice, Czernica, Jelcz-Laskowice połączona z ruchem generowanym ze strony Oławy, Brzegu i Opola) oraz Zwycięskiej i Buforowej na południu (Sobótka, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce i Żórawina).

Ponadto w części gmin brakuje obwodnic. Problem dotyczy m.in. Jelcza-Laskowice, Kobierzyc, Kątów Wrocławskich, Miękini, Obornik Śląskich, Oleśnicy, Siechnic i Wiszni Małej (choć w tej ostatniej planowana jest budowa obwodnicy w ciągu budowanej trasy S5). Wśród istotnych problemów należy ponadto wskazać przebiegający przez centrum Oleśnicy łącznik pomiędzy drogą S8 a DK 39. Problem braku obwodnic w mniejszym stopniu dotyczy Sobótki i Żórawiny, które nie są tak obciążone ruchem tranzytowym. Na terenie WrOF obwodnice posiadają następujące miejscowości: Wrocław (AOW i część wschodniej obwodnicy), Oleśnica (jedynie w części), Długoręka (trasa S8) i Trzebnica (w ciągu DK8).

Nie bez znaczenia dla wydolności układu drogowego jest również stale wzrastająca liczba pojazdów. Według danych GUS w 2012 roku na terenie powiatów z Obszaru zarejestrowanych było łącznie prawie 740 tys. pojazdów, w tym samochody osobowe, ciężarowe, specjalne, autobusy, autokary, przyczepy i naczepy ciężarowe. W porównaniu z 2009 rokiem zanotowano wzrost o 14,2%. Największy wzrost w tym okresie zanotowano na terenie powiatu wrocławskiego, obszaru najszybciej zwiększającego liczbę ludności na obszarze WrOF, o czym mowa w dalszej części opracowania. Do tego należy doliczyć pojazdy w leasingu rejestrowane w gminach poza WrOF (głównie w Poznaniu i Warszawie), a faktycznie będących w użyciu przede wszystkim na terenie Obszaru. Ich liczbę trudno oszacować.

Tabela 1. Liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych ogółem w latach 2009-2012

Jednostka terytorialna	2009	2010	2011	2012	zmiana w 2012 w stosunku do 2009
Powiat oleśnicki	60 672	63 725	67 764	70 174	15,66%
Powiat oławski	43 747	45 851	48 009	49 775	13,78%
Powiat średzki	32 006	33 966	36 433	37 912	18,45%

⁴ mgr inż. Krzysztof Opoczyński, Transprojekt-Warszawa Sp. z o.o., *Synteza wyników pomiaru ruchu na drogach wojewódzkich w 2010 roku* - opracowanie przygotowane na zlecenie DSDiK w 2010 roku, str. 5-6.

Powiat trzebnicki	51 411	54 103	57 555	59 732	16,19%
Powiat wrocławski	74 410	79 096	85 579	89 392	20,13%
Powiat m. Wrocław	379 210	394 075	415 457	425 492	12,20%
RAZEM	641 456	670 816	710 797	732 477	14,19%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Istotnym elementem analizy transportowej jest również aspekt bezpieczeństwa drogowego. Zgodnie z wynikami analiz danych uzyskanych z Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu⁵ w zakresie wypadków drogowych spośród dziewięciu najbardziej niebezpiecznych odcinków dróg pod względem ilości występowania wypadków na Dolnym Śląsku sześć znajdują się na terenie WrOF: drogi krajowe 5, 8 i 94 oraz droga wojewódzka nr 455 w obszarze administracyjnym Wrocławia oraz droga krajowa nr 8 na odcinku Łagiewniki-Kobierzyce i droga krajowa nr 5 na odcinku Trzebnica-Żmigród.

Sieć drogowa WrOF jest gęsta, lecz często niewydolna również ze względu na zły stan nawierzchni i niską klasę techniczną części odcinków. Ciągłe notowany wzrost popytu na usługi transportowe oraz przyrost środków transportu drogowego sprawia, że dotychczasowa modernizacja i rozbudowa nie likwiduje wszystkich istniejących wąskich gardeł, co powoduje m.in. niewystarczające skomunikowanie rozproszonych osiedli mieszkaniowych i terenów inwestycyjnych z pozostałą częścią układu drogowego.

A.1.2. Sieć kolejowa

Gęstość sieci kolejowej na Dolnym Śląsku znacznie przewyższa średnią krajową i jest na drugim miejscu po województwie śląskim pod względem liczby kilometrów torów na 100km². Sieć jest szczególnie gęsta na terenie Obszaru, gdzie mieści się Wrocławski Węzeł Kolejowy łączący dziesięć kierunków linii kolejowych normalnotorowych o różnym znaczeniu, z czego osiem obsługuje ruch pasażerski.

Tabela 2. Gęstość sieci kolejowej w Polsce

Województwo	ilość km linii kolejowych ogółem w 2012 roku	
	na 100 km ²	na 10 tysięcy ludności
ŚLĄSKIE	16,8	4,5
DOLNOŚLĄSKIE	8,9	6,1
OPOLSKIE	8,7	8,1
MAŁOPOLSKIE	7,4	3,4
KUJAWSKO-POMORSKIE	7,1	6,1
LUBUSKIE	6,9	9,5
WIELKOPOLSKIE	6,9	6

⁵ Atlas zagrożeń na głównych drogach komunikacyjnych na obszarze województwa dolnośląskiego, Wrocław 2011 r., str. 26.

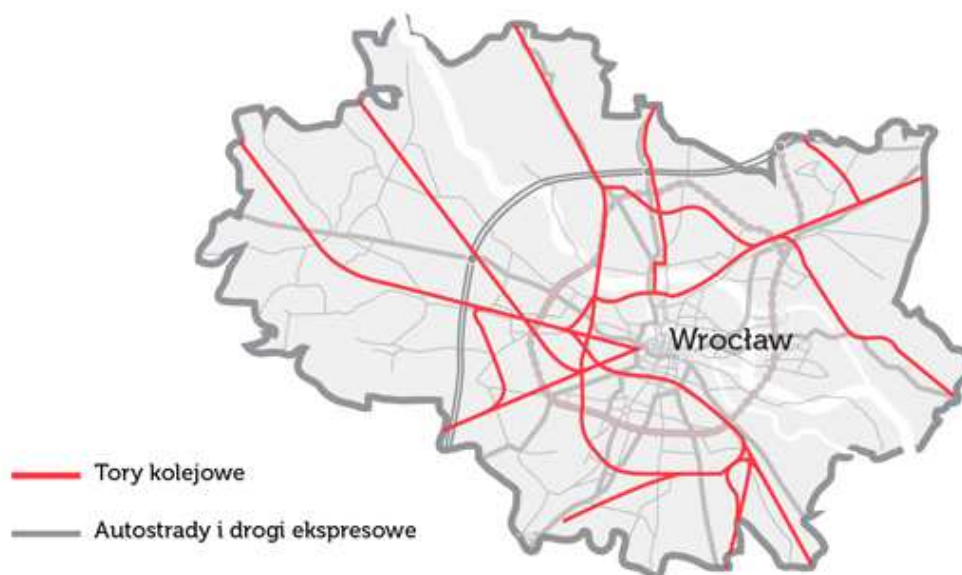
POMORSKIE	6,8	5,4
POLSKA	6,4	5,2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	6,2	5,7
ŁÓDZKIE	5,8	4,2
PODKARPACKIE	5,7	4,8
ZACHODNIOPOMORSKIE	5,5	7,3
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	5,1	8,5
MAZOWIECKIE	4,8	3,2
LUBELSKIE	4,2	4,8
PODLASKIE	3,5	5,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Do najważniejszych szlaków kolejowych przebiegających przez WrOF należą dwie magistrale kolejowe zaliczane do międzynarodowych kolejowych korytarzy transportowych: E30 biegnąca od granicy z Niemcami przez Legnicę, Katowice, Kraków i Przemyśl do granicy z Ukrainą oraz E59 ze Świnoujścia przez Szczecin, Poznań i Opole do granicy z Czechami.

Pozostałe linie przebiegające przez Obszar można podzielić na dwie kategorie: służące pociągom międzynarodowym (kierunek na Katowice z przedłużeniem na Wiedeń, Bałkany i Ukrainę, kierunek na Berlin przez Zieloną Górę przez Poznań, kierunek na Pragę przez Kłodzko i Międzylesie oraz wariant przez Wałbrzych, kierunek lipski przez Legnicę prowadzący do Frankfurtu i Paryża, kierunek na Warszawę z połączeniem na Moskwę) oraz linie niestanowiące połączeń zagranicznych (linia dublująca kierunek na Opole przez Jelcz-Laskowice, linia do Świdnicy przez Sobótkę oraz linia do Trzebnicy).

Rysunek 4. Wrocławski węzeł kolejowy

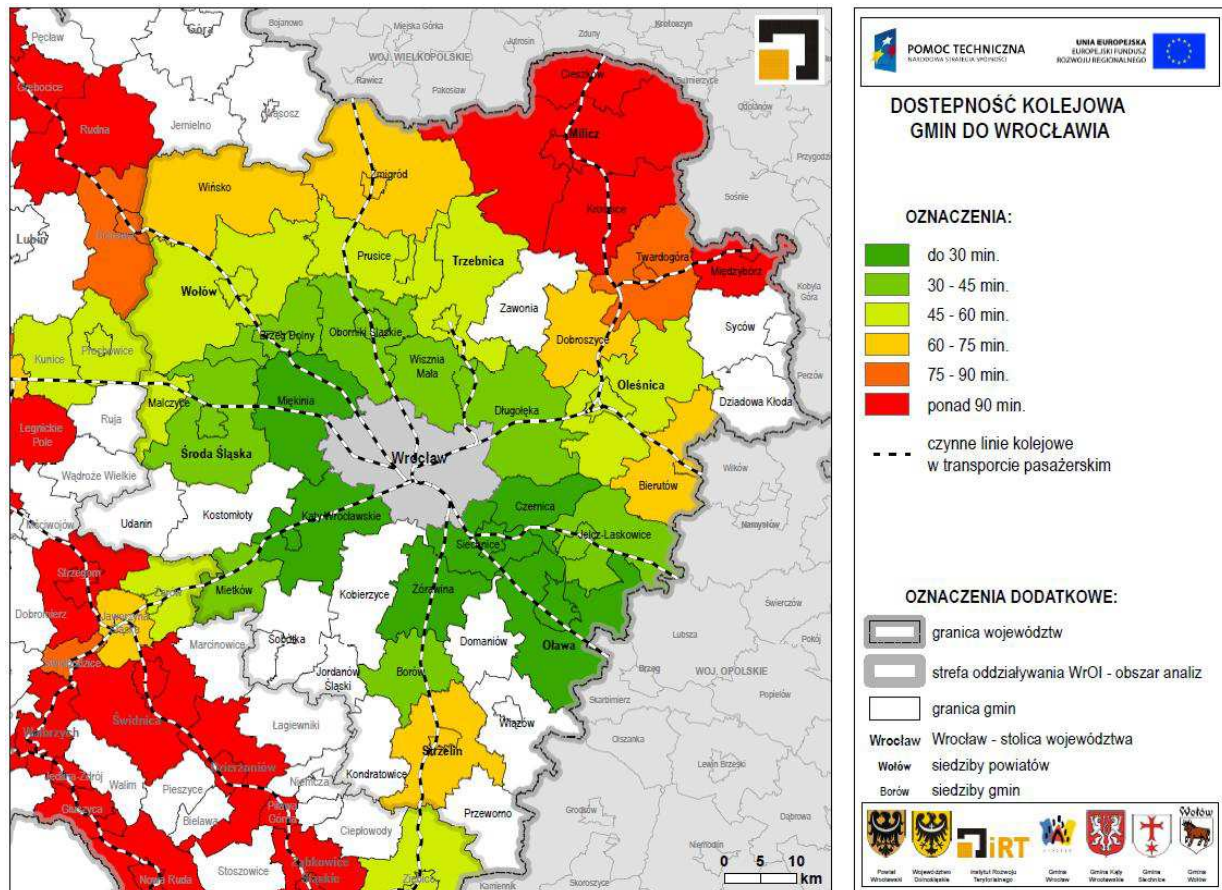

Źródło: Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej, <http://www.araw.pl/>.

Część sieci kolejowej na terenie Obszaru nie jest wykorzystywana do realizacji połączeń osobowych, tj.: linia z Wrocławia do Jelcza-Laskowic przez Kamieniec Wrocławski i Czernicę (nr 292) oraz linia z Wrocławia do Kobierzyc i Sobótki (nr 285). Uruchomienie połączeń na tych liniach może stanowić alternatywę dla indywidualnej komunikacji samochodowej, jak to miało miejsce w przypadku linii kolejowej nr 326 Wrocław Psie Pole – Trzebnica, na której od września 2009 roku kursuje szynobus łączący Trzebnicę z Wrocławiem.

W ramach projektu pn.: „Studium spójności funkcjonalnej we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym” Instytut Rozwoju Terytorialnego na podstawie analizy rozkładu jazdy PKP (wg stanu na dzień 13.11.2012 r.) przeprowadził badanie dostępności kolejowej gmin do miasta wojewódzkiego. Pod uwagę wzięto średni czas dojazdu do siedzib gmin, które znajdują się w przebiegu użytkowanych linii kolejowych. Jeśli siedziba gminy, przez którą przebiegają ww. linie nie znajdowała się w ciągu ich przebiegu, pod uwagę brano inną miejscowość znajdującą się w tej gminie, której stacja znajdowała się w przebiegu omawianych linii. Warto zwrócić uwagę na białą plamę w gminach Kobierzyce i Sobótka, które mimo istniejącej infrastruktury nie mają dostępu do osobowych połączeń kolejowych. Ponadto zwraca uwagę fakt, że czas przejazdu z gminy i miasta Oleśnica przekracza 45 min., co przy istniejącym dogodnym połączeniu DK nr 98 oraz S8 i AOW kilkakrotnie przekracza czas dojazdu indywidualną komunikacją samochodową. W pozostałych przypadkach czas dojazdu jest bardziej atrakcyjny, choć nadal wymaga skrócenia celem podniesienia konkurencyjności transportu kolejowego względem indywidualnej komunikacji samochodowej. Osiągnąć to można jedynie poprzez modernizację linii kolejowych wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą i pośrednio przez zakup nowego bądź modernizację dotychczasowego taboru.

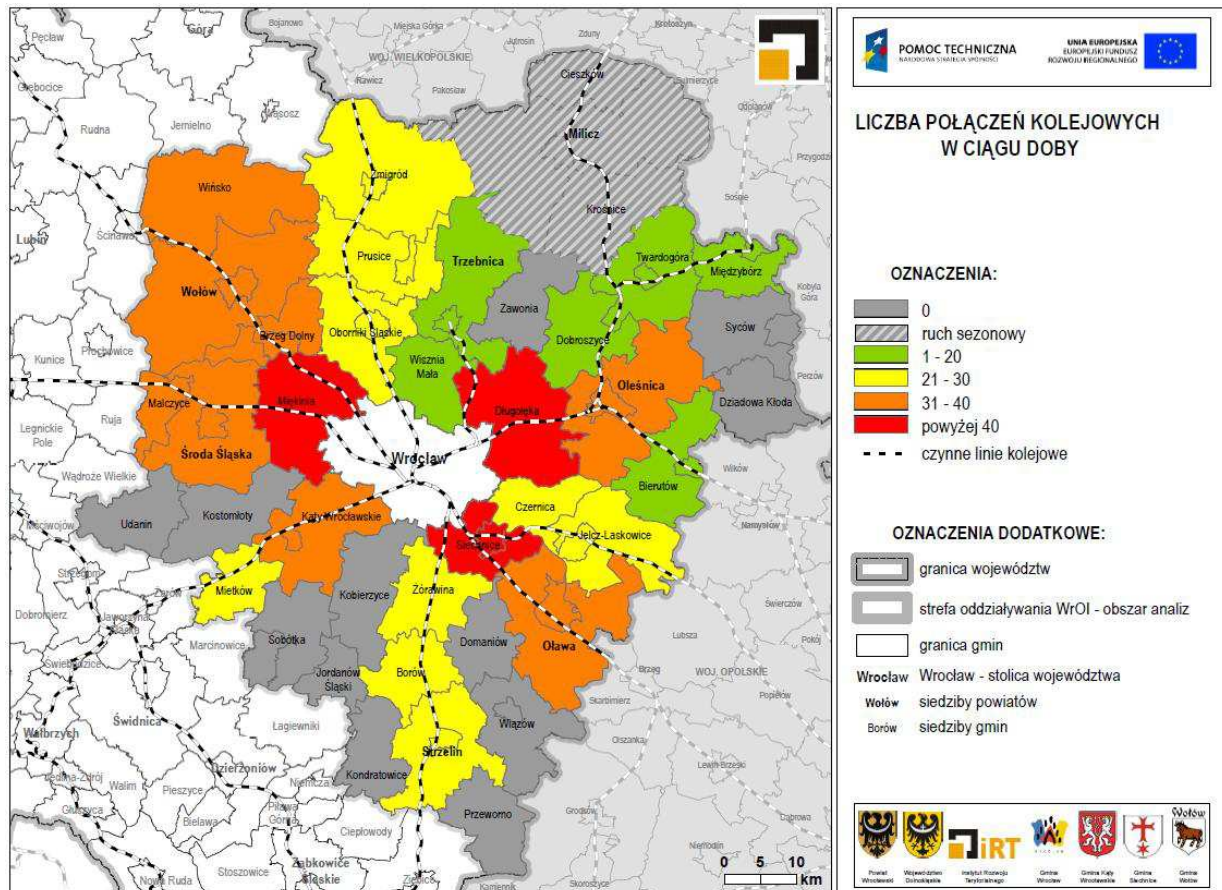
Rysunek 5. Dostępność kolejowa gmin do Wrocławia

Źródło: Delimitacja Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, Wrocław marzec 2014, IRT, str. 30.

Kolejną kwestią jest niewystarczająca ilość połączeń kolejowych na dobę. Ten aspekt również został wzięty pod uwagę przez IRT w ramach ww. opracowania. Zasięg i częstotliwość komunikacji kolejowej został określony na podstawie danych z portalu internetowego <http://www.rozklad-pkp.pl>. Analizie poddane zostały połączenia bezpośrednie obsługiwane przez Koleje Dolnośląskie i Przewozy Regionalne, które zatrzymują się na wszystkich stacjach i przystankach. Wyniki przedstawiono w formie dobowej liczby połączeń kolejowych, tj. sumy połączeń z i do Wrocławia z obszaru opracowania. W przypadku, gdy przez obszar gminy przebiega więcej niż jedna linia kolejowa następuje zsumowanie liczby połączeń. Największą liczbą połączeń odznaczają się gminy: Siechnice (85 poł./dobę), Miękinia (65 poł./dobę) i Długołęka (53 poł./dobę). Są to gminy, przez których teren przebiega więcej niż jedna linia kolejowa.

Rysunek 6. Liczba połączeń kolejowych gmin do i z Wrocławia w ciągu doby

Źródło: Delimitacja Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, Wrocław marzec 2014, IRT, str. 31.

Pośród czternastu gmin wchodzących w skład Obszaru poza miastem centralnym, tylko trzy mają więcej niż 40 połączeń osobowych z Wrocławiem w ciągu doby, co pozwala na osiągnięcie ich częstotliwości poniżej jednej godziny. Biorąc pod uwagę wskaźniki dotyczące liczby osób dojeżdżających do centrum Obszaru wydaje się to wysoce niewystarczające. Celem podniesienia konkurencyjności połączeń kolejowych wskazane jest zwiększenie częstotliwości kursowania pociągów.

Ponadto wyraźnie widać na mapie brak połączeń osobowych na istniejących, a niewykorzystywanych liniach kolejowych do Kobierzyc i Sobótki oraz do Jelcza-Laskowic przez Wrocław Swojczyce i Czernicę. Uruchomienie połączeń na tych liniach pozwoliłoby obsłużyć przewozami pasażerskimi gminy o najwyższej dynamice wzrostu liczby mieszkańców (Kobierzycy i Czernicę), którzy aktualnie nie mają możliwości korzystania z osobowych połączeń kolejowych.

Odrębnym problemem jest stan techniczny istniejących przystanków i dworców kolejowych oraz ich gęstość (brak przystanków lub dworców kolejowych w dogodnej odległości od osiedli, a położonych w bliskiej odległości od torów kolejowych, jak np. Jagodno czy Muchobór Wielki we Wrocławiu). Problem dotyczy większości dworców i przystanków kolejowych na terenie Obszaru, w szczególności linii aktualnie niewykorzystywanych do obsługi połączeń osobowych.

W kontekście atrakcyjności i dostępności kolei aglomeracyjnej należy wziąć pod uwagę budowę lub zmianę lokalizacji przystanków kolejowych tak, aby sieć kolejowa dostosowana była do sieci osadniczej i aktywności gospodarczej (np. przystanki w okolicach osiedli Jagodno, Karłowice, Różanka, Klecina, Partynice we Wrocławiu).

Analogicznie przedstawia się stan linii kolejowych. Część, szczególnie tych nieużywanych lub bardzo rzadko używanych (nr 285 i 292), jest w bardzo złym stanie technicznym. Ten sam problem dotyczy także linii nr 143 na odcinku Wrocław Mikołajów – Oleśnica oraz nr 277 na odcinku Wrocław Brochów – Jelcz-Laskowice.

Aktualnie w trakcie gruntownej przebudowy jest linia kolejowa E59 do Poznania. Jest to o tyle istotne w kontekście WrOF, że obejmuje przebudowę torowisk i remont peronów na wszystkich stacjach i przystankach pomiędzy stacją Wrocław Główny a Obornikami Śląskimi.

W myśl powyższego istotnym z punktu widzenia dążenia do rozwiązań zrównoważonego transportu jest wykreowanie popytu na podróże koleją z wykorzystaniem istniejącego potencjału w postaci gęstej sieci infrastruktury torów kolejowych. Pierwszym działaniem tego rodzaju było uruchomienie połączeń kolejowych na trasie z Wrocławia do Trzebnicy (z wykorzystaniem linii kolejowej nr 326 Wrocław Psie Pole – Trzebnica), na której regularny ruch pociągów osobowych został zawieszony w 1991 roku (po ponad 100 latach). W 2009 roku samorząd województwa dolnośląskiego wznowił kursy pociągów pasażerskich na tej linii po przejściu jej od PKP i wyremontowaniu. Od tego czasu połączenia na tej trasie cieszą się coraz większą popularnością. Dlatego pożądane będą wszelkie działania zmierzające do poprawy stanu infrastruktury kolejowej mającej na celu skrócenie czasów przejazdu połączone z uruchamianiem nowych i zwiększaniem częstotliwości pasażerskich połączeń kolejowych na terenie WrOF, co będzie służyć wdrażaniu strategii niskoemisyjnych oraz wdrażaniu zasad zrównoważonej mobilności. Towarzyszyć temu będzie również budowa parkingów P&R i B&R w okolicach dworców i stacji kolejowych.

Istotnym elementem sieci kolejowej jest również ta służąca przewozowi towarów. Na terenie obszaru istnieje rozwinięta sieć kolejowa służąca transportowi towarów, a wiele terenów inwestycyjnych posiada dostęp do bocznic kolejowych. Większa część linii kolejowych w okolicach Wrocławia posiada trakcję elektryczną. Najważniejszymi punktami na mapie przewozów towarowych na terenie WrOF są dwie duże kolejowe stacje towarowe: Wrocław Brochów i Wrocław Gądów.

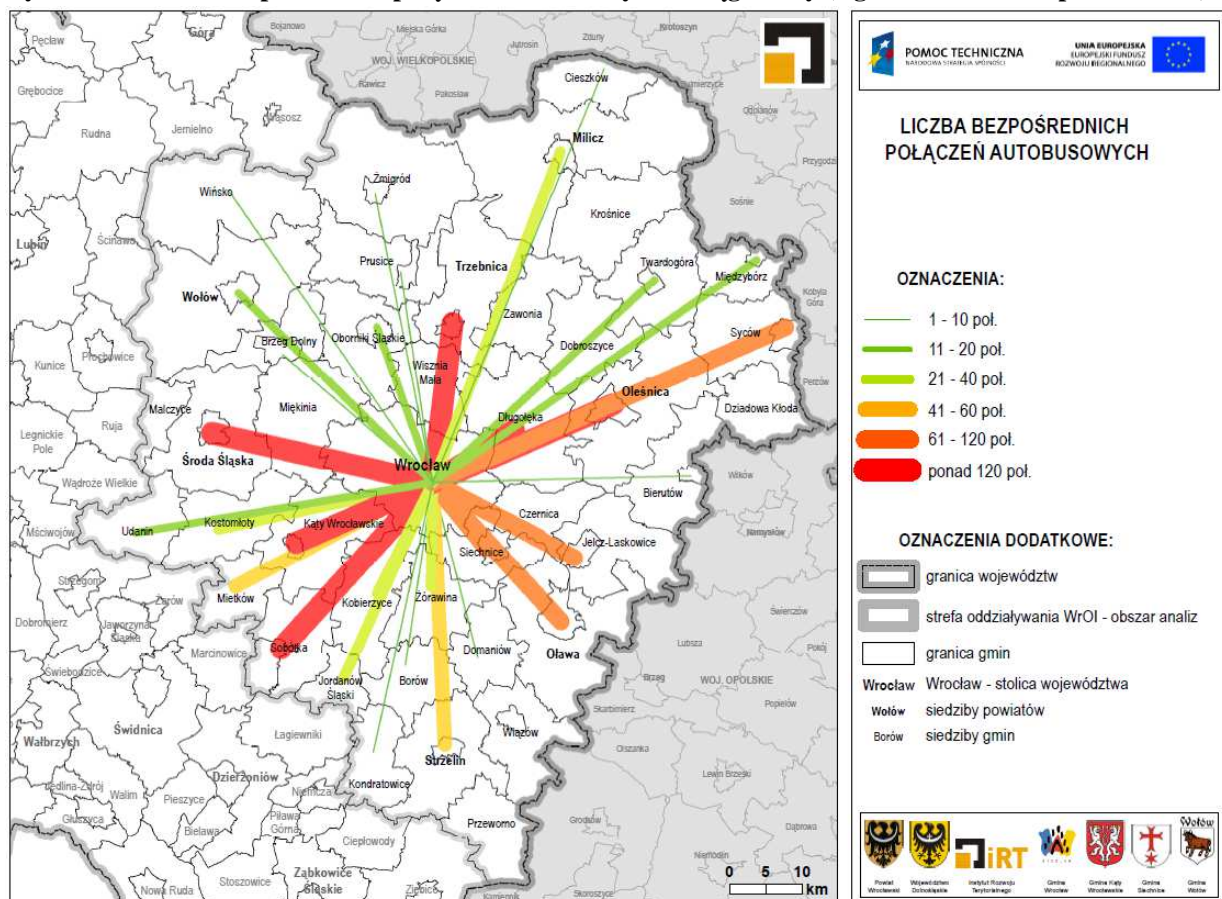
A.1.3. Komunikacja autobusowa i tramwajowa

Za istotne działanie w kierunku polepszania jakości życia mieszkańców przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju uznaje się optymalizację wykorzystania poszczególnych środków transportu w mieście, ze szczególnym naciskiem na transport publiczny. Na terenie Obszaru funkcjonuje wielu przewoźników świadczących regularne międzygminne i wewnątrzgminne przewozy zbiorowe. Największym z nich jest Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne (spółka Gminy Wrocław).

Analizę zasięgu i częstotliwości komunikacji autobusowej przeprowadził Instytut Rozwoju Terytorialnego. Oparto ją na rozkładzie jazdy autobusów i busów pobranej z portalu internetowego www.e-podroznik.pl. Pod uwagę wzięto połączenia bezpośrednie z siedzib gmin do Wrocławia oraz z Wrocławia do gmin wchodzących w skład badanego obszaru w ciągu jednej doby. Najwięcej połączeń odnotowano na relacjach z Wrocławia do Długołęki, gdzie odbywa się 269 poł./dobę oraz do Oleśnicy – 205 poł./dobę (rys.7). Kolejną najbardziej obciążoną relacją jest połączenie z Kątami Wrocławskimi (158 poł./dobę), Brak połączeń z Miękinia może wynikać z położenia tej miejscowości przy jednej z najnowocześniejszych linii kolejowych na Dolnym Śląsku (linia nr 275), którą codziennie przejeżdżają nowoczesne składy taboru kolejowego m.in. na relacji Wrocław-Legnica-Węgliniec, które stanowią silną konkurencję dla przewozów autobusowych.⁶

System komunikacji autobusowej we Wrocławiu składa się ze 103 linii dziennych (40 normalnych, 5 pośpiesznych, 5 szczytowych, 4 przyśpieszonych, 4 podmiejskich, 20 komercyjnych, 17 strefowych, 6 gminy Kobierzyce i 2 gminy Czernica) i 13 linii nocnych.

Rysunek 7. Liczba bezpośrednich połączeń autobusowych w ciągu doby (wg stanu na 13 listopada 2013 r.)

Źródło: Delimitacja Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, Wrocław marzec 2014, IRT

⁶ Delimitacja Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, Wrocław marzec 2014, IRT

We Wrocławiu funkcjonuje system tramwajów elektrycznych (jedyne na terenie Obszaru), który obejmuje 90 km torów, po którym kursują 22 linie dzienne. Łączna długość linii tramwajowych wynosi ponad 250 km. W ich przebiegu znajduje się 6 zajezdni, 20 pętli oraz 3 krańcówki.

Miasto z sukcesem prowadzi działania mające na celu poprawę atrakcyjności komunikacji publicznej, w tym budowę zintegrowanych węzłów przesiadkowych, system parkingów P&R i B&R, inwestycje w inteligentne systemy zarządzania ruchem, wymianę taboru, wydzielanie buspasów i torowisk tramwajowych z ogólnodostępnych pasów w sieci dróg.

Publiczny transport autobusowy jest skoncentrowany we Wrocławiu i w nielicznych przypadkach przekracza granice miasta, głównie w kierunku wschodnim i zachodnim. Komunikacja tramwajowa nie wykracza poza granice Wrocławia. W tym kontekście funkcjonalność tych publicznych środków transportu może ulec zwiększeniu poprzez rozbudowę centrów przesiadkowych i stref parkingowych w okolicach przystanków końcowych położonych na obrzeżach miasta.

A.1.4. Połączenia lotnicze

WrOF posiada międzynarodowy port lotniczy należący do sieci TEN-T obsługujący bezpośrednie połączenia z ponad trzydziestoma miastami w Europie. Port Lotniczy Wrocław zlokalizowany jest w zachodniej części miasta, w odległości ok. 10 km od centrum. Lotnisko im. Mikołaja Kopernika (IATA: WRO) jest połączone z Autostradą Obwodnicą Wrocławia (A8). Składa się z dwóch terminali pasażerskich (A i B), terminala cargo oraz oddzielnego terminala General Aviation. Lotnisko obsługuje ok. 2 mln pasażerów rocznie przy 28 tys. operacji lotniczych. Nowy terminal oddany do użytku w 2012 roku posiada przepustowość 3,8, a docelowo 7 mln pasażerów/rok. Pod tym względem zajmuje drugie miejsce w Polsce. Posiada zatem znaczną rezerwę pod względem przepustowości, co powinno skłaniać do podjęcia działań na rzecz intensyfikacji jego wykorzystania.

Terminal Cargo dysponuje powierzchnią magazynową (5.500 m²) oraz biurową i jest zlokalizowany w sąsiedztwie terminala pasażerskiego. W 2012 roku transport ładunków osiągnął wielkość 2.580 t.⁷

A.1.5. Drogi i trasy rowerowe

Przez Obszar przebiegają dwa rowerowe szlaki długodystansowe, tj. trasa europejska E9 oraz Szlak Odry, których rozbudowa i modernizacja znajduje się pośród priorytetów ujętych w Założeniach Dolnośląskiej Polityki Rowerowej⁸.

W zakresie infrastruktury dróg rowerowych na terenie WrOF pod względem liczby kilometrów istnieje zdecydowana przewaga Wrocławia, gdzie do końca 2012 roku wytyczono lub wybudowano 204,1 km dróg rowerowych. Miasto od kilku lat sukcesywnie realizuje

⁷ Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej, <http://www.araw.pl/>

⁸ Założenia Dolnośląskiej Polityki Rowerowej[0] (uchwała nr 5088/IV/13 z dnia 17.12.2013 Zarządu Województwa Dolnośląskiego)

politykę rowerową, której celem jest osiągnięcie do roku 2020 udziału ruchu rowerowego w codziennym ruchu miejskim na poziomie 15%⁹, co przyniesie pozytywny efekt w dziedzinie polityki niskoemisyjnej. Problemem jednak jest fakt, że nie łączą się one w spójny system, szczególnie w rejonie centrum miasta.

W pozostałych gminach WrOF łączna liczba kilometrów dróg rowerowych waha się od kilkuset metrów (Kąty Wrocławskie, Siechnice, Kobierzyce, Miękinia) do kilku kilometrów (Jelcz-Laskowice, Sobótka, Miasto Oleśnica, gmina Oleśnica i Oborniki Śląskie).¹⁰ Niezależnie od długości drogi rowerowe tych gmin również nie łączą się w spójny system, szczególnie odczuwalne jest to na ich granicach. Połączenia dróg rowerowych na granicy gmin w zasadzie nie istnieją, co stanowi znacznie utrudnienie w poruszaniu się rowerem po terenie WrOF. Ponadto istniejące drogi rowerowe nie mają jednolitego standardu technicznego oraz oznakowania. W związku z powyższym bezpieczny ruch rowerowy po terenie WrOF jest znacznie utrudniony.

Obecnie wykorzystanie rowerów w komunikacji wiąże się z koniecznością jazdy niedostosowanymi drogami wojewódzkimi, powiatowymi oraz gminnymi, które charakteryzują się dużym natężeniem ruchu samochodowego (w tym ciężarowego). Taka sytuacja stwarza zagrożenie wypadkami, utraty zdrowia lub życia rowerzystów oraz pozostałych uczestników ruchu.

Należy tu podkreślić, że funkcje spójnego systemu drogowego dla rowerów realizowane są na wielu płaszczyznach: począwszy od funkcji transportowej i odciążania systemu komunikacji zbiorowej przez aktywnych rowerzystów (tzn. korzystających codziennie, także w przypadkach dojazdów do pracy) poprzez funkcje promocji zdrowego stylu życia oraz funkcję turystyczno-rekreacyjną, po zmniejszenie emisji zanieczyszczeń generowanych przez pojazdy z napędem spalinowym oraz poprawę stanu zdrowia mieszkańców. Budowa spójnego systemu tras rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą przyczyni się do wzrostu liczby osób podróżujących na co dzień rowerami.

Wielu potencjalnych rowerzystów rezygnuje z codziennych dojazdów do pracy rowerem ze względu na ww. zagrożenia. W badaniu przeprowadzonym w połowie 2014 roku na potrzeby stworzenia Planu mobilności dla Urzędu Miejskiego Wrocławia respondenci (pracownicy i klienci Urzędu Miejskiego Wrocławia) wśród najważniejszych czynników zachęcających do zmiany środka transportu na rower wskazywali: budowę lub uzupełnienie tras rowerowych oraz zwiększenie liczby monitorowanych i zadaszonych miejsc parkingowych dla rowerów¹¹. Prezentowane wyniki odzwierciedlają nastawienie do podróży rowerem w szerszym zakresie. Ludzie czują się pewniej na wydzielonych i/lub oznaczonych drogach rowerowych. Oznacza to, że inwestycje w infrastrukturę rowerową przyczynią się do zwiększenia udziału transportu rowerowego w codziennych dojazdach do pracy i szkoły.

WrOF jest jednym z niewielu obszarów w Polsce, w przypadku których warunki klimatyczne umożliwiają niemal całoroczne korzystanie z roweru jako podstawowego środka

⁹ Polityka Rowerowa Wrocławia (uchwała Nr LV/1688/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 października 2010 r. w sprawie polityki rowerowej Wrocławia)

¹⁰ Według danych Banku Danych Lokalnych

¹¹ Plan Mobilności Urzędu Miejskiego Wrocławia, Wrocław 2014, str. 129

transportu (wg portalu <http://www.weatheronline.pl> w latach 2000-2012 średnioroczna liczba dni mroźnych wyniosła 24,5, dla porównania wartość tego wskaźnika dla Warszawy w analogicznym okresie wyniosła 40,6 dni). Położenie Obszaru w dolinie Odry i na przedpolu Sudetów powoduje jego uprzywilejowanie termiczne określane jako „wrocławsko-opolski obszar ciepła”¹². Stąd potraktowanie systemu rowerowego jako realnego uzupełnienia systemu transportowego całego Obszaru jest merytorycznie uzasadnione. Powyższe, wraz z dotychczas zrealizowanymi inwestycjami oraz rozwijająca się ogólnopolska moda na rower sprawiają, że z roku na rok coraz więcej mieszkańców korzysta z roweru w czasie codziennych dojazdów do pracy i szkoły, szczególnie we Wrocławiu.

W codziennych dojazdach na trasie o długości do 10 km rower stanowi atrakcyjną alternatywę. Na dłuższych dystansach (np. pomiędzy gminami) do osiągnięcia tego poziomu atrakcyjności konieczne jest powiązanie transportu rowerowego z komunikacją publiczną. Dlatego najefektywniejszym dla systemu komunikacji będzie funkcjonalne powiązanie rozbudowy infrastruktury rowerowej z budową centrów przesiadkowych oraz siecią B&R. Trasy pozwoliłyby mieszkańcom dojechać do poszczególnych węzłów komunikacyjnych, zaparkować rower w bezpiecznym miejscu i przesiąść się na inny środek lokomocji. Takie rozwiązanie realizuje założenia strategii niskoemisyjnej i wpisuje się w zasady zrównoważonego rozwoju.

A.1.6. Węzły przesiadkowe

Z dotychczasowych rozważań dotyczących systemu transportowego WrOF wynika, że najistotniejszym zadaniem jest zintegrowanie różnych form transportu w jeden spójny system. Stworzenie sieci centrów przesiadkowych oraz stref pozwoliłoby na zmniejszenie zatłoczenia na drogach lokalnych oraz w centrum Wrocławia. Węzły przesiadkowe oraz system parkingów P&R i B&R umożliwią bezpieczne pozostawienie samochodu lub roweru na parkingach i dalszą podróż komunikacją zbiorową. Wynikiem tych działań będzie usprawnienie niskoemisyjnego transportu zbiorowego, a w konsekwencji zmiana przyzwyczajeń kierowców i obniżenie natężenia ruchu samochodowego w mieście, co wpłynęłoby na zmniejszenie liczby pojazdów spalinowych i w związku z tym na zredukowanie niskiej emisji i hałasu, szczególnie w centrach miast.

Badanie CBOS z czerwca 2012 roku dotyczące zagospodarowania czasu w tygodniu dowodzą, że osoby, które korzystają z roweru, motocykla lub łączą różne środki transportu spędzają tygodniowo najmniej czasu na dojazdach do pracy (za wyjątkiem osób mieszkających blisko i chodzących do pracy pieszo). Najwięcej czasu na dojazdy przeznaczają osoby korzystające z komunikacji publicznej - średnio 8 godzin tygodniowo, o godzinę mniej używający samochodu (7 godzin).¹³

¹² <http://www.eko.org.pl/wroclaw/pdf/klimat.pdf>

¹³ [GazetaPrawna.pl](http://www.gazetaprawna.pl), http://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/637116.polacy_przeznaczaja_na_prace_srnednio_46_godzin_w_tygodniu.html

Powyższe dowodzi, że rozbudowa sieci węzłów przesiadkowych oraz parkingów P&R i B&R jest korzystna z perspektywy wielu aspektów wpływających na jakość życia mieszkańców WrOF.

Potrzeby pod tym względem zostały jednoznacznie wskazane w następujących gminach: Czernica, Jelcz-Laskowice, Kąty Wrocławskie, Miękinia, Oleśnica (gminy miejska), Oborniki Śląskie, Trzebnica, Wisznia Mała, Wrocław, Żórawina.

Podsumowanie

Wśród działań pożądaných w ramach infrastruktury transportowej WrOF należy wymienić:

- budowę obwodnic miejscowości i brakujących ich odcinków oraz budowę przepraw mostowych przez rzeki i ich kanały celem zmniejszenia obciążenia ruchem samochodowym centrów miejscowości,
- działania na rzecz zmniejszenia udziału ruchu samochodowego w codziennych dojazdach do pracy i szkoły oraz transporcie towarów ze względu na zakorkowanie układu drogowego, hałas oraz niską emisję,
- budowę dróg rowerowych tworzących spójny system,
- inwestycje w poprawę jakości i przepustowości dróg z naciskiem na drogi wojewódzkie katalizujące największy ruch pojazdów (przebudowę, rozbudowę i budowę),
- zintegrowanie różnych mediów transportowych w spójny system komunikacyjno-transportowy,
- modernizację dworców i przystanków kolejowych wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą (drogi dojazdowe, węzły multimodalne, centra przesiadkowe, oświetlenie, systemy informacji pasażerskiej, etc),
- modernizacja zdekaptalizowanych linii kolejowych,
- inwestycje w tabor niskoemisyjny
- uruchomienie nowych i zwiększenie częstotliwości istniejących połączeń kolejowych lub kolejowo-tramwajowych, w szczególności na nieczynnych liniach,
- zintegrowanie systemu transportu kolejowego w ramach WrOF z innymi mediami transportowymi (węzły przesiadkowe, parkingi P&R i B&R).

Obszar problemowy A.2. Infrastruktura mieszkaniowa i użyteczności publicznej, w tym rewitalizacja obszarów zdegradowanych WrOF.

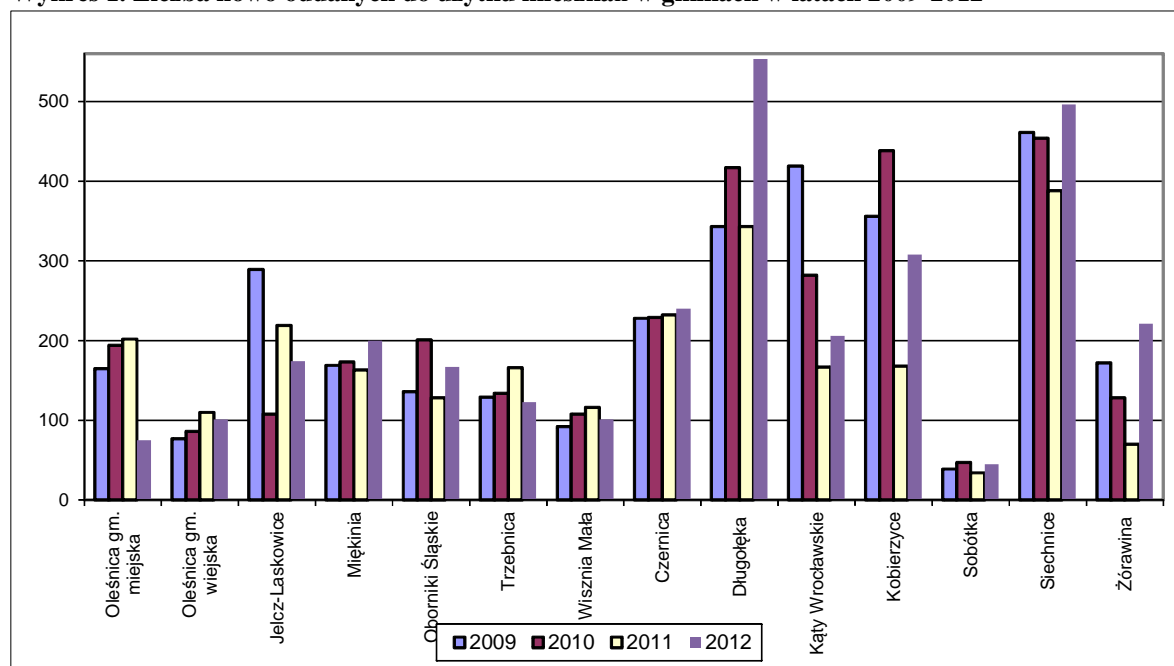
Rosnąca, zarówno w wyniku procesów naturalnych, jak i migracji, liczba ludności WrOF wpływa na sytuację na rynku mieszkaniowym. Badane miasta i gminy różniły się pod względem liczby nowo oddawanych do użytku mieszkań. Oprócz tendencji koniunkturalnych – zmniejszenia liczby oddanych do użytku mieszkań w przypadku niektórych badanych jednostek w 2010 i/lub 2011 roku – można wskazać liderów tego rynku we WrOF. Poza

stolicą Obszaru były to: gmina Siechnice, gmina Kobierzyce, gmina Długołęka oraz (w mniejszym stopniu) gmina Kąty Wrocławskie (w mniejszym stopniu) (wykres 1).

Warto podkreślić, że łączny udział gmin innych niż Wrocław stanowił w 2011 roku 40% wszystkich nowo oddanych mieszkań na analizowanym Obszarze, a w 2012 roku – 31%. Wynika to m.in. z faktu, że grunty i mieszkania na terenach podmiejskich stanowią alternatywę dla drogich nieruchomości położonych na terenie miasta centralnego.

Powstawanie nowych osiedli musi wiązać się z odpowiednim wyposażeniem w infrastrukturę techniczną, w tym transportową i społeczno-instytucjonalną.

Wykres 1. Liczba nowo oddanych do użytku mieszkań w gminach w latach 2009-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Wśród miast, poza Wrocławiem, w zakresie nowo oddanych do użytku mieszkań przodowały: Oleśnica, Jelcz-Laskowice i Siechnice, przy czym w Oleśnicy obserwowano stabilny trend wzrostowy do 2011 roku (zob. tabela 3). W całym województwie i w kraju w latach 2010-2011 spadała liczba nowo oddawanych do użytkowania mieszkań; w regionie największy spadek w stosunku do roku poprzedniego zanotowano w 2011 roku, natomiast w całym kraju – w 2010 roku. Rok 2012 charakteryzował się wzrostem w regionie i w całym kraju, w województwie dolnośląskim liczba nowo oddanych mieszkań przewyższyła poziom z 2009 roku. We Wrocławiu, po spadku liczby nowo oddanych mieszkań w 2011 roku w porównaniu z 2009 rokiem o ponad 36%, w 2012 roku odnotowano znaczący wzrost.

Tabela 3. Liczba nowo oddanych do użytku mieszkań w miastach na tle województwa dolnośląskiego i Polski w latach 2009-2012

Miasto	2009	2010	2011	2012
Oleśnica	165	194	202	75
Jelcz-Laskowice	233	65	171	126
Oborniki Śląskie	54	122	75	114
Trzebnica	86	71	135	83
Kąty Wrocławskie	220	55	25	85
Sobótka	20	19	20	16
Siechnice	307	224	169	146
Wrocław	5 889	4 666	3 752	6 676
Dolnośląskie	14 143	12 746	10 543	15 028
Polska	160 002	135 835	130 954	152 904

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

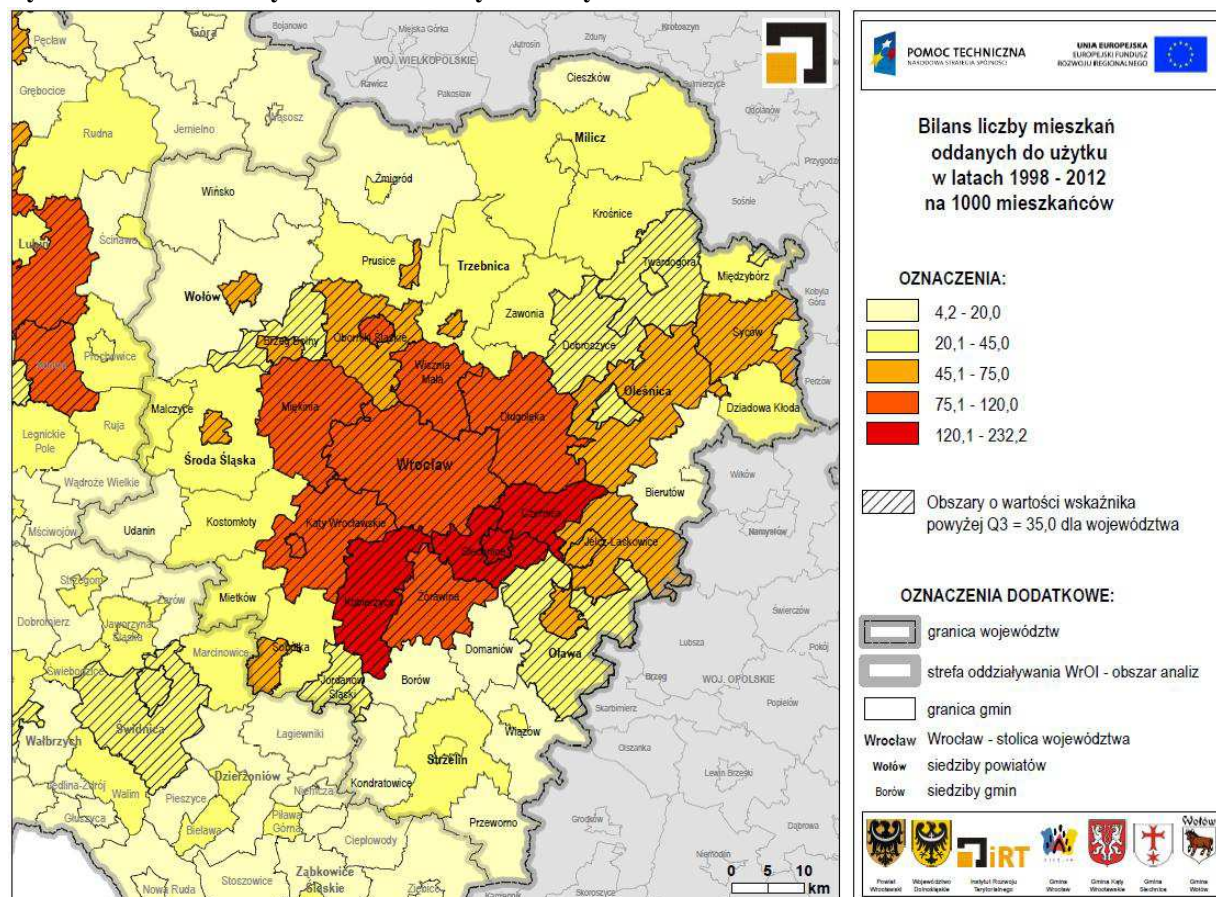
Powyższe obserwacje potwierdzają badania przeprowadzone przez Instytut Rozwoju Terytorialnego w ramach projektu pn. „Studium spójności funkcjonalnej we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym”. Biorąc pod uwagę wyniki analizy bilansu liczby oddanych mieszkań na 1000 mieszkańców można jednoznacznie stwierdzić, że w ostatnich latach najbardziej rozbudowały się gminy Czernica, Siechnice, Długołęka i Kobierzyce.

Powstające na przedmieściach Wrocławia w sąsiednich gminach osiedla mają monofunkcyjny charakter i są odpowiedzialne za efekt „podsysania” zasobów demograficznych miasta centralnego. Mieszkańcy suburbiów to użytkownicy Wrocławia – pracujący w nim, gospodarujący i korzystający z usług, często przedstawiający się jako wrocławianie, jednakże w rzeczywistości zamieszkujący gminy podmiejskie.

Obszar znajduje się w fazie suburbanizacji ekonomicznej i mieszkaniowej. Suburbanizacja mieszkaniowa w tym wypadku oznacza również suburbanizację demograficzną i procesy ekonomicznej segregacji społeczeństwa. Poza granice Wrocławia emigruje głównie ludność w wieku produkcyjnym. Jest to także najbardziej kreatywna, ze względu na posiadany kapitał i pozycję społeczną, grupa mieszkańców¹⁴.

¹⁴ Zathay M., Zmiany demograficzno-przestrzenne a zrównoważony rozwój Wrocławia [w:] Problemy społeczne w przestrzeni Wrocławia, praca zbiorowa pod redakcją naukową Stanisława Witolda Kłopoty, Mateusza Błaszczyka i Jacka Pluta, Wydawnictw Scholar, Warszawa 2010.

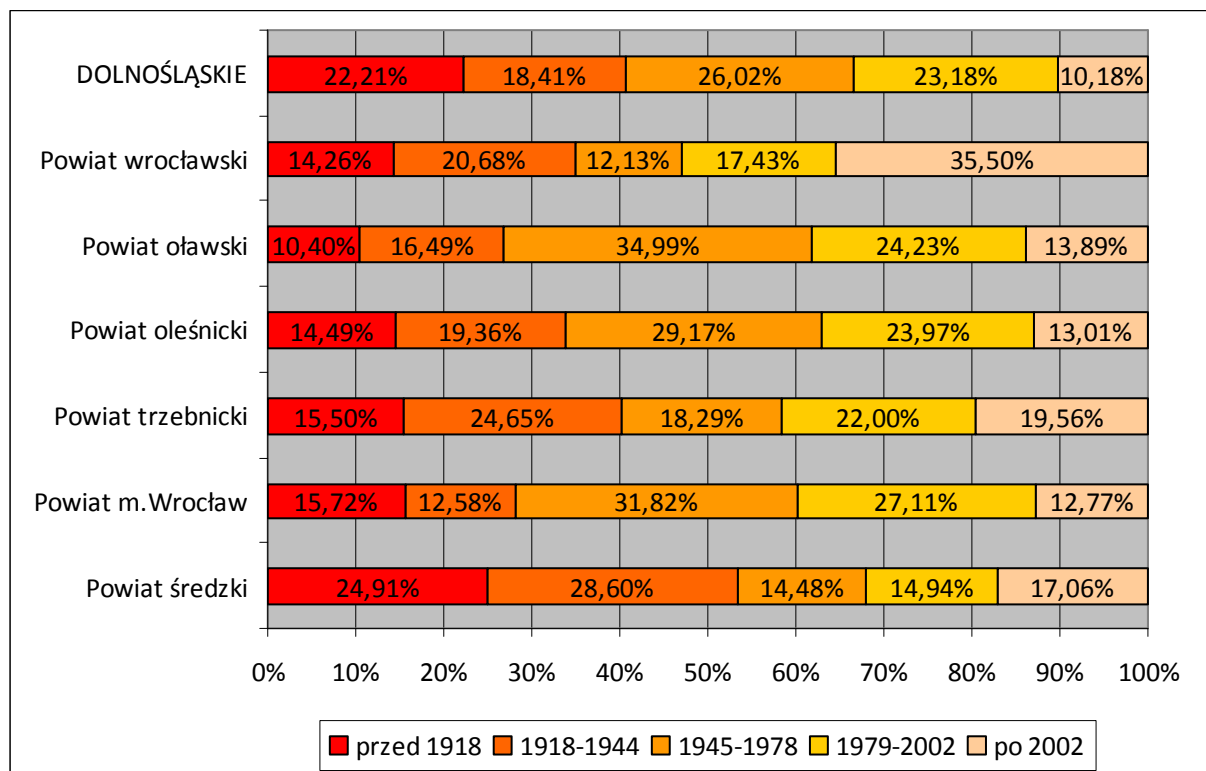
Rysunek 8. Bilans liczby mieszkań oddanych do użytku w latach 1998-2012 na 1000 mieszkańców

Źródło: Delimitacja Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, Wrocław marzec 2014, IRT.

Potwierdzeniem powyższego twierdzenia są wyniki analizy struktury budynków według daty budowy. Na terenie powiatu wrocławskiego, w skład którego wchodzi gminy Siechnice, Długołęka, Kobierzyce, Żórawina i Czernica, tkanka mieszkaniowa jest wyraźnie młodsza niż na pozostałej części obszaru. Ponad 50% mieszkań na tym obszarze mieści się w budynkach wybudowanych po 1979 roku, aż 35,5% w budynkach powstałych po 2002 roku. Niemniej mieszkania w budynkach około stuletnich i starszych stanowią wciąż wysoki odsetek ogółu zamieszkałych mieszkań na terenie powiatu. Podobnie jak na terenie powiatów wrocławskiego, oleśnickiego, trzebnickiego i Miasta Wrocławia. Natomiast na terenie powiatu średzkiego co czwarty budynek powstał przed 1918 rokiem. Na tym obszarze ponad połowa budynków powstała przed zakończeniem II wojny światowej.

Wykres 2. Mieszkania zamieszkałe stale według okresu budowy budynku w 2011 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego.

Na podstawie wyników powyższej analizy można również postawić tezę o wysokim zapotrzebowaniu na termomodernizację budynków mieszkalnych. Okazuje się bowiem, że ponad 30% budynków na terenie Obszaru powstało przed 1945 rokiem, a kolejnych 28% w latach 1945-1978. Oznacza to, że prawie 60% budynków ma więcej niż 35 lat. Mając na uwadze wieloletnie zaniedbania w remontach oraz niedbałość i niską jakość w budownictwie w okresie przed 1989 rokiem, większość budynków mieszkalnych na terenie Obszaru wymaga remontu lub objęcia programem rewitalizacji połączonej z termomodernizacją. Budynki charakteryzują się wysokim wskaźnikiem zużycia energii na cele grzewcze. Powodem tego stanu rzeczy jest słaba izolacyjność zewnętrznych przegród budowlanych, stolarka otworowa o niskim standardzie energetycznym, źródła ciepła o niskiej sprawności energetycznej (w tym piece kaflowe), niskosprawne instalacje grzewcze itp.

Co prawda dotychczas gminy, wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie dokonywały remontów i termomodernizacji (m.in. wymiana stolarki okiennej, ocieplenie budynków, wymiana i remonty dachów oraz podłączenia do sieci centralnego ogrzewania), jednak wciąż zapotrzebowanie na tego rodzaju działania jest bardzo wysokie, szczególnie w centrach miast z przedwojenną zabudową oraz na obszarach wiejskich. Poza infrastrukturą mieszkaniową podjęcia działań termomodernizacyjnych na terenie WrOF wymagają również budynki użyteczności publicznej (m.in. przedszkola, szkoły, obiekty sportowe) nie spełniające współczesnych standardów dotyczących sprawności termoenergetycznej.

Na terenie WrOF istnieją obszary (w szczególności miejskie), na których kumulują się opisane wyżej zjawiska. Dotyczy to terenów przede wszystkim charakteryzujących się

zdekaptalizowaną tkanką miejską i/lub przemysłową, na których obserwuje się ponadto nasilenie negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych (m. in. bezrobocie). Z reguły w bardzo złym stanie technicznym są niemodernizowane budynki mieszkalne i publiczne, często o charakterze zabytkowym, podwórza, mała architektura, drogi lokalne, piesze ciągi komunikacyjne, czy też obszary zieleni. Sytuację często pogarsza brak odpowiedniej infrastruktury, która sprzyjałaby rozwijaniu działań prospołecznych i proprzedsiębiorczych.. Rejony te, często o znaczących walorach historycznych, które powinny przyciągać i być miejscem wypoczynku, integrującym ludzi, w obecnym stanie odstrasza i obniżają chęć identyfikowania się mieszkańców z miejscem ich zamieszkania. W rezultacie, obszary te ulegają dalszej degradacji na skutek długoletnich zaniedbań i niekiedy celowych dewastacji.

Faktem jest, że przestrzeń, w jakiej ludzie żyją wpływa na ich samopoczucie, pracę oraz kontakty między nimi. Zdegradowane, nieestetyczne miejsca generują stres, agresję oraz zmniejszają skłonność do zachowań prospołecznych. Stąd wagę potrzeby rewitalizacji obszarów zdegradowanych podkreśla się zarówno na poziomie regulacji Unii Europejskiej, jak i na poziomie krajowym. Zgodnie z założeniami Narodowego Planu Rewitalizacji 2022 rewitalizacja definiowana jest jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany i zintegrowany¹⁵. Narzędziem realizacji tych celów powinny być lokalne programy rewitalizacji. W kontekście obszarów WrOF potrzeby w zakresie rewitalizacji kumulują się w gminach miejskich, w szczególności we Wrocławiu, m.in. na obszarze Przedmieścia Oławskiego i Leśnicy. Niemniej jednak problem, choć w mniejszej skali i w większym rozproszeniu, dotyczy również innych gmin WrOF, m.in. Kątów Wrocławskich, Miękini, Sobótki, Trzebnicy, Oleśnicy, Siechnic i Czernicy.

Obszar problemowy A.3. Kształtowanie i ochrona środowiska

A.3.1. Powietrze

Zgodnie z art. 88 i 89 Ustawy *Prawo Ochrony Środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 r. (tekst jednolity Dz.U. z 23 października 2013 r. poz. 1232, z późn. zm) oceny jakości powietrza dokonuje się w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska, w specjalnie wydzielonych strefach na terenie każdego z województw. W województwie dolnośląskim wyznaczono¹⁶ 4 strefy oceny jakości powietrza: aglomeracja wrocławska, miasto Legnica, miasto Wałbrzych, strefa dolnośląska.

Obszar objęty ZIT WrOF znajduje się na terenie dwóch stref: strefy aglomeracja wrocławska, wyodrębnionej dla gminy Wrocław (kod strefy PL0201) oraz strefy

¹⁵ *Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 – Założenia*, <http://www.mir.gov.pl>

¹⁶ *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. z dnia 10 sierpnia 2012 r. poz. 914)*

dolnośląskiej dla pozostałych gmin obszaru (kod strefy PL0204). W obu strefach występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężeń zanieczyszczeń w powietrzu.

Pomiary stężeń substancji na terenie Wrocławia prowadzone są w następujących punktach pomiarowych, należących do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu:

1. ul. Bartnicza (pomiar automatyczny) – pomiar ozonu O₃;
2. ul. Na Grobli (pomiar manualny) – pomiar pyłu zawieszonego PM_{2.5};
3. Wybrzeże Conrada-Korzeniowskiego (pomiar automatyczny i pomiar manualny) – pomiar pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2.5} oraz benzeno(α)pirenu;
4. ul. Orzechowa (pomiar manualny) – pomiary pyłu zawieszonego PM₁₀, benzeno(α)pirenu;
5. al. Wiśniowa (pomiar automatyczny) - pomiar pyłu zawieszonego PM₁₀;
6. ul. Wierzbowa (pomiar manualny) – pomiar pyłu zawieszonego PM₁₀.

Natomiast pomiary w strefie dolnośląskiej odbywają się w:

1. 25 stacjach dla pyłu zawieszonego PM₁₀, w tym jedna ze stacji znajduje się na terenie gminy Oleśnica, ul. Brzozowa – DsOlesnicaPM (pomiar manualny);
2. 7 stacjach dla benzo(α)pirenu – poza obszarem gmin ZIT WrOF;
3. 7 stacjach dla tlenku węgla – poza obszarem gmin ZIT WrOF;
4. 5 stacjach dla ozonu – poza obszarem gmin ZIT WrOF.

Błąd! Nie można odnaleźć źródła odsyłacza. przedstawia pomiary poziomów stężeń substancji w stacjach automatycznych na terenie Wrocławia, natomiast **Błąd! Nie można odnaleźć źródła odsyłacza.** przedstawia pomiary dla stacji manualnych we Wrocławiu oraz Oleśnicy. W każdej z tabel zostały oznaczone stężenia zanieczyszczeń przekraczające poziomy dopuszczalne zgodne z *Rozporządzeniem Ministra Środowiska, z dnia 24 sierpnia 2012 r., w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu* (Dz.U. 2012 poz. 1031). Przedstawione wyniki dla roku 2014 pochodzą z danych pomiarowych Systemu Monitoringu Jakości Powietrza Dolnośląskiego WIOŚ.

Tabela 4 Pomiar stężeń substancji w automatycznych stacjach pomiarowych strefy aglomeracja wrocławska

Stacja pomiarowa	POMIAR AUTOMATYCZNY									
	Wrocław - Bartnicza			Wrocław - Korzeniowskiego					Wrocław - Wiśniowa	
Nazwa zanieczyszczenia	Dwutlenek azotu NO ₂	Ozon O ₃	Ozon O ₃ 8h	Dwutlenek azotu NO ₂	Ozon O ₃	Ozon O ₃ 8h	Pył zawieszony PM ₁₀	Pył zawieszony PM _{2.5}	Dwutlenek azotu NO ₂	Pył zawieszony PM _{2.5}
Okres pomiarowy	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]
Styczeń	-	-	-	-	-	-	48	-	-	42
Luty	-	-	-	-	-	-	59	-	-	40
Marzec	-	-	-	38	-	-	72	-	57	36
Kwiecień	-	-	-	32	-	-	-	-	54	25
Maj	-	-	-	21	-	-	27	-	48	15
Czerwiec	-	-	-	19	-	-	31	-	49	12
Lipiec	11	65	-	18	-	-	35	-	59	16
Sierpień	13	52	-	20	-	-	28	10	55	13
Wrzesień	12	41	-	23	-	-	41	19	55	24
Październik	13	25	-	27	-	-	49	29	53	36
Listopad	13	19	-	26	15	-	56	39	46	43
Grudzień	16	28	-	26	26	65	59	43	46	44
Wartość średnia stężenia	-	-	-	25	-	-	46	-	52	29
Poziom dopuszczalny	40	-	-	40	-	-	40	25	40	25
Minimum	-	-	-	18	-	-	27	-	46	12
Maksimum	-	-	-	38	-	-	72	-	59	44

Źródło: System Monitoringu Jakości Powietrza, WIOŚ Dolnośląskie, 2014 r.

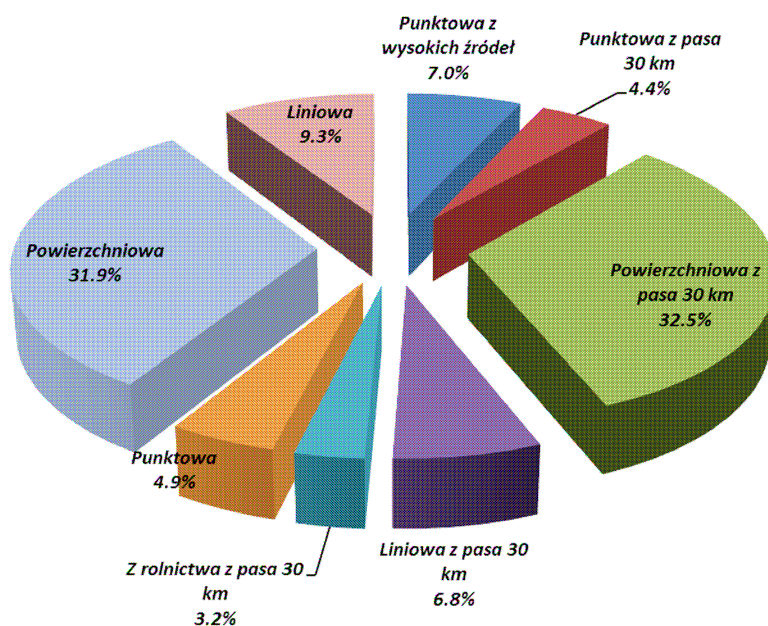
Tabela 5 Pomiary stężeń substancji w manualnych stacjach pomiarowych strefy aglomeracja wrocławska i strefy dolnośląskiej

Stacja pomiarowa	POMIAR MANUALNY					
	Wrocław - Orzechowa		Wrocław - Na Grobli	Wrocław - Korzeniowskiego		Oleśnica - Brzozowa
Nazwa zanieczyszczenia	Pył zawieszony PM10	benzo(a)piren w PM10	Pył zawieszony PM2.5	Pył zawieszony PM10	benzo(a)piren w PM10	Pył zawieszony PM10
Okres pomiarowy	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	[ng/m^3]	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	[ng/m^3]	[$\mu\text{g}/\text{m}^3$]
Styczeń	46	12,43	36	46	13,32	37
Luty	45	9,07	-	47	7,46	45
Marzec	52	2,58	40	64	4	41
Kwiecień	32	2,07	22	38	2,01	29
Maj	19	0,55	10	22	0,39	17
Czerwiec	16	0,15	12	22	0,17	-
Lipiec	21	0,11	15	25	0,09	22
Sierpień	17	0,18	14	21	0,19	18
Wrzesień	26	0,52	20	32	0,49	29
Październik	36	3,78	27	39	2,32	36
Listopad	-	-	-	48	4,42	44
Grudzień	42	-	28	50	9,11	42
Wartość średnia stężenia	32	-	-	38	3,66	33
Poziom dopuszczalny	40	1	25	40	1	40
Minimum	16	-	-	21	0,09	17
Maksimum	52	-	-	64	13,32	45

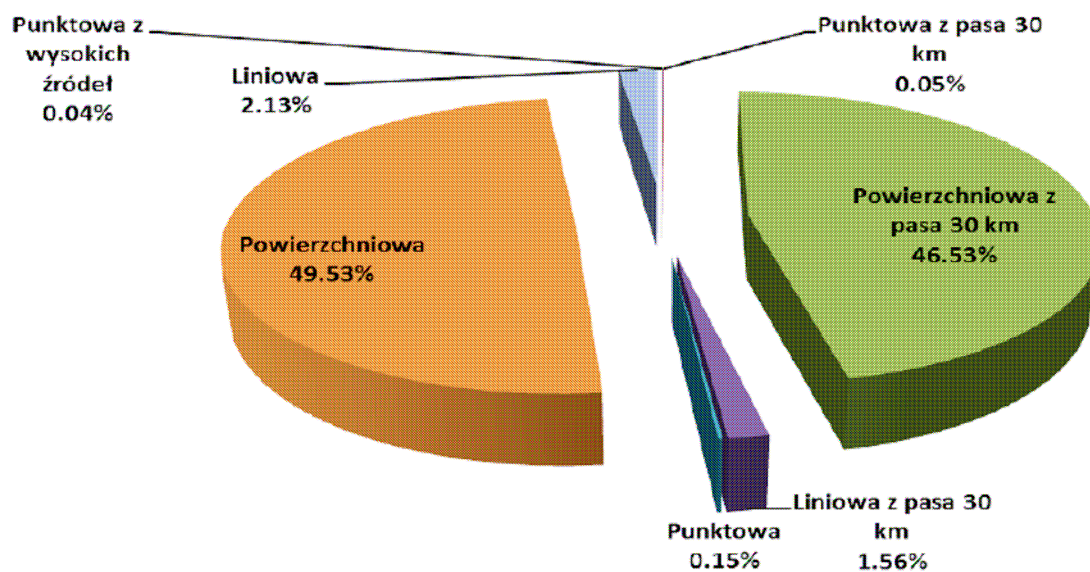
Źródło: System Monitoringu Jakości Powietrza, WIOŚ Dolnośląskie, 2014 r.

Na podstawie wyników pomiarów i prowadzonej corocznej oceny jakości powietrza strefę aglomeracji wrocławskiej jak również strefę dolnośląską zakwalifikowano do strefy C pod względem przekroczeń stężeń dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5, dwutlenku azotu, poziomów docelowych benzo(α)pirenu i ozonu. W związku z występującymi przekroczeniami stężeń zanieczyszczeń dla każdej ze stref opracowany został Program Ochrony Powietrza, który został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014 r. (Dz. U. Województwa Dolnośląskiego z dnia 25.02.2014 r. poz. 985).

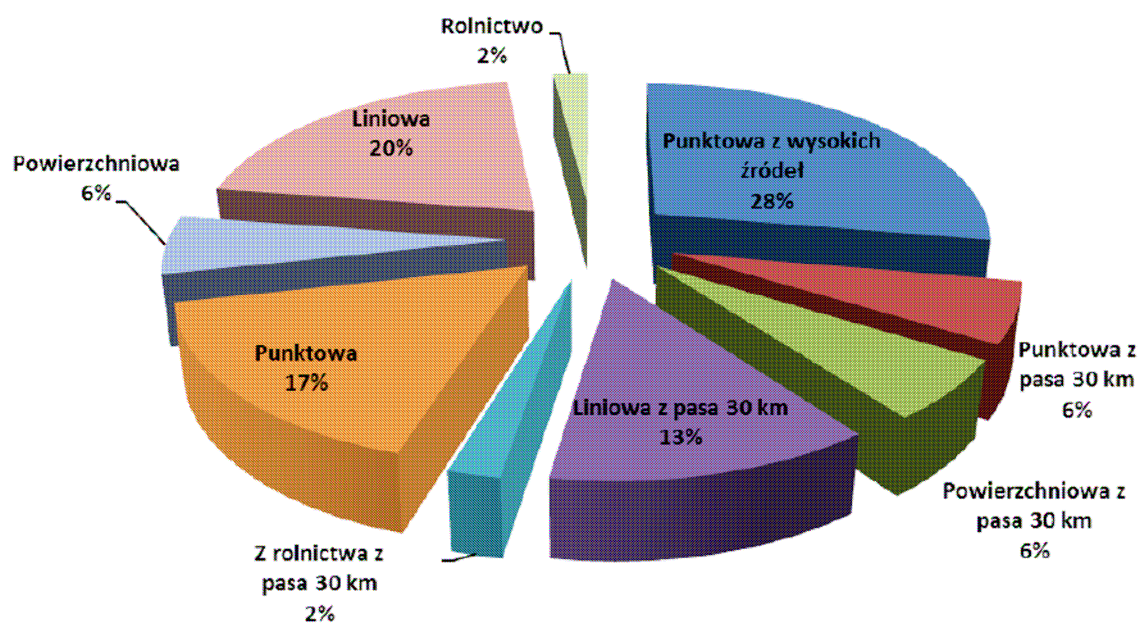
Na podstawie POP należy wskazać, że za poziom stężeń pyłu zawieszonego PM10, a także benzo(α)pirenuna terenie WrOF, w największym stopniu odpowiedzialna jest emisja powierzchniowa, liniowa i napływowa, a w mniejszym stopniu emisja punktowa. Głównym źródłem emisji dwutlenku azotu jest transport. Na wykresach przedstawiono udział poszczególnego rodzaju emisji w stężeniach zanieczyszczeń dla strefy dolnośląskiej.

Rysunek 1 Procentowy udział typów źródeł w bilansie emisji pyłu zawieszonego PM10 dla strefy dolnośląskiej. Źródło: Program ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego (Uchwała Nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014r)

Rysunek 2 Procentowy udział typów źródeł w bilansie emisji benzo(a)pirenu dla strefy dolnośląskiej w 2011 r. Źródło: Program ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego (Uchwała Nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014r)

Rysunek 3 Procentowy udział typów źródeł w bilansie emisji dwutlenku azotu dla strefy dolnośląskiej w 2011 r. Źródło: Program ochrony powietrza dla województwa

dolnośląskiego (Uchwała Nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014r)

Bardzo duże znaczenie dla przekroczeń stężeń na terenie Wrocławia ma emisja napływowa z ościennych gmin (emisja ze źródeł indywidualnych). Emisja ze źródeł indywidualnych (obszar mieszkalnictwo) na terenie obszaru ma duże znaczenie dla występowania przekroczeń ze względu na:

- stosowanie przestarzałych instalacji o niewielkiej mocy i niskiej sprawności;
- duży udział indywidualnego ogrzewania węglowego;
- zła i niedostosowana do rodzaju kotła jakość paliwa;
- niską świadomość ekologiczną mieszkańców w zakresie zanieczyszczenia powietrza;

Konieczne jest zintegrowane podejście do ograniczania emisji na terenie WrOF - realizacja działań w zakresie ograniczania emisji kompleksowo na terenie wszystkich gmin WrOF zarówno w zakresie redukcji emisji powierzchniowej, jak i liniowej.

Według danych Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na terenie Dolnego Śląska na tle innych województw jest niezadowolające.¹⁷ Udział energii ze źródeł odnawialnych we WrOF utrzymuje się na niewielkim poziomie, przeważnie stanowią je rozproszone źródła wykorzystujące energię słoneczną (kolektory słoneczne oraz panele fotowoltaiczne) oraz geotermalną (pompy ciepła). Większy udział źródeł odnawialnych ma szczególne znaczenie dla ograniczenia emisji z indywidualnych gospodarstw domowych. Należy przy tym podkreślić, że kolektory słoneczne jako źródło ciepłej wody nie powinny zastępować ciepłej wody z sieci ciepłowniczej, w obszarach, gdzie sieć ta jest rozwinięta. Również pompy ciepła nie powinny być wykorzystywane w obszarach o dostępnej sieci ciepłowniczej. Panele fotowoltaiczne mogą być wykorzystywane na terenie całego WrOF, natomiast kolektory i pompy ciepła głównie w obszarach peryferyjnych poza zasięgiem sieci ciepłowniczej.

¹⁷ Raport o stanie środowiska w woj. dolnośląskim 2012, Dolnośląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

Pośród działań pożądaných na rzecz zmniejszenia emisji gazów i pyłów należy w szczególności wymienić:

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza ze źródeł komunikacyjnych, polegające na przebudowie i remontach odcinków dróg, przebudowie miejsc szczególnie niebezpiecznych dla ruchu oraz budowie obwodnic pozwalających na wyprowadzenie ruchu z centrów miast, zakupie niskoemisyjnego taboru komunikacji publicznej, rozwoju sieci połączeń oraz promocji ruchu rowerowego,
- zwiększenie we WrOF udziału środków transportu alternatywnych w stosunku do indywidualnych pojazdów z napędem spalinowym w dojazdach codziennych,
- termomodernizacja budynków publicznych i tkanki mieszkaniowej w celu zmniejszenia energochłonności budynków,
- wspieranie i wprowadzanie odnawialnych źródeł energii,
- wspieranie i realizacja inwestycji mających na celu redukcję emisji gazów i pyłów z zakładów szczególnie uciążliwych,
- zwiększenie ilości przyłączy do sieci ciepłowniczej oraz wymiana źródeł ciepła,
- prowadzenie akcji uświadamiających zagrożenia zdrowotne wynikające ze złego stanu powietrza.

A.3.2. Ochrona wód - sieci wodno-kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków

Kolejnym elementem związanym z ochroną środowiska jest ochrona środowiska wodnego i związana z tym gospodarka wodno-ściekowa. Zasadniczą rolę odgrywa tutaj Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych, która określa m.in. konieczność wyposażenia aglomeracji w konkretnych terminach w miejskie oczyszczalnie ścieków oraz systemy kanalizacji zbiorczej. Do priorytetowych działań niezbędnych do wypełnienia zobowiązań traktatowych w zakresie odprowadzania ścieków komunalnych dla Polski zalicza się m.in.: wyposażenie do 31 grudnia 2015 wszystkich aglomeracji ≥ 2000 RLM w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków o odpowiednim efekcie oczyszczania oraz zapewnienie 75% redukcji związków azotu i fosforu ogólnego pochodzących ze źródeł komunalnych na terenie Polski i odprowadzanych do wód. Niedotrzymanie przez gminę określonego w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych terminu grozi pobieraniem podwyższonych opłat za szczególne korzystanie z wód oraz kar administracyjnych, co spowoduje poważne i uciążliwe konsekwencje. Skutkiem tego może być dodatkowe obciążenie ludności w wyniku podwyższenia przez usługodawcę taryf za usługi, a jeśli okaże się to niemożliwe, bankructwem wielu przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych. Wobec powyższego kwestia gospodarowania ściekami komunalnymi oraz ochrona środowiska wodnego, w tym wód powierzchniowych, do których ścieki są odprowadzone, ma bardzo duże znaczenie dla sprawnego funkcjonowania WrOF. Największe potrzeby w tym zakresie odnotowano na obszarach następujących aglomeracji: Święta Katarzyna, Wisznia Mała, Sobótka, Żórawina, Kobierzyce.

Pośród gmin WrOF największe ilości ścieków odprowadzają ośrodki miejskie, przede wszystkim Wrocław, Oleśnica, Jelcz-Laskowice, Trzebnica, Sobótka, Kąty Wrocławskie

i Siechnice. Dynamikę zmian ilości ścieków odprowadzanych w latach 2003 i 2007-2012 przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 6. Ścieki odprowadzone w miastach i gminach w latach 2003 i 2007-2012 (w dem³)

Gmina/miasto	2003	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	1 783,5	1 696,7	1 689,1	1 669,8	1 633	1 636	1 699
Oleśnica (wiejska)	48,4	81,4	123,5	126,7	97	89	78
Jelcz-Laskowice	733,6	795,8	764,4	724,6	780	776	803
w tym: Jelcz-Laskowice – miasto	720	780,5	744,7	697,2	730	721	737
Miękinia	31,4	44,2	27,8	26,2	26	29	28
Oborniki Śląskie	365,1	364,4	366,6	361	373	372	375
w tym: Oborniki Śląskie – miasto	365,1	353	346,7	337,2	344	346	348
Trzebnica	635,9	574,7	543,9	532,9	525	552	562
w tym: Trzebnica – miasto	635,9	574,7	534,5	519,6	512	537	532
Wisznia Mała	35,9	52,7	63,9	68,5	67	73	83
Czernica	109,1	165,4	254,6	250,7	290	290	383
Długołęka	61	166	206,8	262,2	285	332	391
Kąty Wrocławskie	258,1	297,1	405	471,4	460	488	513
w tym: Kąty Wrocławskie - miasto	204,8	223	232,2	253,8	271	251	238
Kobierzyce	782,4	1285	971,4	1197	161	1548	333
Sobótka	265	263	254,7	274,3	446	535	618
w tym: Sobótka – miasto	230,2	224,2	213,1	234	421	510	588
Siechnice	215,8	388,1	370,6	462	498	637	576
w tym: Siechnice – miasto	157	247,2	205,8	226	240	227	322
Żórawina	60	52,2	54,8	87,4	91	94	54
Wrocław	35 138,6	33 276,9	33 318	31 966	34 513	32 659	34 025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Gminy, które charakteryzowały się szybkim wzrostem w analizowanych latach ilości odprowadzanych ścieków to: Wisznia Mała, Czernica, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Sobótka i Siechnice.

Łączna długość sieci kanalizacyjnej w 2012 roku na terenie Obszaru wynosiła blisko 2 tys. km, w tym ponad 60% jej długości znajdowała się na terenach miejskich. W ostatnich latach przeprowadzono szereg inwestycji związanych z rozbudową sieci kanalizacyjnej. W ciągu ostatnich czterech lat największy przyrost ilości kilometrów sieci kanalizacyjnej zanotowano na terenie gmin Długołęka i Kąty Wrocławskie – o powyżej 50% stanu w 2009 roku. O blisko ¼ zwiększyła się w ciągu czterech lat długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gmin Siechnice, Sobótka, Miękinia i Czernica.

Tabela 7. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminach ZIT WrOF w latach 2009-2012 (w km)

Jednostka terytorialna	2009	2010	2011	2012
Wrocław	836,3	852,5	865,7	882,8
Czernica	122,5	122,9	123,4	148,8
Kąty Wrocławskie	94	94,2	122	141
Kobierzyce	192,6	192,6	192,6	123,1
Długołęka	68,7	94,2	107,8	110,7
Sobótka	82,3	91,8	101,2	101,2
Jelcz-Laskowice	88,5	88,9	96,6	97,4
miasto Oleśnica	75,5	80,1	82,6	82,9
Siechnice	57,3	59,3	59,8	70,5
Oleśnica - gmina wiejska	37,2	41,3	42,2	42,3
Trzebnica	37,8	37,8	37,8	40,9
Oborniki Śląskie	37,1	37,1	37,1	37,1
Wisznia Mała	22,9	27,2	27,2	27,2
Żórawina	15,9	16,1	16,7	16,9
Miękinia	7,1	7,1	7,1	8,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Pod względem liczby mieszkań podłączonych do sieci kanalizacyjnej najlepiej sytuacja wygląda we Wrocławiu. Najgorzej przedstawia się sytuacja na terenie powiatów średzkiego, trzebnickiego i wrocławskiego, gdzie ponad 50% nie jest podłączonych do sieci kanalizacyjnej. W przypadku tego ostatniego wynika to z faktu intensywnego rozwoju zabudowy mieszkaniowej, za którym nie nadąża rozbudowa sieci kanalizacyjnej. Procent RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej według RLM rzeczywistego jest najniższy na tym obszarze. Większość gmin z tego terenu ma poziom obsługi systemami poniżej wymaganego poziomu 80% wynikającego z zobowiązań akcesyjnych Polski do UE. Aktualny podział na aglomeracje ściekowe może w najbliższej przyszłości ulec zmianie, ponieważ niektóre gminy pracują nad podziałem istniejących aglomeracji na mniejsze.

Tabela 8. Aglomeracje ściekowe znajdujące się na terenie WrOF

KPOŚK - gminy w aglomeracjach ściekowych	RLM rzeczywiste (wg IV aktualizacji KPOŚK)	% RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej wg RLM rzeczywistego	Liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej
Wrocław, Kobierzyce, Miękinia, Wisznia Mała, Siechnice	937 167	93,01%	871 634
Kąty Wrocławskie	12 755		9 550
Święta Katarzyna	7 910	93,55%	7 400
Sobótka	12 069		7 566
Długołęka	10 184	94,99%	9 674
Czernica	10 540		7 925
Żórawina	4 002		2 597
Kobierzyce	8 491		3 272
miasto Oleśnica	36 758	98,91%	36 358
Jelcz-Laskowice	22 272	81,93%	18 247
Trzebnica	25 552	90,78%	23 196
Oborniki Śląskie	11 419		8 947
Wisznia Mała	3 333		2 309

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Najbardziej niekorzystnie pod względem liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej sytuacja przedstawia się na terenach gmin wiejskich i obszarach wiejskich gmin miejsko-wiejskich. Na mapie Obszaru istnieją tereny, na których odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej sięga zaledwie kilku procent ogółu mieszkańców: obszar wiejski gminy Trzebnica, gmina Miękinia i obszar wiejski gminy Oborniki Śląskie. Stosunkowo dobrze przedstawia się sytuacja w miastach, gdzie wskaźnik w większości wynosi ponad 90%. Jedynie w Sobótce z sieci kanalizacyjnej korzysta mniej niż 80% mieszkańców miasta.

Tabela 9. Liczba mieszkańców Obszaru korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2007 i 2011-2012r.

Jednostka terytorialna	Rodzaj gminy	2007	2011	2012	2012 2007=100	odsetek liczby mieszkańców gminy korzystający z sieci kanalizacyjnej w 2012 roku
Wrocław	miejska	555 559	576 071	577 545	104	91,50%
Jelcz-Laskowice	miejsko-wiejska	15 577	17 671	18 030	114	78,21%
Jelcz-Laskowice - miasto		14 531	15 232	15 247	105	96,11%
Jelcz-Laskowice - obszar wiejski		1 046	2 439	2 783	162	38,71%
Kąty Wrocławskie	miejsko-wiejska	5 905	8 651	9 476	138	43,29%
Kąty Wrocławskie - miasto		4 416	5 172	5 335	117	85,17%

Kąty Wrocławskie - obszar wiejski		1 489	3 479	4 141	164	26,50%
Siechnice	miejsko-wiejska	6 894	9 905	11 008	137	63,28%
Siechnice - miasto		3 488	5 165	5 355	135	92,94%
Siechnice - obszar wiejski		3 406	4 740	5 653	140	48,59%
Trzebnica	miejsko-wiejska	11 653	12 798	12 898	110	55,30%
Trzebnica - miasto		11 653	12 018	12 102	104	94,98%
Trzebnica - obszar wiejski		0	780	796	200	7,52%
Sobótka	miejsko-wiejska	6 335	6 666	7 008	110	54,68%
Sobótka - miasto		5 157	5 380	5 418	105	76,85%
Sobótka - obszar wiejski		1 178	1 286	1 590	126	27,58%
miasto Oleśnica	miejska	35 012	35 822	35 975	103	96,36%
Długołęka	wiejska	5 879	10 948	11 495	149	44,98%
Czernica	wiejska	5 601	8 103	8 586	135	68,52%
Żórawina	wiejska	1 695	2 398	2 509	132	26,05%
Kobierzyce	wiejska	6 403	8 503	9 097	130	51,44%
Miękinia	wiejska	971	1 193	1 347	128	9,74%
Wisznia Mała	wiejska	2 277	2 965	3 010	124	31,45%
Oleśnica - gmina wiejska	wiejska	2 226	3 173	3 289	132	26,14%
Oborniki Śląskie	miejsko-wiejska	8 076	8 574	8 697	107	44,47%
Oborniki Śląskie - miasto		7 458	7 884	7 995	107	88,68%
Oborniki Śląskie - obszar wiejski		618	690	702	112	6,66%
RAZEM OBSZAR WrOF		670 063	713 441	719 970	107	81,08%
RAZEM MIASTA		637 274	662 744	664 972	104	91,69%
RAZEM OBSZARY WIEJSKIE		32 789	50 697	54 998	140	33,80%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wciąż istnieje wysoki odsetek mieszkań nie posiadających toalety z odprowadzeniem do sieci kanalizacyjnej lub urządzenia lokalnego. Poza Wrocławiem na terenie obszaru wskaźnik oscyluje na wysokości 5% mieszkań, a na terenie powiatów trzebnickiego i średzkiego na poziomie nawet 6 i więcej procent.

Ścieki odprowadzane bez należytego oczyszczenia nadal są poważnym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych. Część miejscowości wyposażonych jest tylko w systemy wodociągowe, a brak jest sieci kanalizacyjnych.¹⁸ W 2012 roku długość sieci wodociągowej na terenie Obszaru wynosiła 3,4 tys. km, natomiast długość sieci kanalizacyjnej jedynie 1,9 tys. km¹⁹.

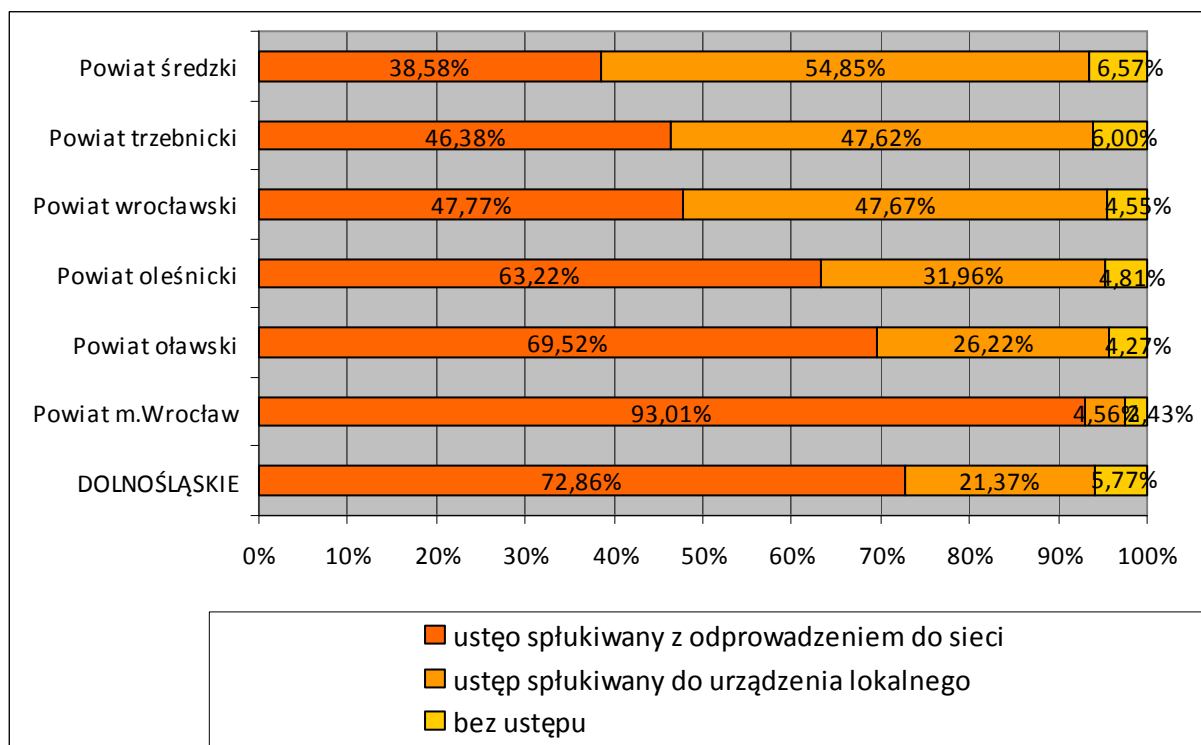
¹⁸ Raport o stanie środowiska w woj. dolnośląskim 2012, Dolnośląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

¹⁹ Według danych Banku Danych Lokalnych

Cierpi na tym jakość wód powierzchniowych będących odbiornikiem ścieków, zarówno komunalnych, jak i przemysłowych. Przyczynę tego stanu rzeczy należy upatrywać w zbyt małym stopniu skanalizowania, zwłaszcza obszarów wiejskich, braku oczyszczalni, częstych przypadkach odprowadzania ścieków bez jakiegokolwiek oczyszczania, odprowadzaniu ścieków do kanalizacji deszczowej, rowów przydrożnych czy też zanieczyszczeń wymywanych z pól nawożonych w sposób nadmierny. Powyższe doprowadziło i nadal prowadzi do degradacji środowiska wodnego i w konsekwencji innych komponentów środowiska.

Odrębnym, dotąd nie poruszonym problemem jest kwestia zagospodarowania osadów pozostałych po oczyszczeniu ścieków. Na terenie WrOF brak wystarczającego miejsca na ich składowanie. Problem może stać się szczególnie istotny po rozbudowie sieci kanalizacyjnej.

Wykres 3. Mieszkania ogółem pod względem wyposażenia w ustęp w 2011 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego

Zdecydowanie lepiej kształtuje się kwestia podłączenia do wodociągu. Z analizy danych Narodowego Spisu Powszechnego wynika, że na terenie obszaru niemal sto procent mieszkań ma dostęp do wodociągu, w tym w przeważającej większości do wodociągu z sieci.

Większość gmin (ok. 85%) w ostatnich trzech latach dokonała modernizacji ujęć wodnych, zbudowało lub zmodernizowało stacje uzdatniania wody, jednak w większości gmin braki w tym zakresie nadal występują.²⁰

²⁰ Analiza pogłębiona ankiet wypełnionych przez gminy – Alicja Zakrzewska-Półtorak

Tabela 10. Mieszkania ogółem pod względem dostępu do wodociągu w 2011 roku

jednostka terytorialna	wodociąg z sieci	wodociąg lokalny	bez wodociągu
DOLNOŚLĄSKIE	93,53%	4,84%	1,62%
Powiat m.Wrocław	99,11%	0,54%	0,35%
Powiat oławski	93,88%	4,45%	1,67%
Powiat oleśnicki	91,76%	5,83%	2,41%
Powiat wrocławski	91,15%	6,45%	2,41%
Powiat trzebnicki	92,71%	4,54%	2,75%
Powiat średzki	94,78%	2,98%	2,24%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego

Niezbędnym wobec powyższego jest przeprowadzenie inwestycji dotyczących kanalizacji w pierwszej kolejności na obszarach poniżej poziomu 80% obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi, tj. poniżej zobowiązań akcesyjnych Polski. W uzasadnionych przypadkach, gdy budowa sieci kanalizacyjnej będzie nieuzasadniona z przyczyn ekonomicznych, zalecane winno być montowanie lokalnych urządzeń kanalizacyjnych spełniających normy prawa krajowego i unijnego. W dalszej kolejności pożądane jest prowadzenie inwestycji dotyczących wodociągów w zakresie rozbudowy sieci oraz poprawy jakości dostarczanej wody.

A.3.3. Dziedzictwo naturalne i kulturowe

WrOF to teren bogaty zarówno w zasoby przyrodnicze, jak i kulturowe, których ochrona jest istotna zarówno ze względu na ich rolę w życiu mieszkańców, jak i potencjalne zwiększenie turystycznych walorów regionu.

Na Obszarze znajdują się dwa parki krajobrazowe: Ślęzański Park Krajobrazowy na terenie gminy Sobótka w masywie góry Ślęza oraz Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy” na terenie gmin Sobótka, Kąty Wrocławskie, Wrocław, Miękinia (wzdłuż koryta rzeki Bystrzyca).

Na terenie WrOF znajduje się kilka Obszarów Specjalnej Ochrony Natura 2000, w tym obszary ochrony ptaków i obszary ochrony siedlisk. W południowo-zachodniej części Obszaru na terenie gmin: Wrocław, Siechnice, Czernica i Jelcz-Laskowice znajdują się Grądy Odrzańskie, które obejmują odcinek doliny Odry od Wrocławia do granicy z województwem opolskim. Obszar ten częściowo pokrywa się z Grądami w Dolinie Odry zajmującymi dolinę zalewową Odry, w większości na terenach leżących w międzywale lub w granicach polderów. W północno-wschodniej części Obszaru znajduje się Obszar Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszowickiego na terenie gminy Oleśnica. W północno-zachodniej natomiast znajduje się Obszar Dolina Widawy położony w dolinie rzeki Odry w rejonie ujścia rzeki Widawy oraz dolinie rzeki Widawy od ujścia do osiedla Świniary we Wrocławiu. Administracyjnie znajduje się na terenie gmin: Wrocław, Oborniki Śląskie, Wisznia Mała i Miękinia. W południowo-zachodniej części znajduje się obszar Łęgi nad Bystrzycą. Obszar zajmuje dolinę rzeki Bystrzycy – od Kątów Wrocławskich aż po osiedle Leśnica we Wrocławiu oraz dolinę rzeki Strzegomki – od Stoszyc po ujście do Bystrzycy

i jest powiązany terytorialnie z Parkiem Krajobrazowym „Dolina Bystrzycy”. Zajmuje część terenów gmin: Kąty Wrocławskie, Miękinia i Wrocław. Na południe od Łęgów nad Bystrzycą znajduje się Obszar Masyw Ślęży, który wiąże się terytorialnie z Ślęzańskim Parkiem Krajobrazowym.²¹

Najwięcej parków znajduje się na terenie Wrocławia. Stanowią one bardzo istotny składnik zieleni miejskiej. Jest ich ponad 40 i zajmują łączną powierzchnię ponad 500 ha. W pozostałych gminach parki mieszczą się przede wszystkim na terenach obszarów miejskich. Duża część z nich wymaga rewitalizacji obejmującej: poprawę ścieżek i deptaków, nasadzenia, stworzenie nowych i modernizację istniejących miejsc rekreacji, wymianę obiektów małej infrastruktury (gminy Długołęka, Miękinia, Oborniki Śląskie, Sobótka, Trzebnica i Żórawina). Poza złym stanem tych terenów do spędzania w nich wolnego czasu dodatkowo zniechęca obecność nietrzeźwych, głośno zachowujących się osób, które powodują poczucie zagrożenia bezpieczeństwa. Zatem parki często nie pełnią swoich podstawowych funkcji odstraszać mieszkańców od wypoczynku.

Należy jednocześnie podkreślić, że parki obok lasów są skupiskiem drzewostanu na terenie Obszaru. Oprócz swej funkcji społecznej (wypoczynek, rekreacja, turystyka, edukacja) posiadają istotną wartość w zakresie przyrody i ekologii. Są elementem większych ekosystemów Obszaru.

Na terenie Obszaru położonego na Dolnym Śląsku, który jest regionem o najbogatszych zasobach zabytkowych w kraju znajduje się także cenna historycznie i architektonicznie zabudowa. Wśród najważniejszych obiektów tej kategorii należy wymienić zabytkowe centra miast, w tym wrocławską starówkę, zabytkowy Ostrów Tumski, Halę Stulecia, osiedle WuWa, liczne kościoły i budynki sakralne, pałace, dwory oraz zabytkową zabudowę kamienic. W ostatnich latach przeprowadzono szereg remontów i modernizacji zabytków WrOF, lecz nadal potrzeby inwestycyjne w tym zakresie są wysokie. Warto podkreślić, że dziedzictwo kulturowe jest wartościowym zasobem, oddziałującym na rozwój społeczny i gospodarczy nie tylko w oczach ekspertów, ale i obywateli, co pokazują wyniki badania Narodowego Instytutu Dziedzictwa „Dziedzictwo kulturowe w oczach Polaków”²². Większość badanych (89%) uważa, że dziedzictwo kulturowe pełni ważną rolę społeczną. Większość respondentów jest również przekonana, że obecność zabytków pozytywnie wpływa na jakość życia, głównie poprzez możliwości rozwoju lokalnego opartego na turystyce (54%), dumę z zamieszkiwanego miejsca (44%), możliwość atrakcyjnego spędzenia wolnego czasu (33%) oraz komfort życia w estetycznej przestrzeni (24%). Przekonanie o wadze dziedzictwa wiąże się ze świadomością potrzeby objęcia dziedzictwa szczególną finansową pomocą (82% badanych wyraziło takie zdanie). Zdaniem badanych najciekawsze obiekty to zamki (41%) i pałace (38%), co jest ciekawe w kontekście tego, że na terenie WrOF znajdują się liczne tego typu obiekty (np. w Jelczu-Laskowicach, Kobierzycach, Żórawinie), które przy odpowiednich działaniach modernizacyjnych mogłyby stać się lokalnymi atrakcjami turystycznymi.

W kontekście posiadanego bogactwa zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz szerokiego ich znaczenia dla funkcjonowania społeczności WrOF wskazane są działania mające na celu ochronę i rozwój tego dziedzictwa dla obecnych i przyszłych pokoleń. Dodatkowo w szerszej

²¹ *Obszary Natura 2000 na Dolnym Śląsku*, [red.] K. Świerkosz, H. Liberacka, M. Łysiak, K. Zając, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wrocław 2012

²² *Spoleczno-gospodarcze oddziaływanie dziedzictwa kulturowego. Raport z badań społecznych*, Warszawa 2013, http://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne

Europejskiej perspektywie wzmacnia to fakt, że Wrocław będący centrum Obszaru otrzymał tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016, co podkreśla jego znaczenie dla europejskiego dziedzictwa kulturowego

A.3.4. Ochrona przed klęskami żywiołowymi

Największym realnym zagrożeniem dla WrOF jest zagrożenie powodziowe. Obszar jest regularnie poddawany powodziom i podtopieniom. Negatywne zjawiska o podłożu hydrologicznym wystąpiły szczególnie w latach 1997 (powódź „tysiąclecia”), 2006, 2009 i 2010. Wymierne straty finansowe wynikłe z ww. zdarzeń sięgają setek milionów złotych. Na występowanie tych zjawisk ma wpływ bardzo rozbudowana sieć wodna, w skład której wchodzi rzeki, sieci melioracyjne i zbiorniki małej retencji znajdujące się w złym stanie technicznym. Skutkuje to większymi potrzebami w zakresie ochrony przeciwpowodziowej. Obserwowalne są już pewne pozytywne efekty zainteresowania tą problematyką, chociaż główne inwestycje mają charakter odtworzeniowy po powodzi z 1997 roku (chodzi głównie o inwestycje we Wrocławiu, w gminie Siechnice i Czernica). Przez kilkanaście lat jedną z niewielu nowych inwestycji jest budowa nowego wału przeciwpowodziowego na osiedlu Kozanów we Wrocławiu.

Aktualnie Wrocławski Węzeł Wodny przechodzi gruntowną przebudowę, która ma znacznie zwiększyć jego przepustowość z dzisiejszych 2200m³/s do 3100 m³/s. Dla porównania maksymalny przepływ w czasie powodzi w 1997 roku wyniósł 3640 m³/s w miejscowości Trestno (powyżej Wrocławia). Nadwyżkę pomiędzy falą kulminacyjną z 1997 roku a docelową przepustowością Wrocławskiego Węzła Wodnego ma przejąć nowobudowany zbiornik w Raciborzu. Inwestycje mają na celu poprawę zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów usytuowanych na obszarze miasta Wrocławia oraz miejscowości zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie.²³

W zakresie gospodarki wodnej (w tym ochrony przeciwpowodziowej) istotna jest potrzeba inwestycji w zakresie konserwacji, udroźnienia oraz modernizacji systemu infrastruktury gospodarki wód opadowych i melioracji (tzw. małej retencji). Problem w szczególności dotyczy Wrocławia oraz gmin położonych we wschodniej części WrOF leżących na terenie trzech dolin rzecznych – Odry, Oławy i Widawy. Na tym obszarze występuje niskie zróżnicowanie ukształtowania terenu, dlatego wyposażona jest w bardzo gęstą sieć urządzeń melioracji podstawowej i szczegółowej, w części wytworzonej w okresie przedwojennym. Znajduje się tu wiele zbiorników małej retencji oraz setki kilometrów rowów melioracji.

Najbardziej narażone na podtopienia i powodzie są wschodnia część Wrocławia oraz gminy Czernica i Siechnice. Na terenie gminy Siechnice zewidencjonowane są 53 zbiorniki małej retencji o łącznej powierzchni 17,87 ha. Zbiorniki małej retencji pełnią bardzo ważną rolę z uwagi na niezbyt zróżnicowane ukształtowanie terenu. Zlokalizowane są często w miejscach obniżen i niejednokrotnie bez możliwości odprowadzenia gromadzonej w nich wody. Ważność

²³ Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, http://wroclaw.rzgw.gov.pl/pl/articles/7/694/Informacje_ogolne, 28 stycznia 2014 r.

tych zbiorników dla systemu podkreśla fakt, iż znajdują się one nierzadko w centrum miejscowości i ich zły stan może być przyczyną wystąpienia podtopień miejscowych zabudowań mieszkalnych i gospodarskich.

Na wspomnianym obszarze występuje bardzo gęsta sieć urządzeń melioracji podstawowej i szczegółowej, w części wytworzona w okresie przedwojennym. Na terenie gminy Siechnice znajduje się 140,7 tys m rowów melioracyjnych i 32,5 tys. m rowów komunalnych. Jeżeli do systemu melioracyjnego zaliczymy rowy pełniące funkcje melioracyjne, a znajdujące się w pasach drogowych, czy na terenach leśnych, to łączna ich długość przekroczy liczbę 200 km. Daje to gęstą sieć rowów melioracyjnych o współczynniku 2km rowu na 1km² powierzchni gminy.

Ponadto na terenie gminy Sobótka w miejscowości Sulistrowice znajduje się duży zbiornik, który pełni funkcję małej retencji. Zbiornik ma za zadanie częściowe zabezpieczenie powodziowe najbliższych miejscowości w okresach dużych wezbrań, a także pobór wody na różne cele użytkowe, głównie zasilanie sieci przeciwpożarowej. Zapora w przeciągu ostatnich 5 lat dwukrotnie uległa zniszczeniu wskutek powodzi i intensywnych opadów deszczu w latach 2009 i 2013. Ucierpiały na tym również budynki mieszkalne, tereny rolne i inne obiekty infrastrukturalne. W związku z powyższym wymaga pilnej modernizacji, która pozwoli na jej bezpieczne użytkowanie.

W nawiązaniu do powyższego dalszy dynamiczny rozwój WrOF w wymiarze budownictwa mieszkaniowego oraz uruchamiania nowych terenów inwestycyjnych w dużej mierze uzależniony jest od podjęcia aktywnych działań związanych z dążeniem do zmniejszenia zagrożenia przeciwpowodziowego oraz zapobiegania i zwalczania jego skutków oraz poprawy gospodarki wodnej (mała retencja).

Odrębnym problemem jest infrastruktura kanalizacji deszczowej na obszarach miejskich. Istniejące systemy na terenie WrOF w znacznej części zostały stworzone w okresie międzywojennym. Infrastruktura znajduje się w złym stanie technicznym, dlatego szczególnie w przypadku ulewnych opadów jest niewydolna i powoduje podtopienia, co w najbardziej ekstremalnych przypadkach może powodować paraliż komunikacyjny.

Potrzeby w zakresie stanu bezpieczeństwa w kontekście klęsk żywiołowych w znacznej części wykraczają poza dotychczasowe możliwości JST zaangażowanych w WrOF. Dotyczy to w szczególności już wymienionych gmin, ale także gmin Długołęka, Jelcz-Laskowice, i Żórawina. Jednocześnie dla całego WrOF uzasadnione jest stworzenie systemu zarządzania klęskami żywiołowymi umożliwiającego współpracę i koordynację działań ratowniczych z systemami jednostek wojewódzkich i krajowych.

Na terenie WrOF w poszczególnych gminach jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej posiadają wyeksploatowany sprzęt. Zły stan techniczny budynków, niska jakość i funkcjonalność pomieszczeń (remiza w Pustkowie Żurawskim gmina Kobierzyce) bądź też brak wyspecjalizowanych, dobrze wyposażonych, odpowiadających wymaganym standardom pojazdów do prowadzenia działań gaśniczych i ratownictwa technicznego, skutkuje brakiem możliwości wpisania danych jednostek do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Przyczynia się to również do wydłużenia czasu reakcji na wezwania, opóźnień w udzielaniu pomocy, spadku efektywności i skuteczność w walce z pożarami, obniżając tym samym poziom poczucia i de facto stanu bezpieczeństwa mieszkańców oraz środowiska naturalnego.

Wyniki analizy badania ankietowego gmin wchodzących w skład WrOF

Analiza pogłębiona, przeprowadzona w oparciu o badanie ankietowe, potwierdziła tendencje określone na podstawie badania z użyciem danych pochodzących z różnych źródeł statystycznych i ekspertyz. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w kwietniu 2013 roku wśród pracowników gmin WrOF wyższego i średniego szczebla. W kontekście wyzwań przestrzennych analiza pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej jest wysoce zróżnicowany od poniżej 10% do 98%, najwyższy odsetek dotyczy Wrocławia, Oleśnicy (gmina miejska), Jelcza-Laskowic, Kobierzyc i Siechnic, najniższy – Miękini, Żórawiny i Oleśnicy (gmina wiejska),
- wszystkie gminy, oprócz Wrocławia, zgłaszają potrzeby w zakresie podłączenia do kanalizacji nowych terenów,
- wszystkie gminy korzystają z oczyszczalni ścieków, przy czym większość wskazuje braki w odniesieniu do niektórych terenów gminy, jedynie kilka gmin stwierdza, że takie braki nie występują,
- większość (ok. 85% gmin) w ostatnich trzech latach dokonało modernizacji ujęć wodnych, zbudowało lub zmodernizowało stacje uzdatniania wody, jednak w większości gmin braki w tym zakresie nadal występują,
- wszystkie gminy posiadają systemy odwodnienia, jednak większość wskazuje na ich zbyt wąski zasięg terytorialny lub konieczność modernizacji,
- ponad ¾ gmin zgłasza potrzeby w zakresie dodatkowych przystanków, stacji itp., tak aby włączyć się w spójny system zintegrowanych węzłów przesiadkowych,
- pomimo licznych inwestycji podejmowanych w celu restauracji i zwiększenia atrakcyjności centrum miast/miejscowości, potrzeby dalszych działań w tym kierunku występują w obrębie całego WrOF,
- w gminach występują liczne trasy rekreacyjne: spacerowe, rowerowe, konne, w niektórych gminach, występują także trasy do nordic walking, kajakowe i innego typu wodne, większość badanych ocenia poziom zaspokojenia mieszkańców w zakresie ich długości jako średni, natomiast jakości – średni lub niski (tabela 9); oceny wysokie lub bardzo wysokie pojawiają się we Wrocławiu, Trzebnicy, Wiszni Małej oraz Sobótce (w tej ostatniej w odniesieniu do tras spacerowych).

Tabela 11. Ocena poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie tras rekreacyjnych

Gmina	Długość			Jakość		
	Spacerowe	rowerowe	Konne	spacerowe	rowerowe	konne
Oborniki Śl.	Wysoki	Wysoki	Średni	Wysoki	Wysoki	Średni
Oleśnica gm. Miejska	Średni	Średni	Niski	Średni	Średni	Niski
Oleśnica gm. Wiejska	Średni	Średni	Niski	Średni	Średni	Niski
Jelcz-Laskowice	-	-	-	B. niski	Niski	B. niski

Miękinia	Średni	Średni	Średni	Średni	Średni	Średni
Trzebnica	Wysoki	Wysoki	-	Wysoki	Wysoki	-
Wisznia Mała	Średni	Średni	Niski	Wysoki	Wysoki	Niski
Czernica	Niski	Niski	Niski	Niski	Niski	Średni
Długoleka	Średni	Średni	Wysoki	Średni	Niski	Niski
Kąty Wrocławskie	Niski	Niski	Niski	Niski	Niski	Niski
Kobierzyce	Średni	Średni	Średni	Średni	Średni	Średni
Sobótka	B. wysoki	Średni	B. niski	Wysoki	Niski	B. niski
Siechnice	Średni	Niski	Średni	Średni	Niski	Niski
Żórawina	Średni	Średni	B. niski	Niski	Niski	Średni
Wrocław	B. wysoki	Wysoki	Wysoki	Wysoki	Wysoki	Wysoki

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

- inwestycje podnoszące efektywność energetyczną w ciągu ostatnich trzech lat w większości badanych gmin ograniczały się do termomodernizacji, w nielicznych wdrożono inteligentne systemy sterowania oświetleniem, we Wrocławiu energooszczędne sieci energetyczne, w dwóch nie przeprowadzono żadnych inwestycji tego typu, w kilku przeprowadzono jedynie modernizację oświetlenia drogowego,
- odnawialne źródła energii są wykorzystywane na terenie WrOF głównie w ramach działalności prywatnej (występują niemal w każdej gminie), działalność publiczna z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii występuje jedynie w kilku gminach, w tym we Wrocławiu,
- w nielicznych gminach dokonano rewitalizacji terenów przemysłowych, ale także w niewielu ten problem występuje, często natomiast dokonywano rewitalizacji innego typu obiektów, w tym zabudowy mieszkaniowej, parków, pałaców, kościołów i byłych terenów PGR, jednocześnie występują dalsze potrzeby w tym zakresie,
- w około połowie gmin występują zwykłe składowiska odpadów, większość gmin jako stan docelowy deklaruje ich likwidację, składowiska odpadów niebezpiecznych występują w kilku gminach i docelowo mają być zlikwidowane,
- jedynie kilka gmin posiada instalacje przetwarzania odpadów i/lub kompostownie odpadów,
- w ponad 60% gmin znajdują się wysypiska wymagające rekultywacji, w ponad 40% gmin dokonano już rekultywacji wysypisk, jednak w blisko 40% gmin pozostają jeszcze tego typu obiekty do rekultywacji (były to zarówno gminy, w których już dokonano rekultywacji pewnych wysypisk, jak i te, które dotąd nie podjęły takich działań), w kilku gminach wysypiska w ogóle nie występują,
- na całym WrOF w ciągu trzech ostatnich lat dokonywano inwestycji związanych z rozwojem edukacji, kultury i ochrony zdrowia, jednak nadal istnieje wiele potrzeb w tym zakresie m.in. w obiektach ochrony zdrowia i szkołach,

- w około połowie gmin występują obwodnice, jednak wciąż jest wiele potrzeb w tym zakresie i to zarówno w tych gminach, w których ich nie ma, jak i w pozostałych w odniesieniu do kolejnych miejscowości,
- poza Wrocławiem w nielicznych gminach występują pojedyncze punkty publicznego bezpłatnego dostępu do internetu (w sześciu gminach); ponadto mieszkańcy jedynie pięciu gmin (łącznie z Wrocławiem) mogą korzystać z miejsca zamieszkania z publicznego bezpłatnego internetu mobilnego,
- infrastruktura dla osób w wieku poprodukcyjnym w ocenie większości badanych jest na poziomie średnim (dotyczy to urządzeń infrastruktury technicznej, społecznej i instytucjonalnej), opinie dotyczące niskiego stopnia wyposażenia są w mniejszości, częściej zdarzają się te dotyczące wysokiego stopnia, zwłaszcza w zakresie infrastruktury społecznej i instytucjonalnej (zob. tabela 10).

Tabela 12. Stopień dostosowania infrastruktury do potrzeb osób w wieku poprodukcyjnym

Gmina	Techniczna	Społeczna	Instytucjonalna
Oborniki Śląskie	Średni	Średni	Średni
Oleśnica gm. miejska	Niski	Niski	Niski
Oleśnica gm. wiejska	Niski	Niski	Niski
Jelcz-Laskowice	Średni	Średni	Średni
Miękinia	Wysoki	Średni	Średni
Trzebnica	Średni	Wysoki	Wysoki
Wisznia Mała	Średni	Wysoki	Wysoki
Czernica	Niski	Średni	Średni
Długołęka	Średni	Średni	Średni
Kąty Wrocławskie	Średni	Średni	Średni
Kobierzyce	Średni	Średni	Średni
Sobótka	Średni	Średni	Średni
Siechnice	Średni	Wysoki	Średni
Żórawina	Średni	Średni	Średni
Wrocław	Średni	Średni	Wysoki

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Tabela 13. Analiza SWOT dla WrOF w kontekście ładu przestrzennego

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Dobrze rozwinięta sieć kolejowa – Upowszechnienie transportu rowerowego jako środka dojazdów codziennych – Rozwinięty rynek mieszkaniowy, stosunkowo duża podaż mieszkań i domów, w tym nowo wybudowanych – Bogate walory krajobrazowe i przyrodnicze – Atrakcje turystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – Zanieczyszczenie środowiska, przede wszystkim w zakresie emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych – Niska dostępność transportowa z niektórych punktów Obszaru do Wrocławia oraz pomiędzy poszczególnymi ośrodkami Obszaru – Wąskie gardła w układzie transportowym – Wzrastające obciążenie ekonomiczne spowodowane dużym natężeniem indywidualnej komunikacji samochodowej – Występowanie zdewastowanych i zaniedbanych terenów i obiektów wymagających rewitalizacji, w tym obiektów zabytkowych – Dysproporcje przestrzenne w wyposażeniu i jakości infrastruktury technicznej i instytucjonalnej – Niewykorzystanie możliwości jakie daje partnerstwo publiczno-prywatne
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Możliwości pozyskiwania dofinansowania projektów infrastrukturalnych i środowiskowych z funduszy Unii Europejskiej – Wsparcie Unii Europejskiej i krajowe nakierowane na wzmacnianie spójności terytorialnej oraz ochronę środowiska – Włączenie WrOF w europejskie sieci transportowe – Rozwój odnawialnych źródeł energii – Postrzeganie Wrocławia i niektórych gmin Obszaru jako jednych z wiodących w Polsce w zakresie rozwoju przestrzennego – Przebudowa, rozbudowa i modernizacja połączeń drogowych i kolejowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – Zagrożenie powodziowe związane z niespójnością systemu przeciwpowodziowego WrOF – Nieuregulowane stosunki własnościowe w odniesieniu do licznych nieruchomości – Niestabilność i niska przejrzystość prawa i decyzji politycznych – Wysokie rozproszenie kompetencji władz i służb publicznych

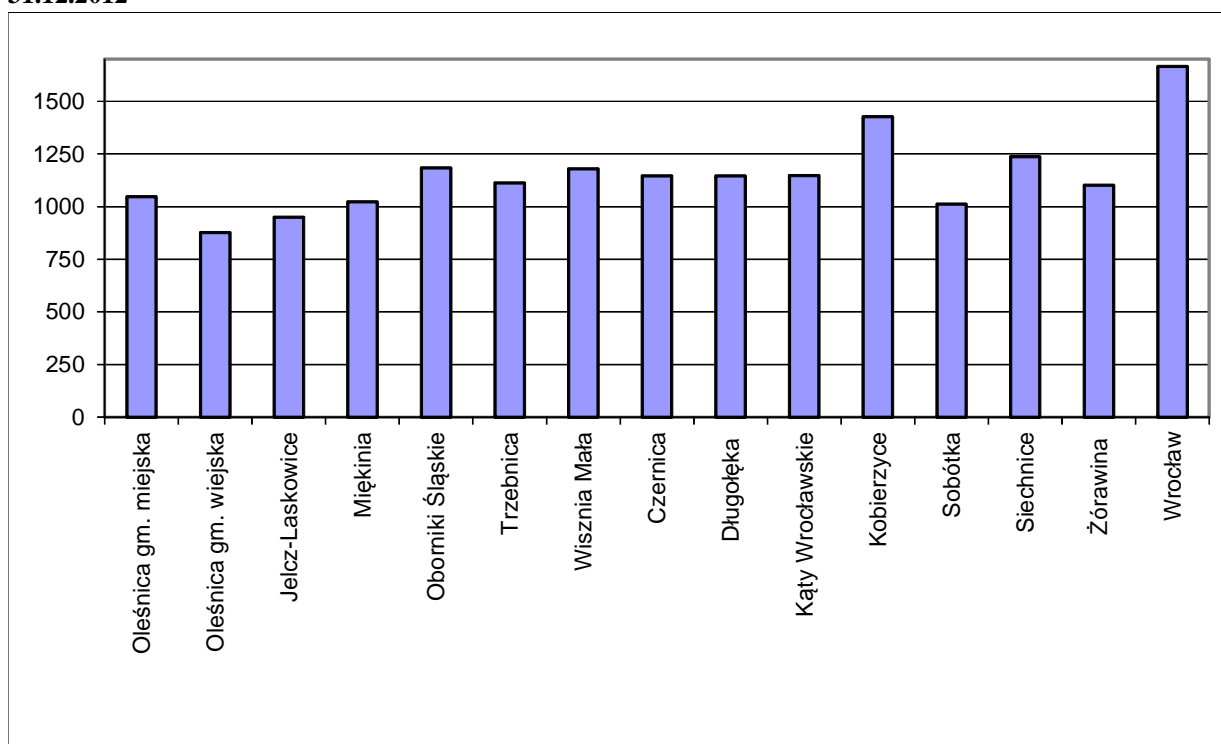
Źródło: opracowanie własne.

B. Ład gospodarczo-finansowy

Obszar problemowy B.1. Podmioty gospodarcze i ich internacjonalizacja

Kolejny aspekt diagnozy to aktywność gospodarcza. Jest to niezwykle złożone zagadnienie, dlatego na potrzeby analizy dokonano oceny tylko wybranych wskaźników, przede wszystkim o charakterze ilościowym. Na wykresie 5 przedstawiono liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminach przypadającą na 10 tys. mieszkańców według stanu na koniec 2012 roku. Po Wrocławiu najwięcej podmiotów zanotowano w gminach Kobierzyce i Siechnice. Wśród miast przodowały Oborniki Śląskie i Trzebnica; wynik powyżej 1,2 tys. podmiotów na 10 tys. mieszkańców osiągnęły także miasta Kąty Wrocławskie i Sobótka. W województwie dolnośląskim było to średnio 1156, w całym kraju 1032, natomiast w gminach miejskich – w regionie 1379, a w Polsce 1297²⁴.

Wykres 4. Podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w gminach, stan na 31.12.2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Ważna jest także stabilność prowadzonej działalności oraz przyrost nowych podmiotów. W tabeli 12 przedstawiono zmiany liczby podmiotów notowane w latach 2009-2012. W większości badanych gmin i miast liczba tych podmiotów rosła, dotyczyło to także WrOF jako całości, najniższy przyrost miał miejsce w 2011 roku. W samym Wrocławiu na koniec 2011 roku zanotowano spadek liczby podmiotów w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego.

²⁴ Według danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Najwyższe systematyczne przyrosty w latach 2009-2012 miały miejsce w gminach Długołęka, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce i Siechnice.

Tabela 14. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminach i miastach w latach 2009-2012, stan na 31.12.2012

Gmina/miasto	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	3 905	4 066	3 915	3 907
Oleśnica (wiejska)	959	1 025	1 052	1 102
Jelcz-Laskowice	2 009	2 129	2 123	2 190
w tym Jelcz-Laskowice – miasto	1 528	1 596	1 569	1 605
Miękinia	1 186	1 272	1 295	1 414
Oborniki Śląskie	2 132	2 280	2 231	2 313
w tym Oborniki Śląskie – miasto	1 276	1 361	1 289	1 338
Trzebnica	2 327	2 520	2 520	2 596
w tym Trzebnica – miasto	1 729	1 856	1 823	1 854
Wisznia Mała	970	1 048	1 080	1 129
Czernica	1 041	1 182	1 284	1 436
Długołęka	2 272	2 491	2 713	2 925
Kąty Wrocławskie	2 015	2 233	2 338	2 511
w tym Kąty Wrocławskie - miasto	2 718	2 767	2 778	2 816
Kobierzyce	1 813	2 087	2 270	2 522
Sobótka	1 205	1 280	1 250	1 296
w tym Sobótka – miasto	843	887	858	875
Siechnice	1 684	1 866	1 981	2152
w tym Siechnice – miasto	427	482	523	583
Żórawina	797	893	986	1 061
Wrocław	97 595	101 403	101 286	105 110
Razem	130 431	136 724	137 164	142 735

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Biorąc pod uwagę liczbę pracujących dominowały mikropodmioty (zatrudniające do 9 osób). Ich udział był najwyższy (przekraczał 97%) w gminach wiejskich: Oleśnica, Wisznia

Mała i Czernica (por. tabela 13). Stosunkowo dużo podmiotów średnich było zlokalizowanych w miastach Oleśnica i Trzebnica oraz gminach Kąty Wrocławskie i Kobierzyce. Podmioty duże (zatrudniające 250 i więcej osób), poza Wrocławiem, występowały sporadycznie, najwięcej (15) było zarejestrowanych w gminie Kobierzyce, a 7 w gminie Jelcz-Laskowice, z wyraźną dominacją miasta-siedziby gminy w tej ostatniej.

Tabela 15. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON według liczby pracujących w gminach i miastach, stan na 31.12.2012

Gmina/miasto	9 i mniej	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
Oleśnica (miejska)	3 749	132	22	4	0
Oleśnica (wiejska)	1 069	27	5	1	0
Jelcz-Laskowice	2 096	69	18	7	0
w tym Jelcz-Laskowice – miasto	1 536	47	16	6	0
Miękinia	1 369	37	6	2	0
Oborniki Śląskie	2 230	70	12	1	0
w tym Oborniki Śląskie – miasto	1 281	48	9	0	0
Trzebnica	2 482	89	21	4	0
w tym Trzebnica – miasto	1 768	64	19	3	0
Wisznia Mała	1 100	27	2	0	0
Czernica	1 397	37	2	0	0
Długołęka	2 823	90	11	1	0
Kąty Wrocławskie	2 406	80	23	2	0
w tym Kąty Wrocławskie - miasto	759	30	13	2	0
Kobierzyce	2 392	90	25	12	3
Sobótka	1 251	37	8	0	0
w tym Sobótka – miasto	845	25	5	0	0
Siechnice	2 083	55	12	2	0
w tym Siechnice – miasto	555	20	6	2	0
Żórawina	1 023	36	2	0	0
Wrocław	101 294	2 995	661	125	35
Razem	135 508	4 105	898	174	38

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego była mocno zróżnicowana, najwięcej tego typu podmiotów (wyluczając Wrocław) było zarejestrowanych na terenie gmin Kobierzyce (według stanu na 31.12.2012 było to 139 spółek), Kąty Wrocławskie (92) i Długołęka (64). Liczbę podmiotów w latach 2008-2012 przedstawiono w tabeli 14.

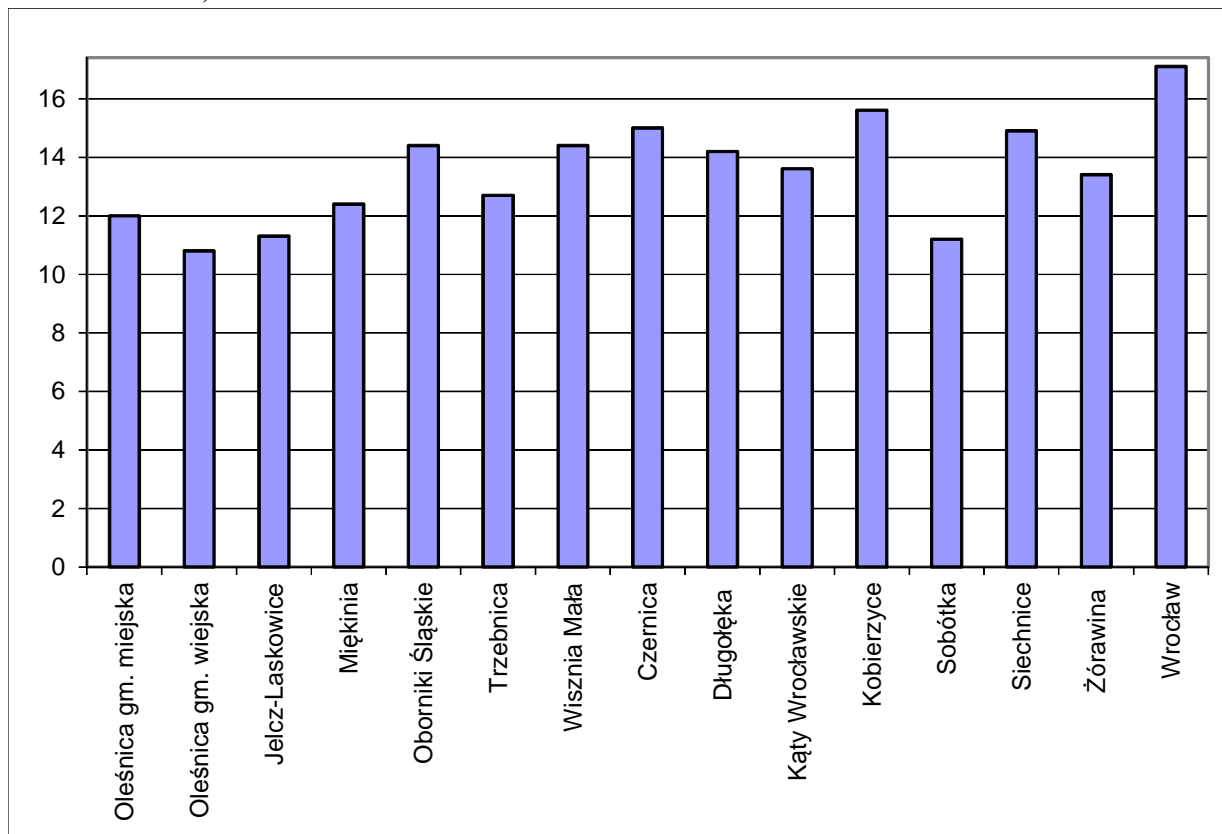
Tabela 16. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminach i miastach w latach 2008-2012, stan na 31.12.2012

Gmina/ Miasto	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	47	48	47	48	48
Oleśnica (wiejska)	5	5	5	6	6
Jelcz-Laskowice	31	32	30	30	33
w tym Jelcz-Laskowice – miasto	20	21	20	18	19
Miękinia	18	21	23	26	31
Oborniki Śląskie	30	29	29	30	28
w tym Oborniki Śląskie - miasto	14	14	14	14	15
Trzebnica	20	18	21	22	24
w tym Trzebnica – miasto	15	13	16	16	19
Wisznia Mała	15	18	19	15	14
Czernica	11	11	12	12	12
Długołęka	52	54	55	57	64
Kąty Wrocławskie	62	68	77	82	92
w tym Kąty Wrocławskie - miasto	27	29	33	35	38
Kobierzyce	73	94	117	132	139
Sobótka	21	24	25	24	28
w tym Sobótka – miasto	12	15	16	15	15
Siechnice	31	31	33	32	36
w tym Siechnice – miasto	12	13	14	13	15
Żórawina	16	16	18	22	25
Wrocław	2973	3046	3134	3216	3394

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Analiza liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie danej jednostki terytorialnej (z uwzględnieniem ich wielkości) pozwala na wysnucie pewnych wniosków na temat lokalnego rynku pracy. Obok podmiotów zatrudniających określoną liczbę pracowników dużą rolę odgrywa także samozatrudnienie. Na wykresie poniżej przedstawiono liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w relacji do 100 osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten obrazuje aktywność lokalnego środowiska biznesowego. Najwięcej tego typu jednostek zanotowano w gminach Wrocław, Kobierzyce, Czernica i Siechnice.

Wykres 5. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach (stan na 31.12 2012)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Natomiast wśród ośrodków miejskich liderzy to Oborniki Śląskie i Wrocław, stosunkowo wysoki poziom aktywności gospodarczej występował także w Trzebnicy i Kątach Wrocławskich.

Kolejnym elementem związanym z łaodem gospodarczo-finansowym jest stopień internacjonalizacji gospodarki, która dokonuje się głównie poprzez umiędzynarodowienie działalności przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa funkcjonujące w ramach WrOF charakteryzują się (porównując na tle kraju i regionu) stosunkowo wysokim stopniem umiędzynarodowienia. Jednak ich pozycja w skali europejskiej i światowej jest jeszcze relatywnie słaba. Ponadto internacjonalizacja i związana z nią konkurencyjność w wymiarze międzynarodowym to zjawiska o charakterze dynamicznym, wymagające stałego nadążania za konkurencją. Stąd konieczność ciągłego generowania bodźców pozwalających na utrzymanie i podwyższenie konkurencyjności (przede wszystkim poprzez wspieranie innowacyjności, kreatywności i odporności przedsiębiorstw), tak aby dalsza ich internacjonalizacja była możliwa. Tego typu działania (m.in.

w odniesieniu do sektora małych i średnich przedsiębiorstw) są współcześnie podejmowane we wszystkich konkurencyjnych gospodarkach lokalnych i regionalnych.

Obszar problemowy B.2. Działalność Badawczo-Rozwojowa

Na podstawie wyników badania ankietowego stwierdzono, że jedynie w kilku gminach WrOF funkcjonują przedsiębiorstwa współpracujące z nauką. Najwięcej tego typu podmiotów występowało w gminach Wrocław i Długołęka. Wiele gmin nie posiadało informacji na ten temat. Inkubatory przedsiębiorczości funkcjonowały jedynie w trzech gminach, w tym we Wrocławiu. Brak jest pogłębionych opracowań dotyczących przedsiębiorczości samego WrOF warto zatem odwołać się w tym miejscu do Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020²⁵. Zgodnie z dokonaną w niej diagnozą większość małych i średnich przedsiębiorstw w regionie charakteryzuje się dużą ostrożnością w stosunku do działań rozwojowych – aż 71% planuje inwestycje wyłącznie w oparciu o fundusze własne, co znacząco ogranicza potencjał regionu. Zaledwie co piąte MŚP uwzględnia w swoim budżecie wydatki na sferę badań i rozwoju, a w około co trzeciej firmie, która podejmuje działania rozwojowe, mają one charakter marginalny. Skala alokowania środków jest niewielka i na dodatek nieefektywna. To z kolei zniechęca sektor MŚP do prowadzenia dalszych prac z zakresu B+R. Współpraca nauki na Dolnym Śląsku ze środowiskiem gospodarczym jest ograniczona i występuje duże zróżnicowanie w tym zakresie pomiędzy poszczególnymi jednostkami. W ostatnich latach około 40% badanych jednostek deklaruje, że podejmowało taka współpracę. Popyt wśród przedsiębiorstw na usługi oferowane przez jednostki naukowe jest raczej niewielki. Firmy chętniej współpracują z innymi przedsiębiorstwami (w tym nawet konkurentami) niż ze sferą naukową. Natomiast z usług instytucji wspierających innowacyjność korzysta zaledwie co dwunasta firma, a trwałą współpracę deklaruje zaledwie co pięćdziesiąta. Znaczna część IOB nie realizuje działań o charakterze proinnowacyjnym: spośród 114 IOB funkcjonujących na Dolnym Śląsku tylko 30 instytucji świadczy usługi proinnowacyjne, a spośród tych 30 - 18 zlokalizowanych jest we Wrocławiu. Przedsiębiorcy dobrze oceniają ofertę instytucji proinnowacyjnych w zakresie warunków do transferu wiedzy i realizacji przedsięwzięć innowacyjnych. Najlepiej pod tym względem ocenione zostały inkubatory. Z drugiej strony, klienci oczekują w większym stopniu praktycznego doradztwa, współpracy przy opracowywaniu konkretnych rozwiązań, a tym samym w ich wdrożeniu. Mniej się liczy pośrednictwo i przekazywanie samej wiedzy. Można jednak dostrzec, że instytucje wspierania innowacyjności i transferu technologii, choć stanowią znaczącą mniejszość wszystkich IOB na Dolnym Śląsku, to jednak stanowią istotne ogniwo w procesie budowania zdolności innowacyjnych, i jako takie powinny być wspierane. W Regionalnej Strategii (...) podkreśla się zatem potrzebę zwrócenia uwagi na rozwój ich potencjału i wzmacnianie ich aktywności w działalności proinnowacyjnej, zwłaszcza poprzez rozszerzanie katalogu usług oraz zwiększanie ich dostępności i jakości. Jednocześnie zdaniem autorów należy rozwijać ofertę instrumentów i produktów finansowych wspierających projekty innowacyjne oraz doprowadzać do ich skorelowania z inicjatywami podejmowanymi przez niefinansowe instytucje proinnowacyjne.

²⁵ Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020, str. 28, 36, 39
<http://www.innowacje.dolnyslask.pl>

W związku z istnieniem we WrOF silnego centrum akademickiego oraz stosunkowo dużej ilości IOB świadczących usługi proinnowacyjne, istnieje potencjał do szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości.

Regionalna Strategia Innowacji na podstawie przeprowadzonych analiz potencjału gospodarczego Dolnego Śląska identyfikuje²⁶ także specjalizacje naukowo-technologiczne o dużym potencjale innowacyjno-wdrożeniowym Dolnego Śląska, do których zalicza.: nauki chemiczne (w tym inżynieria materiałowa i nanotechnologie), nauki medyczne, biologię i biotechnologię, farmaceutykę, nauki o żywności, technologie środowiskowe, technologie pomiarowe, technologie informacyjne i komunikacyjne, mechanikę i automatykę oraz inżynierię wodną i lądową. W tym miejscu należy zaznaczyć, że na terenie WrOF silnie rozwijają się branże produkcyjne i usługowe m.in. w sektorze motoryzacji, elektroniki, inżynierii mechanicznej, IT, chemii i farmaceutyce. Wiele zagranicznych korporacji wybiera Wrocław oraz gminy ościenne, chociażby specjalną strefę ekonomiczną w Kobierzycach czy Jelczu-Laskowicach na miejsce swoich fabryk czy też centrów rozwojowych. W związku z powyższym w dalszym ciągu pożądanym jest rozwój ww. branż w celu modernizacji oraz podniesienia konkurencyjności obszaru WrOF.

Obszar problemowy B.3. Finanse publiczne gmin WrOF

Ostatni element diagnozy w kontekście ładu gospodarczo-finansowego to kondycja finansów publicznych gmin tworzących WrOF. W tabeli 15 przedstawiono dochody budżetów gmin w latach 2008-2012; w 2012 roku po Wrocławiu największe dochody osiągały gminy Kobierzyce oraz gmina miejska Oleśnica. W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższe dochody osiągały w 2012 roku gminy Kobierzyce (blisko 6 tys. zł) i Wrocław (prawie 5,7 tys. zł).

Tabela 17. Dochody budżetów gmin ogółem w latach 2008-2012 (w zł)

Gmina	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	87 091 300,31	83 408 965,36	94 765 779,11	97 266 507,90	100 268 379,73
Oleśnica (wiejska)	23 741 350,40	26 016 914,73	30 034 998,13	30 369 342,82	32 334 197,75
Jelcz-Laskowice	51 523 757,56	49 833 901,93	63 871 681,73	59 017 197,79	72 180 984,97
Miękinia	36 386 936,38	30 657 962,73	39 160 104,27	37 346 636,64	43 080 964,76
Oborniki Śląskie	41 879 864,33	40 757 032,05	41 349 993,12	42 919 356,53	49 609 015,24
Trzebnica	51 084 107,16	56 772 082,20	68 226 983,00	69 383 492,13	61 673 312,54
Wisznia Mała	21 634 437,88	19 874 257,92	25 456 052,44	29 770 240,55	24 885 031,99

²⁶ Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020, str.47, <http://www.innowacje.dolnyslask.pl>

Czernica	25 113 389,81	30 899 470,92	32 375 589,58	32 002 047,96	33 449 913,25
Długołęka	67 555 651,99	69 055 481,92	84 408 975,66	69 680 524,41	88 359 148,66
Kąty Wrocławskie	62 465 229,24	54 728 752,54	65 883 348,91	64 299 254,30	77 413 417,60
Kobierzyce	83 981 156,31	81 469 570,26	89 136 500,25	89 586 400,88	105 336 861,51
Sobótka	27 837 694,47	31 677 365,51	34 574 788,44	31 333 613,62	31 785 951,31
Siechnice	43 331 852,82	47 781 257,09	55 332 336,54	54 805 082,55	64 924 518,67
Żórawina	20 478 638,05	19 259 019,42	21 048 294,82	24 115 245,62	26 498 187,74
Wrocław	2 621 775 347,00	2 737 507 201,00	3 169 243 293,00	3 504 771 705,00	3 591 871 474,48

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Najwyższy udział dochodów własnych gmin w dochodach ogółem (średnia z lat 2009-2012) występował w gminie Kobierzyce, kolejne były Wrocław, Siechnice i Kąty Wrocławskie (por. tabela 17).

Tabela 18. Dochody własne gmin jako % dochodów ogółem w latach 2008-2012

Gmina	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	71,83	67,63	60,86	66,51	62,43
Oleśnica (wiejska)	49,91	46,30	46,56	53,69	54,09
Jelcz-Laskowice	69,55	67,70	55,24	64,68	69,47
Miękinia	63,26	55,20	56,00	61,09	52,91
Oborniki Śląskie	66,94	62,19	60,01	60,16	62,08
Trzebnica	61,25	59,24	57,36	57,93	58,92
Wisznia Mała	62,90	61,13	50,47	54,41	60,90
Czernica	58,01	64,19	59,44	58,55	62,24
Długołęka	70,35	64,75	61,12	64,08	67,83
Kąty Wrocławskie	77,80	73,98	71,10	71,34	69,29
Kobierzyce	84,88	81,70	83,56	84,75	83,47
Sobótka	62,33	60,16	54,90	61,50	63,48
Siechnice	75,59	74,57	67,81	73,76	72,51
Żórawina	60,84	59,66	54,96	48,82	62,55
Wrocław	78,50	76,17	73,81	74,08	71,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Z kolei najwyższy udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa jako procent dochodów ogółem gminy odnotowano w gminach: Wrocław, Oborniki Śląskie i Kobierzyce

(średnia z lat 2008-2011). Odpowiednie udziały w latach 2008-2011 w budżetach poszczególnych gmin przedstawiono w tabeli 17.

Tabela 19. Udziały gmin w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa jako % dochodów ogółem w latach 2008-2011

Gmina	2008	2009	2010	2011
Oleśnica (miejska)	26,01	25,96	24,60	25,95
Oleśnica (wiejska)	15,91	14,53	13,66	15,78
Jelcz-Laskowice	22,15	21,22	18,17	21,78
Miękinia	16,65	19,88	17,75	20,48
Oborniki Śląskie	26,36	28,26	26,80	27,59
Trzebnica	21,01	20,42	18,55	20,73
Wisznia Mała	20,86	25,02	20,45	18,80
Czernica	27,76	21,67	23,94	27,12
Długołęka	28,02	24,65	18,33	26,44
Kąty Wrocławskie	19,21	21,76	20,31	22,98
Kobierzyce	22,37	29,29	27,41	28,47
Sobótka	18,49	17,17	16,29	20,27
Siechnice	25,84	23,76	22,35	25,88
Żórawina	17,61	18,51	19,17	18,86
Wrocław	31,32	30,10	25,18	23,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

W latach 2008-2011 w przeważającej liczbie gmin WrOF wydatki przewyższały dochody, sporadycznie w pojedynczych latach zdarzały się nadwyżki, jedynie w gminach Jelcz-Laskowice i Kobierzyce nadwyżki występowały w trzech z czterech analizowanych lat. W 2012 roku budżety tylko siedmiu gmin WrOF charakteryzowały się deficytem. Najwyższe wydatki w wartościach absolutnych poza Wrocławiem przypadały na gminę miejską Oleśnica, najwyższy udział deficytu w stosunku do dochodów ogółem w 2012 roku miała gmina Miękinia (zob. tabela 15 i 18).

Tabela 20. Wydatki z budżetów gmin ogółem w latach 2008-2012 (w zł)

Gmina	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	89483976,09	92158896,82	103810147,9	101059832,7	103141649,31
Oleśnica (wiejska)	26025707,85	29827469,12	36794081,78	32100234,59	34957468,86
Jelcz-Laskowice	48796681,68	53975682,9	63627367,55	57704731,01	58433033,44

Miękinia	34817709,93	36444902,47	40356737,29	40405666,15	49234402,84
Oborniki Śląskie	43647659,96	47042624,93	48071781,44	46339176,81	50167531,46
Trzebnica	52907981,72	68689109,07	77232909,11	73472685,47	61154214,42
Wisznia Mała	27362156,03	22339558,17	31046100,06	30416089,09	24805847,42
Czernica	30242191,21	30780625,62	33185594,61	34936164,33	36849168,62
Długołęka	71662867,07	83599600,7	83057333,92	74967683,78	98151844,69
Kąty Wrocławskie	56889224,85	67101542,4	75248769,45	74617854,74	77124628,34
Kobierzyce	87924898,11	78878586,14	83557268,8	87273337,57	100486536,43
Sobótka	28603434,29	35025746,68	36613790,1	30013408,11	31123095,93
Siechnice	53209702,14	52908750,97	66411692,76	57295963,57	64127384,09
Żórawina	21704822,43	21230258,87	23564735,53	24734168,35	24435113,11
Wrocław	3193653478,00	3617184891,00	3284126219,00	3633852581,00	3692968497,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Najwyższy średni udział wydatków bieżących w analizowanych latach (2009-2012) miały Oborniki Śląskie i Żórawina, najniższy – gminy Długołęka i Kobierzyce (tabela 19). Analogicznie najwyższy udział wydatków majątkowych inwestycyjnych występował w gminach, które miały najniższy udział wydatków bieżących (tj. Długołęka i Kobierzyce), najniższy - w gminach Jelcz-Laskowice, Oborniki Śląskie i Żórawina. Jednocześnie gmina Jelcz-Laskowice była jedną z nielicznych (obok Czernicy i Żórawiny), w których udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach ogółem wzrósł w 2011 roku w porównaniu z rokiem wcześniejszym.

Tabela 21. Wydatki majątkowe inwestycyjne oraz wydatki bieżące budżetów gmin jako % wydatków ogółem w latach 2009-2012

Gmina	2009		2010		2011		2012	
	wmi	wb	wmi	Wb	wmi	wb	wmi	Wb
Oleśnica (miejska)	30,1	69,9	34,3	65,7	26,9	72,4	24,6	73,5
Oleśnica (wiejska)	21,7	78,3	30,5	69,0	17,7	81,9	18,8	79,4
Jelcz-Laskowice	18,6	78,4	12,8	85,1	19,9	78,0	17,2	81,2
Miękinia	32,1	65,9	27,4	66,9	26,3	71,9	23,0	71,9
Oborniki Śląskie	24,2	75,8	19,3	80,8	14,0	86,0	12,3	87,7
Trzebnica	40,7	59,3	44,5	55,5	33,5	65,0	13,8	83,8
Wisznia Mała	18,0	82,0	33,7	66,3	33,3	66,7	12,0	88,0
Czernica	21,0	79,0	14,5	85,5	17,2	82,9	21,4	78,6
Długołęka	47,0	53,0	39,8	60,2	33,4	66,6	42,7	57,3

Kąty Wrocławskie	33,8	64,2	38,4	61,6	34,4	65,4	28,3	70,6
Kobierzyce	42,1	57,9	35,9	64,1	32,1	67,9	35,1	64,9
Sobótka	28,1	71,9	25,4	74,6	11,1	88,9	11,4	88,6
Siechnice	26,5	73,5	26,5	73,5	25,5	74,5	23,5	76,3
Żórawina	11,9	88,1	22,6	77,4	25,3	74,7	11,7	88,3
Wrocław	34,6	63,7	24,2	74,1	20,3	75,8	21,5	75,5

wmi – wydatki majątkowe inwestycyjne, wb – wydatki bieżące

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Przeprowadzone badania ukazały rozproszenie i niespójność oferty terenów inwestycyjnych zaplanowanych i/lub oferowanych przez gminy Obszaru. Brak spójnej polityki wyznaczania funkcjonalnych pasm rozwoju skutkować może pogłębieniem dysproporcji w rozwoju gospodarczym Obszaru. Dotychczasowe pasma rozwoju, skoncentrowane na południu i północnym-wschodzie powinny być włączane w zintegrowany system, który pozwoli na ekonomizację zmian przestrzennych. Wyzwanie stanowi w tym przypadku brak odpowiedniego uzbrojenia infrastrukturalnego terenów potencjalnie predestynowanych do zagospodarowania przez jednostki przemysłowe. Struktura przemysłu Obszaru, poprzez punktową koncentrację i oddalenie od obszarów mieszkaniowych, nasilać może konflikty przestrzenne.

Dodatkową cechą Obszaru jest ograniczenie występowania jednostek inkubujących przedsiębiorczość jedynie do jego ścisłego rdzenia. Wskazane jest tworzenie warunków infrastrukturalnych do „rozlania” potencjału gospodarczego, w tym innowacyjnego, bardziej równomiernie na cały Obszar. Wiąże się to z jednej strony z potrzebą integracji przestrzennej, a z drugiej z potrzebą przygotowania odpowiednich terenów i/lub obiektów pod inwestycje, w szczególności dla MŚP.

Tabela 22. Analiza SWOT dla WrOF w kontekście ładu gospodarczo-finansowego

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Wysokie nasycenie podmiotami gospodarczymi, w tym mikroprzedsiębiorstwami – Obecność ważnych gospodarczo dużych i średnich podmiotów gospodarczych, w tym z udziałem kapitału zagranicznego – Obecność licznych instytucji otoczenia biznesu we Wrocławiu – Obecność podmiotów współpracujących z nauką – Stosunkowo chłonny rynek zbytu dóbr i usług – Różnorodność zasobów i zróżnicowanie specjalizacyjne – Zdywersyfikowana struktura branżowa gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> – Dysproporcje przestrzenne w zakresie obecności instytucji otoczenia biznesu – Dysproporcje przestrzenne w zakresie obecności podmiotów współpracujących z nauką – Stosunkowo niski stopień mobilności przestrzennej i zawodowej kadr – Stosunkowo niska skłonność przedsiębiorców i władz lokalnych do wdrażania innowacji – Niski potencjał kapitałowy przedsiębiorców lokalnych, przekładający się na stosunkowo niskie rozmiary inwestycji – Niewykorzystanie możliwości, jakie daje partnerstwo publiczno-prywatne
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Możliwości pozyskiwania dofinansowania projektów gospodarczych z funduszy Unii Europejskiej – Napływ ludności spoza Obszaru – Napływ wykształconych i doświadczonych kadr z zagranicy – Postrzeganie Wrocławia i niektórych gmin Obszaru jako jednych z wiodących w Polsce w zakresie rozwoju gospodarczego – Przebudowa, rozbudowa i modernizacja połączeń drogowych i kolejowych w Polsce – Wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych w wymiarze światowym – Rozwój turystyki międzynarodowej 	<ul style="list-style-type: none"> – Nieuregulowane stosunki własnościowe w odniesieniu do licznych nieruchomości – Niestabilność i niska przejrzystość prawa i decyzji politycznych – Stosunkowo wysoka atrakcyjność inwestycyjna, turystyczna i do zamieszkania regionów sąsiadujących w kraju i za granicą – Stosunkowo słaba pozycja Polski w zakresie B+R – Przenoszenie siedzib zarządów dużych przedsiębiorstw poza Obszar – Niski stopień kojarzenia WrOF jako całości – Niski poziom znajomości WrOF za granicą

Źródło: opracowanie własne.

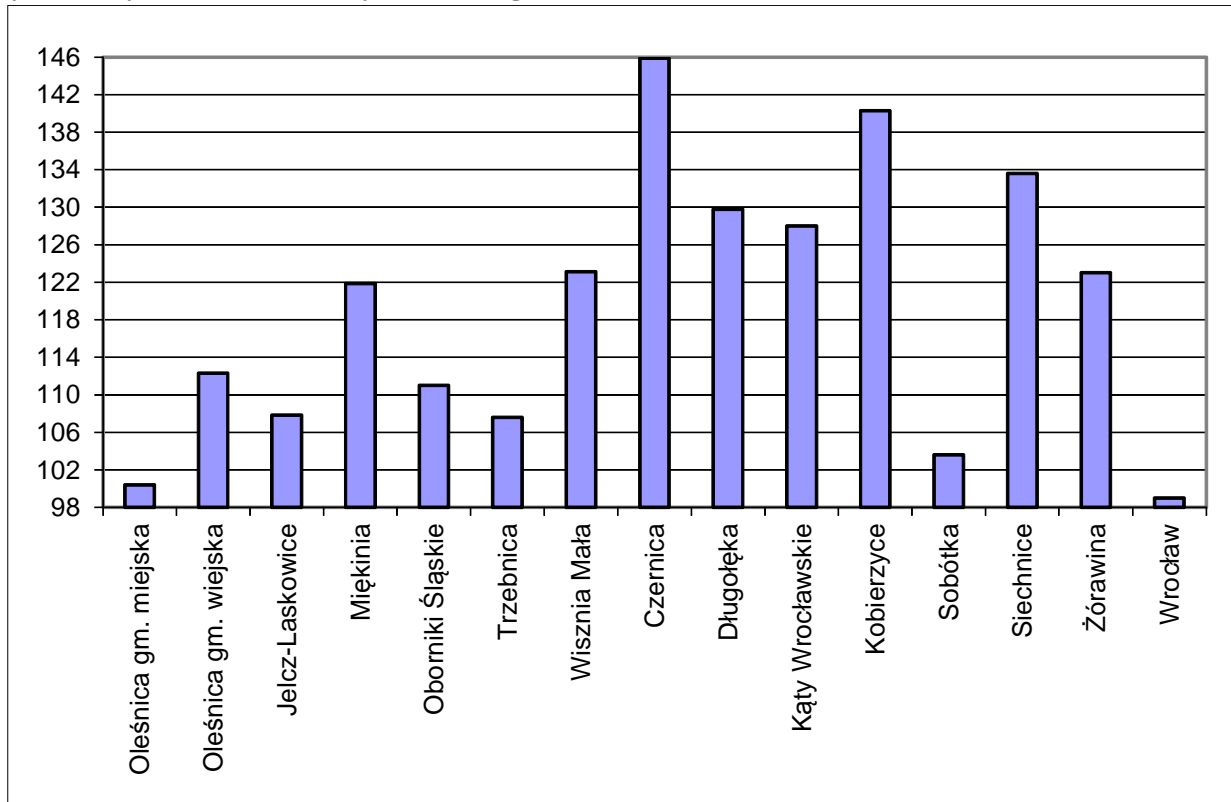
C. Ład społeczny

Analiza zjawisk w ramach ładu społecznego WrOF objęła zagadnienia związane przede wszystkim z demografią, procesami na rynku pracy, szkolnictwem i dostępnością szeroko pojętej infrastruktury społecznej.

Obszar problemowy C.1. Zjawiska demograficzne

Dane demograficzne w istotny sposób opisują Wrocławski Obszar Funkcjonalny. Liczba ludności w badanych gminach w latach 2003, 2007-2011 dynamicznie rosła. Na wykresie 7 przedstawiono porównanie liczby ludności gmin według stanu na koniec 2011 roku w stosunku do końca 2003 roku. Największe względne przyrosty liczby ludności wystąpiły w gminach Czernica i Kobierzyce.

Wykres 6. Dynamika zmian liczby ludności w gminach (stan na 31.12.2012, 31.12.2003 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Dynamika zmian w badanym okresie w odniesieniu do całego WrOF była wyższa niż w województwie dolnośląskim i w Polsce²⁷. Wzrost liczby ludności był charakterystyczny także dla większości miast, z wyłączeniem Wrocławia, natomiast w Oleśnicy i Siechnicach przyrost notowano dopiero od 2009 roku. W tabeli 21 przedstawiono zmiany liczby ludności

²⁷ Według danych Głównego Urzędu Statystycznego.

w analizowanych miastach. W stosunku do roku bazowego (2003) największe przyrosty, według stanu na koniec 2012 roku, wystąpiły w miastach: Siechnice i Kąty Wrocławskie.

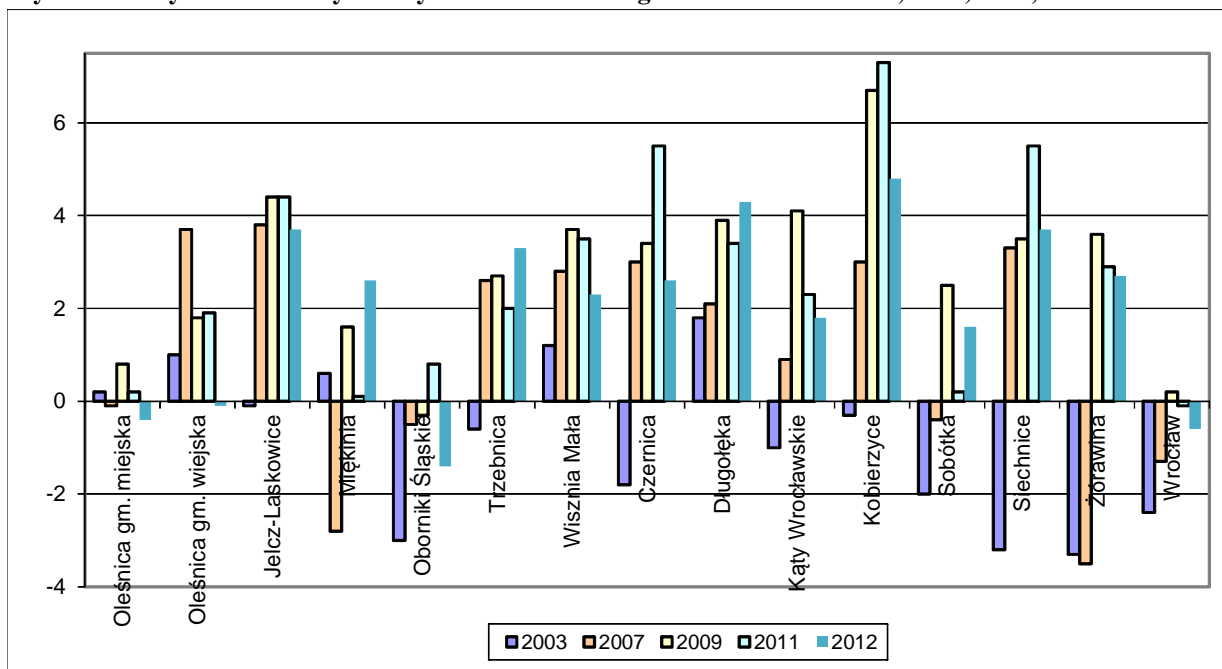
Tabela 23. Dynamika zmian liczby ludności w miastach na tle województwa dolnośląskiego i Polski w latach 2003, 2007-2012

Miasto	2003	2008	2009	2010	2011	2012	Dynamika zmian (stan na 31.12.2012, 31.12.2003 = 100)
Oleśnica	37186	36947	36936	37079	37191	37334	100,40
Jelcz-Laskowice	15279	15340	15441	15829	15858	15864	103,83
Oborniki Śląskie	8414	8475	8479	8811	8893	9016	107,15
Trzebnica	12135	12356	12401	12618	12661	12741	104,99
Kąty Wrocławskie	5400	5502	5592	6011	6109	6264	116,00
Sobótka	6761	6873	6906	7022	7030	7050	104,27
Siechnice	3868	3851	4077	5276	5544	5762	148,97
Wrocław	637548	632162	632146	630691	631235	631188	99,00
Dolnośląskie	2898313	2877059	2876627	2917242	2916577	2914362	100,55
Polska	38190608	38135876	38167329	38529866	38538447	38533299	100,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Analizując potencjał demograficzny należy wziąć pod uwagę przyrost naturalny. W badanych gminach w analizowanych latach w większości przypadków występował dodatni przyrost na 1 tys. mieszkańców (por. wykres 8). Najwyższy średni przyrost (mimo ujemnego w 2003 roku) miał miejsce w gminie Kobierzyce, pozytywnie wyróżniała się także gmina Jelcz-Laskowice. W ostatnim z badanych lat gminy osiągające przyrost powyżej 2 osób na 1 tys. mieszkańców to właśnie Jelcz-Laskowice, a ponadto: Miękinia, Trzebnica, Wisznia Mała, Czernica, Długoleka, Kobierzyce, Siechnice i Żórawina. W porównaniu z 2003 rokiem, niemal we wszystkich gminach WrOF w latach 2007-2012 notowano poprawę.

Wykres 7. Przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w gminach w latach 2003, 2007, 2009, 2011 i 2012

Dla gminy Oborniki Śląskie brak danych za 2011 rok, dlatego wykorzystano dane za 2010 rok.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Wśród miast zdecydowanie wyróżniały się Siechnice z przyrostem ponad 11 osób na 1 tys. mieszkańców w 2011 roku i ponad 5 osób na 1 tys. mieszkańców w 2012 roku (dodatni przyrost występował w tym mieście od 2009 roku). W całym badanym okresie stabilny i stosunkowo wysoki poziom notowano w Jelczu-Laskowicach. W tym samym okresie miasta w regionie dolnośląskim notowały ujemny przyrost naturalny, w całym kraju lata ze stosunkowo niewielkim dodatnim przyrostem dla gmin miejskich to 2008-2010. Odpowiednie dane przedstawiono w tabeli 22.

Tabela 24. Przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w miastach na tle gmin miejskich województwa dolnośląskiego i Polski w latach 2003, 2007-2012

Miasto	2003	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica	0,2	-0,1	2,4	0,8	1,3	0,2	-0,4
Jelcz-Laskowice	2,5	4,7	7,8	6,5	5,9	4,3	5,3
Oborniki Śląskie	-1,3	-1,7	-3,1	-1,5	-0,5	-0,1	-2,1
Trzebnica	-1,7	1,5	2,5	2,6	3,1	1,5	2,7
Kąty Wrocławskie	-1,1	-0,6	0,7	1,6	-0,8	2,6	-0,5
Sobótka	-2,5	-1,3	-1,6	2,6	-0,3	-1,7	1,1
Siechnice	-7,7	-1	-2,4	7,9	9,8	11,2	5,5
Wrocław	-2,4	-1,3	-0,4	-0,8	0,2	-0,1	-0,6
Dolnośląskie – gminy miejskie	-1,9	-1,4	-0,8	-1,0	-0,6	-1,2	-1,6

Polska – gminy miejskie	-0,9	-0,3	0,3	0,4	0,4	-0,2	-0,4
-------------------------	------	------	-----	-----	-----	------	------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Także wyniki w zakresie migracji ludności potwierdzały stosunkowo wysoką atrakcyjność do zamieszkania miast i gmin tworzących WrOF. Dodatnie saldo wewnętrznych i zagranicznych migracji na pobyt stały (powyżej 200 osób) w 2012 roku przypadało w gminach Miękinia, Oborniki Śląskie, Czernica, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce i Siechnice; dotyczyło to także miasta Wrocław. W gminie Długołęka saldo wyniosło 735 osób, co odpowiadało prawie 30 osobom na 1 tys. mieszkańców. Województwo dolnośląskie osiągało saldo dodatnie od 2009 roku, w skali całego kraju saldo migracji zagranicznych pozostawało ujemne w analizowanym okresie. Dane dla poszczególnych gmin i miast na tle województwa i kraju przedstawiono w tabeli 23.

Tabela 25. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w gminach i miastach na tle województwa dolnośląskiego i Polski^a w latach 2003, 2007-2012 (w os.)

Gmina/miasto	2003	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Gminy							
Oleśnica (miejska)	-36	-93	-14	12	12	106	103
Oleśnica (wiejska)	84	125	107	124	104	133	90
Jelcz-Laskowice	-1	92	18	139	101	74	-11
Miękinia	203	240	163	226	261	233	317
Oborniki Śląskie	170	247	203	250	333	216	249
Trzebnica	31	94	61	111	138	99	181
Wisznia Mała	38	191	137	110	163	136	109
Czernica	210	341	314	352	423	425	337
Długołęka	434	598	388	428	511	633	735
Kąty Wrocławskie	153	409	288	340	414	398	360
Kobierzyce	179	439	465	338	443	355	341
Sobótka	78	32	30	49	72	46	-1
Siechnice	215	445	320	405	523	467	534
Żórawina	71	99	135	228	235	247	142
Wrocław	180	-219	183	819	693	615	866
Miasta							
Oleśnica	-36	-93	-14	12	12	106	103
Jelcz-Laskowice	-19	-56	-26	35	-27	-39	-69
Oborniki Śląskie	44	50	51	41	102	83	147
Trzebnica	31	32	21	13	20	24	82

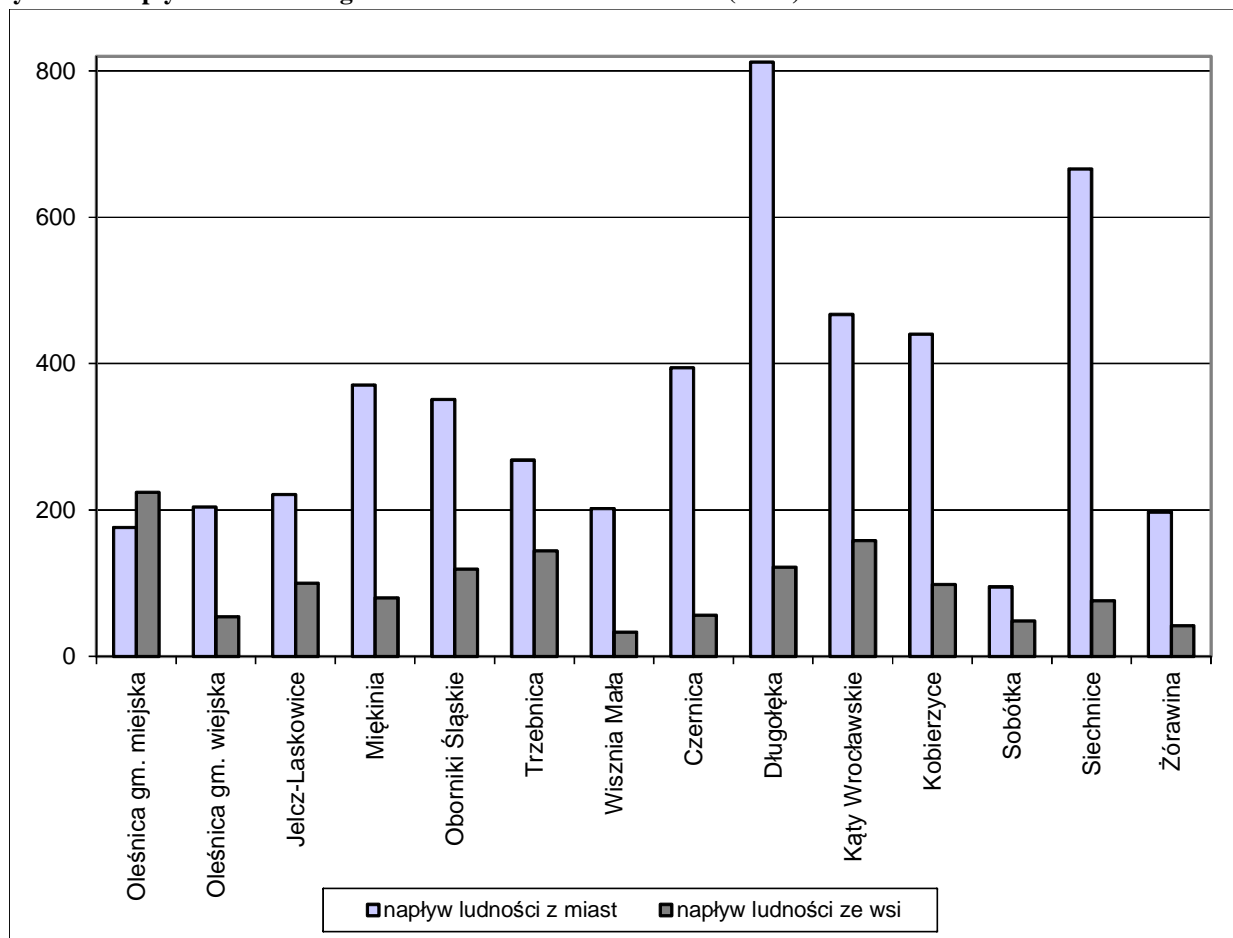
Kąty Wrocławskie	51	15	69	65	91	82	162
Sobótka	45	43	25	12	20	20	-10
Siechnice	-20	-6	-1	198	276	207	171
Wrocław	180	-219	183	819	693	615	866
Dolnośląskie	-2257	-1570	-1160	907	1385	1071	1735
Polska	-13765	-20485	-14865	-1196	-2114	-4334	-6617

a - dla Polski podano saldo migracji zagranicznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Wśród ludności napływającej do badanych gmin przeważali mieszkańcy miast (por. wykres 9), a wśród nich dominowali mieszkańcy Wrocławia (wyjątek stanowiła gmina miejska Oleśnica, do której więcej napływało ludności ze wsi niż z miast). Proporcje były najbardziej wyrównane w gminach Trzebnica i Sobótka (na 1 osobę migrującą ze wsi przypadają mniej niż 2 osoby napływające z miast), a największe dysproporcje występowały w gminach Siechnice (gdzie na 1 osobę ze wsi przypadało prawie 9 osób z miast) i Czernica (około 7 osób).

Wykres 8. Napływ ludności do gmin z miast i ze wsi w 2012 roku (w os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Wśród miast w 2012 roku najwyższa proporcja na korzyść byłych mieszkańców ośrodków miejskich występowała w Siechnicach (około 4,5), w Obornikach Śląskich i Wrocławiu było to powyżej 2, w pozostałych miastach proporcja była niższa.

Dla określenia potrzeb inwestycyjnych gmin i miast niezwykle ważna jest analiza struktury wiekowej ludności. We wszystkich badanych ośrodkach według stanu na koniec 2012 roku w porównaniu z analogicznym okresem 2003 roku, zmniejszył się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym. Pozostawał on najwyższy w skali Obszaru w gminach: Czernica, Kobierzyce, Długołęka i Kąty Wrocławskie²⁸. Udział ludności w wieku produkcyjnym w skali Obszaru był najwyższy w gminach: Kobierzyce, Długołęka i Siechnice, natomiast ludności w wieku poprodukcyjnym – w gminach miejskich: Wrocław i Oleśnica oraz w mieście Oborniki Śląskie. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym zmalał w porównaniu z 2003 rokiem w gminach Miękinia, Czernica, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Siechnice i Żórawina, co świadczy o „odmładzaniu się” społeczności lokalnej i o jej dużym potencjale rozwojowym. Jest to zgodne z danymi dotyczącymi mieszkalnictwa przytoczonymi w części diagnozy dotyczącej ładu przestrzennego – na terenie wspomnianych sześciu gmin (z wyjątkiem Żórawiny i Miękini) znajduje się znaczący procent oddanych do użytku mieszkań. Tam właśnie osiedlają się emigrujące z Wrocławia osoby w wieku produkcyjnym.

Z kolei gminy i miasta, w których udział ludności w wieku poprodukcyjnym silnie wzrastał powinny szczególnie dynamicznie rozwijać infrastrukturę dostosowaną do potrzeb tej grupy wiekowej; są to wszystkie miasta, z wyjątkiem Siechnic oraz Jelcza-Laskowic (w tym drugim zanotowano dynamiczny wzrost, jednak udział ten w latach 2011-2012 był wciąż znacznie niższy niż w pozostałych miastach i gminach), jak również gminy: Oborniki Śląskie, Oleśnica (gmina wiejska) Sobótka i Trzebnica. W skali całego regionu i kraju (analiza dla gmin miejskich) także notowano wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym oraz spadek w wieku przedprodukcyjnym.

Obszar problemowy C.2. Edukacja

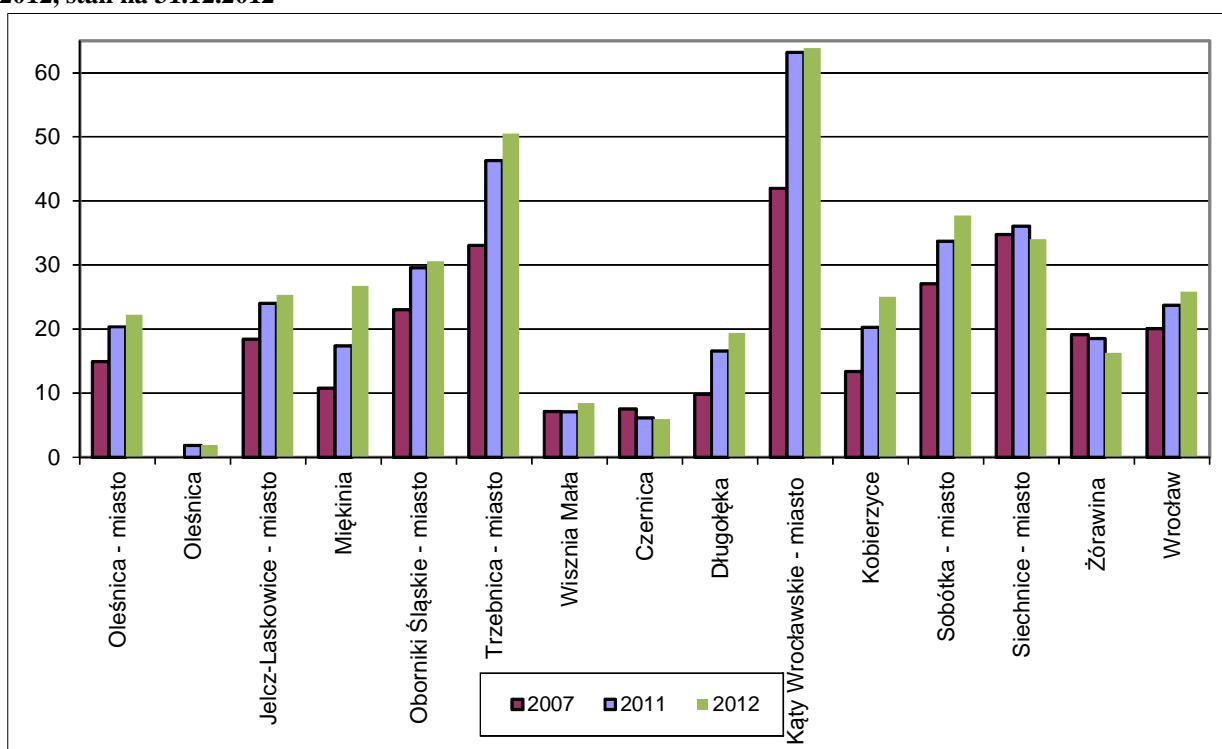
Budowa gospodarki opartej na wiedzy wymaga inwestowania w szkolnictwo i wychowanie przedszkolne, tak aby kształtować określone umiejętności i zainteresowania już od najmłodszych lat. Edukacja odgrywa istotną rolę dla rozwoju kapitału ludzkiego oraz sfery społecznej. Kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym oraz wyższym ma znaczenie w procesie dostosowania się społeczności do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.

Na wykresie 10 przedstawiono liczbę dzieci uczęszczających do przedszkoli w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. W większości gmin i miast liczba ta w latach 2011 i 2012 była większa niż w 2007, ponadto w 2012 roku notowano niewielki wzrost w stosunku do roku 2011. Najwięcej dzieci w przedszkolach na 1 tys. mieszkańców (ponad 60 według stanu na 31.12.2012) przypadało na Kąty Wrocławskie, druga była Trzebnica (około 50). Były to zarazem miasta, w których zanotowano dynamiczny wzrost tej wartości w porównaniu z końcem 2007 roku.

²⁸ Na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Według danych GUS w roku szkolnym 2012/2013 na Obszarze funkcjonowało 431 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 190 przedszkoli. Uczęszczało do nich niecałe 30 tys. dzieci, w tym niecałe 22 tys. do przedszkoli. Szczegółowe dane przedstawia tabela 24. Widoczne są dysproporcje w dostępności do edukacji przedszkolnej pomiędzy poszczególnymi gminami. Najlepiej potrzeby zaspokojone są w Gminach Siechnice oraz Wrocław, naj słabiej – Oleśnica (gmina wiejska) oraz Wisznia Mała. Odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną w wieku 3-6 lat wyniósł na terenie WrOF średnio 66,5 % i jest niższy niż średnia krajowa (71,6%). Zatem na całym obszarze WrOF potrzebne jest wsparcie wychowania przedszkolnego, szczególnie, że zjawiska migracyjne oraz rosnąca ilość nowych osiedli powoduje wzrost zapotrzebowania na tego rodzaju usługi.

Wykres 9. Liczba dzieci w przedszkolach na 1 tys. ludności w miastach i gminach wiejskich w latach 2007, 2011 i 2012, stan na 31.12.2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Tabela 26. Odsetek dzieci w wieku 3 - 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2011-2012

Gmina	2011	2012
Oleśnica (miejska)	78,0	79,3
Oleśnica (wiejska)	40,3	34,4
Jelcz-Laskowice	63,7	71,2
Miękinia	53,7	59,3
Oborniki Śląskie	61,6	64,2
Trzebnica	72,2	74,4
Wisznia Mała	57,7	49,0

Czernica	48,4	59,0
Długołęka	64,9	69,4
Kąty Wrocławskie	71,9	74,6
Kobierzyce	61,2	69,7
Sobótka	64,8	61,7
Siechnice	88,9	92,3
Żórawina	61,5	56,9
Wrocław	82,0	82,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych.

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych w 2012 roku na terenie WrOF funkcjonowało 168 szkół podstawowych (dla dzieci i młodzieży, bez szkół specjalnych), do których uczęszczało ponad 41,5 tys. uczniów. Na Obszarze funkcjonowało 115 gimnazjów, przy czym były one zlokalizowane we wszystkich gminach należących do WrOF poza gminą wiejską Oleśnica. Najwięcej (74) było zlokalizowanych we Wrocławiu. Łącznie uczęszczało do nich ponad 21,5 tys. uczniów. Zasadnicze szkoły zawodowe ulokowane były w gminach Wrocław, Oleśnica (gmina miejska), Jelcz-Laskowice, Oborniki Śląskie i Trzebnica – w sumie było ich 16, w tym 12 we Wrocławiu, uczyło się w nich 2740 osób. Na terenie WrOF działały 42 licea ogólnokształcące i 12 liceów profilowanych (dla młodzieży, bez specjalnych) oraz 25 techników (dla młodzieży, bez specjalnych). Łącznie uczęszczało do nich prawie 21 tys. uczniów, z czego większość do szkół wrocławskich.

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych współczynnik skolaryzacji brutto dla dzieci w wieku 7-12 lat dla Obszaru wyniósł w 2012 roku niecałe 96%, natomiast dla dzieci w wieku 13-15 lat - niecałe 86%. Oba współczynniki są poniżej średniej krajowej (odpowiednio 99,8% i 100%). Współczynnik dla szkół podstawowych wyniósł ponad 100% w gminach: Wrocław, Siechnice, Trzebnica oraz Oleśnica (gmina miejska) i Jelcz-Laskowice, a dla gimnazjów – w gminach: Wrocław, Sobótka, Trzebnica oraz Oleśnica (gmina miejska). W przypadku gimnazjów różnica pomiędzy poszczególnymi gminami była bardzo duża – od 65% (gmina Miękinia) do 147% (gmina miejska Oleśnica). Różnice te oznaczają, że część dzieci z gmin wiejskich położonych w bezpośrednim sąsiedztwie uczęszcza do szkół w gminach miejskich, co jest zgodne z tendencją krajową²⁹. W 2012 roku współczynnik skolaryzacji brutto dla osób w wieku 16-18 lat dla województwa dolnośląskiego (brak dostępnych danych dla poszczególnych gmin) był zbliżony do średniej krajowej i wyniósł dla zasadniczych szkół zawodowych 15,43%, dla liceów ogólnokształcących – 59,27%, dla szkół zawodowych i ogólnozawodowych – niecałe 43,79% (średnia krajowa odpowiednio 15,16%, 60,08%, 44,58%).

W tym miejscu warto przeanalizować sytuację związaną ze szkolnictwem zawodowym na terenie WrOF. Widać, że tendencje są zgodne z tendencją krajową - największą popularnością od wielu lat cieszą się licea ogólnokształcące, a dopiero w dalszej kolejności szeroko rozumiane

²⁹ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012, GUS, <http://www.stat.gov.pl/>.

szkoły zawodowe³⁰. Wzrastające zapotrzebowanie rynku pracy na wykwalifikowanych pracowników w konkretnych zawodach oraz wzrost zapotrzebowania na absolwentów kierunków technicznych stopniowo wpływa na wzrost zainteresowania młodzieży kształceniem zawodowym. Jednocześnie w obliczu szybko zmieniających się realiów rynku konieczne staje się ciągłe aktualizowanie oferty kształcenia zawodowego. Nieaktualne programy nauczania, niewystarczające możliwości aktualizowania umiejętności nauczycieli i przestarzałe wyposażenie to problem wielu placówek. Współpraca szkół z otoczeniem (pracodawcami, szkołami wyższymi, instytucjami rynku pracy), jako istotny czynnik sprzyjający ułatwieniu przechodzenia z kształcenia do zatrudnienia, także wymaga poszerzenia.

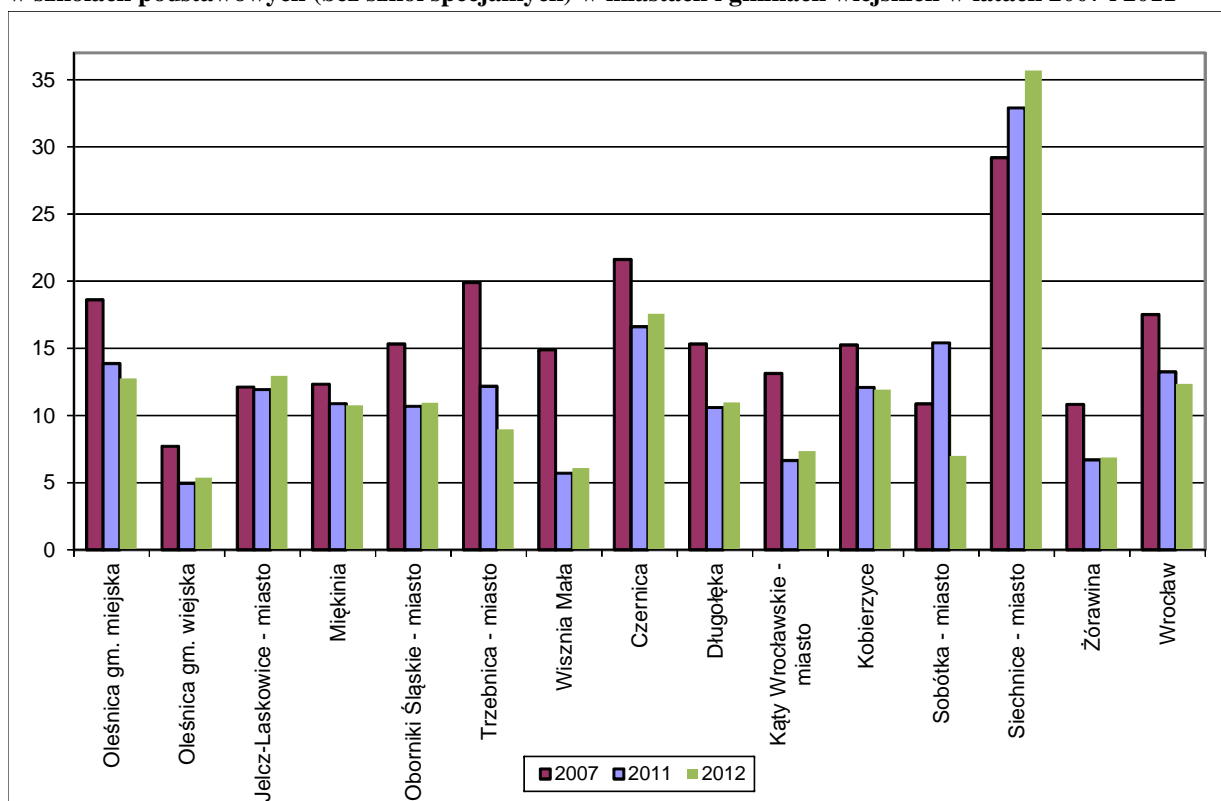
Jak wspomniano w części diagnozy dotyczącej ładu przestrzennego (analiza ankiet) na całym WrOF w ciągu trzech ostatnich lat dokonywano inwestycji związanych z rozwojem edukacji, jednak nadal istnieje wiele potrzeb w tym zakresie. W niektórych gminach nadal działają szkoły, które nie są wystarczająco wyposażone. Kolejny wykres (11) obrazuje wyposażenie szkół podstawowych w komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów, mianowicie przedstawia liczbę uczniów przypadających na 1 tego typu komputer. We wszystkich badanych miastach i gminach wiejskich sytuacja w 2012 roku w porównaniu z 2007 uległa poprawie. Niestety w porównaniu z 2011 rokiem wiele gmin i miast nie zanotowało znacznej poprawy, a w przypadku niektórych liczba uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu wzrosła. Wskaźnik uległ pogorszeniu przede wszystkim w tych miastach i gminach, których liczba ludności rosła szczególnie dynamicznie. Najkorzystniej wypadły gminy wiejskie – z małymi szkołami: Oleśnica, Wisznia Mała i Żórawina, a wśród miast – Kąty Wrocławskie. Średnio w Polsce w roku szkolnym 2011/2012 na 1 komputer z dostępem do Internetu przypadało 11 uczniów, przy czym średnia dla miast wyniosła 15 uczniów³¹, nie dziwi więc najkorzystniejsza sytuacja w gminach wiejskich na terenie WrOF. Warto przytoczyć w tym miejscu wyniki badania PISA (Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów – badanie koordynowane przez OECD) z 2009 roku, które wykazały, że mimo wysokiego wskaźnika komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjów polscy uczniowie gimnazjów znacznie różnią się od rówieśników z innych krajów pod względem umiejętności praktycznego wykorzystania technik cyfrowych. Prawie co czwarty gimnazjalista miał problem z odnalezieniem przydatnych informacji oraz miał trudności w korzystaniu z wielu stron internetowych. W pozostałych krajach odsetek uczniów ujawniających takie problemy nie przekraczał 17%³².

³⁰ *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013*, GUS, <http://www.stat.gov.pl/>.

³¹ j.w.

³² *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013*, GUS, <http://www.stat.gov.pl/>.

Wykres 10. Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach podstawowych (bez szkół specjalnych) w miastach i gminach wiejskich w latach 2007 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, iż mimo podejmowanych działań w szkołach WrOF nie we wszystkich placówkach osiągnęte wyniki edukacyjne były zadawalające. Świadczą o tym średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasistów oraz egzaminów gimnazjalnych. Wyniki egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w roku szkolnym 2012/2013 (patrz tabela 25) charakteryzują się zróżnicowaniem ze względu na miejsce zamieszkania ucznia – wyniki zdających we Wrocławiu są wyższe niż wyniki dzieci z terenu pozostałych gmin (z wyjątkiem nauk przyrodniczych - najlepszy wynik ma Czernica). Średnie wyniki dla WrOF z egzaminów z języka polskiego, historii, WOS-u i matematyki były niższe niż średnie w kraju.

Tabela 27. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2012/2013

Gmina	język polski	historia i WOS	matematyka	przyrodnicze	język angielski (podstawowy)
Oleśnica (miejska)	64,3	59,7	51,5	62,9	70,3
Oleśnica (wiejska)	54,9	51,2	40,8	53,3	54,9
Jelcz-Laskowice	63,1	56,3	43,8	58,8	65,6
Miękinia	56,9	59,6	44,7	60,4	59,5
Oborniki Śląskie	63,4	59,0	46,2	57,8	61,3
Trzebnica	58,5	57,1	47,1	58,3	65,0
Wisznia Mała	54,6	53,9	42,6	57,2	59,5

Czernica	64,3	61,0	51,5	65,8	64,4
Długołęka	61,5	55,8	50,1	60,5	65,0
Kąty Wrocławskie	63,9	59,0	44,8	60,7	64,6
Kobierzyce	61,4	59,9	48,4	60,3	66,0
Sobótka	58,5	54,1	44,6	56,5	53,9
Siechnice	59,2	56,9	48,8	61,8	63,5
Żórawina	61,0	58,5	43,1	55,7	60,9
Wrocław	67,3	63,9	56,8	64,9	73,6
WrOF	60,9	57,7	47,0	59,7	63,2
Polska	62,0	58,0	48,0	59,0	45,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej we Wrocławiu.

Również wyniki sprawdzianu szóstoklasistów przeprowadzonego w roku szkolnym 2012/2013 wskazują zróżnicowanie ze względu na miejsce zamieszkania - wyniki uczniów we Wrocławiu (średnia 27,2 punktów) są wyższe niż wyniki dzieci z terenu pozostałych gmin (między 21,9 a 26,2 punktów)³³. Jednak średnia wyników dla WrOF (24,90 punktów) była nieznacznie wyższa niż średnia w kraju (24,03 punktów).

Wyniki egzaminu maturalnego przeprowadzonego w roku szkolnym 2012/2013 plasują Wrocław powyżej średniej dla województwa dolnośląskiego oraz powyżej średniej krajowej (obie średnie wynoszą 81%) - zdawalność wyniosła prawie 84%³⁴. Tak jak i przy pozostałych egzaminach widoczne jest zróżnicowanie wyników w poszczególnych rejonach Obszaru, przykładowo zdawalność matury w powiecie wrocławskim wyniosła niecałe 59%, natomiast w powiatach oleśnickim i trzebnickim blisko 82%. Podobnie kształtuje się natomiast porównanie zdawalności między liceum ogólnokształcącym a technikum – wszędzie zdawalność w tych pierwszych jest znacznie wyższa.

Dużą rolę odgrywa także szkolnictwo wyższe i jego rozwój, zwłaszcza w kontekście wchodzenia w „wiek akademicki” roczników niżej demograficznego oraz wzrostu możliwości studiowania za granicą i częstszego wyboru przez młodych ludzi w ostatnich latach takiej ścieżki kształcenia. W obrębie WrOF uczelnie wyższe lokalizują się w jego centrum – Wrocławiu (Uniwersytet Wrocławski, Politechnika Wrocławska, Akademia Medyczna, Uniwersytet Przyrodniczy, Uniwersytet Ekonomiczny), jednak liczba studentów i absolwentów silnie oddziałuje na możliwości rozwojowe całego Obszaru. W tabeli 26 przedstawiono liczbę studentów szkół wyższych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w województwie dolnośląskim na tle wybranych (wiodących) i Polski. Wrocław jest głównym ośrodkiem akademickim w województwie - w roku akademickim 2012/2013 studenci studiujący we Wrocławiu stanowili prawie 87% studentów w województwie, przy czym rok wcześniej było to ok. 89%, dlatego takie przybliżenie jest uzasadnione.

³³Na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej we Wrocławiu, <http://www.oke.wroc.pl/>

³⁴j.w.

Tabela 28. Liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców w województwie dolnośląskim w latach 2003, 2007-2012 na tle wybranych województw i Polski

Województwo	2003	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dolnośląskie	554	597	601	600	577	549	532
Mazowieckie	675	671	662	639	614	581	589
Małopolskie	545	631	642	643	635	622	605
Śląskie	425	425	414	403	391	368	344
Wielkopolskie	455	521	512	497	476	462	442
Zachodniopomorskie	519	467	462	450	416	392	363
Pomorskie	417	466	472	474	471	459	465
Polska	483	504	501	493	472	451	435

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

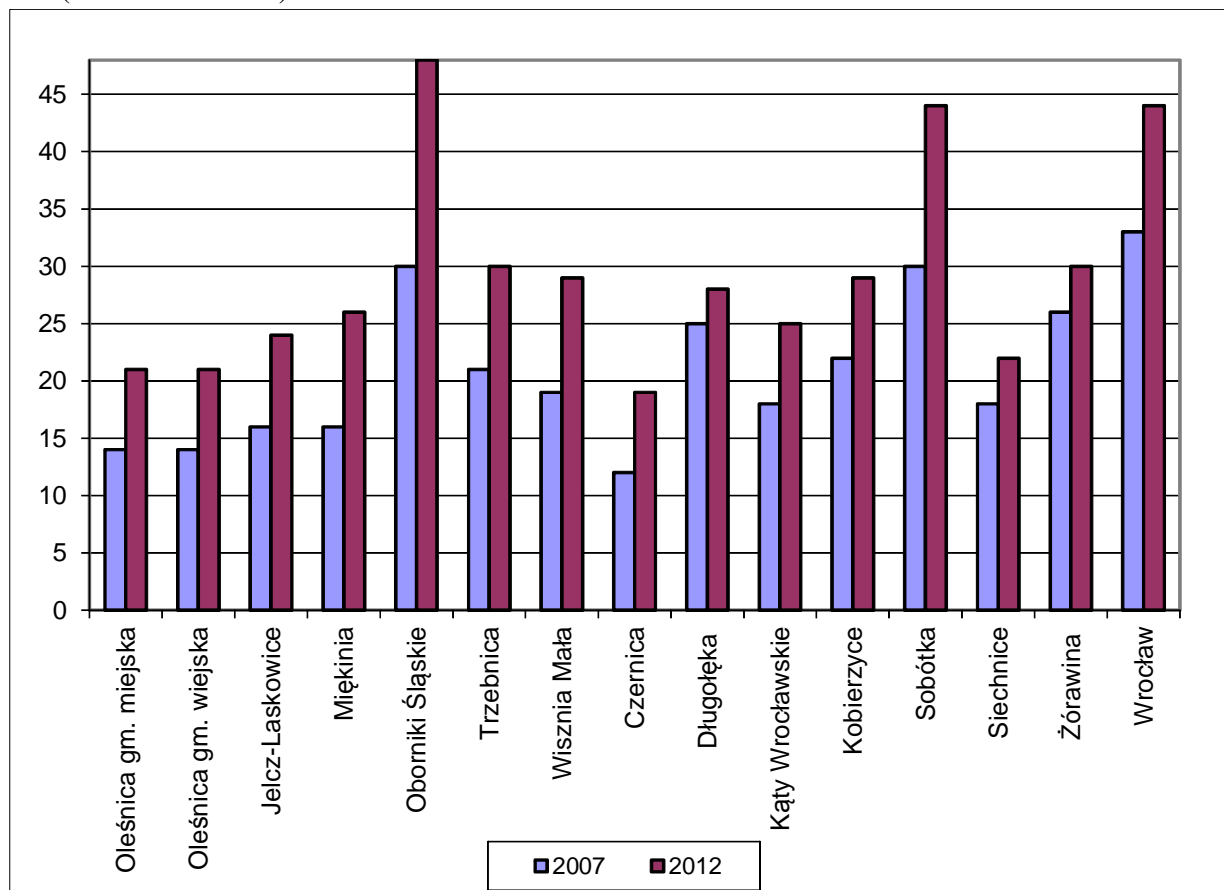
Województwo dolnośląskie charakteryzowało się w latach 2003 i 2007-2012 wyższą liczbą studentów na 10 tys. mieszkańców niż średnia dla Polski, także wyższą niż województwa śląskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie i pomorskie. Więcej studentów na 10 tys. mieszkańców niż w dolnośląskim przypadało w całym badanym okresie jedynie w województwie mazowieckim oraz od 2007 roku – w małopolskim. W latach 2008-2012 w Polsce notowano spadek liczby studentów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (w województwach małopolskim i pomorskim od 2009 roku), przy tym w 2012 roku w województwach mazowieckim i pomorskim odnotowano wzrost w stosunku do roku poprzedniego. W regionie dolnośląskim tempo spadku, rok do roku oraz porównując rok 2012 do 2008, w porównaniu z pozostałymi analizowanymi regionami, było przeciętne.

W kontekście dokonanej analizy oraz propozycji projektów zgłaszanych przez gminy należy podkreślić potrzebę podjęcia działań mających na celu podniesienie jakości kształcenia na całym obszarze WrOF. Działania te powinny służyć zapewnieniu równego dostępu do edukacji (np. poprzez poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych oraz organizację dodatkowych zajęć przedszkolnych)) oraz zapewnieniu stosownego zaplecza dla nowych rozwiązań (modernizacja infrastruktury oraz rozwój zaplecza pedagogicznego poprzez umożliwienie doksztalcania nauczycieli w zakresie umiejętności pozwalających sprostać wyzwaniom współczesnego rynku edukacyjnego). Duży nacisk powinien zostać położony na lepsze przygotowanie uczniów do wejścia na rynek pracy poprzez m.in. wdrażanie efektywnego systemu poradnictwa zawodowego i wsparcia psychologicznego oraz lepsze dostosowanie systemu szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy. W związku zaś z procesami migracyjnymi zachodzącymi na Obszarze, a co za tym idzie wzrostem ilości uczniów w części szkół (przykładowo w szkołach podstawowych w latach 2011-2012 nastąpił wzrost z 41 243 do 41 631 dzieci), pojawia się również konieczność rozbudowy/budowy bazy oświatowej i/lub modernizacji obiektów już istniejących.

Obszar problemowy C.3. Aktywność społeczna

Istotnym elementem obrazującym potencjał społeczny omawianego obszaru jest aktywność lokalna związana z działalnością w organizacjach pozarządowych. Największe nasycenie fundacjami, stowarzyszeniami i organizacjami społecznymi w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców występowało w miastach: Oborniki Śląskie, Wrocław i Sobótka, taka tendencja była charakterystyczna także dla całych gmin Oborniki Śląskie i Sobótka (por. Wykres 11).

Wykres 11. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w gminach w latach 2007 i 2012 (stan na 31.12.2012)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

We wszystkich gminach liczba tego typu organizacji mierzona na 10 tys. mieszkańców w 2012 w porównaniu z 2007 rokiem wzrosła. Najszybszy wzrost notowano w gminach Miękinia i Obornikach Śląskich.

Dane z „Wrocławskiej diagnozy problemów społecznych” wskazują na zdecydowanie niskie zaangażowanie w działalność stowarzyszeniową - ogółem jakkolwiek formę udziału w przynajmniej jednym stowarzyszeniu lub podobnej organizacji formalnej zadeklarowało 17% respondentów (badania prowadzono pośród wrocławian). W kontekście niechęci mieszkańców do stowarzyszania się przy jednoczesnej wzrastającej ilości podmiotów o charakterze społecznym możemy mówić o istnieniu niewykorzystanego pola do różnego rodzaju działań pobudzających aktywność i kreatywność społeczną.

Tabela 29. Udział w organizacjach, stowarzyszeniach itp. (w %) we Wrocławiu, 2010 rok

Czy uczestniczy P. w działaniach albo jest P. członkiem takiej organizacji, jak:	Nie	Nie, ale aktywnie wspieram jej działalność, wolontariat itp.	Jestem członkiem, ale się nie angażuję w prace tej organizacji	Tak, jestem aktywnym członkiem	Razem (N = 100%)
Partia polityczna	99,2	0,1	0,3	0,3	4981
Samorząd (spółdzielni, miasta, osiedla itp.)	99,0	0,2	0,3	0,5	4982
Samorząd szkolny, rada rodziców, rada parafialna, rada wspierająca działania jakiejś instytucji publicznej	97,7	0,4	0,50	1,5	4983
Związek zawodowy	96,1	0,3	2,5	1,2	4982
Organizacja zawodowa (izba gospodarcza, stowarzyszenie branżowe)	97,7	0,1	1,5	0,7	4981
Klub sportowy, stowarzyszenie hobbystyczne	94,1	0,6	1,8	3,5	4984
Organizacja pozarządowa działająca na rzecz rozwiązania różnych problemów	98,5	0,5	0,2	0,8	4982
Stowarzyszenie, związek reprezentujący interesy określonych osób (np. Związek Działkowców, Związek Niewidomych itp.)	96,8	0,4	1,7	1,1	4980

Źródło: *Stare i nowe problemy społeczne wielkiego miasta. Socjologiczne studium konsumpcji na przykładzie Wrocławia*, praca zbiorowa Stanisław Witold Kłopot, Mateusz Błaszczyk i Jacek Pluta, Wydawnictwo Scholar, Warszawa 2010.

Warto zwrócić ponadto uwagę na fakt, że zdecydowanie rzadziej w różnego rodzaju aktywności społecznej uczestniczą osoby niepracujące. Bardzo silna jest też zależność między udziałem w działaniach kolektywnych, a wykształceniem. Obowiązuje tu prosta zasada: im niższe wykształcenie tym niższa skłonność do podejmowania tego typu aktywności. Analogicznie sytuacja wygląda jeśli weźmiemy pod uwagę skłonność do stowarzyszania i członkostwa w organizacjach.³⁵

³⁵ PROBLEMY SPOŁECZNE W PRZESTRZENI MIASTA. Raport z badań socjologicznych nad mieszkańcami miasta Wrocławskiego Diagnoza Problemów Społecznych, Mateusz Błaszczyk, Stanisław W. Kłopot, Grzegorz Kozdraś, Wrocław marzec 2010, str. 159-165.

Wnioski płynące z diagnozy w ramach Programu Funduszu Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020 wskazują na główne przyczyny niskiego zaangażowania mieszkańców w działalność obywatelską inicjatywy społeczne:

1. niskie kompetencje społeczne rozumiane jako poziom wiedzy, postaw i umiejętności, które umożliwiają obywatelom pełnienie różnych ról społecznych czy aktywne działanie na rzecz określonych środowisk i grup społecznych,
2. niska świadomość znaczenia aktywności społecznej wynikająca z niskiego poziomu zrozumienia znaczenia działań wspólnotowych, zaufania względem siebie i instytucji publicznych oraz poczucia sprawczości,
3. niski potencjał NGO do mobilizowania zasobów przejawiający się małą bazą członkowską NGO oraz stosunkowo niskim zaangażowaniem w wolontariat mimo stosunkowo wysokiego poziomu rozwoju sektora pozarządowego w Polsce, co wynika m. in. z niedostatecznych kompetencji przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz nastawienia NGO na realizację konkretnych przedsięwzięć (tzw. grantozą) kosztem zmniejszania realizacji działań statutowych, mniejszego koncentrowania się na działaniach misyjnych, gubienia wrażliwości społecznej i osłabienia zakorzenienia organizacji III sektora w społeczności lokalnej,
4. oligarchizacja sektora przez najsilniejsze podmioty (5% kumuluje 75% kapitału finansowego) oraz silne rozwarstwienie dochodowe,
5. niska dywersyfikacja źródeł finansowania, uzależnienie od finansowego wsparcia z sektora publicznego.³⁶

Obszar problemowy C.4. Bezrobocie

Kolejnym istotnym czynnikiem obrazującym łąd społeczny obszaru WrOF jest występowanie bezrobocia. Zjawisko to z jednej strony odzwierciedla zjawiska występujące w innych obszarach (gospodarka, edukacja, etc.), z drugiej zaś strony jest determinantem wielu innych (negatywnych) zjawisk społecznych. W zakresie zmiany liczby bezrobotnych występowały tendencje typowe dla całej polskiej gospodarki, związane z pogorszeniem koniunktury gospodarczej w latach 2009-2010. Jednak we wszystkich gminach odnotowano znaczną poprawę sytuacji w porównaniu z rokiem 2003, tj. sprzed akcesji Polski do Unii Europejskiej. Analizując wartości bezwzględne należy stwierdzić, że w skali WrOF, poza stolicą Obszaru – Wrocławiem, jednostki szczególnie istotne pod względem liczby zarejestrowanych bezrobotnych to gmina miejska Oleśnica, na którą przypadało w 2012 roku ponad 6% bezrobotnych całego obszaru funkcjonalnego Wrocławia. Przy czym w porównaniu z 2003 rokiem udział Oleśnicy w ogólnej liczbie bezrobotnych we WrOF wzrósł o około 0,5 pkt. proc. (por. tabela 28). Ogółem na jednostki terytorialne tworzące Obszar, poza Wrocławiem, przypadała 1/3 zarejestrowanych bezrobotnych. Jest to jedna z ważnych dziedzin wymagających interwencji w formie zintegrowanej.

³⁶ PROGRAM FUNDUSZ INICJATYW OBYWATELSKICH NA LATA 2014–2020, Załącznik do uchwały nr 209/2013 Rady Ministrów z dnia 27 listopada 2013 r., str. 19-22.

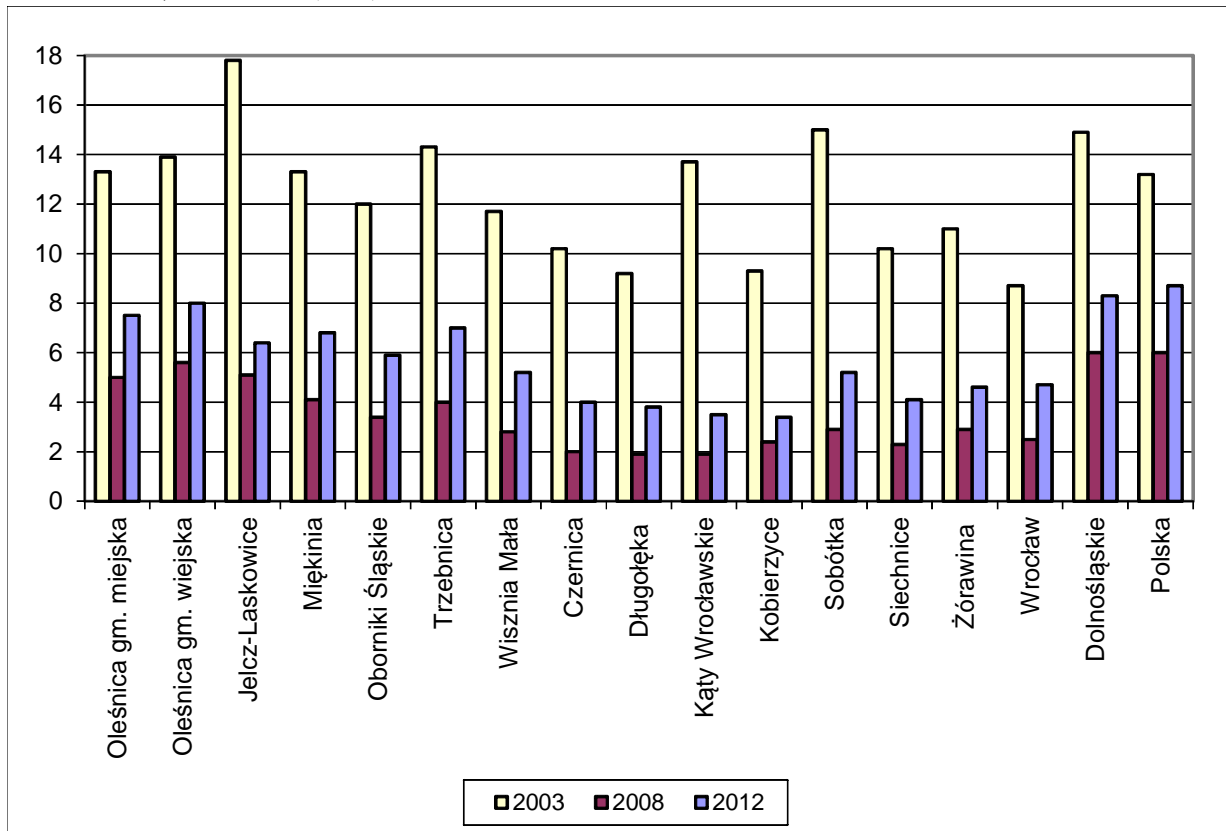
Tabela 30. Dynamika zmian liczby bezrobotnych w latach 2003 i 2007-2012 (w os.)

Gmina	2003	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	3184	1246	1201	1655	1839	1532	1774
Oleśnica (wiejska)	969	518	433	614	692	626	676
Jelcz-Laskowice	2593	710	798	1182	991	978	1011
Miękinia	953	424	328	544	562	523	625
Oborniki Śląskie	1351	634	414	615	632	598	743
Trzebnica	1998	826	585	907	902	957	1052
Wisznia Mała	594	282	160	285	320	284	337
Czernica	554	195	136	238	269	262	326
Długołęka	1158	328	279	507	534	517	638
Kąty Wrocławskie	1481	272	241	386	428	370	502
Kobierzyce	742	265	235	324	374	349	400
Sobótka	1168	391	236	387	350	323	433
Siechnice	855	285	224	378	408	366	473
Żórawina	544	185	161	236	247	237	299
Wrocław	36991	13544	10614	16182	17538	16168	18997
Razem	55135	20105	16045	24440	26086	24090	28286

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Z kolei jeżeli weźmiemy pod uwagę procent, jaki bezrobotni stanowili w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach (wykres 13), to był on najwyższy we Wrocławiu w 2012 roku w gminie wiejskiej Oleśnica, stosunkowo wysoki był także w gminie miejskiej Oleśnica, w gminach Trzebnica i Miękinia. Udział ten spadł we wszystkich gminach w porównaniu z 2003 rokiem, na szczególne podkreślenie zasługuje poprawa sytuacji m.in. w gminach Kąty Wrocławskie, Sobótka i Jelcz-Laskowice. Jednakże w porównaniu z 2008 rokiem we wszystkich gminach zanotowano wzrost udziału bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym, początek tej tendencji miał miejsce w 2009 roku i był związany ze spowolnieniem gospodarki światowej. W 2012 roku wskaźnik ten osiągał lepsze wartości dla wszystkich badanych gmin niż dla całego województwa dolnośląskiego i Polski.

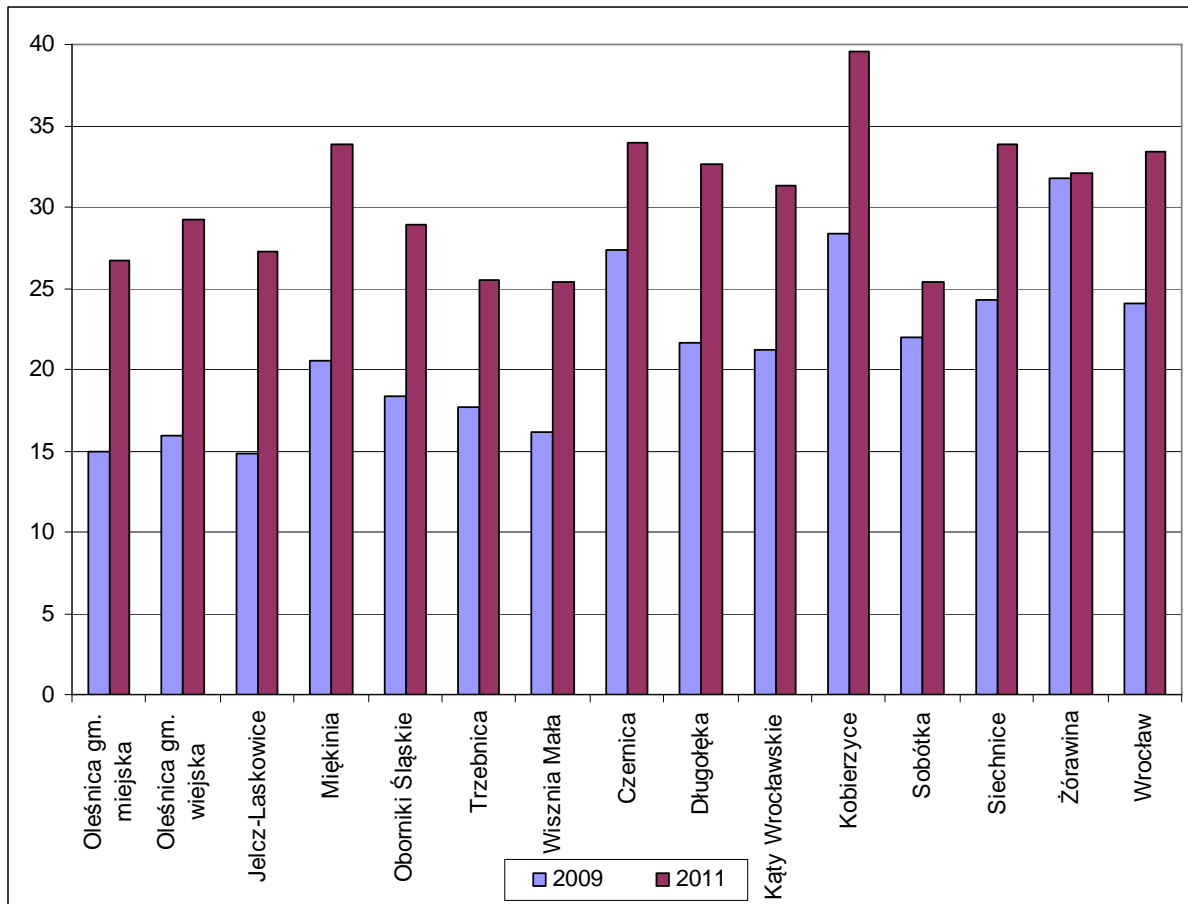
Wykres 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach w latach 2003, 2008 i 2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Długotrwale bezrobotni, tj. pozostający bez pracy 1 rok lub dłużej stanowili stosunkowo wysoki odsetek bezrobotnych w gminach: Kobierzyce, Siechnice, Wrocław, Kąty Wrocławskie, Żórawina, Miękinia, Czernica i Długoleka; od ponad 30 do blisko 40% bezrobotnych w gminie. Odpowiednie dane przedstawiono na wykresie 14. Charakterystyczny był znaczący wzrost udziału tej grupy bezrobotnych w ich ogólnej liczbie w porównaniu z 2009 rokiem – byli to przede wszystkim ci, którzy stracili pracę w związku ze wspomnianym już załamaniem koniunktury gospodarczej na świecie, m.in. dotyczyło to zwolnień w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym oraz w firmach z nimi kooperujących.

Wykres 13. Długotrwałe bezrobotni jako % bezrobotnych ogółem w gminach w latach 2009 i 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

W wartościach bezwzględnych najwięcej długotrwałe bezrobotnych, po Wrocławiu, którego udział w porównaniu z 2008 rokiem wzrósł o ponad 2 pkt. proc. do niemal 70% w skali Obszaru, kolejne miejsce zajmowała gmina miejska Oleśnica, której udział także wzrósł do ponad 5%.

Tabela 31. Liczba długotrwale bezrobotnych w gminach w latach 2008-2011

Gmina	2008	2009	2010	2011
Oleśnica (miejska)	269	248	366	409
Oleśnica (wiejska)	113	98	167	183
Jelcz-Laskowice	203	176	156	266
Miękinia	93	112	166	177
Oborniki Śląskie	152	113	159	173
Trzebnica	194	160	216	244
Wisznia Mała	55	46	81	72
Czernica	70	65	79	89
Długołęka	108	110	149	169
Kąty Wrocławskie	105	82	127	116
Kobierzyce	115	92	115	138
Sobótka	105	85	119	82
Siechnice	96	92	116	124
Żórawina	77	75	80	76
Wrocław	4549	3892	5409	5402
Razem	6695	5446	7505	7720

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Najbardziej dotknięte problemem bezrobocia są osoby w wieku 25 – 34 oraz 45+. Średni wskaźnik bezrobocia dla tych grup wiekowych wynosi ponad 30% i jest najwyższy w porównaniu do pozostałych grup wiekowych. Jednocześnie Międzynarodowa Organizacja Pracy alarmuje, że osoby pracujące około trzydziestego roku życia, często są niezadowolone, a wykonywana przez nich praca nie spełnia ich aspiracji, niejednokrotnie nie daje szans na stałe zatrudnienie, awans i wzrost wynagrodzenia. Natomiast jak wynika z badań podjęcie samozatrudnienia przez osoby po 45 roku życia jest szansą na dalsze utrzymanie się na rynku pracy. Zasadnym jest zatem zwrócenie uwagi na potrzebę rozwijania przedsiębiorczości wśród wskazanych powyżej grup wiekowych. Wsparcie winno zawierać elementy teorii i praktyki prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Brak działań prewencyjnych, mających na celu aktywizację osób w wieku 29 – 34 oraz 45+ może negatywnie wpłynąć na funkcjonowanie gospodarki WroF. Tylko wśród krótkoterminowych skutków bezrobocia wśród tych grup wiekowych wymienia się: obciążenie budżetów Gmin, przyrost osób korzystających z pomocy społecznej, obniżenie aktywności społecznej, zwiększenie ekskluzji społecznej i patologii. W kontekście wcześniejszych rozważań dotyczących edukacji na Obszarze warto podkreślić również rolę, jaką pełnić może dostosowane do potrzeb rynku pracy kształcenie zawodowe (także osób dorosłych) w zwiększaniu szans na zatrudnienie i tym samym przeciwdziałaniu bezrobociu.

Obszar problemowy C.5. Pomoc społeczna

Istotnym problemem w ramach ładu społecznego jest zjawisko ubóstwa oraz wykluczenia społecznego. Ubóstwo zagraża najbardziej tym gospodarstwom domowym, w których występuje bezrobocie długotrwałe. Funkcjonowanie poza rynkiem pracy wpływa na ubożenie i trwałe wykluczenie z życia społecznego niepracujących mieszkańców. Zagrożone wykluczeniem społecznym są również osoby niepełnosprawne, starsze oraz kobiety, które po urodzeniu dziecka nie podjęły zatrudnienia a także rodziny tych osób.

W tym kontekście istotnym zagadnieniem jest funkcjonowanie instytucji pomocy społecznej. W tabeli 30 przedstawiono liczbę osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Mierząc problem w wartościach absolutnych w skali WrOF najwięcej osób korzystających z takiej pomocy zamieszkiwało w gminach Wrocław, Oleśnica (gmina miejska) i Jelcz-Laskowice. W przypadku większości gmin w latach 2008-2012 nie można było zaobserwować stałego trendu wzrostu lub spadku liczby osób korzystających z pomocy, chociaż były takie gminy, w których występował trend spadkowy: Miękinia, Oborniki Śląskie i Wrocław, a od 2010 roku także gminy: Czernica i Siechnice.

Tabela 32. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminach w latach 2008-2012

Gmina	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	1472	1466	1498	1455	1489
Oleśnica (wiejska)	901	878	868	890	881
Jelcz-Laskowice	1891	1099	1142	1115	1094
Miękinia	646	592	570	466	421
Oborniki Śląskie	967	932	926	901	898
Trzebnica	711	678	693	694	672
Wisznia Mała	398	418	460	448	507
Czernica	655	703	728	690	620
Długołęka	563	562	599	554	557
Kąty Wrocławskie	641	565	548	616	599
Kobierzyce	755	772	751	570	785
Sobótka	975	859	879	760	763
Siechnice	486	547	605	550	542
Żórawina	525	458	535	443	378
Wrocław	19174	16596	15769	13574	13185

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Dodatkowy wskaźnik to odsetek ludności korzystającej ze środowiskowej pomocy społecznej jako % ludności gminy ogółem (tabela 31). Wskaźnik ten przybierał stosunkowo wysoką wartość w gminach: Oleśnica (gmina wiejska), Sobótka i Czernica. Największy spadek notowano (od 2009 roku) w gminie Miękinia.

Warto zauważyć, że długotrwałe korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej powoduje uzależnienie od biernych form pomocy, a co za tym idzie sprzyja budowaniu postaw bezradności i bierności oraz braku motywacji do zmiany swojej sytuacji. W stosunku do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności w ww. gminach, potrzebne są zatem działania kompleksowe, obejmujące reintegrację zawodową i społeczną. Wsparcie niezbędne jest często całej rodzinie, a nie tylko osobie bezpośrednio dotkniętej trudną sytuacją. Aby poprawić funkcjonowanie mieszkańców WrOF na rynku pracy i w społecznościach lokalnych wskazane jest wdrożenie nowych instrumentów i działań w zakresie aktywnych form pomocy (aktywizacja zawodowa i społeczna).

Szczególnie na terenach wiejskich całego WrOF duży problem stanowi brak infrastruktury społecznej, która umożliwiałaby integrację społeczną, kulturalną oraz edukacyjną. Problem niewystarczającej ilości miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz nad osobami w podeszłym wieku opisany został w dalszej części diagnozy.

Tabela 33. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w gminach w latach 2008-2012 (w %)

Gmina	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	4	4	4	3,9	4,0
Oleśnica (wiejska)	7,8	7,5	7,1	7,2	7,0
Jelcz-Laskowice	8,7	5	5	4,9	4,8
Miękinia	5,4	4,8	4,3	3,5	3,1
Oborniki Śląskie	5,3	5,1	4,9	4,7	4,6
Trzebnica	3,2	3	3	3	2,9
Wisznia Mała	4,8	4,9	5	4,8	5,3
Czernica	6,5	6,7	6,3	5,8	5,0
Długołęka	2,6	2,5	2,5	2,3	2,2
Kąty Wrocławskie	3,5	3	2,6	2,9	2,8
Kobierzyce	5,2	5,1	4,5	3,3	4,5
Sobótka	7,9	6,9	6,9	6	6,0
Siechnice	3,4	3,7	3,8	3,3	3,2
Żórawina	6,5	5,5	5,9	4,7	4,0
Wrocław	3	2,6	2,5	2,2	2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Obszar problemowy C.6. Opieka nad małymi dziećmi

Inny rodzaj usług społecznych to te związane z opieką nad dziećmi do lat 3. W związku z wejściem w życie w 2011 roku ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 poza żłobkami publicznymi i niepublicznymi powstawały również kluby dziecięce, pojawiła się również

instytucja opiekuna dziennego oraz niani będąca alternatywą dla dotychczasowych form opieki. Jak widać z danych przedstawionych w tabeli 32 w 2012 roku odsetek dzieci objętych opieką w poszczególnych gminach był zróżnicowany. Średnia dla WrOF wyniosła 3,9 %, co w porównaniu ze średnią krajową (3,8 %) plasuje WrOF na wysokim miejscu w rankingu, średnia ta nadal jest jednak niższa niż średnia dla województwa dolnośląskiego (6,6 % w 2012 roku)³⁷. Nadal poziom objęcia dzieci do lat 3 opieką instytucjonalną pozostaje niezadowolający.

Według danych GUS w roku szkolnym 2012/2013 we WrOF funkcjonowało 60 żłobków oraz klubów dziecięcych i uczęszczało do nich 4880 dzieci. Zdiagnozowano różnice w dostępności do odpowiedniej infrastruktury pomiędzy poszczególnymi gminami – tylko w 6 spośród 15 gmin funkcjonują żłobki i kluby dziecięce; są to gminy Wrocław, Trzebnica, Oleśnica (gmina miejska), Oborniki Śląskie, Siechnice i Miękinia. Warto zauważyć, że w gminach z dodatnim saldem migracji i znaczącą ilością nowo oddanych do użytku mieszkań – Kąty Wrocławskie, Żórawina, Czernice i Kobierzyce – nie ma żłobków ani klubów dziecięcych. Nie dziwi więc fakt, że w strategiach rozwojowych części gmin kwestia dostępności opieki nad małymi dziećmi wskazywana jest jako problem wymagający rozwiązania w postaci tworzenia nowych placówek. Z danych *Rankingu jakości życia dla 23 polskich miast* przygotowanego w 2013 roku przez firmę MillwardBrown na zlecenie "Gazety Wyborczej" wynika, że przez Wrocławian zdecydowanie najgorzej oceniona została dostępność żłobków i przedszkoli (3,3 w skali od 1 do 6).

Szczególne sytuacja występuje właśnie we Wrocławiu, który jako miejsce pracy dla części mieszkańców Obszaru często musi zapewniać miejsca dla dzieci osób pracujących spoza Wrocławia. Jednocześnie coraz większa migracja z Wrocławia oraz rosnąca ilość nowych osiedli na jego obrzeżach i w sąsiednich gminach powoduje wzrost zapotrzebowania na tego rodzaju usługi w całym obszarze WrOF. Zapewnienie odpowiedniego poziomu zaspokojenia potrzeb w tym obszarze jest ważnym elementem możliwości godzenia życia zawodowego i prywatnego rodziców. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia ułatwienia powrotu rodziców na rynek pracy. Ustawa z 2011 roku została uchwalona właśnie w celu wsparcia potrzeb rodziców pragnących godzić obowiązki zawodowe i rodzinne. Niedobór miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 stanowi istotną barierę w dostępie do rynku pracy szczególnie dla kobiet. Podobnie jak w całej Polsce na terenie WrOF utrzymuje się niekorzystny poziom aktywności zawodowej kobiet. Z danych Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy³⁸ wynika, że w 2013 roku o 641 osób wzrosła liczba kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka (w styczniu 2013 roku 16 419 kobiet nie podjęło pracy po urodzeniu dziecka, podczas gdy w grudniu 2012 roku 15 778). Przyczyną takiego stanu rzeczy jest między innymi konieczność sprawowania opieki nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi, która powoduje, iż kobiety znacznie częściej od mężczyzn rezygnują z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki. Działania wspierające kobiety w powrocie na rynek pracy będą zatem sprzyjały ich włączeniu społecznemu.

³⁷ Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 roku, GUS, <http://www.stat.gov.pl/>

³⁸ Informacja o sytuacji na rynku pracy w woj. dolnośląskim w styczniu 2013 roku, DWUP, <http://www.dwup.pl/>

Tabela 34. Odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych w 2012 roku

Gmina	2012
Oleśnica (miejska)	5,8
Oleśnica (wiejska)	0,0
Jelcz-Laskowice	0,0
Miękinia	8,9
Oborniki Śląskie	16,1
Trzebnica	8,4
Wisznia Mała	0,0
Czernica	0,0
Długołęka	0,0
Kąty Wrocławskie	0,0
Kobierzyce	0,0
Sobótka	0,0
Siechnice	4,1
Żórawina	0,0
Wrocław	15,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Obszar problemowy C.7. Opieka zdrowotna

Kolejnym wymiarem ładu społecznego jest system opieki zdrowotnej. Chcąc przybliżyć dostępność do opieki zdrowotnej w badanych gminach należy przeanalizować ilość porad udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. W tabeli 33 przedstawiono ilość porad udzielonych ogółem oraz przez placówki podległe samorządowi terytorialnemu w latach 2003 i 2007-2012. Najwięcej porad udzielono w największych ośrodkach, tj. Wrocławiu i Oleśnicy (gmina miejska), a także w Jelczu-Laskowicach. Stosunkowo wysoki wzrost liczby porad w porównaniu z 2003 rokiem notowano w gminach Kobierzyce i Siechnice, natomiast spadek – w gminie Wisznia Mała.

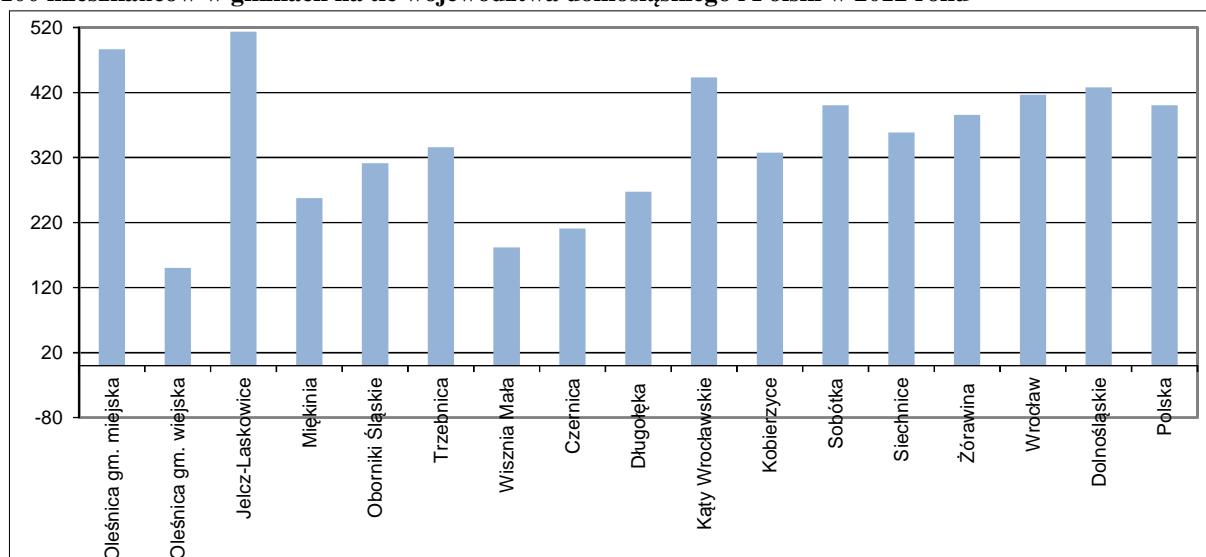
Tabela 35. Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w gminach w latach 2003, 2007-2012

Gmina	Ogółem							Udzielone przez placówki podległe samorządowi terytorialnemu						
	2003	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2003	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Oleśnica (miejska)	213862	127365	123101	176606	176427	220169	181690	136979	109311	104661	107845	99123	106223	104371
Oleśnica (wiejska)	19069	19844	19029	20214	18244	19848	18923	19069	19844	19029	20214	18244	19848	18122
Jelcz-Laskowice	106856	124358	117214	118631	115675	123329	118508	4834	0	0	0	0	0	31426
Miękinia	45305	41768	30133	31100	31981	34129	35637	40045	37386	25606	0	0	0	23145
Oborniki Śląskie	63995	55253	72700	68593	73917	68794	60846	0	0	0	0	0	0	0
Trzebnica	85078	92782	85581	83093	66319	72823	78341	62724	60846	57857	54693	47119	49626	54573
Wisznia Mała	23141	19582	23021	15215	15726	14245	17404	23141	19582	23021	15215	15726	14245	17404
Czernica	18267	27721	32531	29879	30735	32263	26389	0	0	0	0	0	0	0
Długołęka	72410	76037	71520	77020	73623	80277	68334	59823	62633	59256	61015	57760	62294	11617
Kąty Wrocławskie	69879	91435	99154	107929	101649	102380	96991	42576	0	0	0	0	0	0
Kobierzyce	33360	39000	63174	67049	68014	65398	57964	0	0	0	0	0	0	0
Sobótka	38408	101457	59291	54849	25280	54552	51358	36108	36192	34058	29221	0	1655	2814
Siechnice	43875	47348	48192	51220	53689	60757	62427	43875	45508	48192	51220	53689	60757	62427
Żórawina	39435	30040	34216	38012	39960	40975	37134	33299	23330	26056	26358	27598	28019	25726
Wrocław	2337943	2530488	2710319	2604355	2578640	2699852	2631196	689430	240523	224879	219804	189325	287589	385309

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

W wartościach względnych, tj. w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2012 roku najwięcej porad udzielono w gminie Jelcz-Laskowice, kolejne były gminy Oleśnica (gmina miejska) oraz Kąty Wrocławskie. Wartości dla poszczególnych gmin na tle kraju i województwa przedstawiono na Wykres 14.

Wykres 14. Udzielone porady w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminach na tle województwa dolnośląskiego i Polski w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

W kontekście dostępności usług medycznych cenne są dane dotyczące subiektywnego postrzegania tej kwestii przez wrocławskich pacjentów (tabela 34). Co piąty badany wrocławianin miał trudności z dostępem do usług medycznych – zarówno do lekarza pierwszego kontaktu jak i usług specjalistycznych. Brak jest analogicznych danych dla pozostałych gmin, patrząc jednak na ilość udzielonych porad w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej w przeliczeniu na 100 mieszkańców – większości gmin wynik był niższy niż we Wrocławiu - można wnioskować, że sytuacja w pozostałych gminach nie odbiega od tego obrazu.

Tabela 36. Deklarowane trudności z dostępem do usług medycznych wśród mieszkańców Wrocławia (%), we Wrocławiu, 2010 rok

Czy korzystając z usług medycznych, napotkał/a P. na jakieś trudności? Czego one dotyczyły?	Nie	Tak
Dostęp do lekarza pierwszego kontaktu	77	23
Uzyskanie skierowania na podstawowe badania diagnostyczne	85	15
Uzyskanie skierowania na badania specjalistyczne	78	22
Uzyskanie skierowania do lekarza specjalisty	78	22
Dostęp do specjalistycznych procedur diagnostycznych (rezonans magnetyczny, tomograf, kolonoskopia, koronarografia itp.)	77	23
Niewłaściwy stosunek personelu medycznego (lekarzy, pielęgniarek) do pacjenta	78	22
Uzyskanie pełnej informacji medycznej o stanie zdrowia i podjętym leczeniu	87	13
Dostęp do rehabilitacji	79	21

Źródło: KajdaneK., *Opieka zdrowotna i zdrowie publiczne [w:] Problemy społeczne w przestrzeni Wrocławia*, praca zbiorowa pod redakcją naukową Stanisława Witolda Kłopoty, Mateusza Błaszczyka i Jacka Pluta, Wydawnictw Scholar, Warszawa 2010.

W tym kontekście szczególnie istotna jest kwestia profilaktyki oraz związanej z tym promocji zdrowia – badania z 2010 roku (tabela 35) pokazują, że stopień poinformowania oraz uczestnictwo w programach profilaktycznych są bardzo niskie. Średnio 70% badanych wrocławian nie miało wiedzy o funkcjonujących programach profilaktycznych, a uczestniczyło w nich średnio około 2%. Zatem kwestia opieki zdrowotnej to nie tylko dostępność usług medycznych, ale także kwestia budowania świadomości zdrowotnej poprzez odpowiednio zaprojektowane programy promocji i profilaktyki zdrowia. Działania w tym obszarze nabierają szczególnego znaczenia w obliczu postępującego procesu starzenia się społeczeństwa.

Tabela 37. Stopień poinformowania i uczestnictwo badanych w programach profilaktycznych i diagnostycznych realizowanych w mieście we Wrocławiu (%), 2010 rok

Programy profilaktyczne i diagnostyczne	Wiedza o programach profilaktycznych		Uczestnictwo w programach profilaktycznych	
	Nie	Tak	Nie	Tak
Wczesnego wykrywania wad i schorzeń narządu wzroku i słuchu	70	30	98	2
Profilaktyki wad postawy u dzieci i młodzieży	63	37	98	2
Wczesnego wykrywania chorób nowotworowych u dzieci i młodzieży	69	31	100	0
Profilaktyki chorób nowotworowych (np. raka piersi, raka skóry)	44	56	91	9
Profilaktyki chorób sercowo-naczyniowych	62	38	96	4
Dla chorych na cukrzycę i schorzenia metaboliczne	70	30	98	2
Dla uzależnionych od palenia tytoniu	64	36	99	1
Zdrowego żywienia, profilaktyki otyłości, osteoporozy i narządów ruchu	68	32	97	3
Świadomego rodzicielstwa, naturalnego karmienia piersią	76	24	99	1
Poprawy jakości życia osób chorych przewlekle i nieuleczalnie (pomoc w opiece, poradnictwo dla rodzin, opieka paliatywna)	81	19	99	1
Promocji zdrowia psychicznego	80	20	99	1
„Białe niedziele”	67	33	98	2

Źródło: Kajdanek K., *Opieka zdrowotna i zdrowie publiczne [w:] Problemy społeczne w przestrzeni Wrocławia*, praca zbiorowa pod redakcją naukową Stanisława Witolda Kłopoty, Mateusza Błaszczyka i Jacka Pluta, Wydawnictw Scholar, Warszawa 2010.

Obszar problemowy C.8. Starzenie się społeczeństwa i sytuacja osób starszych

Sytuacja ekonomiczna oraz zjawiska społeczne zachodzące w obszarze WrOF znajdują odzwierciedlenie w sytuacji życiowej osób starszych. Jak wskazano wcześniej, w większości gmin zanotowano wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Coraz większa ilość osób starszych pozostaje bez wsparcia rodziny - sprzyjają temu procesy migracyjne oraz rozluźnienie więzi rodzinnych. Kondycja systemu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej ma więc szczególne znaczenie dla jakości ich życia. Coraz więcej osób potrzebuje korzystać z instytucjonalnych form wsparcia i opieki lub zapotrzebowanie to pozostaje na podobnym

poziomie przy jednoczesnym stałym braku wystarczających metod i form wsparcia. Przykładowo w Gminie Oleśnica liczba osób starszych korzystających z usług opiekuńczych wzrosła w latach 2011-2013 ze 134 do 215, w Gminie Siechnice z 20 do 26, w Kątach Wrocławskich – z 8 do 12. W Gminie Trzebnica liczba osób w wieku 60+, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa wzrosła w tych latach z 14 do 23. Charakterystyczne dla Obszaru jest to, że we wszystkich gminach podejmowane są działania skierowane do seniorów – działają Kluby Seniora, Uniwersytety Trzeciego Wieku, organizowane są dni seniora, zajęcia kulturalne, rekreacyjne, prelekcje dotyczące zdrowia. W 2012 roku we Wrocławiu działało 70 Klubów Seniora oraz 10 Uniwersytetów Trzeciego Wieku. W ciągu 4 lat nastąpił wzrost liczby Klubów Seniora z 24 do 70 i Uniwersytetów Trzeciego Wieku z 2 do 10 placówek³⁹. Na podstawie informacji otrzymanych od gmin zdiagnozowano jednak, że podejmowane działania nie są wystarczające – brakuje zarówno infrastruktury jak i środków finansowych na realizację kompleksowych i efektywnych programów wsparcia. Problemy gmin w zakresie podnoszenia i poprawy jakości życia osób starszych to przede wszystkim utrudniony dostęp do rehabilitacji i skutecznego leczenia (brak sprzętu rehabilitacyjnego, specjalistycznych gabinetów opieki medycznej), brak wyspecjalizowanego personelu do świadczenia usług opiekuńczych, brak (lub niewystarczająca ilość) placówek dziennego pobytu, miejsc spotkań i klubów.

Powyższą diagnozę potwierdzają opinie badanych dotyczące stopnia dostosowania infrastruktury do potrzeb osób w wieku poprodukcyjnym. (Wyniki badania ankietowego przytoczone zostały w części diagnozy dotyczącej ładu przestrzennego). W ocenie większości badanych infrastruktura techniczna, społeczna i instytucjonalna jest na poziomie średnim. Najgorzej przedstawia się sytuacja Oleśnicy (gminy miejska i wiejska) – opinie dotyczące niskiego stopnia wyposażenia dotyczą wszystkich rodzajów infrastruktury. W pozostałych gminach tak bardzo negatywne opinie są w mniejszości, częściej zdarzają się te dotyczące wysokiego stopnia, jednak w żadnej z gmin nie określono wysokiego stopnia dostosowania całej infrastruktury.

Widoczna jest zatem potrzeba podjęcia działań zmierzających do kreowania środowiska lokalnego, które umożliwia „starzenie się na miejscu”, we wspólnocie, tak by zapobiegać wykluczeniu społecznemu osób starszych. Poszerzenie i usprawnienie opieki nad seniorami jest konieczne także ze względu na problem wykluczenia członków rodzin (w większości kobiet) z aktywności zawodowej ze względu na potrzebę sprawowania opieki nad starszymi członkami rodziny.

Obszar problemowy C.9. Piecza zastępcza nad dzieckiem

Dnia 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z ustawą opieka zastępcza nad dzieckiem dzieli się na rodzinną i instytucjonalną. W skład rodzinnej pieczy zastępczej wchodzi rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka. W skład pieczy instytucjonalnej, poza placówkami opiekuńczo-wychowawczymi wchodzi też ośrodki preadopcyjne i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne. W systemie opieki szczególne miejsce powinny

³⁹ Sprawozdanie Prezydenta Wrocławia z realizacji zadań w 2012 roku.

zajmować rodzinne formy opieki. Mają one przewagę nad instytucjonalnymi formami nie tylko z uwagi na skutki społeczne (przede wszystkim dobro i przyszłość dziecka), ale także z ekonomicznego punktu widzenia - koszty opieki i wychowania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej są znacznie niższe niż w placówkach opiekuńczo - wychowawczych⁴⁰. Od lat można w Polsce zaobserwować proces powolnego, ale systematycznego zwiększania udziału pieczy rodzinnej w sprawowaniu opieki zastępczej. W 2005 roku w rodzinach zastępczych przebywało 71% dzieci, natomiast w 2012 roku już około 75%⁴¹.

W skali kraju w 2012 roku liczba placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej w stosunku do funkcjonujących pod koniec roku 2011 placówek zwiększyła się o 36. Spadek zaobserwowano tylko w 4 województwach, w tym w dolnośląskim, mimo to w odnotowano tu jedną z największej ilości placówek (86 placówek, co stanowiło 10,2% ogółu). Szczegółowe wskaźniki dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi według województw przedstawiono w tabeli 36. Istnieje silna dodatnia korelacja pomiędzy liczbą dzieci w opiece zastępczej na 1 tys. ludności a wskaźnikiem rozwodów. Województwo dolnośląskie z najwyższym wskaźnikiem rozwodów (2,0 na 1 tys. mieszkańców) ma jednocześnie prawie najwyższy wskaźnik liczby dzieci w opiece zastępczej (14,1 dzieci w wieku 0-17 lat objętych pieczą zastępczą na 1 tys. ludności w wieku 0-17 lat). Zanotowano również najwyższy w kraju wskaźnik liczby dzieci w placówkach pieczy instytucjonalnej na 1 tys. ludności w wieku 0-17 (4,0%). Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1 tys. ludności była wyższa od średniej dla Polski, ale udział dzieci z rodzinnych form opieki zastępczej kształtował się poniżej przeciętnej (74,8 % w porównaniu ze średnią krajową 77,2%).

⁴⁰ Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wrocławskim na lata 2012-2014

⁴¹ *Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 roku*, GUS, <http://www.stat.gov.pl/>

Tabela 38. Wskaźniki dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi według województw, 2012 rok

Wyszczególnienie	Dzieci w nstytucjonalnej pieczy zastępczej (1)	Rozwody (2)	Udział dzieci w placówkach rodzinnych (%) (3)	Udział dzieci w opiece rodzinnej (%) (4)	Dzieci w pieczy zastępczej (5)
Polska	2,5	1,7	11,2	77,2	9,8
Dolnośląskie	4,0	2,0	10,6	74,8	14,1
Kujawsko-pomorskie	3,0	1,9	7,5	72,8	10,0
Lubelskie	2,6	1,4	19,5	75,1	8,5
Lubuskie	2,8	2,0	6,0	79,6	13,0
Łódzkie	2,9	1,8	8,8	77,8	12,0
Małopolskie	1,7	1,4	15,4	75,7	6,1
Mazowieckie	1,8	1,7	15,9	78,9	7,3
Opolskie	2,8	1,6	0,0	75,2	11,2
Podkarpackie	1,8	1,0	6,8	72,4	6,1
Podlaskie	1,9	1,5	3,9	76,7	7,7
Pomorskie	2,6	1,4	14,6	80,1	11,2
Śląskie	3,0	1,8	7,7	77,0	12,2
Świętokrzyskie	2,2	1,6	23,6	79,4	8,3
Warmińsko-mazurskie	3,2	1,9	7,7	77,8	13,4
Wielkopolskie	1,7	1,6	9,3	80,6	8,1
Zachodniopomorskie	3,8	1,9	15,0	78,1	14,7

1. Liczba dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w wieku 0-17 w przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku 0-17 lat.

2. Liczba rozwodów na 1 tys. ludności.

3. Udział procentowy dzieci w wieku 0-17 lat z placówek rodzinnych w liczbie dzieci w wieku 0-17 lat przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

4. Udział procentowy dzieci w wieku 0-17 lat objętych rodzinnymi formami opieki zastępczej (placówki rodzinne i rodzinna piecza zastępcza) w liczbie dzieci w wieku 0-17 lat przebywających w pieczy zastępczej (instytucjonalna i rodzinna piecza zastępcza).

5. Liczba dzieci w wieku 0-17 lat objętych pieczą zastępczą na 1 tys. ludności w wieku 0-17 lat.

Źródło: Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 roku, GUS.

Jednocześnie podczas gdy na 10 tys. ludności Polski w 2012 roku przypadało średnio ponad 10 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka (10,3), powiaty o najwyższej wartości wskaźnika (od 19,1 do 23,4) występowały m.in. w województwie dolnośląskim⁴².

⁴² Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 roku, GUS, <http://www.stat.gov.pl/>

Dane dotyczące rodzin zastępczych w powiatach wchodzących w skład WrOF przedstawia tabela 37.

Tabela 39. Rodziny zastępcze w powiatach wchodzących w skład WrOF, 2012 rok

Powiat	placówki ogółem	dzieci ogółem
Powiat oleśnicki	106	138
Powiat oławski	82	116
Powiat średzki	75	115
Powiat trzebnicki	75	106
Powiat wrocławski	128	172
Powiat m.Wrocław	717	920
RAZEM	1183	1567

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych.

Z powyższych danych rysuje się następujący obraz – w powiatach wchodzących w skład WrOF wiele dzieci objętych jest opieką instytucjonalną, niewiele opieką rodzinną przy jednocześnie ponadprzeciętnej ilości dzieci objętych pieczą zastępczą w ogóle. Wobec tego wskazane wydają się działania mające na celu tworzenie warunków do rozwoju rodzicielstwa zastępczego oraz jego promowanie.

Obszar problemowy C.10. E-usługi i publiczny dostęp do Internetu

Ostatnim z omawianych zagadnień jest dostęp do e-usług i publicznego Internetu. Jedynie we Wrocławiu i Oleśnicy (gmina miejska) zlokalizowane są samorządowe hotspoty zainstalowane w miejscach publicznych, za pośrednictwem których świadczone są usługi dostępu do Internetu bez pobierania opłat lub w zamian za opłatę niższą niż cena rynkowa. We Wrocławiu jest to 14 obszarów miasta (łącznie 67 hotspotów) zlokalizowanych w centrum, miejscach masowej rekreacji i rozrywki, węzłach komunikacyjnych i na lotnisku. Podobnie w Oleśnicy, gdzie hotspoty znajdują się w Rynku, parkach oraz na pl. Zwycięstwa.

Tabela 40. Wykaz hotspotów z publicznym dostępem do Internetu na terenie WrOF w 2014 r.

Adres lokalizacji	Nazwa lokalizacji
Wrocław, Al. Śląska 1	Stadion Miejski (5 hotspotów)
Wrocław, Bulwar Tadeusza Jasińskiego	Bulwar Tadeusza Jasińskiego (2 hotspoty)
Wrocław, Park Stanisława Tołpy	Park Stanisława Tołpy (2 hotspoty)
Wrocław, Rondo Reagana	Rondo Reagana (4 hotspoty)
Wrocław, Stare Miasto	Stare Miasto (8 hotspotów)
Wrocław, ul. Borowska 99	Aquapark (3 hotspoty)
Wrocław, ul. Graniczna 190	Terminal Portu Lotniczego (6 hotspotów)

Wrocław, ul. Graniczna 190	Nowy Terminal Portu Lotniczego (12 hotspotów)
Wrocław, ul. Jana Ewangelisty Purkyniego 11	Panorama Racławicka (3 hotspoty)
Wrocław, ul. Piłsudskiego 105	Dworzec Główny PKP (9 hotspotów)
Wrocław, ul. Plac Katedralny 18	Ostrów Tumski (2 hotspoty)
Wrocław, ul. Plac Teatralny 4	Teatr Lalek (3 hotspoty)
Wrocław, ul. Wystawowa 1	Hala Stulecia (5 hotspotów)
Wrocław, Wyspa Słodowa	Wyspa Słodowa (3 hotspoty)
Oleśnica, Pl. Zwycięstwa	
Oleśnica, przy ul. Daszyńskiego	Park
Oleśnica, przy ul. Żeromskiego	Park
Oleśnica, Rynek	Rynek
Oleśnica, wokół stawów i basenów do trasy E-8	Park

Źródło: Urząd Komunikacji Elektronicznej.

Wedle danych GUS w 2012 roku ponad 70% gospodarstw domowych wyposażonych było w co najmniej jeden komputer. Wskaźnik ten był zróżnicowany pod względem typu gospodarstwa. Gospodarstwa domowe z dziećmi poniżej 16 roku życia zdecydowanie częściej były wyposażone w komputer niż pozostałe. Zróżnicowanie jest też wyraźne pod względem typu miejsca zamieszkania i stopnia urbanizacji. Podobnie wygląda sytuacja z dostępem do Internetu⁴³.

Zgodnie z diagnozą Stanu Województwa Dolnośląskiego 2011 w regionie nie występują istotne problemy z dostępem do infrastruktury komunikacyjnej w gospodarstwach domowych. Podstawową przeszkodą w rozwoju Internetu nie jest już brak dostępu a motywacje i kompetencje.

Analiza pogłębiona, przeprowadzona w oparciu o badanie ankietowe pozwala na sformułowanie następujących wniosków w omawianym zakresie:

- na badanym terenie występują jedynie nieliczne placówki świadczące e-usługi, jest wiele gmin, w których takie placówki nie występują,
- najwięcej jest gmin, w których funkcjonują publiczne placówki e-administracji (ponad 60%), natomiast jedynie w nielicznych występują placówki e-learningu, e-integracji czy e-zdrowia, dotyczy to zarówno podmiotów publicznych jak i prywatnych,
- w zakresie e-learningu notuje się niewielką przewagę gmin, w których występują placówki publiczne, natomiast w zakresie e-zdrowia – prywatne,
- większość badanych ocenia nasycenie e-usługami (w odniesieniu do tego ich rodzaju (rodzajów), który na terenie jednostki terytorialnej występuje) jako średnie, pojawiają się pojedyncze odpowiedzi oceniające nasycenie e-administracją jako wysokie, a także pojedyncze – niskie i bardzo niskie, są także pojedyncze oceny traktujące nasycenie usługami e-zdrowia jako wysokie.

⁴³ Społeczeństwo informacyjne w Polsce, Główny Urząd Statystyczny, Szczecin, 2012 r.

Jak już wspomniano w nielicznych gminach występują pojedyncze punkty publicznego bezpłatnego dostępu do Internetu i mieszkańcy jedynie pięciu gmin mogą korzystać w miejscu zamieszkania z publicznego bezpłatnego Internetu mobilnego. Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania oraz zdiagnozowaną konieczność rozwoju e-usług w Obszarze, należy podkreślić potrzebę wzmocnienia zastosowania technologii komunikacyjno – informacyjnych szczególnie w gminach, gdzie brak jest jakichkolwiek placówek świadczących e-usługi. Według rządowego Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa należy zapewnić obywatelom, przedsiębiorcom, administracji, dostęp do użytecznych, bezpiecznych, prostych w stosowaniu narzędzi, które będą powszechnie dostępne i przygotowane do współpracy ze środowiskami technicznymi wykorzystującymi różne technologie⁴⁴. W planowanych działaniach istotna jest zatem wygoda dla obywatela w procesie załatwiania spraw urzędowych, m.in. w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, poszukiwania pracy, regulowania należności, a także korzystania z zasobów kultury. E-usługi dla obywateli WrOF powinny zapewnić oszczędność czasu i możliwość załatwiania spraw niezależnie od miejsca pobytu jego mieszkańców.

⁴⁴ *Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa*, <https://mac.gov.pl>

Tabela 41. Analiza SWOT dla WrOF w kontekście ładu społecznego

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Wysoki potencjał ludnościowy naturalny i imigracyjny – Aktywność i zaangażowanie władz lokalnych – Stosunkowo wysoki poziom edukacji oraz relatywnie dobre wyposażenie szkół i przedszkoli – Stosunkowo wysoki odsetek pracujących w usługach, w tym usługach wyższego rzędu – Zróżnicowany branżowo, stosunkowo rozwinięty rynek pracy – Wzrastająca ilość organizacji pozarządowych – Stosunkowo duża liczba podmiotów publicznych doświadczonych w zakresie realizacji projektów społecznych – Silny ośrodek akademicki na terenie Obszaru 	<ul style="list-style-type: none"> – Stosunkowo wysoki poziom bezrobocia, w tym rosnący udział długotrwale bezrobotnych – Niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej – Niewystarczający dostęp publiczny do Internetu znacznych terenów – Niedorozwój e-usług – Dysproporcje przestrzenne w wyposażeniu i jakości infrastruktury społecznej i instytucjonalnej – Niewystarczający poziom dostępu do instytucjonalnej i/lub pozarodzinnej opieki nad małym dzieckiem – Niewystarczająca infrastruktura przedszkolna i szkolna – Dysproporcje przestrzenne w zakresie popytu na pracę – Niedobór pracowników z wykształceniem technicznym, w tym średnim zawodowym i zasadniczym zawodowym – Niski stopień zaangażowania mieszkańców WrOF w działalność społeczną – Niewykorzystanie możliwości, jakie daje partnerstwo publiczno-prywatne
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Możliwości pozyskiwania dofinansowania projektów społecznych z funduszy Unii Europejskiej – Wsparcie Unii Europejskiej i krajowe nakierowane na rozwój zasobów ludzkich – Napływ ludności spoza Obszaru – Napływ wykształconych i doświadczonych kadr z zagranicy 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak nowych rozwiązań systemowych w zakresie ochrony i promocji zdrowia oraz pomocy społecznej – Przerzucanie kosztów finansowania zadań publicznych o charakterze społecznym na samorząd terytorialny – Stosunkowo wysoka atrakcyjność do zamieszkania regionów sąsiadujących w kraju i za granicą – Niż demograficzny dotyczący roczników rozpoczynających studia wyższe

Źródło: opracowanie własne.

4.2. Podsumowanie diagnozy

WrOF to obszar rozwijający się dynamicznie, o dużym potencjale w zakresie zasobów ludzkich, kapitałowych jak i naturalnych. Jest to obszar, w którym koncentrują się następujące potencjały:

- ludnościowy naturalny i imigracyjny
- lokalne podmioty gospodarcze
- duże podmioty gospodarcze, w tym inwestorzy zagraniczni
- instytucje otoczenia biznesu
- podmioty współpracujące z nauką
- walory krajobrazowe i przyrodnicze
- rozwinięty rynek mieszkaniowy
- rozwinięty rynek pracy
- rozwinięty rynek edukacyjny

Wewnątrz WrOF występują dysproporcje, które przekładają się w znacznym stopniu na tempo i kierunki rozwoju jego części składowych. Najwyższym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego charakteryzuje się Wrocław, chociaż w jego obrębie także można wskazać tereny szybciej i wolniej się rozwijające. Ponadto Wrocław musi radzić sobie z problemami związanymi ze: „starzeniem się” społeczeństwa, długotrwałym bezrobociem, wyposażeniem w infrastrukturę techniczną (w tym drogową), ochroną środowiska (w tym emisją zanieczyszczeń gazowych i pyłowych), zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, dostępnością przestrzenną względem otoczenia.

Odnosząc się do pozostałych gmin i miast tworzących WrOF należy wskazać, poza Wrocławiem, kilka wiodących pasm i ośrodków rozwoju:

- pasmo południowe (gminy Kobierzyce, Kąty Wrocławskie i Siechnice),
- pasmo północne (gmina Oleśnica (miejska) oraz Długołęka),
- regionalne ośrodki usługowo-przemysłowe - miasta i gminy: Jelcz-Laskowice, Trzebnica, Oborniki Śląskie, Sobótka.

Należy podkreślić, że rozwój wszystkich analizowanych gmin i miast jest w znacznym stopniu determinowany przez bliskość Wrocławia, a co za tym idzie czerpanie korzyści z posiadanej renty położenia oraz powiązań funkcjonalnych z tym wielkim miastem.

Problemy spowalniające wzrost i rozwój społeczno-gospodarczy na terenie WrOF dotyczą różnych sfer, wśród których należy podkreślić:

- zasoby ludzkie i strukturę wiekową społeczeństwa,
- wyposażenie w infrastrukturę techniczną, społeczną i instytucjonalną,
- dostęp do Internetu i e-usług publicznych,
- jakość i ilość urządzeń i mechanizmów ochrony środowiska,
- rozwój instytucji wspierających prowadzenie działalności gospodarczej,
- rozwój wychowania przedszkolnego, szkolnego oraz szkolnictwa wyższego.

Wiele z tych problemów może być rozwiązanych lub załagodzonych dzięki wsparciu w ramach ZIT. Wynika to z celu nadrzędnego, priorytetów i działań wskazanych w niniejszej Strategii, które zmierzają do osiągnięcia wysokiej jakości życia społeczności WrOF poprzez integrację jego przestrzeni w spójny organizm społeczno-gospodarczy. Ma to być osiągnięte poprzez:

- zintegrowanie przestrzeni Obszaru,
- poprawę innowacyjności i konkurencyjności jego gospodarki,
- zintegrowanie społeczne Obszaru

Mechanizm ZIT nie pozwala na rozwiązanie wszystkich problemów stojących przed Wrocławskim Obszarem Funkcjonalnym ze względu na ich szeroki zakres. Niezbędne jest przedstawienie w tym miejscu zawężonego zakresu najistotniejszych problemów i wyzwań, na które odpowiadać może ZIT. Na podstawie przeprowadzonej analizy zdiagnozowano jako szczególnie ważne w kontekście wdrażania ZIT następujące problemy koncentrujące się w badanym Obszarze:

- bezrobocie, szczególnie długotrwałe bezrobocie,
- zanieczyszczenie środowiska,
- zagrożenie powodziowe,
- niedobór lub zły stan infrastruktury technicznej (przede wszystkim transportowej, ochrony środowiska oraz społecznej i edukacyjnej),
- niski poziom spójności terytorialnej WrOF,
- słaba dostępność transportowa Wrocławia,
- problemy społeczne na obszarach zdekapitalizowanych technicznie,
- niedobór instytucji otoczenia biznesu poza ścisłym centrum WrOF,
- niedorozwój e-usług publicznych.

W diagnozie obszaru wsparcia WrOF zidentyfikowane i opisane zostały kluczowe zagadnienia istotne z punktu widzenia teorii i praktyki zarządzania strategicznego jednostkami terytorialnymi. Tworzą one tło dla wnioskowań aplikacyjnych, związanych z wyznaczaniem celów i priorytetów strategicznych oraz działań operacyjnych. Na etapie diagnozowania analizowanego obszaru wsparcia nie pozycjonowano (co wydaje się oczywiste) poszczególnych przekrojów tematycznych pod kątem ich istotności w kontekście Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, a raczej dokonano próby objęcia stosunkowo szerokiego spektrum zagadnień. Należy mieć na uwadze tę okoliczność oraz świadomość, że sformułowane w oparciu o diagnozę cele, priorytety i działania wyznaczone w Strategii ZIT WrOF mają równie szeroki zakres.

Na etapie wdrażania ZIT konieczne jednak jest wypracowanie (przez lokalnych liderów i aktorów) wspólnego stanowiska i podjęcie decyzji o wytypowaniu najistotniejszych działań strategicznych w bieżącym okresie programowania i finansowania. Ograniczenia czasowe i finansowo-organizacyjne istotnie zawężają możliwości zaspokojenia wszystkich zidentyfikowanych w Strategii ZIT WrOF potrzeb integracyjnych. Ta hierarchizacja stanowi wypadkową ustaleń merytorycznych, ale i politycznych.

Reasumując, diagnoza wykazała problemy, których rozwiązanie jest zgodne z założeniami strategii *EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*. Są to m.in. problemy związane ze: zwiększaniem zatrudnienia, wspieraniem działalności badawczo-rozwojowej, redukcją emisji dwutlenku węgla, wspieraniem edukacji oraz kształcenia ustawicznego, a także zwalczaniem ubóstwa⁴⁵. Z drugiej strony WrOF posiada cechy (omówione w analizie), które zgodnie ze wspomnianą strategią *EUROPA 2020 (...) i* są podstawą do podwyższania konkurencyjności gospodarki Unii Europejskiej.

⁴⁵ Komunikat Komisji: *EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna, s. 12.

4.3. Analiza SWOT dla Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w kontekście 3 ładów

Tabela 42. Analiza SWOT dla WrOF w kontekście 3 ładów

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Bogate walory krajobrazowe i przyrodnicze – Dobrze rozwinięta sieć kolejowa – Upowszechnienie komunikacji i transportu rowerowego jako środka dojazdów codziennych – Rozwinięte rynki lokalne – mieszkaniowy, pracy, usług wyższego rzędu, edukacyjny – Stosunkowo chłonny rynek zbytu dóbr i usług – Różnorodność zasobów i zróżnicowanie specjalizacyjne – Zdywersyfikowana struktura branżowa gospodarki – Wysoki potencjał ludnościowy naturalny i imigracyjny – Silny ośrodek akademicki na terenie Obszaru 	<ul style="list-style-type: none"> – Degradacja środowiska naturalnego – Wąskie gardła w układzie transportowym – Dysproporcje przestrzenne w wyposażeniu i jakości infrastruktury instytucjonalnej, przestrzennej, gospodarczej i społecznej – Występowanie zdewastowanych i zaniedbanych terenów i obiektów wymagających rewitalizacji – Niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej – Stosunkowo wysoki poziom bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego – Niski stopień identyfikacji WrOF jako całości wśród społeczności i władz lokalnych – Niski stopień dostępności e-usług publicznych. – Niewykorzystanie możliwości jakie daje partnerstwo publiczno-prywatne
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Możliwości pozyskiwania dofinansowania projektów infrastrukturalnych i środowiskowych z funduszy Unii Europejskiej – Włączenie WrOF w europejskie sieci transportowe – Postrzeganie Wrocławia i niektórych gmin Obszaru jako jednych z wiodących w Polsce w zakresie rozwoju przestrzennego, gospodarczego i społecznego – Napływ ludności spoza Obszaru – Napływ wykształconych i doświadczonych kadr z zagranicy 	<ul style="list-style-type: none"> – Nieuregulowane stosunki własnościowe – Niestabilność i niska przejrzystość prawa i decyzji politycznych – Wysokie rozproszenie kompetencji władz i służb publicznych – Przerzucanie kosztów finansowania zadań publicznych na samorząd terytorialny – Zagrożenie powodziowe związane z niespójnością systemu powodziowego WrOF i wieloletnimi zaniedbaniami w utrzymaniu infrastruktury (rowy)

5. Strategia ZIT WrOF (Cel główny, Priorytety, Działania)

5.1. Strategia ZIT WrOF

W obliczu zjawisk globalizacji procesów gospodarczych oraz przemian cywilizacyjno-kulturowych, zmierzających do wykształcenia społeczeństw informatycznych, tylko silne jednostki przestrzenno-gospodarcze są w stanie sprostać europejskiej i światowej konkurencji. Podstawowym i generalnym zadaniem realizacyjnym Strategii ZIT WrOF powinno być dążenie do zapewnienia ciągłości procesów rozwoju na jej obszarze. Tak wyznaczone zadanie powinno być realizowane w ramach celu nadrzędnego, którego istota powinna sprowadzać się do integrowania struktur wewnętrznych obszaru dla stworzenia spójnej przestrzeni, powiązanej szeregiem relacji na płaszczyźnie społecznej i ekonomicznej oraz w przekrojach funkcjonalnych. Proces ten powinien przebiegać w taki sposób, aby każdy z zasadniczych elementów struktury obszaru wpływał pozytywnie na realizację celu nadrzędnego Strategii ZIT WrOF oraz aby w sposób możliwie jak najskuteczniejszy ograniczyć lub rozładować występujące obiektywnie konflikty celów mogące wystąpić pomiędzy podmiotami wchodzącymi w jego skład. Spójna przestrzeń WrOF jako organizmu społeczno-gospodarczego rozumiana jest wielopłaszczyznowo (w rozumieniu nomenklatury UE) i stanowić będzie w perspektywie podstawę do osiągnięcia wysokiej jakości życia mieszkańców WrOF.

Działania podjęte w ramach realizacji Strategii ZIT WrOF powinny dążyć do rozwijania w każdej jednostce administracyjno-przestrzennej przypisanych ze względów historycznych oraz wykreowanych w dobie obecnej zbiorów funkcji. Funkcje te, świadomie i odpowiednio ukształtowane przyczynią się do funkcjonowania WrOF jako jednego organizmu społeczno-gospodarczego, czyli w myśl współczesnego postrzegania zjawisk przestrzennych, przyczynią się do ukonstytuowania WrOF, właśnie w sensie bardziej funkcjonalnym niż administracyjnym. W obecnych uwarunkowaniach prawno-organizacyjnych podstawę sukcesu realizacyjnego Strategii ZIT WrOF stanowić powinna współpraca na zasadach partnerstwa wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących ten obszar.

Procesy integracyjne WrOF dotyczą trzech podstawowych, priorytetów integracji, stanowiących zarazem przedmiot oddziaływania władz samorządowych.

Jeden z priorytetów rozwojowych Strategii ZIT WrOF dotyczyć powinien stworzenia szeroko pojętego systemu komunikacyjnego w ramach wspólnej polityki przestrzennej i komunikacyjnej. Bez kompleksowych rozwiązań tych problemów nierealna jest perspektywa skutecznego i aktywnego dynamizowania procesów rozwoju obszaru WrOF. Bariery komunikacyjne stanowiły i nadal stanowią jeden z najważniejszych czynników ograniczających aktywność dużych kompleksów urbanistycznych, a ich znoszenie jest w świadomości społecznej jednym z najważniejszych przejawów działań prospołecznych. W ten sposób ten kluczowy element gospodarki przestrzennej został wyeksponowany jako warunek konieczny dla realizacji kolejnych wyzwań rozwojowych. Skok cywilizacyjny i zwiększenie materialnego uposażenia społeczeństwa WrOF oraz związane z nimi zmiany ilościowe i jakościowe w zakresie komunikacji indywidualnej (w tym zwielokrotnienie liczby użytkowników dróg dojazdowych do centrum obszaru) pociągają nowe wyzwania. Dotyczą one stworzenia efektywnego, bezpiecznego i przyjaznego dla środowiska systemu dróg, a także

zapewnienia dobrej łączności komunikacyjnej WrOF z regionem, a także w szerszej skali przestrzennej (w ramach kraju i Unii Europejskiej). W tym obszarze widoczny jest niski standard techniczny i funkcjonalny większości dróg oraz brak obwodnic kluczowych miast obszaru, w tym Wrocławia. Mimo podjętych działań związanych z tworzeniem spójnej sieci transportowej WrOF całego procesu nie należy uznawać za zakończony. Kolejny problem w tym obszarze dotyczy problemów komunikacyjnych w centrum WrOF. Działania podejmowane w tym zakresie powinny dotyczyć przede wszystkim polepszania istniejącego systemu komunikacji zbiorowej, zastępującego w pewnym zakresie indywidualny ruch samochodowy. Widoczny jest w dalszym ciągu brak nowoczesnego, przyjaznego dla środowiska taboru, niewystarczająca integracja różnych rodzajów transportu w układzie miejskim i podmiejskim oraz mało atrakcyjna częstotliwość kursów i czasy przejazdu.

Obok komunikacji i ładu przestrzennego, do pozostałych, równoważnych sfer koniecznych oddziaływań objętych Strategią ZIT WrOF należy zaliczyć ochronę i kształtowanie środowiska, w tym ochronę przeciwpowodziową, podstawową infrastrukturę techniczną i informatyczną, ochronę dziedzictwa przyrodniczego, pozyskiwanie na obszarze WrOF w większym zakresie energii ze źródeł odnawialnych oraz ograniczanie niskiej emisji.

W obszarze gospodarczym sytuacja społeczno-gospodarcza nie tylko WrOF, ale całej gospodarki narodowej uległa diametralnym zmianom. Bez wątpienia zmiany te są związane z ugruntowaniem nowego czynnika kluczowego w działalności społeczno-gospodarczej, a mianowicie wiedzy. Wiedza staje się obecnie coraz istotniejszym bodźcem zmian w działalności gospodarczej i coraz powszechniej podkreśla się formowanie nowej gospodarki, w której to wiedza odgrywa podstawowe znaczenie. W kontekście dotychczasowych rozważań ważne jest, żeby pamiętać o tym, iż uczenie się, czyli nabywanie nowej wiedzy nie jest wystarczającym elementem do osiągnięcia sukcesu gospodarczego, jednak bez wiedzy i uczenia się jakkolwiek rozwój, a tym bardziej sukces w dłuższym czasie jest praktycznie nie możliwy do osiągnięcia. Zarówno wiedza poszczególnych jednostek, organizacji, regionu czy całego społeczeństwa jest istotna z punktu widzenia funkcjonowania całego obszaru. Dlatego właśnie na władzach publicznych spoczywa obowiązek budowy systemu interakcji, w którym proces uczenia będzie odbywał się w powtarzalnych kontaktach między jednostkami o różnym statusie. Wynika to z faktu, że tylko władza publiczna jako jeden z nielicznych podmiotów we współczesnych realiach jest zdolna zbudować i koordynować sprawny system pozyskiwania, gromadzenia i przekazywania wiedzy z jednej strony oraz wzmacniać te zjawiska w pozostałych sektorach (prywatnym i nowo kształtującym się społecznym). Z uwagi na liczne uczelnie wyższe zlokalizowane w centrum WrOF, odpowiedzialne na sferę badawczo-rozwojową szczególnie ważne i uzasadnione jest podejmowanie działań usprawniających współpracę pomiędzy strefą nauki i przedsiębiorczości. Istotne miejsce w strukturze WrOF zajmuje sektor MSP, tutaj również lokuje się kapitał zagraniczny, który coraz częściej poszukuje wysoko wykwalifikowanej kadry. Uzasadnione jest podejmowanie działań wspierających przedsiębiorczość WrOF, w tym szeroko rozumiane instytucje otoczenia biznesu.

Wzrastająca ranga kreatywności jako czynnika rozwoju społeczno-ekonomicznego jednostek przestrzennych, organizacji, przedsiębiorstw staje się jednym z ważniejszych wyzwań globalnej gospodarki. Sztuka i kultura stanowią o tworzeniu nowych miejsc pracy w XXI wieku, a rosnąca rola przemysłów kreatywnych przyczynia się do budowania

potencjału gospodarczego miast, regionów, krajów, czego podstawę stanowi wysoki poziom kapitału ludzkiego, wielokulturowość, otwartość na innowacje, rosnący popyt na dobra i usługi o wartości kulturowej. W gospodarce kreatywnej najbardziej pożądanym czynnikiem wytwórczym pozostaje człowiek, który wykazuje tendencję do koncentracji w ściśle określonych przestrzeniach (miastach), spełniających określone kryteria w odniesieniu do pracy i zamieszkania. Atrakcyjność miasta jest siłą przyciągania ludzi kreatywnych. Ważnym wyzwaniem współczesności jest więc przyciąganie i stałe wiązanie z WrOF „klasy kreatywnej”, a także określenie charakteru i siły tych relacji. Osobnym, ale nie mniej istotnym obszarem, jest budowa tożsamości w kontekście wzrastającej otwartości przestrzennej.

W płaszczyźnie społecznej, nie mniej istotnej od pozostałych, szczególnie potrzeba występuję w obszarze bezrobocia. O ile centrum WrOF oferuje różne możliwości podjęcia zatrudnienia, jest to utrudnione na obszarach peryferyjnych WrOF o ściśle określonych funkcjach. Nie można pomijać w tym kontekście przyczyn wykluczania z rynku pracy części społeczeństwa, a zwłaszcza kobiet, co do których istnieje potrzeba wsparcia godzenia życia zawodowego i prywatnego (opieki nad dziećmi do 3 roku życia i seniorami).

W szerszej perspektywie równie istotne są takie obszary jak edukacja, w tym edukacja zawodowa oraz podnoszenie kwalifikacji kadry nauczycielskiej, która również powinna mieć możliwości techniczne i organizacyjne dla pobudzania kreatywności na wszystkich poziomach edukacji. O poziomie cywilizacyjnym danego obszaru miejskiego decydują też takie czynniki jak poziom zaspokojenia i stopień dostępności usług medycznych dla całej społeczności WrOF, ale zwłaszcza mniej zamożnej jego części, a także dla seniorów. W przypadku tych ostatnich istotne jest także taka dbałość o ich stan psychofizyczny, aby zbyt wcześnie nie rezygnowali z uczestnictwa w rynku pracy poprzez tworzenie mechanizmów i zachęt do wykorzystywania ich doświadczenia i umiejętności.

Problemy rozwoju dużych aglomeracji miejskich dotyczą współcześnie poziomu bezpieczeństwa publicznego oraz wysokiej przestępczości. Bezpieczeństwo publiczne jest istotnym warunkiem wpływającym na jakość życia mieszkańców. Wymaga istnienia odpowiednich służb, wyposażonych w odpowiednią ilość nowoczesnego sprzętu. Równocześnie istotny jest tu usprawnienie systemów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz sprzyjających włączeniu, co pośrednio ma znaczący wpływ na poziom bezpieczeństwa publicznego. Wzmacnianie tej sfery jest również istotne dla dalszego funkcjonowania WrOF. Odrębnym specyficznym dla WrOF problemem jest stałe zagrożenie powodziowe, które oprócz wyposażenia odpowiednich służb, wymaga wielu inwestycji w infrastrukturę przeciwpowodziową.

We współczesnych uwarunkowania coraz częściej podnoszoną kwestią staje się budowanie mocnych podstaw społeczeństwa obywatelskiego, którego stan w Polsce pozostawia wciąż wiele do życzenia. Zwiększenie partycypacji obywateli w realizacji polityk publicznych oraz większa świadomość i odpowiedzialność za procesy rozwoju jest najistotniejszą składową koncepcji *governance*. Dlatego też wsparcie powinno być ukierunkowane na wzrost zaufania społecznego do instytucji publicznych, który przyczyniłby się do zwiększenia partycypacji społecznej.

Wszystkie wymienione powyżej obszary wsparcia powinny się wzajemnie uzupełniać. Wykształcą one w dłuższej perspektywie strukturę WrOF, będą determinować o kierunkach jej rozwoju. Dlatego chcąc w sposób skuteczny kształtować przyszłe zjawiska społeczno-

gospodarcze, należy z jednej strony doprowadzić do pełnej integracji tych dziedzin, z drugiej zaś oddziaływać w sposób kompleksowy. Należy również podkreślić, że konkurencyjność układów przestrzenno-gospodarczych wiąże się przede wszystkim z kooperacją, więc szczególnie istotna jest współpraca wszystkich podmiotów funkcjonujących w obszarze, bez której trudno będzie oczekiwać wyraźnych i zadawalających efektów w postaci przyciągania i zatrzymywania zasobów (w tym kapitałowych i ludzkich) na tym terenie. Konkretnie rozwiązanie w każdym wypadku powinno mieć charakter unikatowy i być dostosowane do indywidualnych warunków, etapu rozwoju WrOF i jego najbliższego otoczenia. Powinno też być elastyczne, czyli podatne na zmiany występujące w społeczeństwie i gospodarce, szybko adaptujące się do nich.

Wobec powyższych stwierdzeń generalne założenie strategiczne Strategii ZIT WrOF można sformułować jako jej cel nadrzędny:

„Osiągnięcie wysokiej jakości życia społeczności Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia poprzez integrację jego przestrzeni w spójny organizm społeczno-gospodarczy”.

5.2. Priorytety i działania ZIT WrOF

Układ celu, priorytetów i działań Strategii ZIT WrOF wypracowany został w oparciu o potrzeby zidentyfikowane w trakcie przeprowadzonych badań i konsultacji społecznych. Jednak prace nad jego sformułowaniem podporządkowane zostały pewnym ideom przewodnim i rygorom określonym w wielu dokumentach szczebla ponadnarodowego i krajowego. Takie podejście wynika m.in. z jasno określonego⁴⁶ sposobu realizacji unijnej polityki rozwoju, który zakłada, że dla osiągnięcia zaplanowanych wyników potrzeba silniejszego modelu zarządzania gospodarczego. W szczególności uwzględniona została okoliczność, iż Strategia Europa 2020 opiera się na dwóch filarach: podejściu tematycznym, łączącym ogólne priorytety i służące ich realizacji wymierne cele oraz na sprawozdaniach państw członkowskich, które mają pomóc im w opracowaniu własnych strategii powrotu do trwałego wzrostu i stabilnych finansów publicznych. W związku z tym na poziomie Unii Europejskiej, a nie lokalnym, przyjęte zostały zintegrowane wytyczne, obejmujące unijne priorytety ogólne i wymierne cele. Poszczególnym państwom członkowskim przekazane zostały specyficzne zalecenia. W przypadku niepodjęcia odpowiednich działań przewidziano zaś możliwość wystosowania ostrzeżenia i de facto ograniczenia wsparcia.

Z tego względu myślenie o potrzebach lokalnych czy subregionalnych w kontekście zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych zostało także w przypadku Strategii ZIT WrOF uwarunkowane osiami priorytetowymi określonymi na wyższych szczeblach. Spektrum ich jest jednak na tyle szerokie, że pozwala na sformułowanie w ich ramach kluczowych oczekiwań społeczności podmiotów zaangażowanych w prace nad przygotowaniem i wdrożeniem ZIT

⁴⁶ *EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:PL:PDF>, s.6

WrOF. Owe warunki brzegowe stworzyły z jednej strony pewne ograniczenia, ale z drugiej uporządkowały rozważania nad hierarchią własnych priorytetów i działań.

Procesy integracyjne w warunkach WrOF dotyczą trzech priorytetów, przy czym Strategia nie może operować zbyt rozbudowanym zbiorem działań. Zakłada się, że wybór priorytetów i przypisanych im działań musi ograniczać się do niezbędnego minimum dającego jednak szansę realizacji wizji kompleksowości, zrównowżenia oraz harmonizacji rozwoju. W praktyce mają one przynieść efekt wzmocnienia procesów rozwojowych, a nie ich zastępowania.

Wobec powyższych uwarunkowań analiza zagadnień związanych z priorytetami Inwestycyjnymi, które mogą zostać wdrożone w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, zaowocowała wykrystalizowaniem przedstawionego w poniższych tabelach układu Celu nadrzędnego, Priorytetów i Działań.

Tabela 43. Struktura celu, priorytetów i działań Strategii ZIT WrOF

Cel nadrzędny Strategii ZIT WrOF	Priorytety Strategii ZIT WrOF	Działania Strategii ZIT WrOF	
OSIĄGNIĘCIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŻYCIA SPOŁECZNOŚCI WrOF POPRZEZ INTEGRACJĘ JEGO PRZESTRZENI W SPÓJNY ORGANIZM SPOŁECZNO-GOSPODARCZY	1. ZINTEGROWANA PRZESTRZEŃ WrOF	1.1	Zapewnienie spójnego z regionem, pozostałą częścią kraju i krajami Unii Europejskiej systemu komunikacyjnego WrOF
		1.2	Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego
		1.3	Poprawa ochrony przed klęskami żywiołowymi na obszarze WrOF
		1.4	Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi
		1.5	Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej zgodnie ze standardami Unii Europejskiej
		1.6	Tworzenie, utrzymanie, ochrona i integracja kompleksów przyrodniczych
		1.7	Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii na obszarze WrOF
		1.8	Ograniczenie barier rozwojowych WrOF w kontekście zmian klimatycznych
	2. INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA WrOF	2.1	Rozwój nowoczesnej, wielofunkcyjnej i zdywersyfikowanej podmiotowo i przedmiotowo struktury gospodarczej WrOF
		2.2	Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki oraz wdrażaniem i umacnianiem kooperacji nauka-gospodarka
	3. ZINTEGROWANIE SPOŁECZNE WrOF	3.1	Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku
		3.2	Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF
		3.3	Osiągnięcie wysokiego poziomu zaopiekowania zdrowotnego i społecznego na terenie WrOF
		3.4	Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF
		3.5	Wzrost zaufania społecznego do instytucji publicznych i kreowanie budowy społeczeństwa obywatelskiego

Priorytet 1. Zintegrowana przestrzeń WrOF

W dokumentach strategicznych dotyczących integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej aglomeracji wrocławskiej (obejmującej szerszy zakres terytorialny niż WrOF) eksponowano od początku XXI wieku przebudowę szeroko pojętego systemu komunikacyjnego w ramach wspólnej polityki przestrzennej i komunikacyjnej. Wielki wysiłek lobbystyczny, organizacyjny i finansowy przyczynił się do realizacji przedsięwzięć, które już obecnie skutkują lub w perspektywie krótkookresowej skutkować będą rozwiązaniem kluczowych ówczesnie problemów w tym zakresie. Dotyczy to przede wszystkim budowy obwodnic głównych miast aglomeracji, w tym Wrocławia. Nie należy jednak tego procesu postrzegać jako zakończonego, gdyż część ważnych koncepcji pozostaje nadal w fazie planowania. Zidentyfikowany w trakcie analiz regionalnych Wrocławski Obszar Funkcjonalny stanowi swoisty rdzeń szerzej rozpatrywanego obszaru metropolitalnego. Rdzeń, w którym jednak ujawniają się problemy wynikające z niepełnej integracji przestrzennej. Należy przez to rozumieć szereg wyzwań związanych z nadal niewystarczającą dostępnością komunikacyjną, szeroko pojętymi zagadnieniami ładu przestrzennego i środowiskowego, ale także z brakami w zainwestowaniu w infrastrukturę techniczną. Wyzwania stojące przed władzami lokalnymi precyzujemy w postaci ośmiu Działań, których układ koresponduje z wynikami diagnozy jakościowej i ilościowej przeprowadzonej na omawianym obszarze oraz z możliwościami realizacyjnymi w ramach wytycznych wyższego szczebla.

DZIAŁANIE 1.1. Zapewnienie spójnego z regionem, pozostałą częścią kraju i krajami Unii Europejskiej systemu komunikacyjnego WrOF

Opis Działania

Na obszarze WrOF nadal występują dysproporcje w dostępności do ogólnokrajowej i europejskiej sieci komunikacyjnej, które można zidentyfikować jako problem ograniczonej mobilności subregionalnej. Problemy dotyczące większości gmin WrOF powodują potrzebę inwestowania w budowę obwodnic miejscowości oraz brakujących ich odcinków, a także budowę przepraw mostowych celem zmniejszenia obciążenia ruchem samochodowym centrów miejscowości. Konieczne są również inwestycje w poprawę jakości i przepustowości dróg. Dotyczy to szczególnie inwestycji w przebudowę, rozbudowę i budowę dróg wojewódzkich, które agregują największy ruch pojazdów.

Realizacja tego działania powinna skutkować uzyskaniem efektywniejszego, bezpiecznego i przyjaznego dla środowiska systemu dróg, który zapewni zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (7.b):** Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi

Przykładowe typy projektów:	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 5.1 Drogowa dostępność transportowa w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu: – z zakresu budowy i modernizacji drogi – 4 000 000 PLN – samodzielny projekt dotyczący poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz jego przepustowości i sprawności – 1 000 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami i grupami docelowymi wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 5.1 Drogowa dostępność transportowa w ramach RPO WD na lata 2014-2020 – jednostki samorządu terytorialnego ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne powołane do wykonywania zadań leżących w kompetencji samorządów; – zarządcy dróg publicznych; – służby zapewniające bezpieczeństwo publiczne
Grupy docelowe	Mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85%
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	nie przewiduje się występowania pomocy publicznej
Tryb naboru ⁴⁷	tryb konkursowy lub pozakonkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 1.1. Strategii ZIT WrOF będą wdrażane poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 w procedurze określonej przez Instytucje Zarządzające w/w programami.

⁴⁷ Przez tryb naboru należy rozumieć procedurę właściwą dla projektów konkursowych i pozakonkursowych.

Tabela 44. Wskaźniki monitoringu Działania 1.1.

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Całkowita długość nowych dróg	WW	km	System monitorowania	1
Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	WW/RW	km	System monitorowania	16

DZIAŁANIE 1.2. Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego

Opis Działania

Odciążenie ścisłego centrum WrOF w zakresie ruchu tranzytowego, a przede wszystkim transportu ciężarowego, uzyskane dzięki realizacji Autostradowej Obwodnicy Wrocławia oraz tzw. Wschodniej Obwodnicy Wrocławia usunęło tylko część problemów/zatorów komunikacyjnych. Zorganizowany transport publiczny powinien wykraczać poza granice jednego miasta i pozwalać na skomunikowanie centralnego ośrodka miejskiego z otaczającym go obszarem funkcjonalnym. Rozwiązanie takie ma pośredni wpływ na funkcjonowanie systemu transportowego w całym subregionie. WrOF nadal posiada ograniczenia w tej dziedzinie, ale istnieją także rezerwy w zakresie rozbudowy struktur transportu zbiorowego. Centra przesiadkowe i multimodalne, np. zlokalizowane wokół Stadionu Miejskiego we Wrocławiu nie spełniają w wystarczającej mierze swojego zadania. Jak wykazano w diagnozie popularność mieszanych form dojazdów jest nadal niewystarczająca, dlatego konieczne jest zintegrowanie działań poszczególnych jednostek tworzących WrOF w kierunku rozbudowy i zróżnicowania oferty systemów zrównoważonego transportu miejskiego. Przy tym należy podjąć działania zarówno adaptacyjne, jak i mobilizujące do pożądanych zachowań. Postulowany jest dalszy rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym w szczególności rozwój systemów multimodalnych i rozbudowy centrów przesiadkowych wraz z infrastrukturą (stojaki na rowery, parkingi Park & Ride i Ride & Bike) oraz spójnego systemu dróg rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Dzięki budowie dróg rowerowych na terenie poszczególnych gmin powstałaby spójna sieć komunikacyjną, będącą alternatywą dla ruchu samochodowego. Usprawniony zostałby ruch między gminami oraz zapewniony bezpieczny i funkcjonalny dostęp do Wrocławia z otaczających go miejscowości. Dzięki węzłom przesiadkowym (ulożonym głównie przy dworcach, stacjach, pętlach tramwajowych) sieć tras rowerowych będzie zintegrowana z transportem zbiorowym - głównie z transportem kolejowym, ale także z autobusowym i tramwajowym. Wsparcia wymagają również inteligentne systemy kierowania ruchem jak i niskoemisyjne oświetlenie ciągów komunikacyjnych na terenach zurbanizowanych.

Integracyjne inicjatywy powinny także objąć zadania dalszej modernizacji i rehabilitacji sieci kolejowej o znaczeniu aglomeracyjnym, a zwłaszcza infrastruktury dworcowej i przystankowej poza siecią TEN-T oraz zakup bądź modernizację taboru kolejowego. Dla osiągnięcia pożądanych rezultatów konieczne jest również realizowanie zadań służących

dalszemu upowszechnieniu wspólnych planów taryfowych (w postaci np. biletu aglomeracyjnego) przez łączenie tych ofert możliwościami korzystania z różnych usług publicznych w ramach WrOF.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (7.d) : Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu**

Przykładowe typy projektów:	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 5.2 System transportu kolejowego w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu: 500 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami i grupami docelowymi wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 5.2 System transportu kolejowego w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne powołane do wykonywania zadań leżących w kompetencji samorządów; – zarządcy infrastruktury lub przewoźnicy kolejowi zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. nr 86, poz. 789 ze zmianami). – spółki powołane specjalnie w celu prowadzenia działalności polegającej na wynajmowaniu/leasingu taboru kolejowego (tzw. ROSCO – rolling stock leasing companies)
Grupy docelowe	Mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	tryb pozakonkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (4.e):** Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

Przykładowe typy projektów:	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych w ramach RPO WD na lata 2014-2020 oraz zapisami SZOOP RPO WD odnoszącymi się do Poddziałania nr 3.4.2 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych – ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego Schemat A. Ograniczona niska emisja transportowa w ramach kompleksowych strategii niskoemisyjnych
Min. i max wartości projektów	Minimalna całkowita wartość projektu – 200 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami i grupami docelowymi wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej; – przedsiębiorcy będący zarządcami infrastruktury lub świadczący usługi w zakresie transportu zbiorowego na terenach miejskich i podmiejskich; – organizacje pozarządowe; – PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; – podmiot wdrażający instrument finansowy.
Grupy docelowe	Nie dotyczy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	Właściwy dla ZIT WrOF tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020.
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 1.2. Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Programu Operacyjnego Infrastruktura

i Środowisko oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020 w procedurze określonej przez odpowiednie Instytucje Zarządzające.

Tabela 45. Wskaźniki monitoringu Działania 1.2

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	WW/RW	km	System monitorowania	18
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	WW	tony równoważnika CO ₂	System monitorowania	2 132
Długość ścieżek rowerowych	RW	km	System monitorowania	80
Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź”	-	szt.	System monitorowania	10

DZIAŁANIE 1.3. Poprawa ochrony przed klęskami żywiołowymi na obszarze WrOF

Opis Działania

W spektrum Działania mieszczą się wszelkie przedsięwzięcia obejmujące organizację systemów wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych (w tym doposażenie sprzętowe jednostek ratowniczych) i usuwania skutków katastrof (w tym sprzyjające integracji systemów publicznych z działaniami Ochotniczej Straży Pożarnej). Jednocześnie działania związane z poprawą dostępności transportowej WrOF (działanie 1.1.), przyczynią się do poprawy przepustowości i sprawniejszego przemieszczania się na obszarze WrOF, a tym samym skróci się czas dojazdu służb ratowniczych (np. straży pożarnej) do wypadków.

Ponadto w ramach tego Działania rekomendowane jest zintegrowanie projektowania i utrzymywania systemu melioracji. Realizowane działania powinny mieć zarówno charakter odtworzeniowy (np. udrażnianie sieci drenarskiej, modernizacja rowów melioracyjnych, regulacja i modernizacja cieków wodnych, urządzeń wodnych, modernizacja zbiorników wielofunkcyjnych i małej retencji), jak i obejmować nowe inwestycje. W tym przypadku chodzi zwłaszcza o obiekty małej retencji z uwzględnieniem planowanych zbiorników ujętych już w różnych dokumentach szczebla regionalnego (np. w „Programie Małej Retencji Wodnej w Województwie Dolnośląskim”) zlokalizowanych na terenie gmin Czernica, Miękinia i Siechnice oraz nowych lokalizacjach. Przebudowa i budowa systemów kanalizacji deszczowej również mieści się w spektrum rekomendowanych interwencji. Kolejnymi działaniami sprzyjającymi zapewnieniu bezpieczeństwa mieszkańcom i podmiotom gospodarczym działającym na terenie WrOF są te dotyczące obiektów ochrony przeciwpowodziowej. Szczególnie istotny jest tu kompleksowy remont zapory wodnej w Sulistrowicach (gmina Sobótka) oraz budowa przepompowni wód deszczowych (gmina Czernica). Remont zapory wodnej w Sulistrowicach przyczyni się do wzrostu bezpieczeństwa powodziowego gminy Sobótka jak i gmin sąsiednich Kobierzyce i Kąty Wrocławskie.

Kompleksowe objęcie konserwacją wszystkich rowów melioracyjnych na terenie gminy Długoleka, będących dopływami Widawy będzie dobrym i niezbędnym dopełnieniem rozpoczętej realizacji komponentu B3 programu „Odra 2006”.

Podjęmowane przedsięwzięcia powinny być zintegrowane w układzie lokalnym oraz organizacyjnym z bieżącymi działaniami prowadzonymi przez poszczególne gminy, miasto Wrocław oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w obszarze zmniejszenia zagrożenia przeciwpowodziowego regionu.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (5.b):** Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększaniu, odporność na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

Przykładowe typy projektów:	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 4.5 Bezpieczeństwo w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu – 100 000 PLN.
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 4.5 Bezpieczeństwo w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki podległe jst, w tym jednostki organizacyjne jst; – administracja rządowa; – organizacje pozarządowe;
Grupy docelowe	Mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85%
Termin realizacji (lata)	Od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	nie przewiduje się występowania pomocy publicznej
Tryb naboru	Właściwy dla ZIT WrOF tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 1.3. Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 w procedurze określonej przez odpowiednie Instytucje Zarządzające.

Tabela 46. Wskaźniki monitoringu Działania 1.3

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Liczba ludności odnoszącej korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	WW/RW	osoby	System monitorowania	9 615
Długość kanalizacji deszczowej	-	km	System monitorowania	6
Pojemność obiektów małej retencji	-	m ³	System monitorowania	334 170

DZIAŁANIE 1.4. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi

Opis Działania

Dla WrOF racjonalizacja gospodarki odpadami jest jednym z zadań priorytetowych, gdyż skala emisji odpadów komunalnych wymusza niejako podjęcie kompleksowej strategii w tym zakresie. Jako kluczowe uwarunkowanie prawno-organizacyjne i inwestycyjne należy tu potraktować okoliczność, iż wprowadzona reforma systemu gospodarki odpadami wymaga poniesienia znacznych nakładów celem doprowadzenia lokalnych systemów do wymogów zarówno ustawy, jak i wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

Zadania z tym związane wpisują się w logikę ZIT, szczególnie w przypadku, gdy miejski obszar funkcjonalny objęty ZIT jest zbieżny z terenem obsługiwanym przez daną regionalną instalację przetwarzania odpadów komunalnych. W przypadku WrOF taka zbieżność nie występuje, gdyż wg podziału wynikającego z Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012 gminy tworzące ten obszar zostały przypisane do trzech dolnośląskich regionów gospodarki odpadami, w tym gmina Sobótka do regionu południowego, gminy Czernica, Jelcz-Laskowice, Siechnice i Żórawina do regionu wschodniego, a pozostałe (oprócz gmin Oleśnica (w) i Oleśnica (m), które zgłosiły akces do województwa wielkopolskiego) do regionu północno centralnego. Zgodnie z założeniami nowego systemu gospodarowania odpadami, wszystkie wytworzone zmieszane odpady komunalne, selektywnie zebrane odpady zielone i inne bioodpady oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczone do składowania w granicach jednego regionu muszą być również odpowiednio przetworzone i zagospodarowane w tym regionie. Jednak odpady zebrane selektywnie mogą być przetwarzane i zagospodarowywane poza granicami regionu, w którym zostały selektywnie zebrane i w tym zakresie integracja działań na obszarze WrOF jest jak najbardziej pożądana i wskazana.

Wprowadzenie takiego systemu dla WrOF stanowić może element uatrakcyjnający i integrujący jego przestrzeń także w percepcji społecznej. Stanowiłby on jednocześnie narzędzie do wypełnienia zobowiązań wynikających z prawa unijnego.

Cele Działania 1.4. Strategii ZIT WrOF wdrażane będzie poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014–2020 w procedurze określonej przez odpowiednie Instytucje Zarządzające.

DZIAŁANIE 1.5. Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej zgodnie ze standardami Unii Europejskiej

Opis Działania

W wielu aglomeracjach wodnościekowych nie osiągnięto poziomu oczyszczania ścieków wymaganych przez zobowiązania akcesyjne, w szczególności w zakresie podwyższonego usuwania biogenów. Istnieje możliwość realizacji tych zadań w ramach ZIT, szczególnie w przypadku, gdy obszar objęty ZIT jest zbieżny z terenem danej/danych aglomeracji wodnościekowej. Gospodarka wodościekowa WrOF wymaga podjęcia skoordynowanych działań na rzecz wykorzystania nowoczesnego potencjału istniejących oczyszczalni ścieków, w tym we Wrocławiu - Janówku, ale także dalszej rozbudowy systemu oczyszczalni, a przede wszystkim sieci. Istnieje także potrzeba koordynacji równoległej rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Ponieważ dotyczy to zarówno gmin, które notują zwiększoną antropopresję ze względu na rozbudowę infrastruktury mieszkaniowej, ale także gmin, w których procesy inwestycyjne przebiegały w omawianej dziedzinie zbyt wolno w ostatnich latach. Do objęcia tym Działaniem rekomendowane są wszystkie gminy WrOF niespełniające wymagań akcesyjnych w zakresie gospodarki wodno - ściekowej.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (6.b):** Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełniania zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 4.2 Gospodarka wodno-ściekowa w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu – 100 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 4.2 Gospodarka wodno-ściekowa w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none">– jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;– jednostki organizacyjne jst;– podmioty świadczące usługi wodno-ściekowe w ramach realizacji zadań jednostek samorządu terytorialnego;
Grupy docelowe	Mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85%

Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	nie przewiduje się występowania pomocy publicznej
Tryb naboru	właściwy dla ZIT WrOF tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 1.5. Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 w procedurze określonej przez odpowiednie Instytucje Zarządzające.

Tabela 47. Wskaźniki monitoringu Działania 1.5

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Długość sieci kanalizacji sanitarnej	RW	km	System monitorowania	27
Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków	WW	Równoważna liczba mieszkańców	System monitorowania	1 878
Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych zaopatrzenia w wodę	WW	osoby	System monitorowania	814

DZIAŁANIE 1.6. Tworzenie, utrzymanie, ochrona i integracja kompleksów przyrodniczych

Opis Działania

Na terytorium WrOF istnieją w rozproszeniu elementy przestrzeni przyrodniczej, które wymagają rekultywacji (tereny poprzemysłowe, powojaskowe), a także niezintegrowany i niedomknięty układ skojarzony z tzw. zieloną infrastrukturą. Istnieją wyraźne luki w zaspokojeniu potrzeb mieszkańców w zakresie dostępności do gminnych terenów zielonych. W szczególności dotyczy to gmin wiejskich, w których one bądź to nie występują (Czernica, Miękinia, Oleśnica), bądź lokalizacje obejmują symboliczny obszar – poniżej 1 ha (Kobierzyce, Żórawina). Spektrum zadań, które można realizować w ramach tego Działania inwestycyjnego jest zatem szerokie. Należy tu podkreślić, że w każdej z gmin WrOF podejmowane są działania na rzecz ochrony czy przywracania różnorodności biologicznej, ochrony i rekultywacja gleby, promuje się usługi ekosystemowe, w tym programu Natura 2000 oraz Zielonej Infrastruktury. Zadania w ramach Strategii ZIT WrOF dają szansę na skoordynowanie i zintegrowanie dotychczasowych wysiłków w formie projektów o charakterze sieciowym.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- PRIORYTET INWESTYCYJNY (6.d): Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu – 50 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – administracja rządowa; – PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; – kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; – organizacje pozarządowe, w tym regionalne i lokalne organizacje turystyczne; – LGD; – przedsiębiorcy; – szkoły wyższe, ich związki i porozumienia; – jednostki naukowe;
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy – turyści
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 1.6. Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 w procedurze określonej przez odpowiednie Instytucje Zarządzające.

Tabela 48. Wskaźniki monitoringu Działania 1.6

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Liczba wspartych form ochrony przyrody	-	Szt.	System monitorowania	7
Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony	WW	Powierzchnia w ha	System monitorowania	14

DZIAŁANIE 1.7. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii na obszarze WrOF

Opis Działania

W kontekście nowych rozwiązań systemowych związanych z gospodarką odpadami, a także w obliczu wyzwań związanych z mieszanym, miejsko-wiejskim charakterem WrOF, istnieje znaczny potencjał rozwojowy produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych. Potencjalne zadania inwestycyjne wykraczają jednak często poza możliwości lokalne (w przypadku gmin wiejskich wchodzących w skład WrOF) lub są nieadekwatne do możliwości lokalizacyjnych (to w przypadku gmin miejskich). W ramach tego Działania szczególnie uzasadnione jest zatem połączenie ('krzyżowanie') możliwości i potrzeb w ramach całego obszaru funkcjonalnego, przy lokalizacji inwestycji w kilku wybranych gminach. W tym przypadku problemy całego WrOF mogą być rozwiązywane dzięki koordynacji współpracy logistycznej i inwestycyjnej.

W zakresie przedsięwzięć realizowanych w ramach tego działania mieści się wytwarzanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w lokalnych jednostkach małej mocy (zwłaszcza z wykorzystaniem biokomponentów i biomasy) wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. W szczególności chodzi tu o budowę oraz modernizację istniejących sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

W kontekście realizacji celów Działania szczególnie istotne jest wspieranie efektywności energetycznej w budownictwie. Główny wysiłek inwestycyjny w ramach działania powinien dotyczyć termomodernizacji budynków publicznych i tkanki mieszkaniowej na terenie WrOF w celu zmniejszenia ich energochłonności. Należy również przewidzieć do realizacji publiczne inwestycje w zakresie budownictwa o znacznie podwyższonych parametrach energetycznych.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- PRIORYTET INWESTYCYJNY (4.c): Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym

Przykładowe typy projektów:	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu – 50 000 PLN (całkowita wartość projektu)
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; - podmioty publiczne⁴⁸, których właścicielem jest JST lub dla których podmiotem założycielskim jest JST; - jednostki organizacyjne jst; - spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe; - towarzystwa budownictwa społecznego; - organizacje pozarządowe; - PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; - kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; - podmiot wdrażający instrument finansowy.
Grupy docelowe	Mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	Od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami.
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (4.e):** Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

⁴⁸ W zakresie budynków użyteczności publicznej - zgodnie z definicją ujętą w *Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z dnia 15 czerwca 2002 r. z późn. zm.*

Przykładowe typy projektów:	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych w ramach RPO WD na lata 2014-2020 oraz zapisami SZOOP RPO WD odnoszącymi się do Poddziałania nr 3.4.2 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych – ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego Schemat B. Ograniczona niska emisja kominowa w ramach kompleksowych strategii niskoemisyjnych
Min. i max wartości projektów	Minimalna całkowita wartość projektu – 200 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami i grupami docelowymi wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej; – przedsiębiorcy będący zarządcami infrastruktury lub świadczący usługi w zakresie transportu zbiorowego na terenach miejskich i podmiejskich; ; – organizacje pozarządowe; – PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; – podmiot wdrażający instrument finansowy.
Grupy docelowe	Nie dotyczy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	Właściwy dla ZIT WrOF tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020.
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 1.7. Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 w procedurze określonej przez odpowiednie Instytucje Zarządzające.

Tabela 49. Wskaźniki monitoringu Działania 1.7

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji	RW	m ²	System monitorowania	72 677
Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii	WW	Gospodarstwa domowe	System monitorowania	423
Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	WW	kWh/rok	System monitorowania	4 287 895
Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	WW	tony równoważnika CO ₂	System monitorowania	1 241
Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła	-	Szt.	System monitorowania	579

DZIAŁANIE 1.8. Ograniczenie barier rozwojowych WrOF w kontekście zmian klimatycznych

Opis Działania

Swoista bariera rozwojowa uwarunkowana jest dostępem do infrastruktury związanej z energią elektryczną i ciepłem produkowanym i dystrybuowanym w wysokosprawnej kogeneracji. Nadal występują punktowo rozsiane na całym terytorium WrOF jednostki przestrzenne z ograniczoną dostępnością w tym zakresie. Tu również uzasadnione jest skoordynowanie inicjatyw lokalnych dla kompleksowego zaspokojenia potrzeb społeczności WrOF. W ramach tego Działania mieszczą się zatem zintegrowane inicjatywy służące rozwiązywaniu problemów środowiskowych, nie tylko lokalnych, ale pośrednio także globalnych (szczególnie klimatycznych). Operacjonalizacja polegać będzie tu zatem na stworzeniu planu gospodarki niskoemisyjnej dla wszystkich gmin wchodzących w skład WrOF, z uwzględnieniem kwestii redukcji emisji gazów cieplarnianych. Mieszczą się tu m.in. zgodne z tym planem działania wspierające sieci ciepłownicze i chłodnicze (budowa, przebudowa, modernizacja sieci). Równolegle występującą barierą jest zbyt niski poziom świadomości społecznej Działanie to obejmować będzie zatem zadania służące dostosowaniu, adaptacji, ale też promowaniu postaw prewencyjnych, w tym prowadzenie kampanii edukacyjnych w tym obszarze.

Cele Działania 1.8. Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 w procedurze określonej przez odpowiednie Instytucje Zarządzające.

Priorytet 2. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF

Niezmiennie podstawowym czynnikiem rozwoju przestrzeni społeczno-ekonomicznej jest duże miasto charakteryzujące się zróżnicowaną strukturą gospodarczą posiadające cechy ośrodka naukowego z odpowiednim zapleczem intelektualnym. Aby jego potencjał rozwojowy mógł być w pełni wykorzystany miasto powinno być otoczone terenami względnie dobrze rozwiniętymi, czyli konieczny jest harmonijny rozwój miejskiego obszaru funkcjonalnego. Wzrastają oczekiwania i potrzeby związane ze stopniem rozwoju, który odbywa się wzdłuż już wykształconych i dopiero kształtujących się pasm rozwoju w ramach tak ujętej struktury. Ponieważ na terytorium WrOF stopniowo urealnia się perspektywa integracji przestrzennej pod względem komunikacyjnym zatem wzajemne relacje między centrum, a metropolitalnym otoczeniem funkcjonalnym nabierają nowego charakteru. W coraz większym stopniu stają się powiązania partnerskimi, a słabną zależności hierarchiczne. W ramach ZIT warto zastosować jednak instrumenty interwencji, które mogą zadziałać w tym zakresie jako szczególnie katalizator, zwłaszcza w kontekście zwiększania różnorodności i innowacyjności gospodarki obszaru funkcjonalnego.

DZIAŁANIE 2.1. Rozwój nowoczesnej, wielofunkcyjnej i zdywersyfikowanej przedmiotowo i podmiotowo struktury gospodarczej WrOF

Opis Działania

Na podstawie diagnozy możemy stwierdzić, że WrOF charakteryzuje stosunkowa stabilność prowadzonej działalności gospodarczej oraz przyrost nowych podmiotów. W większości badanych gmin i miast liczba podmiotów gospodarczych w ostatnich latach rosła, w związku z czym dotyczyło to także WrOF jako całości. Mimo spowolnienia tempa tego wzrostu w roku 2011, a nawet nieznacznego spadku liczby podmiotów w samym Wrocławiu, systematyczne i stosunkowo wysokie przyrosty w latach 2009-2012 odnotowano w gminach Długołęka, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce i Siechnice, co wskazuje na korzystny proces decentralizacji. W tych warunkach zasadna jest zintegrowanie lokalnych koncepcji i inicjatyw na rzecz opracowywania i wdrażania nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu ich internacjonalizacji, wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług, dalszego promowania przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm, w tym poprzez rozwój inkubatorów przedsiębiorczości.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- PRIORYTET INWESTYCYJNY (3.a): Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości;

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 1.3 Rozwój przedsiębiorczości w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	<ul style="list-style-type: none"> – w przypadku projektów z zakresu przygotowania terenów inwestycyjnych – maksymalna wartość: 10 000 000 PLN; – w przypadku projektów dotyczących infrastruktury przeznaczonej dla przedsiębiorstw – maksymalna wartość: 20 000 000 PLN – w przypadku projektów dotyczących usług doradczych dla MŚP – maksymalna wartość wsparcia na jedno przedsiębiorstwo: 50 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	<p>Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 1.3 Rozwój przedsiębiorczości w ramach RPO WD na lata 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> – uczelnie/szkoły wyższe; – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – MŚP; – IOB; – LGD; – specjalne strefy ekonomiczne;
Grupy docelowe	– przedsiębiorstwa
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	Zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

- PRIORYTET INWESTYCYJNY (3.b) : Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MSP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna kwota projektu: 10 000 PLN na przedsiębiorcę
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> – MŚP; – IOB; – LGD; – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst.
Grupy docelowe	– przedsiębiorstwa
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami.
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	Zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 2.1 Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 i Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój w procedurze określonej przez Instytucje Zarządzające powyższymi programami.

Tabela 50. Wskaźniki monitoringu Działania 2.1

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	-	szt.	System monitorowania	3
powierzchnia wspartych (przygotowanych terenów inwestycyjnych	-	ha	System monitorowania	32
Liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły zmiany organizacyjno-procesowe	-	szt.	System monitorowania	30
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie, w tym:	WW/RW	Przedsiębiorstwa	System monitorowania	100
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe	WW	Przedsiębiorstwa	System monitorowania	60
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	WW	Przedsiębiorstwa	System monitorowania	40

DZIAŁANIE 2.2. Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki oraz wdrażaniem i umacnianiem kooperacji nauka-gospodarka

Opis Działania

Działania na rzecz wsparcia gospodarki innowacyjnej, opartej na wiedzy i wykorzystującej potencjał środowiska naukowego są podejmowane obecnie na wszystkich szczeblach administracyjnych. Ze względu na równoczesne występowanie szeregu sprzyjających czynników, do których zaliczyć należy przede wszystkim wielki potencjał naukowy Wrocławia, atrakcyjność inwestycyjną całego terytorium WrOF, występujące już na nim powiązania na płaszczyźnie ‘nauka-gospodarka’, a wreszcie z uwagi na niemal brak ograniczeń w kreowaniu form tej współpracy, za korzystne i pożądane należy uznać wykreowania zadań i projektów w ramach niniejszego Działania dla WrOF. Dywersyfikacja działań innowacyjnych umożliwia bowiem uwzględnienie specyfiki każdej jednostki samorządowej zaangażowanej we wdrażanie Strategii ZIT WrOF w tej dziedzinie. W szczególności można zaplanować inicjatywy polegające na promowaniu inwestycji przedsiębiorstw w B+R, wspieranie badań w dziedzinie kluczowych technologii, rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK oraz wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji. Potrzeby dotyczą tu całego WrOF.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- PRIORYTET INWESTYCYJNY (1.b): Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie

inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	<ul style="list-style-type: none"> – w przypadku projektów dotyczących tworzenia i rozwoju infrastruktury B+R przedsiębiorstw – do 25 000 000 PLN wartości projektu (kwota może ulec zmianie po uzgodnieniach dot. linii demarkacyjnej); – w przypadku projektów dotyczących prowadzenie prac B+R – do 5 000 000 PLN wartości projektu (kwota może ulec zmianie po uzgodnieniach dot. linii demarkacyjnej); – w przypadku projektów dotyczących usług na rzecz MŚP świadczonych przez IOB – do 100 000 PLN na jednego przedsiębiorcę; – w przypadku projektów wsparcia w formule bonu – dofinansowania usługi na rzecz MŚP – do 100 000 PLN na jednego przedsiębiorcę.
Przykładowi beneficjenci	<p>Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa w ramach RPO WD na lata 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedsiębiorcy; – przedsiębiorcy typu spin off; – IOB, w tym organizacje pozarządowe; – jednostki samorządu terytorialnego w zakresie instrumentu typu bon na innowacje/koordynacji usług proinnowacyjnych; – konsorcja przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi, uczelniami/szkołami wyższymi lub podmiotami leczniczymi, bądź ze spółkami celowymi tworzonymi przez te podmioty.
Grupy docelowe	– przedsiębiorstwa
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami.
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020

Wydatki kwalifikowalne	Zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020 W przypadku projektów dotyczących infrastruktury IOB – maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych: 15 000 000 PLN
------------------------	--

Ponadto cele Działania 2.2. Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 i Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój w procedurze określonej przez Instytucje Zarządzające powyższymi programami.

Tabela 51. Wskaźniki monitoringu Działania 2.2

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi	WW	Przedsiębiorstwa	System monitorowania	10
Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)	WW	EUR	System monitorowania	19 886 286
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie, w tym:	WW/RW	Przedsiębiorstwa	System monitorowania	50
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	WW	Przedsiębiorstwa	System monitorowania	30
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe	WW	Przedsiębiorstwa	System monitorowania	26

Priorytet 3. Zintegrowanie społeczne WrOF

Istotną przesłanką, wskazującą na zasadność wspierania społeczności lokalnej przez władze publiczne, jest teza, że w obliczu zjawisk globalizacji procesów gospodarczych oraz przemian cywilizacyjno-kulturowych, tylko jednostki silne w sensie społecznym są w stanie sprostać europejskiej i światowej konkurencji. Ciągła, a zarazem organiczna dla gospodarki rynkowej niepewność co do przebiegu cyklu koniunkturalnego oraz utrzymujące się, a nawet narastające zjawisko luki dochodowej (zarówno w ujęciu globalnym, krajowym i subregionalnym), sprawiają, że nie traci na aktualności teza, że „*rozwój ciągły to rozwój podtrzymywany*”. Zatem priorytetem Strategii ZIT WrOF powinno być dążenie do zapewnienia wsparcia dla ciągłości procesów rozwoju społecznego na jego obszarze. Wyzwania w tym zakresie wynikające z dysproporcji między poszczególnymi miejscowościami, a nawet osiedlami, wymagają podjęcia zróżnicowanych działań, których równoległa realizacja powinna skutkować osiągnięciem efektu synergii.

Zatem dla stworzenia spójnej przestrzeni konieczne jest integrowanie struktur wewnętrznych WrOF powiązanej z szeregiem działań na płaszczyźnie społecznej i ekonomicznej oraz w przekrojach funkcjonalnych. Proces ten powinien przebiegać w taki sposób, aby każdy z zasadniczych elementów tej struktury wpływał pozytywnie na realizację wyzwań strategicznych oraz aby w sposób możliwie jak najskuteczniejszy ograniczyć lub rozładować występujące obiektywnie konflikty celów.

Kluczowym elementem w tej strukturze są warunki w jakich funkcjonuje społeczność tego obszaru. Dlatego kolejny priorytet strategiczny oscyluje wokół zagadnień związanych z odpowiednią jakością życia mieszkańców WrOF w kontekście wyzwań i potrzeb infrastrukturalnych. Chociaż każdy z wymienionych wcześniej elementów struktury przestrzennej (infrastruktura komunikacyjna, przeciwpowodziowa, związana z gospodarką odpadami, wodno-ściekowa, przyrodnicza, energetyczna, w tym ciepłownicza) służy społeczności lokalnej, to jednak można wyodrębnić część działań i zadań inwestycyjnych, które bezpośrednio wiążą się z bieżącymi problemami społecznymi i jako takie nie zostały ujęte w Priorytecie 1. Wymagają one zatem szczególnego potraktowania jako odrębny priorytet odpowiadający na potrzeby w tym zakresie. Odnoszą się one zarówno do podniesienia jakości życia osób już zamieszkujących WrOF, jak i skierowane są po części ‘na zewnątrz’, jako swoisty element oferty zachęcającej do osiedlania się na stałe nowych mieszkańców.

DZIAŁANIE 3.1. Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku

Opis Działania

Współczesne społeczne kryteria lokalizacyjne kształtuje kultura przedsiębiorczości i innowacyjności, przejawiająca się nadal silnym przywiązaniem człowieka do miejsc (w sensie przestrzennym) łączących funkcje miejsca pracy i wypoczynku. W metropoliach, których rozwój gospodarczy opiera się na wiedzy i technologii konieczne jest kreowanie przestrzeni, które można uznać za proinnowacyjne. Kryterium to spełnia przestrzeń charakteryzująca się nowoczesnością i dbałością o jakość rozwiązań zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Dlatego dla całego WrOF należy przedsięwziąć działania mające na celu ograniczenie negatywnych skutków postępującej suburbanizacji. Szczególne znaczenie ma to w samym Wrocławiu, ale także w gminach bezpośrednio z nim sąsiadujących, gdzie dynamicznie rozwija się tkanka mieszkaniowa.

Zarówno jednostki przestrzenne położone w ścisłym centrum WrOF, jak i te od niego oddalone wymagają podjęcia działań mających na celu poprawę stanu środowiska, w tym rekultywacji terenów poprzemysłowych. Na terenie całego obszaru funkcjonalnego występują w rozproszeniu miejsca wymagające rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej. Istotnym elementem rewitalizacji winny być działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego. Działania rewitalizacyjne powinny być realizowane na podstawie Lokalnych Programów Rewitalizacji (lub innych dokumentach programowych spełniających funkcję LPR) przygotowanych w procedurze dialogu społecznego. Pozostawienie obszarów zdegradowanych bez interwencji prowadzi do pogłębiania negatywnych zjawisk i uniemożliwi wykorzystanie ich pełnego potencjału kulturowego, gospodarczego i turystycznego.

Równolegle należy zaplanować inwestycje na rzecz ochrony, promocji i rozwoju dziedzictwa kulturowego i naturalnego, w tym szczególnie przez inwestycje w zintegrowaną sieć instytucji kultury oraz obiektów zabytkowych oraz przez wsparcie i rozwój centrów informacji kulturalnej i promocji kultury. Skoro dziedzictwo kulturowe cechuje silne oddziaływanie społeczno-gospodarcze (wpływ na jakość życia, poziom zaufania społecznego i umiejętności współpracy, generowanie aktywności ekonomicznej) szczególnie wskazane są przedsięwzięcia, które przyniosą dla obszaru trwały efekt społeczno - ekonomiczny.

Ważnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców są usługi świadczone przez administrację lokalną. Mając na uwadze postęp technologii informacyjno – komunikacyjnych efektywnym sposobem podnoszenia jakości usług publicznych jest ich cyfryzacja. Dostęp do sieci internetowej dzięki rozwojowi sieci publicznych i komercyjnych stale się powiększa. Rozbudowa i dalsza cyfryzacja usług publicznych sprzyjać będzie budowie przyjaznego i otwartego państwa. Poprawi to również integrację osób zagrożonych wykluczeniem, w tym wykluczeniem cyfrowym. Działania prowadzone w ramach Strategii ZTI WrOF w tym zakresie powinny zmierzać do realizacji postanowień z Europejskiej Agendy Cyfrowej.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (9.b):** Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu: 100 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 6.3 Rewitalizacja

	<p>zdegradowanych obszarów w ramach RPO WD na lata 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej; – wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe; – towarzystwa budownictwa społecznego; – organizacje pozarządowe; – kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; – instytucje kultury; – LGD; – uzdrowiska; – podmioty lecznicze; – podmiot wdrażający instrument finansowy.
Grupy docelowe	– mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (6.c):** Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 4.3 Dziedzictwo kulturowe w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Maksymalna wartość całkowita projektu – 5 000 000 EUR. Minimalna wartość projektu – 100 000 PLN.
Przykładowi beneficjenci	<p>Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 4.3 Dziedzictwo kulturowe w ramach RPO WD na lata 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – administracja rządowa;

	<ul style="list-style-type: none"> – kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; – organizacje pozarządowe, w tym regionalne i lokalne organizacje turystyczne; – LGD; – przedsiębiorcy; – instytucje kultury: samorządowe, państwowe oraz współprowadzone z Ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego; – szkoły wyższe, ich związki i porozumienia; – szkoły artystyczne;
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy – turyści
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (2.c):** Wzmacnianie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 2.1 E-usługi publiczne w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalna całkowita wartość projektu: 50 000 PLN. – Minimalna całkowita wartość projektu dla projektów partnerskich: 100 000 PLN.
Przykładowi beneficjenci	<p>Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 2.1 E-usługi publiczne w ramach RPO WD na lata 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; – podmioty prowadzące działalność leczniczą w publicznym systemie opieki zdrowotnej;

	<ul style="list-style-type: none"> – instytucje kultury, ich związki i porozumienia; – organizacje pozarządowe (w tym organizacje turystyczne oraz LGD); – uczelnie/szkoły wyższe, ich związki i porozumienia; – jednostki naukowe; – jednostki badawczo-rozwojowe; – służby zapewniające bezpieczeństwo publiczne; – jednostki organizacyjne Służby Więziennej; – jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej – dla projektów o zasięgu regionalnym; porozumienia w/w podmiotów;
Grupy docelowe	– mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	właściwy dla ZIT WrOF tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 3.1. Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 w procedurze określonej przez Instytucje Zarządzające powyższymi programami.

Tabela 52. Wskaźniki monitoringu Działania 3.1

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	RW	szt.	System monitorowania	29
Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich	WW	szt.	System monitorowania	17
Liczba usług publicznych udostępnianych on-line o stopniu dojrzałości 3 – dwustronna interakcja	RW	szt.	System monitorowania	22
Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego	RW	szt.	System monitorowania	8
Liczba urzędów, które wdrożyły katalog rekomendacji dotyczących awansu cyfrowego	-	szt.	System monitorowania	5

Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	RW	szt.	System monitorowania	4
Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	-	szt.	System monitorowania	2
Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem obiektach dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	-	odwiedziny /rok	System monitorowania	10 000

DZIAŁANIE 3.2. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF

Opis Działania

Jak wykazała diagnoza na terenie WrOF potrzebne są działania na rzecz zapewniania dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników. Ze względu na narastający problem wejścia na rynek pracy dla całego obszaru funkcjonalnego należy rekomendować przedsięwzięcia na rzecz trwałej integracji na rynku pracy ludzi młodych pozostających bez pracy, w tym przez tworzenie warunków sprzyjających samozatrudnieniu, przedsiębiorczości oraz tworzeniu nowych miejsc pracy. Należy podkreślić, że problemy w obszarze rynku pracy powiązane są również z niedostateczną dostępnością usług społecznych dla osób zależnych. W ramach Działania przewidziane są zatem przedsięwzięcia na rzecz zaspokojenia rosnących potrzeb w zakresie dostępności usług społecznych dla osób zależnych celem zmniejszenia wykluczenia opiekunów (przy czym w zdecydowanej większości dotyczy to kobiet) z aktywności zawodowej. Należy również uwzględnić zintegrowane działania na rzecz wspierania usług opiekuńczych i zapewnienia opieki na dziećmi do lat 3.

Równoległe ze względu na występujący we wszystkich gminach, a narastający w znakomitej większości (oprócz gmin Sobótka i Żórawina) problem długotrwałego bezrobocia stosowne jest podjęcie inicjatyw na rzecz adaptacji pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian na rynku pracy oraz wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- PRIORYTET INWESTYCYJNY (8.iii): Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

Projekty w tym zakresie będą mogły być realizowane poprzez bezpośrednie ubieganie się przez beneficjentów z terenu WrOF o wsparcie w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.2 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020, na podstawie procedury określonej przez Instytucję Zarządzającą RPO WD;

- PRIORYTET INWESTYCYJNY (8.iv): Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 8.3 Godzenie życia zawodowego i prywatnego w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu 500 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 8.3 Godzenie życia zawodowego i prywatnego w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> – osoby prowadzące działalność gospodarczą; – przedsiębiorcy; – organizacje pracodawców, – stowarzyszenia, – związki zawodowe, – samorządowe jednostki organizacyjne, – spółdzielnie, – samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, – fundacje, – wspólnoty mieszkaniowe, – placówki systemu oświaty, – inne jednostki organizacyjne systemu oświaty niepubliczne.
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – osoby powracające na rynek pracy po urloпах macierzyńskich, rodzicielskich, wychowawczych sprawujące opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3; – osoby pozostające bez zatrudnienia i sprawujące opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3.
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85%
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami.
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 3.2. Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Regionalnego Programu Operacyjnego

Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w procedurze określonej przez Instytucje Zarządzające powyższymi programami.

Tabela 53. Wskaźniki monitoringu Działania 3.2

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	-	osoby	System monitorowania	1 000
Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3,	-	szt.	System monitorowania	280
Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka po opuszczeniu programu,	-	osoby	System monitorowania	48%
Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	-	osoby	System monitorowania	48%
Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS,	-	szt.	System monitorowania	80%

DZIAŁANIE 3.3. Osiągnięcie wysokiego poziomu zaopiekowania zdrowotnego i społecznego na terenie WrOF

Opis Działania

W ramach Działania pożądane jest zrealizowanie zintegrowanych zadań zapewniających ułatwienie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej oraz spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym. W kontekście potrzeb WrOF zintegrowane działania powinny sprzyjać aktywnej integracji, której efektem powinna stać się poprawa zatrudnialności. Chodzi w tym przypadku szczególnie o zaktywizowanie tych członków społeczności WrOF, których zalicza się do osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wspólne inicjatywy powinny być ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową.

W spektrum tego działania można realizować przedsięwzięcia na rzecz integracji społeczności marginalizowanych oraz zwalczania, a zwłaszcza prewencji dyskryminacji. W ramach tego działania mogą być też realizowane wspólne przedsięwzięcia sprzyjające wydłużeniu okresu aktywności zawodowej i zapewnieniu lepszej jakości funkcjonowania osób starszych. Rekomendowane jest tworzenie oferty usług społecznych zarówno dla samych seniorów jak i ich rodzin. Istotnym będzie poszerzenie oferty edukacyjnej WrOF o projekty skierowane do osób w wieku 50+, zwłaszcza z uwzględnieniem rozwoju kompetencji

cyfrowych, dopasowane do potrzeb tej grupy wiekowej (zarówno w formie kształcenia ustawicznego jak i dedykowanych szkoleń).

Szczególną potrzebą jest przechodzenie z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnej. W zakresie infrastruktury ochrony zdrowia za istotne dla WrOF należy uznać inwestycje służące rozwiązywaniu zidentyfikowanych na poziomie krajowym problemów obejmujących choroby układu krążenia, układu ruchu i onkologiczne. Z zakresie infrastruktury społecznej należy zintegrować działania, zwłaszcza podejmowane poza Wrocławiem, na rzecz inwestycji bezpośrednio wykorzystywanych przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i powiązanych z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- PRIORYTET INWESTYCYJNY (9.iv): ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu – 50 000 PLN Maksymalna wartość projektu – nie dotyczy
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – jednostki organizacyjne pomocy społecznej; – organizacje pozarządowe; – podmioty prowadzące działalność w obszarze pomocy społecznej oraz systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej – podmioty ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstwa społeczne – kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; – podmioty lecznicze.
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby bezrobotne sprofilowane jako najbardziej oddalone od rynku pracy zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz osoby nieaktywne wymagające aktywizacji społeczno-zawodowej; – najbliższe otoczenie osób wykluczonych bądź zagrożonych

	<p>ubóstwem i wykluczeniem społecznym (rodziny) – jedynie jako element projektu właściwego;</p> <ul style="list-style-type: none"> – dzieci w zinstytucjonalizowanej pieczy zastępczej. – kandydaci na rodziny zastępcze, osoby prowadzące rodzinne domy dziecka i dyrektorzy placówek opiekuńczo wychowawczych typu rodzinnego.
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (9.a):** Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu – 50 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	<p>Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną w ramach RPO WD na lata 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – domy pomocy społecznej; – podmioty prowadzące rodzinne domy pomocy; – ośrodki wsparcia; – placówki wsparcia dziennego; – organizacje pozarządowe; – kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; – podmioty zajmujące się całodobową/ dzienną opieką osób starszych/ przewlekle chorych/ niepełnosprawnych; – podmioty zajmujące się opieką nad dziećmi do 3 roku życia – podmioty prowadzące rodzinne domy dziecka

Grupy docelowe	– mieszkańcy
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami.
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

– PRIORYTET INWESTYCYJNY (8.vi): Aktywne i zdrowe starzenie się

Projekty w tym zakresie będą mogły być realizowane poprzez bezpośrednie ubieganie się przez beneficjentów z terenu WrOF o wsparcie w ramach Priorytetu inwestycyjnego 8.5 Aktywne i zdrowe starzenie się, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020, na podstawie procedury określonej przez Instytucję Zarządzającą RPO WD;

– PRIORYTET INWESTYCYJNY (9.i): Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 9.1 Aktywna integracja w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu – 50 000 PLN Maksymalna wartość projektu – nie dotyczy
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 9.1 Aktywna integracja w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – jednostki organizacyjne pomocy społecznej; – organizacje pozarządowe; – lokalne grupy działania; – podmioty ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstwa społeczne; – kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; – Zakłady Poprawcze, Schroniska dla Nieletnich, Ośrodki Kuratorskie/ Ministerstwo Sprawiedliwości oraz organy prowadzące Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze oraz

	Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii; – PFRON.
Grupy docelowe	– osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby bezrobotne sprofilowane jako najbardziej oddalone od rynku pracy zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz osoby nieaktywne wymagające aktywizacji społeczno-zawodowej; – najbliższe otoczenie osób wykluczonych bądź zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym rodziny).
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85% lub zgodnie z właściwymi przepisami dot. pomocy publicznej
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	możliwe występowanie pomocy publicznej zgodnie z odpowiednim przepisami
Tryb naboru	tryb konkursowy lub pozakonkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 3.3 Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w procedurze określonej przez Instytucje Zarządzające powyższymi programami.

Tabela 54. Wskaźniki monitoringu Działania 3.3

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Liczba os. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	-	osoby	System monitorowania	1 280
Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	-	szt.	System monitorowania	47
Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne, w tym usługi opiekuńcze i bytowe	-	szt.	System monitorowania	8
Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej	WW	osoby	System monitorowania	105
Liczba os. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	RW	osoby	System monitorowania	3 000
Liczba os. z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	osoby	System monitorowania	588
Liczba os. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	-	osoby	System monitorowania	12%
Liczba os. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	-	osoby	System monitorowania	56%
Liczba os. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	-	osoby	System monitorowania	20%
Liczba os. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 mies. po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	-	osoby	System monitorowania	20%

DZIAŁANIE 3.4. Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF

Opis Działania

Warunkiem stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego w gospodarce opartej na wiedzy jest funkcjonowanie środowiska społecznego osób aktywnych i kreatywnych. Osiągnięcie tego celu jest możliwe przez zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego. W ramach tego działania konieczny jest także stały i równomierny w skali całego WrOF rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej zapewniającej możliwość edukacji, rozwoju umiejętności i uczenie się przez całe życie. Jako strategiczne dla równomiernego i zrównoważonego rozwoju całego WrOF należy ocenić inwestycje infrastrukturalne w rozwój bazy szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego. Wynika to z konieczności zaspokojenia potrzeb społeczności WrOF, która jest poddawana procesem migracyjnym zarówno pomiędzy gminami tworzącymi ww. obszar jak i napływowi ludności spoza tego terenu. Przekłada się to na wzrost liczby uczniów co skutkuje koniecznością rozbudowy bazy oświatowej o nowe obiekty oraz prowadzenia prac związanych z rozbudową i modernizacją istniejących obiektów

Szczególną potrzebą całego WrOF jest też wsparcie szkolnictwa zawodowego, w tym zwłaszcza technicznego, odpowiadającego na zmieniające się potrzeby rynku pracy, a także stworzenie efektywnego systemu przejścia z edukacji (kształcenia i szkolenia) do zatrudnienia.

Ponadto rekomendowane są działania pozwalające na wymianę doświadczeń kadry nauczycielskiej, a przez to poprawę poziomu kształcenia, rozpowszechnianie skutecznych metod nauczania na każdym poziomie kształcenia i dywersyfikację oferty edukacyjnej.

Rozwiązania niezbędne dla wdrażania (wg Priorytetów Inwestycyjnych)

- PRIORYTET INWESTYCYJNY (10.a): Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną oraz 7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną w tym zawodową w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość: <ul style="list-style-type: none">– 50 000 PLN w przypadku projektów dotyczących wyłącznie wyposażenia;– 100 000 PLN w przypadku pozostałych projektów infrastrukturalnych. Maksymalna wartość: <ul style="list-style-type: none">– 10 000 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną oraz 7.2

	<p>Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną w tym zawodową w ramach RPO WD na lata 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; – jednostki organizacyjne jst; – organy prowadzące przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego, w tym organizacje pozarządowe; – organy prowadzące szkoły, w tym organizacje pozarządowe; – specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – uczniowie i wychowankowie szkół i placówek ponadgimnazjalnych w tym zawodowych i specjalnych (z wyłączeniem słuchaczy szkół dla dorosłych)
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85%
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	nie przewiduje się występowania pomocy publicznej
Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (10.i):** Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 10.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu w zakresie zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej – 50 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	<p>Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 10.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej w ramach RPO WD na lata 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;

	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki organizacyjne jst; – organizacje pozarządowe; – organy prowadzące publiczne i niepubliczne przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego; – organy prowadzące publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne;
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> – dzieci w wieku przedszkolnym, określonym w Ustawie o systemie oświaty; – rodzice/opiekunowie prawni dzieci w wieku przedszkolnym, określonym w Ustawie o systemie oświaty; – istniejące przedszkola; – funkcjonujące inne formy wychowania przedszkolnego; – rodzice/opiekunowie prawni uczniów – uczniowie i wychowankowie szkół i placówek (w rozumieniu Ustawy o systemie oświaty) prowadzących kształcenie ogólne (z wyłączeniem słuchaczy szkół dla dorosłych); – szkoły i placówki oświatowe oraz ich organy prowadzące realizujące kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych); – nauczyciele i pracownicy pedagogiczni przedszkoli, szkół i placówek oświatowych; – osoby, które przedwcześnie opuściły system oświaty; – kadra przedszkoli, oddziałów przedszkolnych i innych form wychowania przedszkolnego oraz szkół i placówek w zakresie kształcenia ogólnego,
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85 %
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	nie przewiduje się występowania pomocy publicznej
Tryb naboru	tryb konkursowy lub pozakonkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

- **PRIORYTET INWESTYCYJNY (10.iv):** Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Przykładowe rodzaje projektów	Przykładowe typy projektów zgodne z kierunkami wsparcia Priorytetu inwestycyjnego 10.3 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy w ramach RPO WD na lata 2014-2020
Min. i max wartości projektów	Minimalna wartość projektu – 50 000 PLN
Przykładowi beneficjenci	Przykładowi beneficjenci zgodni z Potencjalnymi beneficjentami wskazanymi w Priorytecie inwestycyjnym 10.3 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy w ramach RPO WD na lata 2014-2020 <ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; - jednostki organizacyjne jst; - organy prowadzące publiczne i niepubliczne szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe - placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki doksztalcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych - instytucje rynku pracy, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.19)), prowadzące działalność edukacyjno-szkoleniową; - podmioty prowadzące działalność oświatową, o której mowa w art. 83a ust. 2. Ustawy o systemie oświaty
Grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> - uczniowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe; - szkoły i placówki (instytucje i kadra pedagogiczna) prowadzące kształcenie zawodowe ; - nauczyciele zawodu; - instruktorzy praktycznej nauki zawodu. - osoby dorosłe w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach i osoby w wieku powyżej 50 lat - Opiekunowie i rodzice młodzieży wspieranych szkół i placówek <ul style="list-style-type: none"> - z uwagi na działania przyczyniające się do zwiększonego i pełnego udziału młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniowie niepełnosprawni, uczniowie uzdolnieni, zagrożeni przedwczesnym kończeniem nauki), - szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie ustawiczne i ich organy prowadzące
Maksymalny poziom dofinansowania środkami UE	85%
Termin realizacji (lata)	od 2014 do 2022
Pomoc publiczna	nie przewiduje się występowania pomocy publicznej

Tryb naboru	tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ RPO WD 2014–2020
Wydatki kwalifikowalne	zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020

Ponadto cele Działania 3.4 Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w procedurze określonej przez Instytucje Zarządzające powyższymi programami.

Tabela 55. Wskaźniki monitoringu Działania 3.4

Nazwa wskaźnika	Oznaczenie	Jednostka pomiaru	Źródło danych	Wartość docelowa
Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej	WW/RW	osoby	System monitorowania	2 313
Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej	-	szt.	System monitorowania	6
Liczba wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej	-	szt.	System monitorowania	4
Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	-	szt.	System monitorowania	2
Liczba użytkowników infrastruktury przedszkolnej wspartej w programie	-	osoby	System monitorowania	337
Liczba użytkowników infrastruktury edukacyjnej wspartej w programie	-	osoby	System monitorowania	1 285
Liczba użytkowników infrastruktury kształcenia zawodowego wspartej w programie	-	osoby	System monitorowania	734
Liczba dzieci objętych wsparciem w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	-	osoby	System monitorowania	2 856
Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	RW	szt.	System monitorowania	644
Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	RW	osoby	System monitorowania	416
Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie	RW	osoby	System monitorowania	6 707
Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w programie	-	osoby	System monitorowania	109
Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie	RW	szt.	System monitorowania	83
Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	-	szt.	System monitorowania	36

Liczba miejsc wychowania przedszkolnego które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	-	szt.	System monitorowania	80%
Liczba uczniów którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu	-	osoby	System monitorowania	67%
Liczba nauczycieli którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	-	osoby	System monitorowania	73%
Liczba szkół w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	-	szt.	System monitorowania	93%
Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS	-	osoby	System monitorowania	89%
Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	-	szt.	System monitorowania	37%
Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	-	osoby	System monitorowania	855
Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	-	osoby	System monitorowania	135
Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	RW	osoby	System monitorowania	2 193
Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	-	szt.	System monitorowania	32
Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	-	szt.	System monitorowania	6
Liczba osób które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	-	osoby	System monitorowania	30%
Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	-	osoby	System monitorowania	73%
Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS	-	szt.	System monitorowania	89%
Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 mies. po ukończeniu nauki	-	osoby	System monitorowania	37%

DZIAŁANIE 3.5. Wzrost zaufania społecznego do instytucji publicznych i kreowanie budowy społeczeństwa obywatelskiego

Opis Działania

Zaufanie społeczne, w tym w szczególności do instytucji publicznych, jest postrzegane jako jedna z najważniejszych wartości utrzymujących spójność grup społecznych, w tym kontekście - społeczności WrOF. W ostatnich latach (2008-2012) wg badań CBOS w skali kraju poziom zaufania do władz lokalnych (choć znacznie wyższy niż do poziomu zaufania do urzędów administracji publicznej i niemal dwukrotnie wyższy niż poziom zaufania dla Rządu) podlega fluktuacjom (oscylując wokół poziomu 60% zdecydowanie ufających i 30% zdecydowanie nieufających). O poziomie tego wskaźnika decyduje wiele składowych, ale za warunki konieczne należy uznać transparentność działań władz lokalnych, a także jakość świadczonych usług i poziom poczucia upodmiotowienia społeczności lokalnej.

Upodmiotowienie społeczności WrOF będzie możliwe poprzez zwiększanie zachęt do partycypacji społecznej w kreowaniu założeń i kierunków rozwojowych tego obszaru w formie tworzenia i realizacji oddolnie powstających dokumentów o charakterze strategicznym.

Cele Działania 3.5 Strategii ZIT WrOF wdrażane będą poprzez bezpośrednie aplikowanie beneficjentów z terenu WrOF do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w procedurze określonej przez Instytucje Zarządzające powyższymi programami.

6. Spójność Strategii ZIT WrOF z innymi dokumentami o charakterze strategicznym i operacyjnym

Zgodnie z metodyką planowania strategicznego, priorytety rozwoju jednostek terytorialnych powinny wpisywać się w strategię jednostek wyższego rzędu: europejskie, krajowe i regionalne. Zgodnie z zapisami dokumentu pn.: „Zasady Realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce”, Strategia ZIT WrOF powinna być spójna z unijnymi i krajowymi dokumentami strategicznymi. Analiza spójności opiera się na powiązaniu celów Strategii ZIT WrOF z systemem aktów strategicznych i planistycznych, który tworzą następujące dokumenty:

Tabela 56. Zestawienie dokumentów o charakterze strategicznym i operacyjnym

Dokumenty strategiczne na poziomie europejskim	
Strategia Europa 2020	Unijna strategia wzrostu na okres od 2010 do 2020 r. na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Strategia ma również stworzyć warunki dla zrównoważonego europejskiego modelu wzrostu gospodarczego.
Dokumenty strategiczne na poziomie krajowym	
Krajowy Program Reform (KPR)	Główne narzędzie realizacji na poziomie państwa członkowskiego unijnej strategii gospodarczej „Europa 2020”. KPR stanowi element systemu zarządzania krajową polityką rozwoju, a zaproponowane w nim reformy, w powiązaniu z realizacją długo- i średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz dziewięcioma zintegrowanymi strategiami krajowymi, umożliwią koncentrację na obszarach priorytetowych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, prowadząc jednocześnie do realizacji celów strategii „Europa 2020” ⁴⁹
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Średniookresowa strategia rozwoju kraju - ŚSRK (Strategia Rozwoju Kraju 2020) – najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. ⁵⁰
Krajowa Strategia Rozwoju	Kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny

⁴⁹ Za: www.mg.gov.pl/Bezpieczenstwo+gospodarcze/Strategia+Europa+2020/Krajowy+Program+Reform

⁵⁰ Za: www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_przestrzenna/kpzk/strony/

Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim. Dokument ten określa cele i priorytety rozwoju Polski w wymiarze terytorialnym, zasady i instrumenty polityki regionalnej, nową rolę regionów w ramach polityki regionalnej oraz zarys mechanizmu koordynacji działań. ⁵¹
Dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym	
Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020	Najważniejszy dokument strategiczny regionu wytyczający cele i kierunki rozwoju Dolnego Śląska na najbliższe lata. W powiązaniu z krajowymi oraz europejskimi dokumentami strategicznymi, ujmuje całość spraw wpływających na kształtowanie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020	RPO WD 2014-2020 jest jednym z szesnastu programów regionalnych, zarządzanych przez Samorządy Województw. Stanowi istotne źródło finansowania przedsięwzięć infrastrukturalnych i działań społecznych w regionie. Efektem realizacji programu będzie między innymi wzrost konkurencyjności i innowacyjności dolnośląskich przedsiębiorstw, rozwój infrastruktury transportowej, społecznej i gospodarczej a także tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego w województwie.
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego	Jeden z najważniejszych dokumentów planistycznych województwa i instrumentów koordynacji polityki przestrzennej w regionie. Zawiera wskazania dotyczące celów, zasady i struktury zagospodarowania przestrzennego Dolnego Śląska
Dokumenty strategiczne na poziomie aglomeracyjnym	
Strategia Integracji Gospodarczo-Przestrzennej Aglomeracji Wrocławskiej	Dokument stanowiący pierwszą próbę określenia granic Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego oraz wyznaczający kierunki rozwoju aglomeracji, poprzez integrację jej przestrzeni w jeden organizm społeczno-gospodarczy.

Źródło: opracowanie własne

Strategia Europa 2020

Założenia Strategii ZIT WrOF są zgodne z założeniami Strategii Europa 2020. W priorytet rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji wpisuje się priorytet 2 Strategii ZIT WrOF *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF*. Priorytet 1 *Zintegrowana przestrzeń WrOF* zgodny jest z priorytetem strategii Europa 2020 rozwój

⁵¹ Za: https://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_regionalna/ksrr_2010_2020/strony

zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywnej i korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Priorytet 3 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowanie społeczne WrOF* zgodny jest z priorytetem Europy 2020 rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Inteligentny rozwój – gospodarka oparta na wiedzy i innowacji

Inteligentny rozwój oznacza zwiększenie roli wiedzy i innowacji jako sił napędowych naszego przyszłego rozwoju. Wymaga to podniesienia jakości edukacji, poprawy wyników działalności badawczej, wspierania transferu innowacji i wiedzy w Unii, pełnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych, a także zadbania o to, by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które przyczyniałyby się do zwiększenia wzrostu, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwiązywania problemów społecznych w Europie i na świecie. Jednak aby projekt ten się powiódł, konieczne są również takie elementy jak przedsiębiorczość, środki finansowe oraz uwzględnienie potrzeb użytkowników i możliwości oferowanych przez rynek.

Działania w tym zakresie zostały również zdefiniowane w Strategii ZIT WrOF i będą realizowane zarówno w Priorytecie 2. *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF* jak i w Priorytecie 3. *Zintegrowanie społeczne WrOF*

Zrównoważony rozwój – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej

Zrównoważony rozwój oznacza budowanie zrównoważonej i konkurencyjnej gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, wykorzystując do tego pierwszoplanową pozycję Europy w wyścigu do nowych procesów i technologii, w tym technologii przyjaznych środowisku, przyspieszając wprowadzanie inteligentnych sieci opartych na technologiach ICT, wykorzystując możliwości sieci obejmujących całą UE, a także wzmacniając przewagę konkurencyjną europejskiego biznesu, szczególnie sektora produkcji i MŚP, oraz pomagając klientom docenić wartość efektywnego korzystania z zasobów. Dzięki takiemu podejściu Europa będzie mogła prosperować w niskoemisyjnym świecie ograniczonych zasobów, jednocześnie zapobiegając degradacji środowiska, utracie bioróżnorodności i nierównoważonemu wykorzystywaniu zasobów. Działania te zwiększą również spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Strategia ZIT WrOF jest również spójna w tym zakresie gdyż w ramach Priorytetu 1. *Zintegrowana przestrzeń WrOF* oraz Priorytetu 2. *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF* będą realizowane działania wpływające pozytywnie na środowisko, gospodarkę i nowe technologie informacyjno – komunikacyjne.

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznacza wzmocnienie pozycji obywateli poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje, zwalczanie ubóstwa oraz modernizowanie rynków pracy, systemów szkoleń i ochrony

socjtalnej, aby pomóc ludziom przewidywać zmiany i radzić sobie z nimi oraz móc budować spójne społeczeństwo. Ważne jest również, aby korzyści ze wzrostu gospodarczego rozkładały się równo w całej Unii, w tym w regionach najbardziej oddalonych, zwiększając w ten sposób spójność terytorialną. Chodzi o to, aby każdy obywatel przez całe swoje życie miał przed sobą otwarte możliwości. Aby poradzić sobie z problemami starzejącego się społeczeństwa i rosnącej światowej konkurencji, Europa musi w stu procentach wykorzystać potencjał swojej siły roboczej. Jeśli chcemy zwiększyć współczynnik aktywności zawodowej, potrzebne będą strategie na rzecz zwiększenia równouprawnienia płci. Przyczyni się to do większego rozwoju i spójności społecznej.

W ten obszar idealnie wpisuje się Priorytet 3. Strategii ZIT WrOF - *Zintegrowanie społeczne WrOF*, w ramach którego zostały przewidziane działania nakierowane na *Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF (3.2)* oraz *Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF (3.4)*

Dla realizacji wyżej wymienionych priorytetów Strategii Europa 2020 Komisja przedstawia siedem projektów przewodnich, z których następujące trzy są wyznacznikiem zakresu działań planowanych do realizacji w ramach Strategii ZIT WrOF:

- „Młodzież w drodze” – projekt na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy; (Priorytet 3. *Zintegrowanie społeczne WrOF*)
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” – projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej; (Priorytet 1. *Zintegrowana przestrzeń WrOF* oraz Priorytet 2. *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF*)
- „Europejski program walki z ubóstwem” – projekt na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa. (Priorytet 1. *Zintegrowana przestrzeń WrOF* oraz Priorytet 3. *Zintegrowanie społeczne WrOF*)

Tabela 57. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF ze Strategią Europa 2020

Strategia Europa 2020	Strategia ZIT WrOF		Obszar spójności
	Priorytet	Działanie	
Rozwój inteligentny Projekt przewodni: Młodzież w drodze	2. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF	2.1. Rozwój nowoczesnej, wielofunkcyjnej i zdywersyfikowanej podmiotowo i przedmiotowo struktury gospodarczej WrOF 2.2. Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki oraz wdrażaniem i umacnianiem kooperacji nauka-gospodarka	Poprawa wyników działalności badawczej; Wspierania transferu innowacji i wiedzy, Innowacyjne produkty i usługi

	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.1. Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku. 3.4. Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF	Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Kształcenie, szkolenie i uczenie się przez całe życie
Rozwój zrównoważony Projekt przewodni: Europa efektywnie korzystająca z zasobów	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	1.2. Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego. 1.7. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii na obszarze WrOF. 1.8. Ograniczenie barier rozwojowych WrOF w kontekście zmian klimatycznych	Przeciwdziałanie zmianom klimatu. Czysta i efektywna energia.
Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu Projekt przewodni: Europejski program walki z ubóstwem	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.2. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF 3.3. Osiągnięcie wysokiego poziomu zaopiekowania zdrowotnego i społecznego na terenie WrOF 3.4. Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF	Zatrudnienie Walka z ubóstwem Umiejętności

Źródło: opracowanie własne

Krajowy Program Reform

Krajowy Program Reform (KPR) jest dokumentem, który pokazuje jak Polska w najbliższych latach odpowie na stojące przed nią wyzwania. Konstrukcja KPR zakłada korelację polskich celów rozwojowych z priorytetami wyznaczonymi w strategii „Europa 2020”. Osiągnięcie wzrostu inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu oznaczać będzie realizację nakreślonej w strategii „Europa 2020” wizji społecznej gospodarki rynkowej XXI wieku. Polski KPR uwzględnia ponadto konkluzje Rady Europejskiej z 24-25 marca 2011 r., dotyczące priorytetów państw członkowskich w konsolidacji fiskalnej i reform strukturalnych. Należy jednak podkreślić, iż KPR nie jest jedynie narzędziem realizacji strategii „Europa 2020”, lecz przede wszystkim instrumentem, który uwzględniając polską specyfikę i wyzwania, odpowiada na krajowe bariery wzrostu i jednocześnie przyczynia się do realizacji wspólnych, unijnych celów, w tym wzmocnienia pozycji UE na świecie.

Obszary priorytetowe Krajowego Programu Reform z którymi spójna jest Strategia ZIT WrOF to obszar 1 - Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego oraz 3 - Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu. W ramach pierwszego obszaru priorytetowego spójność pomiędzy dokumentami dotyczy przede wszystkim: infrastruktury ochrony środowiska oraz

infrastruktury transportowej. W ramach trzeciego obszaru problemowego spójność pomiędzy dokumentami dotyczy zarówno nowoczesnego rynku pracy jak i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Tabela 58. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF z Krajowym Programem Reform

Krajowy Programy Reform	Strategia ZIT WrOF		Obszar spójności
	Priorytet	Działanie	
Obszar priorytetowy 1 Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	1.1. Zapewnienie spójnego z regionem, pozostałą częścią kraju i krajami Unii Europejskiej systemu komunikacyjnego WrOF.	Rozwój infrastruktury transportowej i komunikacyjnej zwiększającej spójność terytorialną, społeczną. Inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, przeciwpowodziowej oraz gospodarki odpadami, Rozwój i modernizacja infrastruktury energetycznej
		1.2. Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego 1.3. Poprawa ochrony przed klęskami żywiołowymi na obszarze WrOF. 1.4. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi. 1.5. Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej zgodnie ze standardami Unii Europejskiej. 1.7. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii na obszarze WrOF. 1.8. Ograniczenie barier rozwojowych WrOF w kontekście zmian klimatycznych	
	2. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF	2.2. Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki oraz wdrażaniem i umacnianiem kooperacji nauka-gospodarka	Rozwój i modernizacja infrastruktury B+R
Obszar priorytetowy 3 Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.2. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF 3.3. Osiągnięcie wysokiego poziomu zaopiekowania zdrowotnego i społecznego na terenie WrOF 3.4. Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF	Nowoczesny rynek pracy. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK) jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej, określającym cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., w tym możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020. Celem głównym SRK jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Realizację celu zapewnić mają działania w trzech głównych obszarach strategicznych:

Obszar I. Sprawne i efektywne państwo

Obszar II Konkurencyjna gospodarka

Obszar III Spójność społeczna i terytorialna

Obszar I SRK obejmuje przekształcenia instytucjonalne utrwalające sprawne państwo - wyższą jakość funkcjonowania instytucji publicznych, dlatego też Strategia ZIT WrOF wpisuje się bezpośrednio w poszczególne cele i założenia przedstawione w obszarze strategicznym II i III. SRK.

Tabela 59. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF ze Strategią Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020		Strategia ZIT WrOF		Obszar spójności
		Priorytet	Działanie	
Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka	Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki	2. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF	2.1. Rozwój nowoczesnej, wielofunkcyjnej i zdywersyfikowanej podmiotowo i przedmiotowo struktury gospodarczej WrOF	Zwiększenie produktywności gospodarki
	Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki.		2.2. Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki oraz wdrażaniem i umacnianiem kooperacji nauka-gospodarka	Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych
	Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.2. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF	Zwiększanie aktywności zawodowej
	Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych		3.1. Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku	Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych

	Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	1.4. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi.	Racjonalne gospodarowanie zasobami.
			1.5. Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej zgodnie ze standardami Unii Europejskiej.	Poprawa efektywności energetyczne
	Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu		1.7. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii na obszarze WrOF.	Poprawa stanu środowiska
			1.8. Ograniczenie barier rozwojowych WrOF w kontekście zmian klimatycznych	Adaptacja do zmian klimatu
	Cel III.1. Integracja społeczna	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	1.1. Zapewnienie spójnego z regionem, pozostałą częścią kraju i krajami Unii Europejskiej systemu komunikacyjnego WrOF.	Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych
			1.2. Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego	Udrożnienie obszarów miejskich
Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna	Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych		3.3. Osiągnięcie wysokiego poziomu zaopiekowania zdrowotnego i społecznego na terenie WrOF	Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym
			3.2. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF	Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich
			3.4. Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF	Zwiększenie spójności terytorialnej
			3.5. Wzrost zaufania społecznego do instytucji publicznych i kreowanie budowy społeczeństwa obywatelskiego	

Źródło: opracowanie własne

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK) została opublikowana 27 kwietnia 2012 r. w Monitorze Polskim (poz. 252) jako załącznik do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. Zgodnie z zapisami KPZK celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest: *Efektywne wykorzystanie*

przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Cel nadrzędny Strategii ZIT WrOF, zdefiniowany jako *Osiągnięcie wysokiej jakości życia społeczności WrOF poprzez integrację jego przestrzeni w spójny organizm społeczno-gospodarczy* jest całkowicie spójny z celem strategicznym KPZK 2030.

Strategia ZIT WrOF wpisuje się w kierunki działań zdefiniowane we wszystkich celach polityki przestrzennej, ustalonych w KPZK, które obejmują:

- 1) Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej i ich integracja funkcjonalna przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
- 2) Poprawę spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju: promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju..
- 3) Poprawę dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych: rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- 4) Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- 5) Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego, kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
- 6) Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Tabela 60. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Strategia ZIT WrOF		Obszar spójności
	Priorytet	Działanie	
Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej i ich integracja funkcjonalna przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.1. Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku. 3.4. Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju: promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju.	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	1.1. Zapewnienie spójnego z regionem, pozostałą częścią kraju i krajami Unii Europejskiej systemu komunikacyjnego WrOF	Zwiększanie dostępności transportowej Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszarów wiejskich
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych: rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej		1.2. Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego	Poprawa dostępności wewnątrz obszarów funkcjonalnych z preferencją dla rozwoju transportu publicznego
Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski		1.4. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi. 1.6. Tworzenie, utrzymanie, ochrona i integracja kompleksów przyrodniczych.	Ochrona najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa		1.3. Poprawa ochrony przed klęskami żywiołowymi na obszarze WrOF	Zwiększenie poziomu zabezpieczenia przed ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi i antropogenicznymi
Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego		3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.5. Wzrost zaufania społecznego do instytucji publicznych i kreowanie budowy społeczeństwa obywatelskiego

Źródło: opracowanie własne

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie⁵²

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR) jest dokumentem określającym cele polityki regionalnej i instrumenty ich realizacji w kontekście przestrzennym. KSRR ukierunkowuje interwencję do najważniejszych obszarów miejskich (obszarów strategicznych) utożsamianych ze stolicami województw, a także wspiera rozprzestrzenianie procesów rozwojowych na dalsze obszary województw.

Podstawowe założenie Strategii ZIT WrOF koresponduje z celem nadrzędnym KSRR: „efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”. Przy realizacji celu strategicznego KSRR szczególna uwaga będzie zwrócona na kilka uniwersalnych zasad nowej polityki rozwoju, w które wpisują się Strategia ZIT WrOF, tj.:

- koncentracja geograficzna. Obszarami strategicznej interwencji powinny być duże aglomeracje miejskie (w tym Wrocław z obszarem funkcjonalnym), w których niezbędna jest zewnętrzna interwencja w celu lepszego wykorzystania potencjałów rozwojowych,
- koncentracja tematyczna, polegająca na ograniczeniu interwencji na wybranej kategorii działań (projektów), podnoszących poziom konkurencyjności wybranego obszaru,
- partnerstwo i współpraca. Partnerstwo rozumiane jest tutaj jako współdecydowanie i współdziałanie podmiotów publicznych i innych aktorów życia społeczno-gospodarczego w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć. Dotyczy to konsultacji społecznych, a także współpracy przy realizacji konkretnych projektów w ramach ZIT,
- zintegrowane podejście terytorialne. Dotyczy m.in. uwzględniania w procesach rozwojowych wielu wymiarów (społecznego, ekonomicznego i przestrzennego)
- wieloszczeblowe zarządzanie, ze szczególną rolą samorządu województwa, jako podmiotu organizującego procesy rozwoju w kierunku realizacji wspólnych przedsięwzięć i działań w różnych układach terytorialnych w sposób zintegrowany.

KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów. W tak określony cel wpisuje się Priorytet 2 Strategii ZIT WrOF *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF* oraz Priorytet 1 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowana przestrzeń WrOF*.
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych. Priorytety zgodne z tak określonym celem to: Priorytet 1 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowana przestrzeń WrOF* oraz Priorytet 3 *Infrastruktura dla społeczności WrOF*.
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie. Priorytet 3 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowanie społeczne WrOF* zgodny jest z tak sformułowanym celem (w szczególności

⁵² *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*, MRR, lipiec 2010, http://www.mrr.gov.pl/aktualnosci/polityka_rozwoju/Documents/KSRR_13_07_2010.pdf

Działanie 3.5. *Wzrost zaufania społecznego do instytucji publicznych i kreowanie budowy społeczeństwa obywatelskiego*)

Szczególne propozycje rozwiązań zawartych w KSRR wyznaczają założenia strategiczne Strategii ZIT WrOF, gdyż dotyczą takiego przeorientowania polityki regionalnej, aby była ona skoncentrowana na wykorzystaniu endogenicznych potencjałów wszystkich terytoriów oraz skoncentrowanie inwestycji na wybranych obszarach tematycznych i przestrzennych. Ponadto w dokumencie podkreślona jest potrzeba zwiększania spójności terytorialnej, również w skali regionalnej m.in. poprzez budowę powiązań funkcjonalnych między miastami wojewódzkimi, a ich otoczeniem. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne rozumiane są jako narzędzie Komisji Europejskiej pozwalające powiązać finansowanie w ramach różnych osi priorytetowych jednego lub kilku programów operacyjnych do celów interwencji wielowymiarowych i międzysektorowych. Jest to zgodne z zapisami KSRR, w której podkreśla się potrzebę przejścia w modelu sprawowania władzy od scentralizowanego do wielopoziomowego (wieloszczeblowego).

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020⁵³

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (SRWD) jest narzędziem stymulowania i projektowania rozwoju, które kierunkuje działania władz oraz wskazuje obszary wymagające regulacji i finansowania. Aby strategia była skuteczna, musi być adaptacyjna, pozwalając na płynne dostosowanie się do zmiennych warunków, jednocześnie pozostawiając niezbędną swobodę do tworzenia programów i projektów wykonawczych. Kluczowe założenie Strategii ZIT WrOF w formie jej celu nadrzędnego są zgodne z celem nadrzędnym SRWD 2020 zdefiniowanym jako „*Nowoczesna gospodarka i wysoka jakość życia w atrakcyjnym środowisku*”⁵⁴.

Ponadto poszczególne działania i priorytety Strategii ZIT WrOF są spójne z celami SRWD 2020.

Tabela 61. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF ze Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020	Strategia ZIT WrOF		Obszar spójności
	Priorytet	Działanie	
Cel 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy	2. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF	2.2. Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki oraz wdrażaniem i umacnianiem kooperacji nauka-gospodarka	Rozwój regionalnych specjalizacji gospodarczych i naukowo-badawczych
Cel 2.	1.	1.1. Zapewnienie spójnego z	Poprawa jakości i

⁵³ *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020*

http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/SRWD_2020-final.pdf

⁵⁴ *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020*

http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/SRWD_2020-final.pdf

Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej	Zintegrowana przestrzeń WrOF	regionem, pozostałą częścią kraju i krajami Unii Europejskiej systemu komunikacyjnego WrOF 1.2. Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego	standardów transportu. Rozwój energooszczędnych i niskoemisyjnych form transportu
Cel 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MSP	2. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF	2.1. Rozwój nowoczesnej, wielofunkcyjnej i zdywersyfikowanej podmiotowo i przedmiotowo struktury gospodarczej WrOF	Rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności
Cel 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	1.3. Poprawa ochrony przed klęskami żywiołowymi na obszarze WrOF 1.4. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi. 1.5. Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej zgodnie ze standardami Unii Europejskiej 1.6. Tworzenie, utrzymanie, ochrona i integracja kompleksów przyrodniczych.	Ochrona i udostępnianie walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz kulturowych Zapewnienie obecnym i przyszłym mieszkańcom regionu dobrego stanu środowiska naturalnego. Ochrona przed klęskami żywiołowymi, w tym szczególnie likwidacja zagrożeń powodziowych.
Cel 5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno-informacyjnych	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.1. Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku	Rozwój społeczeństwa informacyjnego. Rozwój e-usług.
Cel 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników		3.2. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF	Wspieranie i pobudzanie aktywności zawodowej mieszkańców regionu
Cel 7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia		3.3. Osiągnięcie wysokiego poziomu zaopiekowania zdrowotnego i społecznego na terenie WrOF	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu
Cel 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne		3.4. Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF	Poprawa efektywności kształcenia na każdym poziomie i etapie życia. Dostosowanie oferty edukacyjnej do wymagań gospodarki i rynku pracy

Źródło: opracowanie własne

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego⁵⁵

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa stanowi podstawowe narzędzie dla kształtowania przez samorząd wojewódzki regionalnej polityki przestrzennej. Jej prowadzenie służy realizacji celu publicznego, jakim jest ochrona i kształtowanie ładu przestrzennego, traktowanego jako zasadniczy element prowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju województwa.

Cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa, wynikające z przyjętych ustaleń KPZK 2030, SRWD 2020 oraz zaleceń zawartych w krajowych i regionalnych dokumentach planowania strategicznego to:

- umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej, społeczno-gospodarczej oraz infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy;
- zintegrowana ochrona zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i racjonalne ich wykorzystanie oraz udostępnienie, a także stworzenie spójnego, regionalnego systemu obszarów chronionych;
- zintegrowana ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz utrzymanie tożsamości i odrębności kulturowej regionu;
- harmonijny, zintegrowany rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy oraz integracja Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego jako głównego węzła sieci osadniczej województwa;
- harmonizowanie rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego i aktywne przekształcanie pozostałych elementów systemu osadniczego województwa;
- efektywne wykorzystanie własnych zasobów województwa dla poprawy jakości życia i standardów zaspokajania potrzeb społeczeństwa;
- ukształtowanie sprawnych, bezpiecznych systemów transportu i komunikacji, powiązanych z systemem krajowym i europejskim oraz sprawnych, sieci infrastruktury technicznej, zapewniających dostawy wody i energii, właściwą gospodarkę odpadami oraz zapobieganie awariom i negatywnym skutkom klęsk żywiołowych.

Założenia kluczowe Strategii ZIT WrOF są zgodne z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, gdyż cel nadrzędny wpisuje się w następujące cele strategiczne PZPW:

- Realizacja „otwarcia na Europę” – stymulowanie i umacnianie integracji Polski i UE poprzez pokonywanie barier integracyjnych. Zgodność w tym obszarze dotyczy w szczególności budowy nowoczesnej infrastruktury technicznej oraz racjonalnego wykorzystania wody, surowców i energii (Priorytet 1 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowana przestrzeń WrOF*)

⁵⁵ <http://www.pzpwd.pl/download/pzpwd.pdf>

- Kształtowanie konkurencyjności województwa poprzez tworzenie i rozwój systemu obszarów aktywizacji społecznej i gospodarczej. Płaszczyzny wspólne dotyczą podnoszenia konkurencyjności, wzmacniania przedsiębiorczości (Priorytet 2 Strategii ZIT WrOF *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF*)
- Tworzenie warunków do poprawy jakości życia, podnoszenie standardu cywilizacyjnego społeczeństwa dla osiągnięcia wysokiego zaspokojenia poziomu potrzeb społecznych. Obszary stykowe dotyczą kształtowania relacji funkcjonalno-przestrzennych w zakresie miejsc pracy, rekreacji, zamieszkania poprzez tworzenie dobrych powiązań infrastrukturalnych (Priorytet 1 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowana przestrzeń WrOF*) oraz wsparcia usług wyższego rzędu w tym nauki, szkolnictwa wyższego i innowacji (Priorytet 2 Strategii ZIT WrOF *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF* oraz Priorytet 3 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowanie społeczne WrOF*)
- Aktywna ochrona wartości przyrodniczych i kształtowanie środowiska przyrodniczego prowadzące do realizacji ekorozwoju. Wspólna płaszczyzna dotyczy ochrony cennych zasobów przyrody (Priorytet 1 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowana przestrzeń WrOF*)
- Integracja społeczności województwa. Zgodność dotyczy budowy i rozbudowy systemu transportowego (Priorytet 1 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowana przestrzeń WrOF*)
- Zapewnienie warunków dla zwiększenia obronności kraju, zapobiegania awariom i klęskom żywiołowym oraz ochrona przed ich skutkami. Zgodność w tym obszarze dotyczy modernizacji i rozbudowy systemu ochrony przeciwpowodziowej (Priorytet 1 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowana przestrzeń WrOF*).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020

Założenia Strategii ZIT WrOF są zgodne z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014–2020, gdyż priorytety i działania Strategii ZIT WrOF wpisują się w osie priorytetowe oraz priorytety inwestycyjne RPO WD 2014–2020.

Tabela 62. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF z RPO WD 2014-2020

RPO WD		Strategia ZIT WrOF		Obszar spójności
Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Priorytet	Działanie	
1. PRZEDSIĘBIORSTWA I INNOWACJE	1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	2.2. Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki oraz wdrażaniem i umacnianiem kooperacji nauka-gospodarka	Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji
	1.3 Rozwój przedsiębiorczości		2.1. Rozwój nowoczesnej, wielofunkcyjnej i	Wzmacnianie konkurencyjności MŚP

	1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw		zdywersyfikowanej podmiotowo i przedmiotowo struktury gospodarczej WrOF	Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia
2. TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE	2.1 E-usługi publiczne	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.1. Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku	Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK
3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	1.7. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii na obszarze WrOF.	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
	3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych		1.2. Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
4. ŚRODOWISKO i ZASOBY	4.2 Gospodarka wodno-ściekowa	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	1.5. Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej zgodnie ze standardami Unii Europejskiej	Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii
	4.3 Dziedzictwo kulturowe	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.1. Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

	4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	1.6. Tworzenie, utrzymanie, ochrona i integracja kompleksów przyrodniczych	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej
	4.5 Bezpieczeństwo		1.3. Poprawa ochrony przed klęskami żywiołowymi na obszarze WrOF	Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem
5. TRANSPORT	5.1 Drogowa dostępność transportowa	1. Zintegrowana przestrzeń WrOF	1.1. Zapewnienie spójnego z regionem, pozostałą częścią kraju i krajami Unii Europejskiej systemu komunikacyjnego WrOF	Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi
	5.2 System transportu kolejowego		1.2. Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego	Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu
6. INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.3. Osiągnięcie wysokiego poziomu zaopiekowania zdrowotnego i społecznego na terenie WrOF	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną
	6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów		3.1. Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich
7. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA	7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.4. Pobudzenie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF	Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej
	7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną w tym zawodową			

8. RYNEK PRACY	8.3 Godzenie życia zawodowego i prywatnego	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.2. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF	Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę
9. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	9.1 Aktywna integracja	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.3. Osiągnięcie wysokiego poziomu zaopiekowania zdrowotnego i społecznego na terenie WrOF	Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności
	9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych			Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym
10. EDUKACJA	10.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej	3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.4. Pobudzanie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF	Zapewnienie równego dostępu do wczesnej edukacji elementarnej, oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego,
	10.3 Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy			Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości.

Zródło: opracowanie własne

Strategia Integracji Gospodarczo - Przestrzennej Aglomeracji Wrocławskiej

Założenia Strategii ZIT WrOF zgodne są ze Strategią Integracji Gospodarczo-Przestrzennej Aglomeracji Wrocławskiej. W szczególności dotyczy to celów nadrzędnych, które są tożsame. Priorytet 1 Strategii WrOF *Zintegrowana przestrzeń WrOF* koresponduje w pełni z przestrzenną dziedziną integracji we wszystkich kluczowych obszarach, tj.: komunikacja, ład przestrzenny, środowisko oraz infrastruktura techniczna. Priorytet 2 Strategii ZIT WrOF *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF* wpisuje się w pełni w obszar ekonomiczny integracji we wszystkich wskazanych obszarach (struktura gospodarki, sektor MŚP oraz innowacyjność i konkurencyjność).

Priorytet 3 Strategii ZIT WrOF *Zintegrowanie społeczne WrOF* jest w pełni zgodny z obszarem integracji: społeczeństwo, który określa pola integracji społeczność lokalna, bezpieczeństwo publiczne, mieszkalnictwo i tożsamość.

7. Opis przeprowadzonych konsultacji społecznych

Otwarte konsultacje społeczne prowadzone były w okresie od dnia 13.08.2013 r. do dnia 13.09.2013 r. i dotyczyły dokumentu pn. "Roboczy Projekt Programu Działań Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego". W związku z opublikowanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju wytycznymi pn.: „Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce” nastąpiła zmiana nazwy dokumentu na „Projekt Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego”, w którym uwzględniono wnioski wynikające z konsultacji społecznych.

Wersja elektroniczna konsultowanego społecznie dokumentu została umieszczona na stronach internetowych wszystkich jednostek tworzących WroF, a drukowany egzemplarz został udostępniony do wglądu w siedzibie urzędów gmin. Jednocześnie informacje o rozpoczęciu procesu konsultacji podano do publicznej wiadomości za pośrednictwem ogłoszeń w lokalnym radio i lokalnej prasie.

Dodatkowo w trakcie konsultacji społecznych odbyły się 4 otwarte spotkania:

- 04.09.2013 r. w Siechnicach w godz. 15.30-18.00 w Sali Sesyjnej Urzędu Miejskiego w Siechnicach (ul. Jana Pawła II 12). Ponadto Burmistrz Siechnic we własnym zakresie w Urzędzie Miejskim w Siechnicach w terminach 22.08.2013, 29.08.2013 oraz 11.09.2013 zorganizował konsultacje społeczne z mieszkańcami gminy Siechnice oraz przedstawicielami jednostek pomocniczych oraz Radnymi Rady Miejskiej w Siechnicach.
- 05.09.2013 r. w Kobierzycach w godz. 9.00-12.00 w Sali Błękitnej Urzędu Gminy Kobierzyce (Al. Pałacowa 1),
- 09.09.2013 r. w Długołęce w godz. 15.30-18.30 w Sali Obrad Urzędu Gminy Długołęka (ul. Robotnicza 12),
- 12.09.2013 r. we Wrocławiu w godz. 12.00-15.00 w Sali Sesyjnej Urzędu Miejskiego Wrocławia (Sukiennice 9).

Na potrzeby konsultacji utworzono stronę internetową pod adresem www.konsultacjezit.um.wroc.pl, na której został umieszczony formularz za pośrednictwem którego można było przekazywać uwagi do dokumentu.

W okresie od dnia 13.08.2013 r. do dnia 13.09.2013 r. drogą elektroniczną za pomocą formularza konsultacyjnego wpłynęło 336 uwag. Ich autorami byli głównie mieszkańcy Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, instytucje publiczne, podmioty gospodarcze oraz przedstawiciele środowisk społecznych.

Pod względem merytorycznym najwięcej uwag (194) zgłoszonych zostało do tematyki związanej z poprawą ochrony przed klęskami żywiołowymi na obszarze WroF. W większości dotyczyły one budowy/rozbudowy kanalizacji deszczowej. Wiele uwag odnosiło się do rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich wiejskich, oraz racjonalizacji gospodarki wodno-ściekowej. Do wszystkich zgłoszonych uwag zostały sformułowane rekomendacje, które następnie były przedmiotem analizy Prezydium ZIT WroF i w dalszej kolejności Komitetu Sterującego ZIT (uchwała z dnia 08.11.2013 r.). Wszystkie zgłoszone uwagi wraz ze stanowiskiem Komitetu Sterującego ZIT zostały opublikowane na stronach internetowych gmin tworzących WroF. Zatwierdzone uwagi zostały

uwzględnione w dokumencie pn. „Projekt Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego”.

Ponadto na podstawie art. 30, art. 39 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 40 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.) poddano konsultacjom społecznym projekt „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko ustaleń projektu Strategii. Uwagi i wnioski można było zgłaszać w dniach od 17 kwietnia 2014 r. do 8 maja 2014 r. pisemnie do Wydziału Zarządzania Funduszami Urzędu Miejskiego Wrocławia oraz za pośrednictwem Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego Wrocławia.

8. Wyniki Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko

Prognoza oddziaływania na środowisko jest elementem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, przeprowadzanej zgodnie z Ustawą z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko⁵⁶ dla projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (dalej: Strategia ZIT WrOF). Celem ocenianego dokumentu jest wspieranie realizacji strategii rozwojowej Unii Europejskiej „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”. Celem prognozy jest zaś całościowa analiza możliwego oddziaływania na poszczególne elementy środowiska działań objętych wsparciem. Analiza ta obejmuje również ocenę występowania oddziaływań skumulowanych oraz analizę możliwości zastosowania rozwiązań będących alternatywą i potrzeby działań kompensacyjnych.

W ramach Strategii ZIT WrOF wsparciem mają być objęte między innymi działania zmierzające do poprawy stanu środowiska w obszarach, które wymagają działań naprawczych lub inwestycji w związku z koniecznością wywiązania się ze zobowiązań prawnych osiągnięcia odpowiednich norm jakości i stanu środowiska. Brak realizacji Strategii ZIT WrOF, czyli brak finansowania działań w tym zakresie, może przyczynić się do negatywnego wpływu na środowisko, między innymi w związku z:

- brakiem poprawy stanu jakości powietrza,
- nieosiągnięciem wymaganych poziomów odzysku i recyklingu wybranych rodzajów odpadów i odpadów komunalnych,
- zanieczyszczeniem środowiska gruntowo-wodnego z powodu dalszego deponowania nieprzetworzonych odpadów komunalnych na składowiskach,
- dalszym zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i podziemnych nieoczyszczonymi ściekami komunalnymi.

Ponadto istotne skutki negatywne mogłyby wystąpić w wymiarze społecznym, ekonomicznym i gospodarczym.

Najistotniejszym elementem przeprowadzonych badań w zakresie prognozy oddziaływania na środowisko zawartej w ocenianym dokumencie było wskazanie potencjalnych oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska. Ocenione komponenty to: różnorodność biologiczna, zwierzęta i rośliny, w tym na obszary Natura 2000; wody powierzchniowe i podziemne; powietrze; zabytki i dobra materialne; powierzchnia ziemi; krajobraz; klimat; zasoby naturalne oraz ludzie.

Przewidywane oddziaływania (pozytywne i negatywne) zostały przedstawione w podziale na poszczególne komponenty środowiska, z uwzględnieniem czasu trwania (krótko-, średnio- i długoterminowe) i rodzaju tych oddziaływań (bezpośrednie i pośrednie).

⁵⁶ Tekst jednolity: Dz.U. 2013, poz. 1235 ze zm.

Rekomendacje działań minimalizujących i kompensujących oddziaływanie negatywne

Ze względu na ogólne zapisy ocenianego dokumentu, proponowane działania minimalizujące i kompensujące oddziaływanie negatywne również mają charakter ogólny i wskazują raczej kierunki tych działań, które będą podlegać uszczegółowieniu podczas realizacji konkretnych przedsięwzięć.

Podstawą nowych inwestycji, jakie mogą negatywnie oddziaływać na środowisko, powinny być rzetelnie przeprowadzone oceny oddziaływania na środowisko, które wykażą lub wykluczą rzeczywisty negatywny wpływ oraz wskażą wariant najmniej obciążający środowisko. w wypadku wszystkich przedsięwzięć istotne jest, aby na etapie realizacji i funkcjonowania inwestycji preferować technologie niskoemisyjne i energooszczędne.

Działania związane z budową, przebudową czy modernizacją dróg powinny być realizowane przy zastosowaniu odpowiednich środków minimalizujących – w zależności od potrzeb, lokalizacji inwestycji, istniejących konfliktów środowiskowych.

Inne możliwe warianty

Ogólny poziom definiowania działań w projekcie Strategii ZIT WrOF pozwala na przyjęcie założeń jedynie co do charakteru planowanych działań, bez wskazywania konkretnych rozwiązań dla priorytetów, które mogą przynieść negatywne oddziaływania. Uznano, że działania ocenione jako mogące negatywnie oddziaływać na środowisko, jednocześnie jednak ważne dla rozwoju obszaru funkcjonalnego, mogą być realizowane pod warunkiem zastosowania odpowiednich działań minimalizujących, w tym wskazanych dla poszczególnych komponentów.

Przedstawiono wariant alternatywny, polegający głównie na uwzględnieniu w projekcie Strategii ZIT WrOF działań, dzięki którym dokument będzie w większym stopniu realizował zasadę zrównoważonego rozwoju. Wariant ten obejmuje:

- bezpośrednie wskazanie na ekoinnowacje,
- uwzględnienie zielonych miejsc pracy,
- wycofanie wsparcia dla farm wiatrowych,
- stosowanie biomasy tylko w dużych obiektach energetycznego spalania paliw,
- uwzględnienie edukacji ekologicznej i edukacji związanej ze zmianami klimatycznymi.

Oddziaływania skumulowane

W niniejszej prognozie wskazano ewentualne negatywne oddziaływania skumulowane. Ich wystąpienie będzie związane głównie z lokalizacją przestrzenną poszczególnych przedsięwzięć. Kumulacja może wystąpić przede wszystkim w wypadku prowadzenia podobnych przedsięwzięć, na przykład związanych z budową lub modernizacją obiektów na tym samym terenie lub w bezpośrednim sąsiedztwie. Część z nich można wyeliminować lub ograniczyć, stosując odpowiedni dobór terminów prac i nowoczesne, prośrodowiskowe technologie prowadzenia tych prac. Aby ograniczyć niekorzystny wpływ na ludzi kumulacji na pobliskim obszarze różnych inwestycji w fazie budowy, należy prowadzić odpowiednią politykę planowania inwestycji i oszczędnie gospodarować przestrzenią.

Monitoring skutków realizacji Strategii ZIT WrOF

System monitoringu i sprawozdawczości dotyczący wdrażania Strategii ZIT WrOF będzie się odbywał w ramach działania Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Monitoring wdrażania ocenianej Strategii będzie się opierał na zasadzie partnerstwa (przez szerokie włączenie partnerów społecznych i gospodarczych).

Wskaźniki produktu i rezultatu zawarte w Strategii ZIT WrOF powinny być spójne z RPO WD 2014–2020. Zostaną one – wraz z ich wartościami docelowymi – określone na podstawie wytycznych Instytucji Zarządzającej RPO WD 2014–2020 w trakcie dalszych prac nad Strategią ZIT WrOF.

Skutki środowiskowe powinny być monitorowane na zasadzie sprawdzenia osiągniętych rezultatów ekologicznych dla poszczególnych projektów, także na podstawie oceny jakości poszczególnych komponentów środowiska przygotowywanej corocznie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

9. Plan finansowy

Na podstawie z art. 99 projektu Rozporządzenia Ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady Zintegrowane Inwestycje Terytorialne mają zastosowanie jeżeli istnieje konieczność finansowania projektów z więcej niż jednej osi priorytetowej jednego lub kilku programów operacyjnych. Wartość środków przeznaczonych na wdrażanie tego instrumentu została określana przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014–2020. Ponadto wdrażanie Strategii ZIT WrOF finansowane będzie z budżetów krajowych programów operacyjnych w procedurze ustalonej przez Instytucję Zarządzającą tymi programami (współfinansowanie projektów komplementarnych).

Zastosowanie zwrotnych instrumentów finansowych zostanie uzgodnione na etapie wdrażania Strategii ZIT WrOF z Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020.

Poniżej przedstawiono plan finansowy Strategii ZIT WroF wynikający z postanowień Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 oraz w formie zaproponowanej w Zasadach Realizacji ZIT w Polsce (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, lipiec 2013)

Tabela 63. Tabela finansowa

Priorytet ZIT	Działanie ZIT	Oś priorytetowa	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny UE	Stopa współfinansowania %	Wsparcie UE (EUR)	Indykatorywny wkład krajowy (EUR)	Wsparcie w podziale na fundusze		Ogółem
								EFS	EFRR	
1. Zintegrowana przestrzeń WroF	1.1. Zapewnienie spójnego z regionem, pozostałą częścią kraju i krajami Unii Europejskiej systemu komunikacyjnego WroF	RPO Oś (5) Transport	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7b. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	85	25 000 000,00 €	4 411 764,71 €	0,00 €	25 000 000 €	29 411 764,71 €
	1.2. Zastąpienie w szerokim zakresie samochodowej komunikacji indywidualnej zintegrowaną siecią transportu niskoemisyjnego	Oś (5) Transport	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7d. Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	85	17 300 000,00 €	3 052 941,18 €	0,00 €	17 300 000 €	20 352 941,18 €
		Oś (3) Gospodarka niskoemisyjna	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	(4.e): Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	85	50 080 000,00 €	9 917 647,06 €	0,00 €	50 080 000 €	59 997 647,06 €
	1.3. Poprawa ochrony przed klęskami żywiołowymi na obszarze WroF	Oś (4) Środowisko i zasoby	5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5b. Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	85	5 500 000,00 €	970 588,24 €	0,00 €	5 500 000,00 €	6 470 588,24 €
	1.4. Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi	Oś (4) Środowisko i zasoby	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	X		0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
1.5. Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej zgodnie ze standardami Unii Europejskiej	Oś (4) Środowisko i zasoby	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6b. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te obowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	85	12 800 000,00 €	2 258 823,53 €	0,00 €	12 800 000 €	15 058 823,53 €	

	1.6. Tworzenie, utrzymanie, ochrona i integracja kompleksów przyrodniczych	Oś (4) Środowisko i zasoby	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6d. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program Natura 2000 i zieloną infrastrukturę	85	4 500 000,00 €	794 117,65 €	0,00 €	4 500 000,00 €	5 294 117,65 €
	1.7. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii na obszarze WrOF	Oś (3) Gospodarka niskoemisyjna	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4c. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym	85	25 000 000,00 €	4 411 764,71 €	0,00 €	25 000 000,00 €	29 411 764,71 €
				(4.e): Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	85	6 120 000,00 €	1 080 000,00 €	0,00 €	6 120 000,00 €	7 200 000,00 €
	1.8. Ograniczenie barier rozwojowych WrOF w kontekście zmian klimatycznych	Oś (3) Gospodarka niskoemisyjna	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	X		0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
2. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka WrOF	2.1. Rozwój nowoczesnej, wielofunkcyjnej i zdyspersyfikowanej podmiotowo i przedmiotowo struktury gospodarczej WrOF	Oś (1) Przedsiębiorstwa i innowacje	3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW)	3a. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	85	20 000 000,00 €	3 529 411,76 €	0,00 €	20 000 000,00 €	23 529 411,76 €
		Oś (1) Przedsiębiorstwa i innowacje	3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW)	3b. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	85	5 000 000,00 €	882 352,94 €	0,00 €	5 000 000,00 €	5 882 352,94 €
	2.2. Wspieranie działań związanych ze wzrostem innowacyjności gospodarki oraz wdrażaniem i umacnianiem kooperacji nauka-gospodarka	Oś (1) Przedsiębiorstwa i innowacje	1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1b. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami B+R i sektorem szkolnictwa wyższego (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie luczowych technologii (...)	85	16 000 000,00 €	2 823 529,41 €	0,00 €	16 000 000,00 €	18 823 529,41 €

3. Zintegrowanie społeczne WrOF	3.1. Zwiększenie konkurencyjności WrOF jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku	Oś (6) Infrastruktura spójności społecznej	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9b. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	85	17 500 000,00 €	3 088 235,29 €	0,00 €	17 500 000 €	20 588 235,29 €
		Oś (4) Środowisko i zasoby	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6c. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	85	4 500 000,00 €	794 117,65 €	0,00 €	4 500 000,00 €	5 294 117,65 €
		Oś (2) Technologie informacyjno-komunikacyjne	2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2c. Wzmacnianie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.	85	10 000 000,00 €	1 764 705,88 €	0,00 €	10 000 000 €	11 764 705,88 €
	3.2. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia na obszarze WrOF	Oś (8) Rynek pracy	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8iii. Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy		0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
		Oś (8) Rynek pracy	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8iv. Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	85	4 700 000,00 €	829 411,76 €	4 700 000,00 €	0,00 €	5 529 411,76 €
	3.3. Osiągnięcie wysokiego poziomu zaopiekowania zdrowotnego i społecznego na terenie WrOF	Oś (9) Włączenie społeczne	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9iv. Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	85	5 000 000,00 €	882 352,94 €	5 000 000,00 €	0,00 €	5 882 352,94 €
		Oś (6) Infrastruktura spójności społecznej	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9a. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	85	7 500 000,00 €	1 323 529,41 €	0,00 €	7 500 000,00 €	8 823 529,41 €
		Oś (8) Rynek pracy	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8vi Aktywne i zdrowe starzenie się	85	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €

		Oś (9) Włączenie społeczne	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9i. Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności	85	14 000 000,00 €	2 470 588,24 €	14 000 000,00 €	,00 €	16 470 588,24 €
3.4. Pobudzenie aktywności i kreatywności społecznej na rzecz WrOF		Oś (7) Infrastruktura edukacyjna	10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10a. Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	85	14 000 000,00 €	2 470 588,24 €	0,00 €	14 000 000,00 €	16 470 588,24 €
		Oś (10) Edukacja	10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10i. Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej, oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	85	19 250 000,00 €	3 397 058,82 €	19 250 000,00 €	,00 €	22 647 058,82 €
		Oś (10) Edukacja PI 10.3	10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10iv. Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	85	7 500 000,00 €	1 323 529,41 €	7 500 000,00 €	0,00 €	8 823 529,41 €
	3.5. Wzrost zaufania społecznego do instytucji publicznych i kreowanie budowy społeczeństwa obywatelskiego	Oś (9) Włączenie społeczne	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	X		0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
						291 250 000,00 €	52 477 058,83 €	50 450 000,00 €	240 800 000,00 €	343 727 058,83 €

10. Warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT WrOF

Najważniejsze warunki obowiązujące w realizacji Strategii ZIT WrOF

W związku z postanowieniami art. 7 ust. 4 Rozporządzenia UE Nr 1301/2013 oraz art. 36 ust. 3 i art.123 ust. 6 Rozporządzenia UE Nr 1303/2013 władze miejskie pełnią rolę Instytucji Pośredniczącej w systemie wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego.

Na podstawie z art. 30 ust.4 Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. poz. 1146) ZIT są zarządzane przez Związek ZIT utworzony w formach współpracy jednostek samorządu m.in. w formie porozumienie międzygminnego.

Podstawą do pełnienia przez ZIT WrOF funkcji Instytucji Pośredniczącej będzie porozumienie w sprawie powierzenia zadań w ramach instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego - Związkowi ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Stronami porozumienia będą: Prezydent Wrocławia oraz Zarząd Województwa Dolnośląskiego.

Biorąc pod uwagę wyżej powołane przepisy funkcję Instytucji Pośredniczącej ZIT WrOF pełnić będzie Prezydent Wrocławia - lider porozumienia międzygminnego w sprawie zasad współpracy stron porozumienia przy programowaniu, wdrażaniu, finansowaniu, ewaluacji, uzgadnianiu wspólnych inwestycji, bieżącej obsłudze i rozliczeniach ZIT WrOF. Funkcje administracyjne IP ZIT WrOF będzie pełnić wydzielona w strukturach Urzędu Miejskiego Wrocławia komórka organizacyjna. Ponadto funkcje programowo -opiniodawczą w systemie wdrażania ZIT WrOF pełnić będzie Komitet Sterujący ZIT WrOF natomiast funkcję konsultacyjno - opiniodawczą Rada ZIT WrOF.

Poniżej przedstawiono najważniejsze informacje dot. podmiotów zaangażowanych we wdrażanie ZIT WrOF.

Instytucja Pośrednicząca ZIT WrOF

Funkcję Instytucji Pośredniczącej ZIT WrOF pełni Lider - Prezydent Wrocławia - na zasadach wynikających z porozumienia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz.U. z 2014 r. poz. 1146 z późn. zm.).

Najważniejsze zadania Prezydenta Wrocławia w ramach ZIT WrOF to m.in.:

- Reprezentowanie wszystkich gmin ZIT WrOF w procesie negocjacji, ustanawiania i realizacji instrumentu ZIT,
- Zatwierdzenie Strategii ZIT WrOF i jej zmian;

- Podpisanie w imieniu ZIT WrOF porozumienia w sprawie powierzenia zadań w ramach instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego - Związkowi ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego;
- Zatwierdzenie propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT WrOF;
- Zatwierdzenie listy projektów wybranych do dofinansowania w ramach ZIT WrOF;
- Zatwierdzenie rocznych sprawozdań monitoringowych;

Funkcje administracyjne Instytucji Pośredniczącej ZIT WrOF pełnić będzie wydzielona komórka organizacyjna w strukturze Wydziału Zarządzania Funduszami Urzędu Miejskiego Wrocławia (Biuro ZIT WrOF). Pracodawcą dla osób zatrudnionych w Biurze ZIT WrOF będzie Prezydent Wrocławia zakresie realizacji zadań Instytucji Pośredniczącej. Biuro ZIT WrOF będzie stosować regulaminy wewnętrzne Urzędu Miejskiego Wrocławia oraz Zestaw Instrukcji Wykonawczych uzgodniony z Instytucją Zarządzającą RPO WD. Istnieje możliwość współfinansowania kosztów funkcjonowania Biura ZIT WrOF ze środków Pomocy Technicznej.

Najważniejsze zadania Biura ZIT WrOF(Biura) to m.in.:

- przygotowanie Strategii ZIT WrOF oraz jej zmian;
- przygotowanie posiedzeń Komitetu Sterującego ZIT WrOF i Rady ZIT WrOF;
- prace związane z naborem projektów zgodnie z zapisami porozumienia zawartego przez Prezydenta Wrocławia z Instytucją Zarządzającą RPO WD,
- ocena propozycji projektów zgłoszonych do realizacji w ramach ZIT WrOF, pod kątem zgodności ze Strategią ZIT WrOF
- opracowanie kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT WrOF,
- przeprowadzenie działań informacyjno-promocyjnych dotyczących realizacji zadań w ramach ZIT WrOF,
- przygotowanie rocznych sprawozdań monitoringowych,
- współpraca z IZ RPO WD 2014–2020,

Szczegółowy zakres zadań Biura określa regulamin organizacyjny Departamentu Infrastruktury i Gospodarki Urzędu Miejskiego Wrocławia oraz Zestaw Instrukcji Wykonawczych IP ZIT WrOF.

Komitet Sterujący ZIT WrOF (Komitet Sterujący)

W skład Komitetu Sterującego wchodzi po jednym przedstawicielu gmin tworzących Wrocławski Obszar Funkcjonalny. Przewodniczącym Komitetu Sterującego jest Prezydent Wrocławia (lub upoważniony przez niego Wiceprezydent). Szczegółowe zasady funkcjonowania Komitetu Sterującego określa jego regulamin.

Najważniejsze zadania Komitetu Sterującego to m.in.:

- Opiniowanie Strategii ZIT WrOF i jej zmian;
- Opiniowanie projektu porozumienia w sprawie powierzenia zadań w ramach instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego - Związkowi ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego;
- Opiniowanie propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT WrOF
- Przedstawienie propozycji projektów do dofinansowania w ramach ZIT WrOF Prezydentowi Wrocławia,
- Opiniowanie rocznych sprawozdań monitoringowych,
- Powołanie Przewodniczącego Rady ZIT WrOF oraz składu Rady ZIT WrOF;
- Zatwierdzanie budżetu ZIT WrOF;
- Udział przedstawicieli Komitetu Sterującego w pracach Komitetu Monitorującego RPO

Rada ZIT WrOF (Rada)

Rada pełni funkcję konsultacyjno-opiniodawczą. W skład Rady wchodzi przedstawiciele partnerów społeczno – gospodarczych, w tym: przedstawiciele środowiska biznesowego, społecznego i naukowego oraz przedstawiciel Marszałka Województwa Dolnośląskiego. Przewodniczącą Rady wybiera Komitet Sterujący. Szczegółowy zakres zadań Rady określa regulamin.

Najważniejsze zadania Rady ZIT WrOF to m.in.:

- Opiniowanie Strategii ZIT WrOF oraz jej zmian przed opiniowaniem Komitetu Sterującego i zatwierdzeniem Prezydenta Wrocławia;
- Opiniowanie propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT WrOF przed opiniowaniem Komitetu Sterującego i zatwierdzeniem Prezydenta Wrocławia
- Opiniowanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej przed opiniowaniem Komitetu Sterującego i zatwierdzeniem Prezydenta Wrocławia
- Opiniowanie rocznych sprawozdań monitoringowych przed opiniowaniem Komitetu Sterującego i zatwierdzeniem przez Prezydenta Wrocławia

Procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT WrOF

Zarys procedury przygotowania i zatwierdzenia Strategii ZIT WrOF

Projekt Strategii ZIT WrOF przygotowujący jest przez Biuro i przekazywany gminom tworzącym Wrocławski Obszar Funkcjonalny w celu uzgodnień. Następnie dokument poddawany jest konsultacjom społecznym. Wynikające z konsultacji ustalenia wprowadzane są do dokumentu, który jako projekt Strategii ZIT WrOF zostaje poddany Strategicznej Ocenie Oddziaływania na Środowisko. Rekomendacje z SOOŚ uwzględniane są w treści dokumentu. Decyzję o przyjęciu Strategii podejmuje Prezydent Wrocławia po opinii Rady oraz uzyskaniu pozytywnego stanowiska Komitetu Sterującego wyrażonego w formie uchwały. Strategia ZIT WrOF podlega opiniowaniu przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju oraz IZ RPO WD 2014 – 2020. Pozytywna opinia w/w podmiotów jest warunkiem realizacji ZIT WrOF. Zmiany dokumentu dokonywane są analogicznie do procedury zatwierdzania. Zatwierdzona Strategia ZIT WrOF i jej zmiany są publikowane na stronie internetowej ZIT WrOF.

Zarys procedury przygotowania i zatwierdzania propozycji kryteriów wyboru projektów w ramach ZIT WrOF

Propozycję kryteriów wyboru projektów w ramach ZIT WrOF przygotowuje Biuro we współpracy z gminami tworzącymi Wrocławski Obszar Funkcjonalny oraz Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym 2014–2020. Projekt kryteriów przekazywany jest przez Biuro do Rady w celu uzyskania opinii oraz do Komitetu Sterującego w celu uzyskania pozytywnego stanowiska wyrażonego w formie uchwały. Następnie propozycję kryteriów zatwierdza Prezydent Wrocławia. Biuro przekazuje zatwierdzone propozycje kryteriów do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014–2020 w celu dalszych prac w ramach Komitetu Monitorującego RPO WD 2014–2020.

Zarys procedury przygotowania i zatwierdzania rocznych sprawozdań monitoringowych

Projekt rocznego sprawozdania monitoringowego przygotowujący jest przez Biuro ZIT WrOF, a następnie przekazywany do Rady oraz Komitetu Sterującego w celu uzyskania opinii. Następnie raport zatwierdza Prezydent Wrocławia. Biuro przekazuje zatwierdzone sprawozdanie do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014–2020 do dalszych prac. Zarys procedury wyboru projektów w ZIT WrOF

W związku z realizacją postanowień art. 7 ust. 4 Rozporządzenia UE Nr 1301/2013, dotyczących powierzenia odpowiedzialności za zadania związane przynajmniej z wyborem projektów, oraz w związku z art. 12 ust. 2 rozporządzenia EFS, IP ZIT WrOF uczestniczy

w wyborze do dofinansowania projektów służących realizacji Strategii ZIT WrOF, zgłoszonych do objęcia współfinansowaniem w ramach RPO.

W trybie pozakonkursowym ocena projektu służącego realizacji Strategii ZIT WrOF, zgłoszonego do objęcia współfinansowaniem jest przeprowadzana przez właściwą Instytucję Zarządzającą Programem Operacyjnym (z zastrzeżeniem oceny przez IP ZIT WrOF stopnia spełniania przez projekt kryteriów dotyczących Strategii ZIT w przypadku RPO WD).

W trybie konkursowym Funkcje Instytucji Organizującej Konkurs, w rozumieniu Ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, pełni IP ZIT WrOF. Rola ta może być współdzielona z inną lub innymi właściwymi instytucjami (np. IZ RPO WD). IP ZIT WrOF realizują co najmniej ocenę stopnia spełniania przez projekt kryteriów dotyczących zgodności ze Strategią ZIT WrOF. Oznacza to, że pracownicy IP ZIT WrOF lub eksperci wskazani przez IP ZIT WrOF uczestniczą w pracach Komisji Oceny Projektów, dokonując oceny co najmniej w zakresie ww. kryteriów. IP ZIT WrOF może realizować szerszy zakres zadań uzgodnionych z IZ RPO WD i opisanych w Zestawie Instrukcji Wykonawczych IP ZIT WrOF. Ocena projektów dokonywana jest na podstawie kryteriów wyboru projektów. Pierwszym etapem oceny jest weryfikacja stopnia spełniania przez projekt kryteriów dotyczących zgodności ze Strategią ZIT WrOF. Do dalszych etapów oceny przekazywane są projekty, które uzyskają najwyższą ocenę punktową o wartości alokacji do 200% alokacji przewidzianej na konkurs (z wyjątkiem sytuacji opisanej w propozycji kryteriów wyboru projektów). IP ZIT WrOF wspólnie z IZ RPO WD dokonują wyboru projektów do dofinansowania – co oznacza, że zarówno IP ZIT jak i IZ RPO zatwierdzają listę, o której mowa w art. 44 ust. 4 Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.

11. Propozycja kryteriów wyboru projektów w ZIT WrOF w trybie konkursowym

Zgodnie z zapisami Art. 30. ust. 8 pkt. 3) Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 Strategia ZIT WrOF określa m.in. propozycje kryteriów wyboru projektów w trybie konkursowym. Zgodnie z zapisami obowiązujących „Wytucznych w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020” (dalej: Wytuczne), IZ RPO zapewnia udział IP ZIT w opracowywaniu propozycji kryteriów dla projektów służących realizacji Strategii ZIT WrOF. Kryteria są opracowywane oraz będą stosowane z uwzględnieniem zasad przejrzystości, rzetelności, bezstronności i równego dostępu do informacji o warunkach i sposobie wyboru projektów do dofinansowania.

W systemie kryteriów oceny projektów dla RPO WD 2014–2020 wskazano na kryteria formalne, merytoryczne oraz strategiczne. Ze względu na przyjęty w ZIT WrOF zakres wdrażania poniżej zaproponowano kryteria dot. oceny wpływu projektu na realizację Strategii ZIT WrOF ponieważ tylko te kryteria będą podlegały ocenie przez IP ZIT WrOF.

Kryteria mają na celu zapewnienie, aby wybrane do dofinansowania projekty w jak największym stopniu przyczyniły się do realizacji Strategii ZIT WrOF ze szczególnym uwzględnieniem projektów zintegrowanych oraz zobowiązań wynikających z zapisów porozumienia pomiędzy IZ RPO WD, a IP ZIT dotyczących m.in. wartości docelowych wskaźników.

Kryterium stopnia zgodności projektu ze Strategią ZIT WrOF oceniane na podstawie zestawu trzech kryteriów dotyczących:

- Wpływu projektu na realizację Strategii ZIT WrOF
- Wpływu projektu na stopień realizacji wartości docelowej wskaźników monitoringu realizacji celów Strategii ZIT WrOF
- Zintegrowanego charakteru projektu

Ocena spełniania kryteriów będzie polegać na przyznaniu punktów w ramach dopuszczalnych limitów wyznaczonych minimalną i maksymalną wartością, którą można uzyskać za dane kryterium w zależności od oceny stopnia jego realizacji. Przyjęto założenie, że liczba punktów możliwych do przyznania na tym etapie oceny będzie stanowiła nie mniej niż 60% wartości wszystkich punktów możliwych do uzyskania przez projekt na wszystkich etapach jego oceny w ramach RPO WD 2014 – 2020.

Ostateczny kształt kryteriów wyboru projektów służących realizacji Strategii ZIT WrOF oraz wartości punktowe w poszczególnych kryteriach zostaną uzgodnione między IZ RPO WD oraz IP ZIT WrOF i zatwierdzone przez Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014 – 2020.

Kryterium oceny stopnia zgodności projektu ze Strategią ZIT WrOF

Wpływ projektu na realizację Strategii ZIT WrOF – 60 % ogólnej liczby punktów.

W aspekcie oddziaływania projektu na Strategię ZIT WrOF będzie weryfikowany faktyczny wpływ przedsięwzięcia na minimalizację negatywnych zjawisk zdefiniowanych w obszarach problemowych Strategii ZIT WrOF oraz faktyczny wpływ projektu na realizację zamierzeń strategicznych ZIT WrOF. Sprawdzana będzie zbieżność zapisów dokumentacji aplikacyjnej z zapisami Strategii ZIT WrOF (np. wpływ projektu na realizację priorytetów Strategii ZIT WrOF). Zespół oceniający w ramach KOP będzie mógł przyznać projektowi od 0 % do 36 % punktów. Ocena w tym aspekcie będzie opisowa i każdorazowo będzie zawierała uzasadnienie dla przyznanej liczby punktów.

% pkt.	Wpływ na Strategię ZIT WrOF
Od 0 do 36	Wpływ projektu na realizację Strategii ZIT WrOF

Ocena wpływu projektu na realizację wartości docelowej wskaźników monitoringu realizacji celów Strategii ZIT WrOF – 30 % ogólnej liczby punktów.

Ocenię podlegać będą wyłącznie wskaźniki wymienione w Strategii ZIT WrOF wraz z wartościami docelowymi wymienione w ogłoszeniu o naborze. W pierwszej kolejności oceniający na podstawie dokumentacji aplikacyjnej zweryfikują możliwość osiągnięcia wartości docelowej ocenianych wskaźników. Projekty, dla których wartości docelowe zostały błędnie podane lub zostały przeszacowane nie będą podlegały dalszej ocenie co oznacza, że otrzymają w niniejszym kryterium 0 punktów.

W niniejszym kryterium oceniane będą dwa podane przez wnioskodawcę w dokumentacji projektowej wskaźniki, który w największym stopniu wpływają na osiągnięcie wartości docelowej wskazanej w ogłoszeniu o naborze projektów.

% pkt. (za każdy wskaźnik spełniający warunek)	Wpływ na wskaźniki
0	Brak wpływu
12,5	Wpływ na realizację wartości docelowej wskaźnika od 5% do 10% z ogłoszenia
25	Wpływ na realizację wartości docelowej wskaźnika w zakresie od 10% do 30% z ogłoszenia
50	Wpływ na realizację wartości docelowej wskaźnika w zakresie powyżej 30% z ogłoszenia

Zintegrowany charakter Projektu – 10 % ogólnej liczby punktów

Zgodnie z Art. 32. ust. 2 Ustawy wdrożeniowej Projekty zintegrowane to co najmniej dwa projekty powiązane ze sobą tematycznie w ramach wspólnego celu, jaki ma zostać

osiągnięty dzięki ich realizacji. Zintegrowany charakter projektu będzie oceniany na podstawie listu intencyjnego stanowiącego załącznik do wniosku o dofinansowanie projektu oraz zestawienia projektów złożonych w danym naborze.

% pkt.	Wpływ na wskaźniki
0	Projekt nie ma charakteru zintegrowanego
25	Projekt spójny tematycznie z co najmniej jednym projektem
50	Projekt spójny tematycznie z co najmniej trzema projektami w tym min. jednym w ramach naboru
100	Projekt spójny tematycznie z co najmniej pięcioma projektami w tym min. z trzema w ramach naboru

Po zakończeniu oceny „Kryterium oceny stopnia zgodności projektu ze Strategią ZIT WrOF”, na podstawie liczby punktów przyznanych przez KOP poszczególnym projektom, zostanie sporządzona lista rankingowa.

W przypadku Europejskiego Funduszu Społecznego do dalszej oceny zakwalifikowane zostaną projekty, które uzyskają nie mniej niż 15% pkt. na ocenie stopnia zgodności projektu ze Strategią ZIT WrOF.

W przypadku Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego do dalszej oceny zakwalifikowane zostaną projekty, który uzyskały największą liczbę punktów (jednak nie mniej niż 15% pkt.) i których łączna wartość wnioskowanej dotacji nie przekroczy 200% środków przewidzianych na konkurs. W sytuacji, w której projekty uzyskają taką samą liczbę punktów o kolejności na liście rankingowej zdecydują liczba punktów w kryterium *Ocena wpływu projektu na realizację wartości docelowej wskaźników monitoringu realizacji celów Strategii ZIT WrOF*. Jeżeli zastosowanie kryterium różnicującego nie doprowadzi do wyłonienia projektów, których łączna wartość dotacji nie przekracza 200% alokacji limit ten może zostać przekroczony.

Spis rysunków

Rysunek 1. Wrocławski Obszar Funkcjonalny na tle Polski i Województwa Dolnośląskiego	4
Rysunek 2. Udział dojeżdżających do pracy do Wrocławia w liczbie pracujących wg miejsca zamieszkania w 2012 roku (%)	9
Rysunek 3. Sieć drogowa i kolejowa na terenie WrOF	12
Rysunek 4. Wrocławski węzeł kolejowy	15
Rysunek 5. Dostępność kolejowa gmin do Wrocławia	17
Rysunek 6. Liczba połączeń kolejowych gmin do i z Wrocławia w ciągu doby	18
Rysunek 7. Liczba bezpośrednich połączeń autobusowych w ciągu doby (wg stanu na 13 listopada 2013 r.)	20
Rysunek 8. Bilans liczby mieszkań oddanych do użytku w latach 1998-2012 na 1000 mieszkańców	27

Spis tabel

Tabela 1. Liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych ogółem w latach 2009-2012	13
Tabela 2. Gęstość sieci kolejowej w Polsce	14
Tabela 3. Liczba nowo oddanych do użytku mieszkań w miastach na tle województwa dolnośląskiego i Polski w latach 2009-2012	26
Tabela 4. Pomiary stężeń substancji w automatycznych stacjach pomiarowych strefy aglomeracja wrocławska	31
Tabela 5. Pomiary stężeń substancji w manualnych stacjach pomiarowych strefy aglomeracja wrocławska i strefy dolnośląskiej	32
Tabela 6. Ścieki odprowadzone w miastach i gminach w latach 2003 i 2007-2012 (w dem ³)	37
Tabela 7. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminach ZIT WrOF w latach 2009-2012 (w km)	38
Tabela 8. Aglomeracje ściekowe znajdujące się na terenie WrOF	39
Tabela 9. Liczba mieszkańców Obszaru korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2007 i 2011-2012r.	39
Tabela 10. Mieszkania ogółem pod względem dostępu do wodociągu w 2011 roku	42
Tabela 11. Ocena poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie tras rekreacyjnych	46
Tabela 12. Stopień dostosowania infrastruktury do potrzeb osób w wieku poprodukcyjnym	48
Tabela 13. Analiza SWOT dla WrOF w kontekście ładu przestrzennego	49
Tabela 14. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminach i miastach w latach 2009-2012, stan na 31.12.2012	51
Tabela 15. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON według liczby pracujących w gminach i miastach, stan na 31.12.2012	52
Tabela 16. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminach i miastach w latach 2008-2012, stan na 31.12.2012	53
Tabela 17. Dochody budżetów gmin ogółem w latach 2008-2012 (w zł)	56
Tabela 18. Dochody własne gmin jako % dochodów ogółem w latach 2008-2012	57
Tabela 19. Udziały gmin w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa jako % dochodów ogółem w latach 2008-2011	58
Tabela 20. Wydatki z budżetów gmin ogółem w latach 2008-2012 (w zł)	58
Tabela 21. Wydatki majątkowe inwestycyjne oraz wydatki bieżące budżetów gmin jako % wydatków ogółem w latach 2009-2012	59
Tabela 22. Analiza SWOT dla WrOF w kontekście ładu gospodarczo-finansowego	61
Tabela 23. Dynamika zmian liczby ludności w miastach na tle województwa dolnośląskiego i Polski w latach 2003, 2007-2012	63
Tabela 24. Przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w miastach na tle gmin miejskich województwa dolnośląskiego i Polski w latach 2003, 2007-2012	64
Tabela 25. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w gminach i miastach na tle województwa dolnośląskiego i Polski ^a w latach 2003, 2007-2012 (w os.)	65
Tabela 26. Odsetek dzieci w wieku 3 - 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2011-2012	68
Tabela 27. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2012/2013	71

Tabela 28. Liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców w województwie dolnośląskim w latach 2003, 2007-2012 na tle wybranych województw i Polski	73
Tabela 29. Udział w organizacjach, stowarzyszeniach itp. (w %) we Wrocławiu, 2010 rok	75
Tabela 30. Dynamika zmian liczby bezrobotnych w latach 2003 i 2007-2012 (w os.)	77
Tabela 31. Liczba długotrwale bezrobotnych w gminach w latach 2008-2011	80
Tabela 32. Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminach w latach 2008-2012	81
Tabela 33. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w gminach w latach 2008-2012 (w %)	82
Tabela 34. Odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych w 2012 roku	84
Tabela 35. Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w gminach w latach 2003, 2007-2012	85
Tabela 36. Deklarowane trudności z dostępem do usług medycznych wśród mieszkańców Wrocławia (%), we Wrocławiu, 2010 rok	87
Tabela 37. Stopień poinformowania i uczestnictwo badanych w programach profilaktycznych i diagnostycznych realizowanych w mieście we Wrocławiu (%), 2010 rok	88
Tabela 38. Wskaźniki dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi według województw, 2012 rok	91
Tabela 39. Rodziny zastępcze w powiatach wchodzących w skład WrOF, 2012 rok	92
Tabela 40. Wykaz hotspotów z publicznym dostępem do Internetu na terenie WrOF w 2014 r.	92
Tabela 41. Analiza SWOT dla WrOF w kontekście ładu społecznego	95
Tabela 42. Analiza SWOT dla WrOF w kontekście 3 ładów	99
Tabela 43. Struktura celu, priorytetów i działań Strategii ZIT WrOF	105
Tabela 44. Wskaźniki monitoringu Działania 1.1.	108
Tabela 45. Wskaźniki monitoringu Działania 1.2	111
Tabela 46. Wskaźniki monitoringu Działania 1.3	113
Tabela 47. Wskaźniki monitoringu Działania 1.5	115
Tabela 48. Wskaźniki monitoringu Działania 1.6	117
Tabela 49. Wskaźniki monitoringu Działania 1.7	120
Tabela 50. Wskaźniki monitoringu Działania 2.1	124
Tabela 51. Wskaźniki monitoringu Działania 2.2	126
Tabela 52. Wskaźniki monitoringu Działania 3.1	131
Tabela 53. Wskaźniki monitoringu Działania 3.2	134
Tabela 54. Wskaźniki monitoringu Działania 3.3	139
Tabela 55. Wskaźniki monitoringu Działania 3.4	144
Tabela 56. Zestawienie dokumentów o charakterze strategicznym i operacyjnym	147
Tabela 57. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF ze Strategią Europa 2020	150
Tabela 58. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF z Krajowym Programem Reform	152
Tabela 59. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF ze Strategią Rozwoju Kraju 2020	153
Tabela 60. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	155
Tabela 61. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF ze Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020	158
Tabela 62. Zestawienie obszarów spójności Strategii ZIT WrOF z RPO WD 2014-2020	161
Tabela 63. Tabela finansowa	172

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba nowo oddanych do użytku mieszkań w gminach w latach 2009-2012	25
Wykres 2. Mieszkania zamieszkane stale według okresu budowy budynku w 2011 roku	28
Wykres 3. Mieszkania ogółem pod względem wyposażenia w ustęp w 2011 roku	41
Wykres 4. Podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w gminach, stan na 31.12.2012	50

Wykres 5. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach (stan na 31.12.2012)	54
Wykres 6. Dynamika zmian liczby ludności w gminach (stan na 31.12.2012, 31.12.2003 = 100)	62
Wykres 7. Przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w gminach w latach 2003, 2007, 2009, 2011 i 2012	64
Wykres 8. Napływ ludności do gmin z miast i ze wsi w 2012 roku (w os.)	66
Wykres 9. Liczba dzieci w przedszkolach na 1 tys. ludności w miastach i gminach wiejskich w latach 2007, 2011 i 2012, stan na 31.12.2012	68
Wykres 10. Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach podstawowych (bez szkół specjalnych) w miastach i gminach wiejskich w latach 2007 i 2011	71
Wykres 11. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w gminach w latach 2007 i 2012 (stan na 31.12.2012)	74
Wykres 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach w latach 2003, 2008 i 2012 (w %)	78
Wykres 13. Długotrwale bezrobotni jako % bezrobotnych ogółem w gminach w latach 2009 i 2011	79
Wykres 14. Udzielone porady w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminach na tle województwa dolnośląskiego i Polski w 2012 roku	86

Załącznik nr 1. Wstępna lista projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym wraz z informacją na temat sposobu ich identyfikacji oraz powiązania z innymi projektami, w tym projektami wybieranymi w trybie pozakonkursowym.

W myśl art. 30 ust. 8 pkt. 4 Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (tzw. „ustawa wdrożeniowa”) Strategia ZIT określa: „wstępną listę projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym wraz z informacją na temat sposobu ich identyfikacji oraz powiązania z innymi projektami, w tym projektami wybieranymi w trybie pozakonkursowym pozytywnie zaopiniowanymi przez właściwą instytucję zarządzającą krajowym programem operacyjnym”.

Lista projektów wskazanych w Strategii ZIT WrOF dzieli się na listę projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym w ramach RPO WD 2014-2020 oraz w ramach POIiŚ 2014-2020.

A) Propozycja listy projektów zgłaszanych do wyboru w trybie pozakonkursowym w ramach programu krajowego została opracowana zgodnie z pismem DPI-I-890-24-SP/12 z dnia 3 lutego 2015 r., w myśl którego, dla związków ZIT wyodrębniono pule środków przeznaczonych na realizację projektów w trybie pozakonkursowym w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. Podział środków finansowych oparto przede wszystkim na kryterium ludnościowym. Wyodrębniono następujące pule środków finansowych dla ZIT WrOF:

1. **13 164 948,00 EUR** w ramach PI 4.iii kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych.
2. **11 524 013,00 EUR** w ramach PI 4.v sieci ciepłownicze.
3. **10 284 270,00 EUR** w ramach PI 4.vi. sieci ciepłownicze w zakresie kogeneracji.
4. **86 711 386,00 EUR** w ramach PI 4.v transport miejski.

Pierwsza pula przeznaczona jest na dofinansowanie projektów aplikowanych przez spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe z terenu WrOF.

Dwie kolejne dedykowane są przedsiębiorcom z sektora energetyczno ciepłego, spełniającym warunki programowe na realizację zadań inwestycyjnych, polegających na budowie sieci ciepłowniczych skojarzonych z wysokosprawną kogeneracją oraz przebudowie sieci ciepłowniczych celem zastąpienia istniejących kotłowni/lokalnych źródeł ciepła. Głównym celem propozycji projektów jest wsparcie sektora mieszkalnego i użyteczności publicznej oraz ograniczenie emisji CO₂ oraz pyłów. Warunkiem dofinansowania jest wpisanie projektu do Strategii ZIT WrOF oraz jej pozytywne zaopiniowanie. Proces ten poprzedzają konsultacje propozycji projektów prowadzone przez instytucje szczebla krajowego, tj. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Ministerstwo Gospodarki i Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Powyższa zasada dotyczy także projektów finansowanych na realizację projektów dot. infrastruktury transportu zbiorowego, ze szczególnym naciskiem na rozwój infrastruktury szynowej i zakup taboru.

Proces opiniowania propozycji projektów opiera się na wzorze fiszki projektu komplementarnego autorstwa Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju. W treści fiszek projektowych znajduje się opis powiązania z innymi projektami, co wypełnia przesłanki ustawowe. W sektorze energetyczno-cieplnym powiązanie między projektowe zidentyfikowano na płaszczyźnie celu, jakim jest ograniczenie emisji CO₂ oraz redukcji pyłów, które powstają w tradycyjnych, lokalnych źródłach niskiej emisji tj. w kotłowniach i piecach indywidualnych. Planowane do realizacji projekty w zakresie sieci ciepłowniczych lub chłodniczych spełniają ponadto wymogi "efektywnego systemu ciepłowniczego i chłodniczego" w rozumieniu art. 2 pkt. 41 dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej. Część projektów powiązana jest inwestycyjnie w grupy zadań, jako następujące po sobie etapy, wzajemnie się uzupełniające, uzupełniane również przez planowane do realizacji na terenie WrOF wiązki projektów z zakresu PI 3.3 RPO WD 2014-2020. Propozycje projektów zgłoszono w toku międzygminnych konsultacji przy udziale partnerów biznesowych, tj. przedsiębiorstw energetyczno - cieplnych z terenu WrOF.

W obszarze niskoemisyjnego transportu miejskiego powiązania pomiędzy projektami dotyczą wspólnego celu środowiskowego, jakim jest promowanie niskoemisyjnych rozwiązań dla zbiorowej komunikacji miejskiej poprzez wsparcie infrastruktury transportu szynowego oraz efektywnych rozwiązań multimodalnych integrujących różne środki lokomocji. Efektem realizacji projektów będzie wzmocnienie trendu zastępowania komunikacji indywidualnej przyjazną środowisku komunikacją zbiorową, ograniczenie zanieczyszczeń powietrza oraz redukcja CO₂. W obszarze rozwoju niskoemisyjnego transportu publicznego prym wiodzie miasto centralne WrOF wspierane przez sąsiednie ośrodki miejskie.

Dodatkowym narzędziem identyfikacji propozycji projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym w ramach POIiŚ 2014-2020 jest Kontrakt Terytorialny Województwa Dolnośląskiego.

B) Lista projektów zgłaszanych do wyboru w trybie pozakonkursowym w ramach programu regionalnego, spełnia przesłanki określone w art. 38 ust. 2 i 3 ustawy, tj. obejmuje projekty dotyczące zadań publicznych o strategicznym znaczeniu dla WrOF, które powinny być realizowane przez podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie, co wynika ze specyfiki charakteru i celu projektów.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020, ze względu na jednoznaczne określenie podmiotów realizujących projekty oraz ich specyfikę wskazuje tryb pozakonkursowy jako podstawowy dla Priorytetu Inwestycyjnego 5.1 *Drogowa dostępności transportowa* oraz dla Priorytetu Inwestycyjnego 5.2. *System transportu kolejowa*.

Również Zintegrowane Inwestycje Terytorialne realizowane w ramach programu regionalnego we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym wskazują tryb pozakonkursowy jako podstawowy dla wyboru projektów inwestycyjnych w rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej o strategicznym znaczeniu dla Obszaru.

Wytyczne Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020 w Podrozdziale 8.2 dotyczącym identyfikacji i zgłaszania projektów w trybie pozakonkursowym dają możliwość uznania za zgłoszone projektów wskazane w dokumentach strategicznych.

W Strategii ZIT wskazano zatem projekty zgodne z dokumentami programowymi RPO WD 2014-2020, na podstawie wewnętrznych konsultacji i rozmów członków ZIT WrOF, a także w toku prac z konsultantem zewnętrznym, któremu udzielono zamówienia publicznego na identyfikację projektów o strategicznym znaczeniu dla WrOF.

Podobnie jak w przypadku programu krajowego, projekty wybierane w trybie pozakonkursowym w ramach RPO WD 2014-2020 podlegają konsultacjom z IZ RPO WD oraz wymagają uzgodnienia z zarządcami infrastruktury drogowej i kolejowej w zakresie ich partycypacji w rzeczowej i finansowej realizacji projektów .

Inwestycje w infrastrukturę transportu kolejowego mają służyć przełamaniu głównej bariery rozwoju WrOF jaką jest niewydolność systemu komunikacyjnego, w szczególności niedostateczne wykorzystanie transportu kolejowego - mimo jego ogromnego historycznie uwarunkowanego potencjału sieciowego. Podstawową płaszczyzną powiązania tych projektów jest wspólny cel w zakresie usprawnienia i uatrakcyjnienia kolejowych przewozów pasażerskich, tj. wzrost udziału transportu kolejowego w systemie transportu zbiorowego aglomeracji wrocławskiej.

Powiązanie projektów drogowych zostało zdefiniowane na płaszczyźnie wspólnego celu jakim jest poprawa stanu infrastruktury drogowej, podniesienie jej standardów i podstawowych parametrów jezdnych oraz wzrost poziomu bezpieczeństwa na drogach wojewódzkich WrOF. Realizacja wiązki projektów pozakonkursowym ma usprawnić ruch potoków pojazdów na najbardziej eksploatowanych trasach wylotowych i wlotowych do ośrodków miejskich, celem zmniejszenia zakorkowania centrów, skrócenia czasu przejazdu oraz ograniczenia uciążliwości środowiskowej powodowanej niską emisją samochodową.

RPO WD 2014-2020

Lista zadań inwestycyjnych w modernizację kolejowej infrastruktury liniowej - celem wzrostu liczby pasażerów korzystających z transportu kolejowego we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym. Finansowane w ramach RPO WD 2014-2020 z alokacji dla ZIT WrOF						
Wiązka projektów punktowych w modernizację / budowę infrastruktury kolejowej PKP PLK S.A.						
Wnioskodawca - Inicjator <i>(JST - członek ZIT WrOF)</i>	Tytuł Projektu	Okres realizacji (kwartalnie)	Wartość brutto PLN	Wartość netto PLN	Wartość dofinansowania PLN (85% netto)	Opis projektu / krótka charakterystyka
Gmina Wrocław /do ustalenia Beneficjent lub Beneficjenci Projektu/	Budowa przystanku kolejowego Wrocław Lamowice (lub Iwiny) na linii kolejowej nr 276	do ustalenia na dalszym etapie prac	4 674 000,00	3 800 000,00	3 230 000,00	Budowa nowego przystanku kolejowego na linii nr 276 w rejonie Iwin o roboczej nazwie "Wrocław Lamowice" albo "Iwiny". Proponowany zakres Projektu obejmuje budowę przystanku kolejowego wraz z niezbędną infrastrukturą kolejową (zakres PKP PLK S.A.) oraz budowę infrastruktury towarzyszącej (parkingi P&R, B&R, drogi dojazdowe, ciągi piesze) na terenie Gminy Siechnice. Szczegółowy zakres do określenia na dalszym etapie prac - po uzyskaniu stanowiska Gminy Siechnice i PKP PLK S.A.
Gmina Wrocław /Beneficjent: PKP PLK/	Modernizacja przystanku kolejowego Wrocław Muchobór wraz z przejazdem i ciągiem pieszym	I.2016 - II.2017	10 590 300,00	8 610 000,00	7 318 500,00	Modernizacja przystanku kolejowego Wrocław Muchobór wraz z przebudową przejazdu i ciągu pieszego przy ul. Traktatowej we Wrocławiu. Projekt obejmuje przebudowę nawierzchni drogowej wraz z budową nowego chodnika, przebudowę nawierzchni kolejowej, kompleksową przebudowę peronów kolejowych oraz ich dostosowanie peronów do potrzeb osób niepełnosprawnych. Celem Projektu jest poprawa bezpieczeństwa i komfortu korzystania przez pasażerów oraz zmniejszenie skutków negatywnego oddziaływania na środowisko.

Gmina Kąty Wrocławskie	Budowa nowego przystanku kolejowego wraz z centrum przesiadkowym w miejscowości Mokronos Górny	I.2018 - IV.2018	5 958 000,00	4 843 902,44	4 117 317,07	Budowa nowego przystanku kolejowego na linii 274 w Mokronosie Górnym składającego się z dwóch peronów wraz z infrastrukturą towarzyszącą (parking na ok. 60 pojazdów, B&R)
Gmina Siechnice	Modernizacja stacji i przystanków kolejowych Święta Katarzyna, Siechnice oraz Żerniki Wrocławskie-Smardzów na potrzeby kolei aglomeracyjnej w ramach ZIT WrOF.	IV.2016 - IV.2017	4 920 000,00	4 000 000,00	3 400 000,00	Realizacja kompleksowego programu modernizacji stacji i przystanków kolejowych w zakresie robót ogólnobudowlanych wynikających z obecnego stanu technicznego obiektów w celu przywrócenia pełnej funkcjonalności związanej z obsługą ruchu kolejowego.
Wartość łączna projektów punktowych			20 184 300,00	16 410 000,00	13 948 500,00	
Przedsięwzięcie Wrocławia, Czernicy i Jelcza-Laskowic we współpracy z PKP PLK S.A.: "Rewitalizacja linii kolejowej nr 292 na odcinku Jelcz Miłoszyce - Wrocław Sołtysowice w celu przywrócenia przewozów aglomeracyjnych wraz z budową nowych przystanków i infrastrukturą towarzyszącą"						
BENEFICJENT	Tytuł Projektu	Okres realizacji (kwartalnie)	Wartość brutto PLN	Wartość netto PLN	Wartość dofinansowania PLN (85% netto)	Opis projektu / krótka charakterystyka
PKP PLK S.A.	Rewitalizacja linii kolejowej i infrastruktury PLK PKP S.A.	Brak danych	66 000 000,00	53 658 536,59	45 609 756,10	Rewitalizacja infrastruktury linii kolejowej PKP PLK S.A.

Gmina Wrocław	Budowa infrastruktury towarzyszącej na terenie Gminy Wrocław niezbędnej do realizacji przewozów aglomeracyjnych					
	Zadanie 1: Budowa strategicznego parkingu P&R Wrocław Łany przy granicy Wrocławia dla osób dojeżdżających z gmin Jelcz, Czernica, Długołęka wraz z drogą dojazdową.	I kwartał 2016 - IV kwartał 2017 terminy wstępne	2 030 000,00	1 650 406,50	1 402 845,53	Celem projektu jest budowa infrastruktury towarzyszącej na terenie Gminy Wrocław, niezbędnej dla przewozów pasażerskich na linii kolejowej nr 292 tj. - budowa parkingu P&R na 150 m.p. o powierzchni ok. 4000 m2 w rejonie planowanego przystanku kolejowego Wrocław Łany, - budowa drogi dojazdowej do parkingu o dł. ok. 165 m, szer. 7 m, - budowa 5 parkingów B&R przy nowych i istniejących stacjach i przystankach kolejowych oraz ciągu pieszego do stacji Wrocław Swojczyce.
	Zadanie 2: Budowa 5 parkingów systemu B&R na przystankach i stacjach kolejowych wraz z budową ciągu pieszego do stacji Wrocław Swojczyce					
Gmina Czernica	Zadanie 3: Budowa 4 wiat systemu B&R i 1 parkingu systemu P&R na przystankach zlokalizowanych w Gminie Czernica	III kw 2016 - III kw 2017	984 000,00	800 000,00	680 000,00	Parkingi z wiatami na 50 rowerów każda zlokalizowane w m. Chrząstawa Mała, Nadolice Wielkie, Nadolice Małe i Kamieniec Wrocławski /Dobrzykowice przy planowanych przystankach. Parking na 30 samochodów zlokalizowany przy przystanku Kamieniec Wrocławski/Dobrzykowice. Parkingi na min. 15-20 samochodów przy planowanych przystankach w m. Chrząstawa Mała, Nadolice Wielkie, Nadolice Małe

Gmina Jelcz-Laskowice	Zadanie 4: Przebudowa drogi dojazdowej do parkingu i dworca PKP w Jelczu-Miłoszycach	Zależny od realizacji zadania głównego przez PLK PKP S.A., które obejmowało będzie również budowę P&R przy stacji Jelcz-Miłoszyce - (na działce nr 339, AM 2, obręb Miłoszyce, należącym do PLK PKP).	600 000,00	487 805,00	510 000,00	Zadanie Gminy: przebudowa drogi dojazdowej (działka gminna nr 475, AM 2, obręb Miłoszyce) o powierzchni asfaltowej wraz z budową chodnika, i odwodnieniem o długości 270 mb., 7 lamp oświetleniowych.
Wartość łączna projektu obszarowego			69 614 000,00	56 596 748,09	48 202 601,63	
Wszystkie projekty łącznie w trybie pozakonkursowym			89 798 300,00	73 006 748,09	62 151 101,63	

Lista zadań inwestycyjnych w modernizację infrastruktury dróg wojewódzkich WrOF

Wnioskodawca - Inicjator (JST - członek ZIT WrOF)	Tytuł Projektu (zawierający m.in. główny cel, narzędzie jego realizacji, lokalizację, numery dróg, nazwy ulic, etc.)	Okres realizacji (kwartalnie)	Wartość brutto PLN	Wartość netto PLN	Opis projektu (możliwie syntetyczny zawierający najważniejsze parametry inwestycji, rozwinięcie celu głównego, oczekiwane rezultaty transportowe, diagnozę stanu obecnego, etc.)
Gmina Wrocław	Przebudowa ul. Buforowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 395 we Wrocławiu	I kw. 2017 - IV kw. 2018/I kw. 2019	75 144 550,00	61 093 130,08	Zadanie swym zakresem obejmuje przebudowę ul. Buforowej na odcinku od wiaduktu kolejowego do granicy miasta. Zadanie obejmuje również przebudowę wiaduktu kolejowego na linii nr 349 Św. Katarzyna – Wrocław Kuźniki z uwzględnieniem rezerwy dla linii Wrocław – Jedlina Zdrój, przebudowę przejazdu kolejowego linii kolejowej nr 285 Wrocław - Jedlina Zdrój, budowę dwóch jezdni (2x2) na odcinku od wiaduktu do ul. Konduktorskiej, ronda (skrzyżowanie z ul. Terenową i Buforową Boczną). Ponadto planuje się budowę jezdni, skrzyżowań, ścieżek rowerowych, chodników, ciągu pieszego, zjazdów obsługujących posesje publiczne i prywatne, zatok autobusowych, przejść dla pieszych z azylami ze wzbudzaną sygnalizacją świetlną. Na całym odcinku przebudowana zostanie infrastruktura drogowa, podziemna, odwodnienie, oświetlenie, przewidziana rezerwa pod przyszłe ewentualne ekrany akustyczne. Projekt przewiduje również pozostawienie rezerwy terenowej pod przyszłe torowisko tramwajowe biegnące po zachodniej stronie ul. Buforowej. Przewiduje się możliwość etapowania zadania. Rezultatem inwestycji będzie poprawa przepustowości oraz bezpieczeństwa drogowego, wyprowadzenie ruchu drogowego poza miasto.

Gmina Wrocław	Przebudowa dróg w ciągu drogi wojewódzkiej nr 342 (ul. Zajączkowska, ul. Pęgowska, ul. Pełczyńska, ul. Obornicka)	2018 - 2019	20 000 000,00	16 260 162,60	W ramach zadania przewiduje się poprawę stanu nawierzchni poprzez jej wymianę oraz dobudowa jednostronnego chodnika (15 km) dla ul. Zajączkowskiej - długość całkowita - 2 km, ul. Pęgowskiej 0,9 km, ul. Pełczyńskiej 2,1 km (z jednostronnym chodnikiem) oraz dla ul. Obornickiej – ok. 750 m od ul. Bezpiecznej do ul. Bałtyckiej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 342. Wzdłuż przebudowywanego odcinka ul. Obornickiej przewiduje się budowę chodników, zatoki autobusowej, budowę sygnalizacji świetlnej na skrzyżowaniu z ul. Bezpieczną oraz zmianę geometrii skrzyżowania z ul. Bałtycką wraz z przebudową przejazdu tramwajowego. Rezultatem inwestycji będzie poprawa przepustowości oraz bezpieczeństwa drogowego, wyprowadzenie ruchu drogowego poza miasto
Gmina Wrocław	Rozbudowa ul. Osobowickiej od Obwodnicy Śródmiejskiej do ul. Lipskiej –droga wojewódzka nr 327.	2017 - 2018	26 820 212,00	21 805 050,41	Zadanie obejmuje rozbudowę układu drogowego ulicy do parametrów klasy „Z” na odcinku około 1,3 km, wykonanie obustronnych chodników, parkingu rowerowego, peronów tramwajowych, przystanków autobusowych, zatok postojowych. W ramach zadania przewiduje się również przebudowę skrzyżowania ulicy Osobowickiej z ulicą Krotoszyńską, przebudowę infrastruktury technicznej, w tym: oświetlenia, odwodnienia sieci wodociągowej i kanalizacji oraz usunięcie kolizji z sieciami infrastruktury technicznej. Ponadto przewidziano również przebudowę torowiska tramwajowego polegającą na dostosowaniu układu geometrycznego torów do obowiązujących wymogów, poprawie komfortu i bezpieczeństwa. Zakres dotyczy pętli oraz odcinka od pętli „Osobowice” do przejazdu przez północną jezdnię tej ulicy. Rezultatem inwestycji będzie poprawa bezpieczeństwa drogowego i usprawnienie komunikacji na terenie miasta.
Gmina Wrocław	Mosty Chrobrego w ciągu drogi wojewódzkiej nr 455	IV kw 2016- IV kw 2017	30 000 000,00	24 390 243,90	Przebudowa istniejącego obiektu wraz z poszerzeniem o obustronne ścieżki rowerowe
Gmina Wrocław	Przebudowa mostu Żernickiego w ciągu ul. Żernickiej - droga wojewódzka nr 362	III kw. 2015 - IV kw. 2016/I kw. 2017	13 391 000,00	10 886 991,87	Budowa nowego obiektu (z rozbiórką istniejącego obiektu, budową mostu tymczasowego)
Gmina Wrocław	Rozbudowa ul. Wilkszyńskiej wraz ze skrzyżowaniem z ul. Marszowicką i ul. Główną, budową chodnika w ul. Główniej na odcinku od ul. Stabłowickiej do ul. Marszowickiej oraz ronda na skrzyżowaniu ul. Główniej z ul. Stabłowicką – ciąg drogi wojewódzkiej nr 336	2018 - 2019	7 900 000,00	6 422 764,23	W ramach zadania przewidziano rozbudowę ul. Wilkszyńskiej (750m + 550 - 650m) w zakresie wymiany nawierzchni, budowę ciągu pieszo – rowerowego, odwodnienia i oświetlenia, budowę chodnika w ul. Główniej na odcinku od ul. Stabłowickiej do ul. Marszowickiej wraz ze skrzyżowaniem z ul. Marszowicką i ul. Główną na odcinku około 0,5 km oraz budowę ronda na skrzyżowaniu ul. Główniej z ul. Stabłowicką w ciągu drogi wojewódzkiej nr 336. Wykonana zostanie wymiana nawierzchni, roboty związane z budową chodników, regulacja krawężników i studni infrastruktury technicznej. Rezultatem inwestycji będzie poprawa przepustowości oraz bezpieczeństwa drogowego, wyprowadzenie ruchu drogowego poza miasto

Miasto Oleśnica Partner: DSDiK	Budowa łącznika dróg wojewódzkich nr 340 i 451	I kw 2017- IV kw 2018	20 000 000,00	16 260 162,00	Planuje się budowę drogi jednojezdniowej o długości ok. 2,5 km oraz przebudowę skrzyżowania ul. Warszawskiej w miejscowości Spalice z dawną drogą nr 25 na skrzyżowanie skanalizowane lub rondo, budowę skrzyżowań nowej drogi z ul. Wileńską i ul. Krzywoustego (w formie rondo). Wybudowanie ok 2,5 km łącznika od węzła Gęsia Górka drogi S8 do skrzyżowania ul. Krzywoustego z linią kolejową nr 181 z wiaduktem nad linią kolejową 181 i węzłem drogowym w ul. Krzywoustego spowoduje przeniesienie ciężkiego transportu tranzytowego poza obszary zabudowane, skróci czas przejazdu i zmniejszy emisję spalin do atmosfery.
Miasto Oleśnica Partner: DSDiK	Modernizacja ul. Dobroszyckiej od ul. Wojska Polskiego do węzła Dąbrowa drogi S8	I kw 2017- IV kw 2018	4 000 000,00	3 252 032,00	Modernizacja ul. Dobroszyckiej od ul. Wojska Polskiego do węzła Dąbrowa drogi S8. Planowana przebudowa -modernizacja drogi wojewódzkiej 340 dotyczy odcinka o długości ok. 1,32 km od granicy miasta i wsi Dąbrowa do skrzyżowania z ul. Wojska Polskiego, planowanego do przebudowy na rondo. Po modernizacji powinna to być droga o jezdni o szer. 6,0 m + chodnik o szer. po 1,5 m po jednej stronie i ścieżka pieszo/rowerowa o szer. 3,5 m po drugiej stronie jezdni. Skrzyżowanie ul. Dobroszyckiej z ul. Wojska Polskiego powinno być przebudowane na rondo – lub na skrzyżowanie z sygnalizacją świetlną. Celem projektu jest eliminacja „wąskiego gardła” i stworzenie spójnego, spełniającego normy, regionalnego systemu drogowego, umożliwiającego skomunikowanie Miasta Oleśnica z trasą S8, a także powiązanie zewnętrznych połączeń drogowych z istniejącym systemem dróg.
Gmina Oborniki Śląskie, Partner: DSDiK	Poprawa dostępności transportowej dróg wojewódzkich oraz łączących się z nią dróg gminnych w miejscowości Oborniki Śląskie.	2015 - III kwartał - 2017 II Kwartał	5 000 000,00	3 850 000,00	Projekt przewiduje przebudowę ciągu komunikacyjnego wiążącego kilka dróg wojewódzkich oraz gminnych. Ma na celu przebudowę odcinka drogi woj. 342 od skrzyżowania z ul. Ciecholowicką – poprzez dr. woj. 340, aż do skrzyżowania z drogą gminną z ul. Spółdzielczą - około 3,8 km. Niniejszy projekt w ramach jednego ciągu przewiduje również przebudowę skrzyżowania dr. woj. 342 z ulicą Łokietka, Trzebnicką (drogi gminne) oraz ul. Dworcową (dr. woj. 343). Na niektórych odcinkach Beneficjent wystąpi do właściwego Ministra o odstępstwo w zakresie wykonania części dróg aby nie zwiększać szerokości jezdni – ze względu na zabytkowe zadrzewienie części ulic Obornik Śląskich. Na tych odcinkach prace polegać będą na wymianie konstrukcji drogi wraz z nawierzchnią przy zachowaniu istniejących parametrów geometrycznych dróg (zwłaszcza szerokości jezdni). Zastosowane rozwiązania znacznie poprawią bezpieczeństwo oraz uporządkują ruch pojazdów i pieszych na skrzyżowaniu dróg wojewódzkich nr 342 i 343 oraz trzech dróg gminnych. Ponadto przebudowa w/w skrzyżowania znacznie poprawi wzajemną widoczność dla wszystkich uczestników ruchu, zwłaszcza dla osób wyjeżdżających z ulicy Trzebnickiej, gdzie widoczność jest bardzo ograniczona. Zadanie swym zakresem obejmie przebudowę jezdni ulic, budowę chodnika i oświetlenia drogowego, parkingu, zagospodarowanie terenów zieleni. Rezultatem inwestycji będzie poprawa bezpieczeństwa drogowego poprzez wprowadzenie ruchu okrężnego, jako sposobu na uspokojenie ruchu w tym rejonie miasta. Gmina Oborniki planuje przebudowę ciągów pieszych i rowerowych, oznakowanie poziome i pionowe. W pobliżu skrzyżowania znajdują się budynki mieszkalne, administracji publicznej, Dworzec Główny Oborniki Śl., Dom Kultury, sklepy i zakłady przemysłowe oraz komisariat policji. Projekt zostanie zrealizowany w trybie zaprojektuj i wybuduj.
WARTOŚĆ ŁĄCZNIE			202 255 762,00	164 220 537,09	

POIŚ 2014-2020

PI 4.v POIŚ 2014 - 2020 Niskoemisyjny transport miejski

LISTA PODSTAWOWA					
propozycji projektów POIŚ 2014 - 2020 _ PI 4.v					
"Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu"					
Lp.	Wnioskodawca	Tytuł Projektu	Wartość Projektu brutto (mln)	Wartość Projektu netto (mln)	Wartość dofinansowania (mln)
1	Gmina Wrocław	Budowa wydzielonej trasy masowego ekologicznego transportu zbiorowego we Wrocławiu METROBUS	108 000 000,00	87 804 878,05	65 853 659,00
2	Gmina Wrocław	Zintegrowany System Transportu Szynowego w Aglomeracji i we Wrocławiu - Etap III A (ul. Hubska, ul. Popowicka - Długa)	158 700 000,00	129 024 390,24	96 768 293,00
3	Gmina Wrocław	Modernizacja floty taboru tramwajowego we Wrocławiu pod względem polepszenia efektywności energetycznej oraz zapewnienia dostępności dla osób o ograniczonej sprawności poruszania - Etap I	334 560 000,00	272 000 000,00	204 000 000,00
4	Gmina Siechnice	Promowanie strategii niskoemisyjnych na terenie gminy Siechnice- budowa multitalmodalnych centrów przesiadkowych	2 000 000,00	1 626 016,26	1 500 000,00
SUMA			603 260 000,00	490 455 284,55	368 121 952,00
LISTA REZERWOWA					
propozycji projektów POIŚ 2014 - 2020 _ PI 4.v					
1	Gmina Wrocław	Zintegrowany System Transportu Szynowego w Aglomeracji i we Wrocławiu - Etap III B (ul. Sucha, Jagodno)	95 270 000,00	77 455 284,55	58 091 464,00
2	Gmina Wrocław	Modernizacja floty taboru tramwajowego we Wrocławiu pod względem polepszenia efektywności energetycznej oraz zapewnienia dostępności dla osób o ograniczonej sprawności poruszania - Etap II	359 160 000,00	292 000 000,00	219 000 000,00
3	Gmina Wrocław	Rozbudowa infrastruktury dla integracji komunikacji miejskiej i regionalnej we Wrocławiu - Obszar Hali Stulecia	91 020 000,00	74 000 000,00	55 500 000,00
4	Gmina Wrocław	Uruchomienie pierwszej linii kolejowo - tramwajowych przewozów aglomeracyjnych - linia tramwaju dwusystemowego	412 000 000,00	334 959 349,59	251 219 512,00
SUMA			957 450 000,00	443 455 284,55	332 591 464,00

PI 4.v POIiŚ 2014 - 2020 Nadrzędnym celem zgłoszonych projektów ma być poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla jakości życia ludzi czyli zmniejszenie tzw. „niskiej emisji”. Cel realizowany będzie poprzez zastępowaniu indywidualnych źródeł ciepła przez wykorzystywanie ciepła systemowego z efektywnych systemów ciepłowniczych. Inwestycje mają przyczynić się do zmniejszenia zużycia nieodnawialnej energii pierwotnej, zmniejszenia emisji CO₂ i zmniejszenia emisji pyłu do atmosfery. Wspierana będzie poprawa efektywności dystrybucji ciepła do odbiorców poprzez przebudowę sieci ciepłowniczych w tym likwidację zbiorowych i indywidualnych źródeł niskiej emisji, w tym w budynkach mieszkalnych poprzez podłączenie ich do efektywnych systemów ciepłowniczych i chłodniczych .

<p align="center">LISTA PODSTAWOWA propozycji projektów POIiŚ 2014 - 2020 _ PI 4.v. <i>"Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu"</i></p>						
Lokalizacja	Lp.	Wnioskodawca	Tytuł Projektu	Wartość Projektu brutto (mln)	Wartość Projektu netto (mln)	Wartość dofinansowania (mln)
Wrocław	1	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Budowa sieci ciepłowniczej 2xdn200/150/125/100/80 w rejonie ulic. Jaracza, Damrota, Młodnickiego i Bacha	2,46	2,00	1,50
	2	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Wykonanie sieci ciepłowniczej magistralnej 2xDn200/150 mm o długości ok. 950 mb w rejonie ul. Kamieńskiego we Wrocławiu	2,46	2,00	1,50
	3	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przebudowa sieci ciepłowniczej kanałowej 2xDn200-2xDn65 mm o długości ok.2100 mb w rejonie ulic Kiełczowska, Litewska i Żmudzka we Wrocławiu	3,94	3,20	2,40
	4	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Likwidacja węzła grupowego przy ul. Słubickiej 20 we Wrocławiu	0,54	0,44	0,33
	5	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Likwidacja węzła grupowego przy ul. Sudeckiej 119a we Wrocławiu	0,69	0,56	0,42
	6	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przebudowa sieci ciepłowniczej wzdłuż ulicy Parnickiego o średnicy 2 x dn 500 i 2 x Dn 50 od komory K-IV/13 do komory KIV/15 we Wrocławiu" Budowa sieci ciepłowniczej 2xdn250 od ul. Żmigrodzkiej w kierunku ul. Kminkowej (obr. Lipa Piotrowska)	3,01	2,50	1,88
	7	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przebudowa sieci siec magistralna wzdłuż ul. Traugutta od budynku przy ul. Krawieckiej 1 do komory K-Ia/11/7 o średnicy 2xDn400mm i długości ok. 530 mb	3,20	2,60	1,95

	8	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przebudowa wraz z przełożeniem istniejącej sieci ciepłowniczej zlokalizowanej na zabytkowych Moście Pomorskim Południowym pod dnem rzeki Odry we Wrocławiu	8,00	6,50	4,88
	9	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przebudowa sieci ciepłowniczej kanałowej 2xDn 500-2xDn40 mm o długości ok.1000 mb wzdłuż ulicy Kamińskiego	2,89	2,35	1,76
	10	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Budowa sieci ciepłowniczej do nowego osiedla Towarzystwa Budownictwa Społecznego (TBS) Stabłowice	14,10	11,50	8,63
	11	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przyłączanie nowych – istniejących obiektów mieszkaniowych i użyteczności publicznej do sieci ciepłowniczej w roku 2016	1,50	1,16	0,87
	12	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przyłączanie nowych – istniejących obiektów mieszkaniowych i użyteczności publicznej do sieci ciepłowniczej w latach 2017-2018	4,00	3,10	2,33
	13	BD Sp. z o.o.	Projekt Wrocław Ul. Złotostocka - Modernizacja Systemu ciepłego w obrębie miasta Wrocław polegająca na zastąpieniu dwóch źródeł lokalnych wytwarzania ciepła i przyłączeniu budynków do sieci ciepłej miasta Wrocław	0,98	0,80	0,60
	14	Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A.	Likwidacja lokalnych kotłowni, zastąpienie ich kompaktowymi węzłami ciepłymi i przyłączenie do sieci ciepłowniczej we Wrocławiu	5,10	4,15	3,11
	15	Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A.	Rozbudowa sieci ciepłowniczej od ul. Bierutowskiej wraz z przyłączami do Odbiorców Indywidualnych i budynków wielorodzinnych	10,10	8,21	6,16
Siechnice	16	Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A.	Budowa sieci ciepłowniczych Gminie Siechnice: zadanie nr 1 - w rejonie ul. Reja i Kochanowskiego w Siechnicach wraz z przyłączami do Odbiorców Indywidualnych, zadanie nr 2 - w rejonie ul. Storczykowej i Fiołkowej oraz w rejonie ul. Słonecznej i Leszczynowej w Świętej Katarzynie wraz z przyłączami do Odbiorców Indywidualnych.	1,50	1,22	0,91
	17	Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A.	Budowa sieci ciepłowniczych w rejonie ul. Czeremchowej i Kwiatowej na terenie osiedla Prawocin w Siechnicach wraz z przyłączami do Odbiorców Indywidualnych	6,50	5,28	3,96
	SUMA			70,96	57,57	43,17

PI 4.vi POIiŚ 2014 - 2020 Celem projektów jest budowa sieci ciepłowniczej lub sieci chłodu wraz z przyłączeniem, spełniającej w momencie zakończenia projektu wymogi dla efektywnego systemu ciepłowniczego i chłodniczego w rozumieniu art. 2 pkt 41 dyrektywy 2012/27/UE dla budowanych (w ramach osobnego przedsięwzięcia) jednostek wytwarzających energię elektryczną i ciepło w układach wysokosprawnej kogeneracji, w tym z OZE.

W zakresie rzeczowym projektów mieści się budowa nowych sieci ciepłowniczych/chłodniczych wraz z niezbędnymi przyłączami i węzłami ciepłowniczymi mająca na celu przyłączenie nowej mocy nie związanej z zastępowaniem istniejących lokalnych źródeł ciepła (nowi odbiorcy, w odniesieniu do nowych budynków).

LISTA PODSTAWOWA propozycji projektów POIiŚ 2014 - 2020 _ PI 4.vi. <i>"Promowanie wykorzystania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe"</i>						
Lokalizacja	Lp.	Wnioskodawca	Tytuł Projektu	Wartość Projektu brutto (mln)	Wartość Projektu netto (mln)	Wartość dofinansowania (mln)
Wrocław	1	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Budowa sieci ciepłowniczej do nowo powstających osiedli w rejonie Jagodno I etap od ul. Świeradowskiej do ul. Brzozowej	22,14	18,00	13,50
	2	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Budowa sieci ciepłowniczej do osiedla Jagodno II etap od ul. Brzozowej do osiedla Cztery Pory Roku przy ul. Vivaldiego we Wrocławiu	7,38	6,00	4,50
	3	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Budowa sieci ciepłowniczej DN-250 do nowobudowanego osiedla w dzielnicy Psie Pole przy ul. Zielnej "Osiedle Rycerskie"	4,30	3,50	2,63
	4	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przyłączanie nowych – nowo budowanych, obiektów mieszkaniowych i użyteczności publicznej do sieci ciepłowniczej w roku 2016	10,00	7,70	5,78
	5	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przyłączanie nowych – nowo budowanych, obiektów mieszkaniowych i użyteczności publicznej do sieci ciepłowniczej w latach 2017 - 2018	22,00	16,90	12,68

	6	Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A.	Wsparcie działań w zakresie efektywności energetycznej – budowa przyłączy ciepłowniczych wraz z rozbudową istniejących pięciu węzłów cieplnych o funkcję chłodu w celu efektywnego wykorzystania ciepła sieciowego w okresie letnim	7,13	5,80	4,35
	SUMA			72,95	57,90	43,43
LISTA REZERWOWA proponycji projektów POIiŚ 2014 - 2020 _ PI 4.vi.						
Wrocław	1	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Budowa sieci ciepłowniczej 2x dn250 od ul. Żmigrodzkiej w kierunku ul. Kminkowej (obr. Lipa Piotrowska)	14,74	12,00	9,00
	2	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Zasilanie z sieci ciepłowniczej obiektów os. Olimpia Port, Volvo w rejonie ul. Mydlanej	24,00	19,50	14,63
	3	Fortum Power and Heat Polska Sp. z o.o.	Przebudowa i budowa sieci ciepłowniczej o średnicy 2 x dn600/800 od komory K-IV/13/19 przy ul. Paprotnej, do komory K-IV/13 przy ul. Parnickiego tj. do punktu włączenia w IV magistralę Karłowicką	20,91	17,00	12,75
	SUMA			59,65	48,50	36,38

Załącznik nr 2. Zestawienie przedsięwzięć strategicznych

W Strategii ZIT WrOF przedstawiono wykaz przedsięwzięć o strategicznym znaczeniu dla Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, zgodnych z dokumentami programowymi Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, na podstawie wewnętrznych konsultacji i rozmów członków ZIT WrOF, a także w toku prac z konsultantem zewnętrznym w miesiącach październiku i listopadzie 2014 r., któremu udzielono zamówienia publicznego na identyfikację projektów o strategicznym znaczeniu dla WrOF. Niniejsze zestawienie przedsięwzięć strategicznych. zyskało aprobatę Komitetu Sterującego ZIT WrOF.

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego
Wsparcie przedsiębiorczości i sektora badawczego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego
Cele
Cel ogólny: Stymulowanie rozwoju gospodarczego opartego na poprawie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki WrOF oraz poprawa rozpoznawalności i wizerunku WrOF jako atrakcyjnego gospodarczo na szczeblu krajowym i międzynarodowym.
Cele szczegółowe: <ul style="list-style-type: none">- Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw na terenie WrOF i zwiększenie nakładów na działalność B+R w przedsiębiorstwach, w tym zapewnienie warunków do rozwoju.- Dostosowanie oferty instytucji otoczenia biznesu (IOB) do bieżących potrzeb gospodarki,- Umożliwienie środowisku biznesowemu – zwłaszcza MŚP – dostępu do najbardziej zaawansowanych przyrządów pomiarowych i technologii.- Zapewnienie przestrzeni dla lokalizacji podmiotów gospodarczych, spełniających oczekiwania inwestorów, m.in. pod kątem lokalizacji, powierzchni, uzbrojenia oraz przeznaczenia.- Opracowanie i wdrożenie planu promocji gospodarczej i inwestycyjnej WrOF.- Wzrost efektywności i konkurencyjności WrOF w zakresie pozyskiwania inwestorów krajowych i zagranicznych.- Rozpowszechnienie informacji o WrOF oraz ważnych wydarzeniach i strefach aktywności gospodarczej w regionie.
Zakres
WrOF to obszar o dużym potencjale gospodarczym, którego dominantę w tym zakresie stanowi Wrocław jako jego centrum. Walory WrOF stwarzają dobre warunki do inwestowania i rozwoju biznesu. Poza dużym potencjałem gospodarczym, WrOF doświadcza jednak barier spowalniających jego rozwój gospodarczy. Założeniem przedsięwzięcia jest zatem szerokie wsparcie przedsiębiorczości na terenie WrOF poprzez :

1. Działania w zakresie aktywność badawczo-rozwojowej:

- Projekty w zakresie uzupełnienia infrastruktury B+R – IOB służące rozwojowi i profesjonalizacji oferty wsparcia proinnowacyjnego otoczenia biznesu, np. wyposażenie pracowni w urządzenia do prowadzenia projektów B+R (zakup aparatury specjalistycznej i urządzeń laboratoryjnych)
- Wsparcie dla przedsiębiorstw chcących rozpocząć lub rozwinąć działalność B+R: działania wspierające dla firm realizujących projekty B+R z wykorzystaniem zaplecza badawczo- rozwojowego zlokalizowanego w IOB
- Innowacyjne usługi przeznaczone dla przedsiębiorstw korzystających z zaplecza badawczo- rozwojowego zlokalizowanego w IOB szyte na miarę według ich potrzeb.

Wsparciem zostaną objęte projekty zgodne z obszarami inteligentnej specjalizacji regionalnej.

2. Działania w zakresie rozwoju infrastruktury dla przedsiębiorstw:

- Stworzenie warunków dla lokalizacji na terenie WrOF podmiotów gospodarczych poprzez realizację zadań na rzecz uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych
- Stworzenie infrastruktury przyczyniającej się do poprawy otoczenia biznesu (w tym w szczególności infrastruktury przeznaczonej dla przedsiębiorców, jak np. inkubatorów przedsiębiorczości, jak i infrastruktury niezbędnej dla świadczenia specjalistycznych usług laboratoryjnych)

3. Działania w zakresie promocji przedsiębiorstw i oferty gospodarczej WrOF w kraju i za granicą, poprzez:

- Wsparcie procesu inwestycyjnego na terenie WrOF, w tym:
 - stworzenie i uruchomienie zintegrowanego systemu informacji gospodarczej dotyczącej m.in. organizowanych wydarzeń o znaczeniu międzynarodowym, walorów i ofert inwestycyjnych WrOF oraz jego przewag konkurencyjnych, instytucji wsparcia biznesu, raportów dotyczących przedsiębiorczości, rynku pracy i nieruchomości we WrOF).
 - prezentację stref aktywności gospodarczej na międzynarodowych targach branżowych i innych wydarzeniach o charakterze gospodarczym
 - Przeprowadzenie systemowej kampanii promującej atrakcyjność inwestycyjną i gospodarczą WrOF w wymiarze krajowym i międzynarodowym w tym m.in.: organizacja wydarzeń przyciągających potencjalnych inwestorów, prezentacja atutów inwestycyjnych WrOF podczas wizyt inwestorów oraz przeprowadzenie działań informacyjno-reklamowych w kraju i za granicą

Preferowane będą projekty zgodne z obszarami inteligentnej specjalizacji regionalnej oraz wspierające sektor MŚP.

Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)

1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa (PI 1.2)

1.3 Rozwój przedsiębiorczości (PI 1.3)

1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw (PI 1.4)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego

Rozwój e-usług na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Cele

Cel ogólny:

Zwiększenie dostępności e-usług publicznych na terenie WrOF

Cele szczegółowe:

- rozwój e-usług oraz e-informacji związanych z kulturą na terenie WrOF
- zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych przez mieszkańców WrOF i turystów
- zwiększenie uczestnictwa obywateli w życiu publicznym poprzez poprawę dostępności informacji i zasobów publicznych

Zakres

Biorąc pod uwagę zdiagnozowany niewystarczający rozwój e-usług we WrOF istnieje potrzeba wzmocnienia zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych. W planowanych działaniach istotna jest wygoda dla mieszkańców WrOF - e-usługi powinny zapewnić oszczędność czasu i możliwość załatwiania spraw i korzystania z zasobów informacji niezależnie od miejsca pobytu użytkowników. Planowane rozwiązania powinny uwzględniać również zastosowanie nowoczesnych systemów wspomagających komunikację między podmiotami, w tym między podmiotami publicznymi a podmiotami zewnętrznymi.

W ramach przedsięwzięcia przewiduje się 2 projekty:

1. Stworzenie i uruchomienie portalu związanego z kulturą uwzględniającego zastosowanie mobilnych aplikacji (np. aplikacja na smartfony) zgodnie z potrzebami samorządów gminnych (w tym gminnych jednostek organizacyjnych), organizacji pozarządowych oraz pozostałych dostawców usług z zakresu kultury oraz potrzebami użytkowników portalu (mieszkańców WrOF). Portal i aplikacja będą uwzględniać ofertę publiczną jst, ofertę podmiotów świadczących przedmiotowe usługi w trybie realizacji usług publicznych (np. organizacje pozarządowe), a następnie uwzględnione zostaną kolejne propozycje zgłaszane przez: organizatorów wydarzeń artystycznych, festiwalu kultury ludowej, organizacje pozarządowe związane z kulturą, przedstawicieli samorządu terytorialnego, Lokalne Grupy Działania i inne podmioty - związane z kulturą WrOF.

Planowana jest także digitalizacja zasobów i treści kulturowych znajdujących się na terenie WrOF atrakcyjnych turystycznie (np. obiektów muzealnych, książek, filmów, zdjęć, map). Planuje się również dostawę niezbędnego sprzętu informatycznego i oprogramowania (z uwzględnieniem elementu szkoleń dedykowanych moderatorom na poziomie poszczególnych gmin) oraz promocję portalu w mediach elektronicznych i środkach komunikacji publicznej.

2. Stworzenie uniwersalnej warstwy e-usług w architekturze zorientowanej na usługi, która stanie się fundamentem systemów IT we WrOF, oraz budowa pierwszych, zintegrowanych systemów informatycznych w pełni wykorzystujących potencjał tego rozwiązania. W ramach projektu stworzona zostanie reużywalna, obniżająca przyszłe koszty i porządkująca procesy wdrożenia warstwa integracyjna, oraz systemy dostarczające konkretne, potrzebne funkcjonalności w obszarze WrOF.

W ramach tych systemów powinny zostać zrealizowane następujące etapy merytoryczne:

- Centralny system biletowy
- Platforma współpracy jednostek kultury i rozrywki
- Zintegrowana warstwa e-usług i dostępu do informacji
- Rozbudowa i integracji możliwości karty miejskiej
- System informacji o projektach i wydarzeniach
- Platforma „Zaangażowany Wrocław” - platforma partycypacyjna

Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)

2.1 E-usługi publiczne (PI 2.3)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego

Wsparcie infrastruktury transportu niskoemisyjnego na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Cele

Cel ogólny:

Ograniczenie niskiej emisji poprzez wsparcie transportu niskoemisyjnego na terenie WrOF

Cele szczegółowe:

- Poprawa jakości powietrza
- Upowszechnienie korzystania z alternatywnych form transportu dzięki budowie zintegrowanych węzłów przesiadkowych
- Wzrost wykorzystania transportu zbiorowego we WrOF
- Ograniczenie indywidualnego ruchu samochodowego w centrum Wrocławia
- Usprawnienie komunikacji wewnątrz WrOF
- Zwiększenie mobilności wszystkich mieszkańców, zwłaszcza nieposiadających samochodów
- Zwiększenie udziału ruchu rowerowego poprzez stworzenie kompleksowej sieci tras rowerowych w ramach WrOF
- Zwiększenie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego

Zakres

Województwo dolnośląskie, na terenie którego położony jest WrOF, znajduje się w czołówce województw wprowadzających do atmosfery największe ilości zanieczyszczeń. Problem w szczególności dotyczy aglomeracji miejskich, gdzie emisja z mieszkań połączona jest z emisją ze spalin samochodowych oraz emisją z przedsiębiorstw. Potrzebne są zatem działania, które przyniosą pozytywny efekt w dziedzinie polityki niskoemisyjnej.

Budowa spójnego systemu tras rowerowych oraz węzłów przesiadkowych przyczyni się do wzrostu liczby osób podróżujących na co dzień rowerami, a co za tym idzie spowoduje zmniejszenie emisji zanieczyszczeń generowanych przez pojazdy z napędem spalinowym oraz pośrednio - poprawę stanu zdrowia mieszkańców. Budowa dróg rowerowych przez poszczególne gminy stworzy spójną sieć komunikacyjną, będącą alternatywą dla ruchu samochodowego. Usprawniony zostanie ruch między gminami oraz zapewniony zostanie bezpieczny i funkcjonalny dostęp do Wrocławia z otaczających go miejscowości. Dzięki węzłom przesiadkowym (ulożone głównie przy dworcach, stacjach, pętlach tramwajowych) sieć tras rowerowych będzie zintegrowana z transportem zbiorowym - głównie z transportem kolejowym, ale także z autobusowym.

Przedsięwzięcie obejmuje dwie grupy zadań docelowo wspólnie przyczyniające się do rozwoju zrównoważonego transportu i zmniejszenia niskiej emisji:

- budowa tras rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych i infrastruktury towarzyszącej (m.in. stojaki na rowery, parkingi)
- budowa/rozbudowa centrów/węzłów przesiadkowych i obiektów przesiadkowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (m.in. stojaki na rowery, parkingi Park & Ride i Ride & Bike)

Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)

3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych (PI 4.5)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego
Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego
Cele
<p>Cel ogólny: Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na terenie WrOF w aglomeracjach uwzględnionych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych od 2 do 10 tys. RLM zgodnie z wymaganiami Unii Europejskiej</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości wód powierzchniowych i zapobieganie odprowadzania zanieczyszczeń do wody i gruntów • Wzrost liczby mieszkańców WrOF korzystających z systemu kanalizacji i oczyszczalni ścieków zgodnych z wymaganiami Unii Europejskiej • Zapewnienie zgodnego z prawem zagospodarowania osadów ściekowych • Zmniejszenie strat wody
Zakres
<p>W ramach wspólnego celu jakim jest poprawa jakości środowiska na terenie WrOF do priorytetowych działań w zakresie ochrony wód należy wypełnienie zobowiązań wynikających z prawa unijnego. Kwestia gospodarowania ściekami komunalnymi oraz ochrona środowiska wodnego, w tym wód powierzchniowych do których ścieki są odprowadzone, ma duże znaczenie dla sprawnego funkcjonowania WrOF.</p> <p>Podejmowane w ramach przedsięwzięcia działania przyczynią się do niwelowania dysproporcji w dostępie mieszkańców do sieci. Dotyczy to przede wszystkim dostępu do sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich, gdzie najbardziej niekorzystnie przedstawia się sytuacja pod względem liczby mieszkańców z niej korzystających. W związku z tym preferowane będą projekty realizowane na terenie aglomeracji o najniższym stopniu skanalizowania.</p> <p>Wszystkie działania/projekty zlokalizowane są w dorzeczu Odry, a ich realizacja wpłynie na poprawę stanu sanitarnego Odry.</p> <p>Typy działań/projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa/rozbudowa/modernizacja oczyszczalni ścieków • budowa/rozbudowa/modernizacja sieci kanalizacyjno-wodociągowych
Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)
4.2 Gospodarka wodno-ściekowa (PI 6.2)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego

Poprawa bezpieczeństwa i zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Cele

Cel ogólny:

Wzmocnienie odporności na zagrożenia wynikające z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych na terenie WrOF

Cele szczegółowe:

- Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom i podmiotom gospodarczym działającym na terenie WrOF
- zabezpieczenie obszarów zabudowy oraz pól uprawnych przed następstwami niekorzystnych zjawisk atmosferycznych
- Poprawa bezpieczeństwa drogowego, przeciwpożarowego, ekologicznego
- Zwiększenie efektywności akcji jednostek ratowniczych
- Doposażenie jednostek ratowniczych należących do Krajowego Systemu Ratowniczo -Gaśniczego (KSRG)

Zakres

Zagrożenie powodziowe jest największym realnym zagrożeniem dla WrOF. Obszar jest regularnie poddawany powodziom i podtopieniom. Na występowanie tych zjawisk ma wpływ bardzo rozbudowana sieć wodna, w skład której wchodzi rzeki, sieci melioracyjne i zbiorniki małej retencji znajdujące się często w złym stanie technicznym. Dalszy dynamiczny rozwój WrOF (szczególnie w wymiarze budownictwa mieszkaniowego oraz uruchamiania nowych terenów inwestycyjnych) w dużej mierze uzależniony jest od podjęcia kompleksowych działań związanych z dążeniem do zmniejszenia zagrożenia przeciwpowodziowego oraz zapobiegania i zwalczania jego skutków oraz poprawy gospodarki wodnej.

Przewiduje się realizację następujących działań:

1) Z zakresu obiektów melioracji:

- udrażnianie sieci drenarskiej, modernizacja rowów melioracyjnych, regulacja i modernizacja cieków wodnych, urządzeń wodnych, modernizacja zbiorników wielofunkcyjnych i małej retencji, budowa nowych zbiorników retencyjnych

2) Z zakresu obiektów ochrony przeciwpowodziowej:

- kompleksowy remont zapory wodnej w Sulistrowicach
- budowa przepompowni wód deszczowych

3) Z zakresu systemów kanalizacji deszczowej:

- przebudowa i budowa systemu kanalizacji deszczowej

4) Z zakresu jednostek ratowniczych:

- wsparcie jednostek ratowniczych włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (m.in. zakup wozów ratowniczo-gaśniczych, sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii)

Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)

4.5 Bezpieczeństwo (PI 5.2)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego

Wsparcie infrastruktury społecznej na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Cele

Cel ogólny:

Zwiększony dostęp do usług społecznych związanych z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno – zawodowej oraz deinstytucjonalizacji usług na terenie WrOF

Cele szczegółowe:

- Zapewnienie dostępu mieszkańcom WrOF do wysokiej jakości usług na rzecz opieki nad osobami zależnymi oraz osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym poprzez wsparcie infrastruktury
- Zapobieganie całkowitemu wycofaniu się z rynku pracy osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi
- Ograniczenie przerywania aktywności zawodowej
- Zwiększenie szans na zatrudnienie
- Redukcja ubóstwa oraz wykluczenia społecznego
- Wzmocnienie rodziny w sprawowaniu opieki nad osobą niesamodzielną

Zakres

W związku ze zdiagnozowanym we WrOF niedoborem w zakresie infrastruktury dedykowanej celom społecznym niezbędne są wszechstronne działania w tym zakresie. Aby zrealizować cele przedsięwzięcia planowane działania infrastrukturalne zostaną powiązane z projektami społecznymi, które będą realizowane ze środków EFS.

W ramach przedsięwzięcia planuje się trzy typy interwencji:

1. W zakresie infrastruktury na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu planowane są następujące działania:

- dostosowanie lokali na potrzeby uruchomienia placówek świadczących szeroki wachlarz usług społecznych oraz klubów integracji społecznej (remont, przebudowa, modernizacja, zagospodarowanie terenów wokół lokali, przebudowa parkingów)
- budowa i wyposażenie nowych placówek świadczących szeroki wachlarz usług społecznych oraz świetlic terapeutycznych (ewentualnie modernizację budynków na potrzeby utworzenia świetlic terapeutycznych)
- rozbudowa/przebudowa/modernizacja domów pomocy społecznej wraz z wyposażeniem i doposażeniem w sprzęt rehabilitacyjny i sprzęt do terapii i aktywizacji, zagospodarowaniem terenów wokół lokali oraz tworzeniem placów rekreacji ruchowej
- dostosowanie budynków, w których siedziby mają organizacje pozarządowe na potrzeby realizacji działań zmierzających do aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych psychicznie i intelektualnie (remonty/przebudowy)

2. W zakresie infrastruktury na potrzeby zapewnienia opieki nad dziećmi do lat trzech planuje się realizację następujących działań:

- dostosowanie lokali na potrzeby punktów opieki nad dziećmi do lat trzech (remont, przebudowa, modernizacja, zagospodarowanie terenów wokół lokali)
- budowę żłobków
- budowę punktów świadczenia usług społecznych, które zostaną odpowiednio wyposażone i przystosowane do opieki nad dziećmi do lat 3

3. W zakresie inwestycji związanych z mieszkaniami na rzecz osób niesamodzielnych, w tym niesamodzielnych ekonomicznie planuje się następujące działania:

- budowę budynków socjalnych mieszkaniowych wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą

- budowę mieszkań chronionych z uwzględnieniem całodobowej opieki
- przeprowadzenie prac adaptacyjnych (remont, przebudowa, modernizacja,) lokali pozostających w zasobie gmin na potrzeby utworzenia mieszkań o charakterze wspieranym

Projekty powinny uwzględniać dostosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych

Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)

6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną (PI 9.1)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego

Rewitalizacja społeczna i przestrzenna Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Cele

Cel ogólny:

Wzmocnienie zdolności do rozwoju zdegradowanych społecznie, gospodarczo i fizycznie obszarów miejskich i wiejskich na terenie WrOF

Cele szczegółowe:

- Zahamowanie degradacji obszarów miejskich, wiejskich i parkowych oraz poprawa ich stanu techniczno-estetycznego
- Poprawa stanu bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości na zdegradowanych obszarach
- Poprawa jakości życia mieszkańców na terenie wsparcia
- Wzrost rozwoju przedsiębiorczości
- Przeciwdziałanie marginalizacji centrów miast oraz obszarów wiejskich
- Wzmocnienie poczucia tożsamości mieszkańców

Zakres

We WrOF istnieją zdegradowane fizycznie tereny, na których kumulują się negatywne zjawiska społeczne i ekonomiczne. Wyprowadzanie ich ze stanu kryzysowego możliwe jest poprzez przedsięwzięcia całościowe, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością. Narzędziem realizacji tych celów będą lokalne programy rewitalizacji. W ramach przedsięwzięcia realizowane będą inwestycje w nich ujęte, zakładające interwencje dwojakiego rodzaju:

1. Rewitalizacja obszarów zabudowy miejskiej/wiejskiej lub zespołu obiektów budowlanych. Planuje się kompleksową rewitalizację przestrzeni publicznych: ulic, podwórek, części wspólnych dachów i elewacji wielorodzinnych budynków mieszkalnych społecznych, zagospodarowania terenów zielonych i rekreacyjnych. W celu wzmocnienia zdolności do rozwoju obszarów zdegradowanych planuje się zrealizować szereg komplementarnych i zintegrowanych ze sobą w układzie lokalnym projektów rewitalizacyjnych, m.in. poprzez:

- remont, modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury wraz z doposażeniem koniecznym do wprowadzenia nowych funkcji, z naciskiem na funkcje o charakterze społecznym, kulturowym i gospodarczym (np., lokale z przeznaczeniem na działalność gospodarczą i pozarządową, kluby integracji społecznej, centra usług społecznych, punkty dziennej opieki, place zabaw, miejsca spotkań i aktywności dla seniorów/młodzieży)
- zagospodarowanie wnętrz podwórzowych, wprowadzenie oświetlenia, zieleni, urozmaicenie terenu w małą architekturę
- wprowadzenie rozwiązań proekologicznych (w tym prace termomodernizacyjne)

2. Rewitalizacja obszarów zielonych, w tym parków. W wyniku realizowanych działań tereny zielone mogą stać się miejscem spędzania wolnego czasu, organizowania spotkań, imprez i wydarzeń kulturalnych oraz rekreacyjnych. W rezultacie zrewitalizowane tereny zielone będą pełnić ważne funkcje integrujące społeczności lokalne, pobudzać aktywność mieszkańców i zwiększać atrakcyjność mieszkaniową miejscowości. W tym celu planuje się m.in.:

- stworzenie miejsc cichego wypoczynku, placów zabaw
- uporządkowanie zieleni, dokonanie nowych nasadzeń

- stworzenie infrastruktury towarzyszącej koniecznej do przyciągnięcia mieszkańców i odwiedzających (np. wprowadzenie oświetlenia niskoemisyjnego, wykonanie ścieżek dla pieszych i rowerowych)

W ramach obu typów działań przewiduje się inwestycje w drogi lokalne wraz z infrastrukturą towarzyszącą jako konieczne uzupełnienie działań rewitalizacyjnych.

W celu osiągnięcia pozytywnego wpływu na jakość życia mieszkańców Wroclawia działania infrastrukturalne powinny stanowić element uzupełniający dla realizacji celów społecznych finansowanych z EFS.

Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)

6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów (PI 9.2)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego
Wsparcie infrastruktury edukacyjnej na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego
Cele
<p>Cel ogólny: Rozwój i dostosowanie infrastruktury przedszkolnej i szkolnej oraz zrównoważenie dostępności i podniesienie standardów nauczania na terenie WrOF</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnienie edukacji przedszkolnej i wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z terenów miejskich i wiejskich • Polepszenie warunków kształcenia w edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej • Zapewnienie warunków kształcenia dzieci o szczególnych potrzebach (dzieci niepełnosprawnych, szczególnie uzdolnionych) • Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy • Rozwój bazy edukacyjnej, w tym obiektów sportowych • Zapobieganie marginalizacji obszarów wiejskich w dostępie do edukacji
Zakres
<p>Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego WrOF wymaga inwestowania w szkolnictwo i wychowanie przedszkolne. Aby sprostać zdiagnozowanym we WrOF potrzebom w zakresie zapewnieniu równego dostępu do edukacji oraz podniesienia jakości kształcenia konieczne są inwestycje w budowę oraz modernizację infrastruktury edukacyjnej. Istotne jest również stworzenie bezpiecznych warunków do nauki przy jednoczesnym zapewnieniu dostępu do nowoczesnych pomocy naukowych – w tym celu w ramach przedsięwzięcia planowane są działania związane z tworzeniem lub doposażeniem pracowni szkolnych.</p> <p>Projekty spełniające cele przedsięwzięcia powinny również uwzględniać dostosowanie obiektów do potrzeb dzieci niepełnosprawnych.</p> <p>Działania planowane w ramach przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa/rozbudowa przedszkoli • budowa/przebudowa/rozbudowa szkół podstawowych i szkół ponadgimnazjalnych • zakup wyposażenia szkół oraz utworzenie i wyposażenie pracowni specjalistycznych i laboratoriów, w tym matematyczno-przyrodniczych, technicznych, (m.in. zakup sprzętu dydaktycznego i specjalistycznego, pomocy naukowych)
Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)
7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną (PI 10.4)
7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową (PI 10.4)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego
Kompleksowy program wspierania zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym mieszkańców Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz ich otoczenia poprzez reintegrację społeczno-zawodową
Cele
<p>Cel ogólny: Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenia na terenie WrOF</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym • Zwiększenie dostępu do aktywnych form pomocy oraz wyrównanie szans osób nieaktywnych wymagających aktywizacji społeczno- zawodowej • Reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz ich rodzin • Zwiększenie szans na podjęcie zatrudnienia na otwartym rynku pracy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym • Budowanie wspólnej oferty na terenie WrOF i konsolidacja działań organizacji i instytucji działających na rzecz wsparcia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz ich rodzin
Zakres
<p>WrOF to obszar doświadczający problemów społecznych, które spowalniają rozwój społeczno-gospodarczy. Kluczową kwestią jest w tym kontekście zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym części mieszkańców WrOF. Konieczne jest zatem podjęcie kompleksowych działań wpływających na niwelowanie skutków ubóstwa oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych tych zjawiskiem.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia planowane są następujące interwencje :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie sieci opartej o funkcjonujące we Wrocławiu Centrum Integracji Społecznej oraz KISy na terenie WrOF: <ul style="list-style-type: none"> - KISy zostaną utworzone zgodnie z zapotrzebowaniem gmin i przy wykorzystaniu potencjału i doświadczenia NGO - KISy mogą zostać utworzone w oparciu o nowe inwestycje lub istniejącą infrastrukturę 2. Działania w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz osób nieaktywnych (m.in. szkolenia kompetencji społecznych, szkolenia i kursy zawodowe, szkolenia komputerowe, praktyki i staże, pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe, psychologiczne, prawne, inne) 3. Działania w zakresie edukacji zdrowotnej, kulturalnej i społecznej 4. Działania z zakresu niwelowania skutków przemocy i uzależnień od alkoholu/substancji psychoaktywnych 5. Działania służące rekonstrukcji rodzin osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (np. doradztwo, terapie) 6. Nawiązanie współpracy podmiotów publicznych i niepublicznych z terenu WrOF działających m.in. na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym 7. Wymiana doświadczeń pomiędzy CIS i KIS-ami
Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)
9.1 Aktywna integracja (PI 9.4)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego

Kompleksowy program poprawy jakości i dostępu do usług społecznych na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego realizowany na rzecz osób niesamodzielnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz aktywizacja społeczno – zawodowa ich rodzin

Cele

Cel ogólny:

Poprawa jakości i zwiększenie dostępu do usług społecznych adresowanych do osób niesamodzielnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym – zamieszkujących na terenie WrOF - oraz aktywizacja społeczno – zawodowa ich rodzin

Cele szczegółowe:

- Dostosowanie i poszerzenie oferty usług społecznych adresowanych do osób niesamodzielnych (osoby starsze, osoby niepełnosprawne)
- Pobudzenie aktywności społeczno – zawodowej opiekunów osób niesamodzielnych
- Zapewnienie spójności i komplementarności usług społecznych świadczonych na rzecz ww. osób na terenie WrOF
- Konsolidacja działań organizacji i instytucji działających w obszarze wsparcia
- Rozwój i profesjonalizacja usług opiekuńczych i asystenckich
- Wzmocnienie rodziny w sprawowaniu opieki nad osobą niesamodzielną
- Promocja i wzmocnienie wolontariatu na rzecz osób niesamodzielnych
- Budowanie społecznej odpowiedzialności biznesu w zakresie tworzenia środowiska, usług i produktów przeznaczonych dla osób niesamodzielnych i ich rodzin
- Zapewnienie warunków osobom niesamodzielnym do świadczenia wzajemnej pomocy w ramach lokalnych grup wsparcia oraz pomocy sąsiedzkiej
- Zapobieganie przedwczesnemu wycofywaniu się osób niesamodzielnych z życia społeczno- – zawodowego

Zakres

Aby odpowiedzieć na wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa we WrOF i zapewnić wsparcie rodzinom, w których znajdują się osoby niesamodzielne przedsięwzięcie zakłada zapewnienie powszechności opieki nad osobami niesamodzielnymi oraz poszerzenie oferty opiekuńczej. Zapewnienie opieki nad osobami zależnymi umożliwi członkom rodziny aktywizację zawodową i poprawę sytuacji materialnej.

Przedsięwzięcie obejmuje:

1. Utworzenie Centrów Usług Społecznych na terenie WrOF, w ramach których realizowane będą w sposób zestandaryzowany m.in. następujące usługi społeczne (w zależności od lokalnych potrzeb) adresowane do osób niesamodzielnych:

- zapewnienie dziennego pobytu w formie opieki środowiskowej
- wsparcie psychologiczne i rehabilitacyjne dla osób niesamodzielnych
- warsztaty aktywności ruchowej, rozwoju osobistego, kulturalne, komputerowe, etc.
- usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania, usługi sąsiedzkie, wolontariat
- lokalne punkty informacyjne, tworzenie lokalnych grup samopomocowych
- prowadzenie mieszkań wspieranych, treningowych i chronionych

2. Wsparcie rodzin, w których znajdują się osoby niesamodzielne:

- wsparcie w kierunku aktywizacji społeczno – zawodowej, w zakresie zapewnienia opieki środowiskowej osobom niesamodzielnym, wsparcie psychologiczne
- szkolenia w zakresie opieki i aktywizacji osób niesamodzielnych oraz pomocy sąsiedzkiej

3. Utworzenie Centrum Edukacji i Rozwoju Usług Społecznych, w ramach którego będą realizowane m.in.:

- koordynacja działalności lokalnych Centrów Usług Społecznych, tworzenie wspólnej oferty
- wdrożenie standardów usług opiekuńczych na terenie WrOF zgodnie z wymogami prawa
- promocja i wsparcie wolontariatu na rzecz osób niesamodzielnych
- prowadzenie tzw. pogotowia usług opiekuńczych
- utworzenie trójsektorowego partnerstwa instytucji, organizacji i firm działających w obszarze usług społecznych adresowanych do osób niesamodzielnych na terenie WrOF (organizacja spotkań, seminariów i warsztatów, wymiana wiedzy i dobrych praktyk)

Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)

9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych (PI 9.7)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego

Upowszechnienie i zapewnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej oraz poprawa efektywności nauczania matematyki w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Cele

Cel ogólny:

Wdrożenie rozwiązań w zakresie zapewnienia równego dostępu do dobrej jakości edukacji przedszkolnej oraz wysokiej jakości nauczania matematyki w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na terenie WrOF

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie liczby miejsc edukacji przedszkolnej, w szczególności w przedszkolach zbudowanych/zmodernizowanych w ramach RPO WD 2014-2020
- Zwiększenie kompetencji przedszkolaków
- Zwiększenie kompetencji nauczycieli dotyczących pracy z dzieckiem,
- Dopuszczenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych
- Podniesienie kompetencji nauczycieli matematyki w zakresie dydaktyki i metodyki na zajęciach dodatkowych
- Podniesienie kompetencji kluczowych u uczniów wrocławskich szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych

Zakres

Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego WrOF poprzez rozwój edukacji wymaga nie tylko działań inwestycyjnych, ale i również towarzyszących, w zakresie niwelowania dysproporcji w dostępie do edukacji oraz podniesienia jakości kształcenia.

Istotne są działania nakierowane na wspieranie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się w przyszłości po rynku pracy (w tym matematyki).

Kluczową kwestią jest również podniesienie jakości kształcenia w obliczu problemów z jakimi styka się wielu wiele placówek edukacyjnych, tj. niewystarczające możliwości aktualizowania umiejętności nauczycieli, nieaktualne programy nauczania oraz niewystarczające pomoce dydaktyczne.

Przedsięwzięcie obejmować będzie projekty w zakresie:

1. Miejsca przedszkolne i edukacja przedszkolna:

- uruchamianie nowych miejsc w ośrodkach edukacji przedszkolnej, w tym nowych ośrodków edukacji przedszkolnej i alternatywnych form opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym
- dodatkowe zajęcia edukacyjne
- doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli niezbędnych do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

2. Nauczanie matematyki w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych:

- doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej (w szczególności tworzenie w szkole warunków do nauczania eksperymentalnego oraz metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia)
- zajęcia dodatkowe dla uczniów z matematyki zawierające elementy kształtujące u ucznia kreatywność, innowacyjność oraz umiejętność pracy zespołowej.
- doskonalenie nauczycieli matematyki (szkolenia oraz opracowanie programów zajęć dodatkowych)

Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)

10.1 Zapewnienie równego dostępu do edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej (PI 10.1)

Nazwa przedsięwzięcia strategicznego
Wspieranie działań na rzecz racjonalizacji gospodarki energią w obiektach budownictwa mieszkaniowego i w obiektach użyteczności publicznej we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym
Cele
<p>Cel ogólny: Poprawa jakości życia mieszkańców WrOF poprzez poprawę jakości powietrza.</p> <p>Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości powietrza • Ograniczona niska emisja kominowa • Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych • Racjonalizacja zużycia energii i paliw • Obniżenie kosztów eksploatacji obiektów • Poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców
Zakres
<p>Na terenie WrOF prawie 60% budynków ma więcej niż 30 lat. Budynki te charakteryzują się wysokim wskaźnikiem zużycia energii na cele grzewcze. Spowodowaną tym emisję zanieczyszczeń można zmniejszyć stosując prace termomodernizacyjne, szczególnie te o charakterze kompleksowym. Wsparcie otrzymają projekty, których efektem będzie oszczędność energii na poziomie minimum 25%. Z punktu widzenia realizacji celów przedsięwzięcia istotne jest również propagowanie nowych energooszczędnych rozwiązań poprzez projekty demonstracyjne.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia planowane są działania dotyczące budynków istniejących i nowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie prac termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych wielorodzinnych (m.in. ocieplenie/docieplenie obiektów, wymiany pokrycia dachowego oraz docieplenia stropu, wymiany stolarki okiennej i drzwiowej), • modernizacja systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła, • modernizacja systemów wentylacji i klimatyzacji, • zastosowanie systemów zarządzania energią • wymiana oświetlenia na energooszczędne, • budowa/modernizacja obiektów użyteczności publicznej w standardzie budownictwa pasywnego lub niskoenergetycznego <p>Zakres działań termomodernizacyjnych ustalony zostanie ostatecznie na podstawie audytów energetycznych obiektów.</p> <p>W odniesieniu do budynków użyteczności publicznej preferowane będą działania dotyczące obiektów edukacyjnych, obiektów związanych z opieką zdrowotną oraz świetlic wiejskich.</p>
Priorytet inwestycyjny wg RPO (w nawiasach PI wg linii demarkacyjnej)
3.3 Efektywność energetyczna w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym (PI 4.3)